P.D. JAMES

ŠVYTURYS

P.D.
JAMES

ŠVYTURYS

P.D.
JAMES

ŠVYTURYS

Jotema

UDK 820-3
Ja289

P. D. James
THE LIGHTHOUSE
London, Faber and Faber, 2005

ISBN 9955-13-093-8

Mano vyro Konoro Bentrio Vaito
(1920–1964) atminimui

AUTORĖS ŽODIS

Didžioji Britanija garsėja gražiomis pakrančių salomis, bet šiame romane minimos vietovės — nutolusios nuo Kornvolio pakrantės Kūmo salos — tarp jų nerasite. Pati sala, ten dėjęsi liūdni dalykai ir visi šioje istorijoje minimi gyvi ar mirę personažai yra išgalvoti, egzistuojantys tik psichologinio fenomeno — detektyvinio romano autoriaus vaizduotėje.

P. D. James

Prologas

1

Nepasakytum, kad komisaras Adamas Dalglišas nebūtų pratęs prie netikėtų ir neplanuotų iškvietimų — nepatogiu metu susitikti su neaiškiais asmenimis, bet paprastai tokių iškvietimų tikslas būdavo panašus: jis galėdavo būti tikras, jog kažkur jau yra jo dėmesio laukiantis lavonas. Pasitaikydavo ir kitokių skubių iškvietimų, kitokių susitikimų, kartais net aukščiausio lygio. Kaip nuolatinis policijos komisaro adjutantas, jis turėjo daugybę pareigų, kurių skaičius vis augo, jos darėsi vis svarbesnės, ir kadangi tos pareigos tapo sunkiai apibrėžiamos, daugelis jo kolegų liovėsi mėginę jas nustatyti. Atvykęs į šį susirinkimą, surengtą šeštadienį, spalio 23-iosios rytą, dešimt penkiasdešimt penkios komisaro pavaduotojo Harkneso kabinete, septintame Naujojo Skotland Jardo aukšte ir įžengęs į kambarį jis pajuto su niekuo nesupainiojamą žmogžudystės nuojautą. Šitai neturėjo nieko bendra su tam tikra rimta įtampa, atsispindinčia į jį žvelgiančiuose veiduose; departamento žlugimas sukeltų daugiau susirūpinimo. Tiesiog nesava mirtis visada išprovokuodavo ypatingus nuogąstavimus, nemalonų suvokimą, jog vis dėlto egzistuoja tam tikri dalykai, kurie gali būti nepavaldūs biurokratų kontrolei.

Jo laukė tik trys vyrai, ir Dalglišas nustebo išvydęs Aleksandrą Konistouną iš Užsienio reikalų ministerijos. Jam patiko Konistounas, vienas iš nedaugelio likusių ekscentrikų, vis labiau į konformizmą linkstančioje ir vis labiau politizuojamoje instancijoje. Konistounas buvo pelnęs krizių meistro reputaciją. Tai iš dalies galima motyvuoti jo tikėjimu, jog nėra tokių kritinių situacijų, kurioms nebūtų precedento arba kurių nesuvaldytum departamento taisyklėmis. Kai tokia ortodoksija žlunga, štai tuomet jis sublizga pavojingais gebėjimais imtis lakios vaizduotės išprovokuotų iniciatyvų. Remiantis biurokratų logika, jos turėtų baigtis katastrofiškai, bet niekada taip nesibaigia. Dalglišas, kuriam buvo pažįstami veik visi Vestminsterio biurokratijos labirintai, jau anksčiau nutarė, jog tokia charakterio dichotomija yra paveldėta. Ištisos Konistounų kartos buvo kariai. Svetimose žemėse likę imperialistinės Britanijos mūšių laukai buvo nukloti ankstesnių Konistounų,

krizių meistrų aukų, kurių atminimas taip ir nebuvo įamžintas, kūnais. Jo daugialypę asmenybę atspindėjo ekscentriška išvaizda: vienintelis iš visų kolegų, uoliai laikydamasis ketvirtojo dešimtmečio valstybės tarnautojų tradicijų, jis vilkėjo smulkiai dryžuotu kostiumu. Būdamas stamboko veido ryškiais žandikauliais, strazdanotų skruostų ir neklusnių it šiaudai plaukų, jis atrodė kaip ūkininkas.

Jis buvo įsitaisęs šalia Dalglišo, priešais vieną iš plačių langų. Kadangi pirmąsias susirinkimo minutes Konistounas prasėdėjo neįprastai taupydamas žodžius, dabar kiek atstumtoje kėdėje jis ramiai stebėjo bokštų ir smailių panoramą, nušviestą trumpam pasirodžiusios šiam metų laikui nebūdingos rytinės saulės šviesos. Iš visų keturių kambaryje esančių žmonių — Konistouno, Adamo Dalglišo, komisaro pavaduotojo Harkneso ir skaisčiaveidžio jaunuolio iš MI5, kuris buvo pristatytas kaip Kolinas Ryvsas, Konistounas, labiausiai įsijautęs į šį reikalą, iki šiol buvo pasakęs mažiausiai, o Ryvsas, iš paskutiniųjų stengdamasis viską įsidėti į galvą ir mėgindamas likti nepastebėtas, kad gėdingai viską užsirašinėja, dar nebuvo kalbėjęs. Dabar Konistounas sukrutėjo, ketindamas viską apibendrinti.

— Susiklosčius tokioms aplinkybėms, žmogžudystė mus labiausiai sutrikdytų, vargu ar savižudybė trikdytų mažiau. Tikriausiai išgyventume, jeigu tai mirtis dėl nelaimingo atsitikimo. Kalbant apie auką, bet kokiu atveju neišvengsime viešumos, bet viskas turi būti kontroliuojama, jeigu pasirodytų, jog tai ne žmogžudystė. Bėda ta, kad mažai laiko. Dar nėra nustatytos datos, bet ministras pirmininkas šį itin slaptą tarptautinį susitikimą norėtų surengti sausio pradžioje. Geras laikas. Parlamentas neposėdžiauja, iškart po Kalėdų mažai kas vyksta, nieko ypatinga nesitikima. Atrodo, ministras pirmininkas pasirinko Kūmą. Vadinasi, bylos imiesi tu, Adamai. Gerai?

Dalglišui nespėjus atsakyti, įsiterpė Harknesas:

— Jeigu kas nutekėtų, turėtų būti užtikrintas aukščiausio lygio saugumas.

Dalglišas mąstė: „Jeigu tu ką ir žinai (tuo aš abejoju), tai net neketini man pasakyti, kas ir kodėl rinksis į šią itin slaptą konferenciją". Visada svarbu numatyti saugumo priemones. Jis galėjo spėlioti, bet jam nė nebuvo itin smalsu. Kita vertus, jo prašoma tirti smurtinę mirtį, taigi yra dalykų, kuriuos būtina žinoti.

Kolinui Ryvsui nesusivokus, jog dabar jo eilė įsiterpti, Konistounas pratarė:

— Savaime suprantama, visu tuo bus pasirūpinta. Mes nenorime problemų. Panaši situacija buvo susiklosčiusi prieš kelerius metus, dar prieš tave, Harknesai, kai labai aukštas politikas nutarė, jog jam vertėtų pailsėti nuo savo apsauginio, ir išsipirko dvi savaites Kūme. Lankytojas tylą ir vienatvę iškentė dvi dienas, kol galiausiai suvokė, kad jo gyvenimas be sargybinio būdelės yra beprasmis. Aš sakyčiau, jog Kūmas ir reikalingas tam, kad perteiktų šią žinią, bet jis to nesuprato. Ne, nemanau, kad trukdysime bičiulius pietiniame Temzės krante.

Na, bent jau dėl to galima atsipūsti. Įsikišus saugumo tarnyboms, visada kyla komplikacijų. Kaip spėjo Dalglišas, saugumo tarnyba, kaip ir monarchija, reaguodama į entuziastingą visuomenės norą sulaukti daugiau atvirumo ir praskleidusi paslapties aurą, tarsi prarado pusiau dvasininkiškos valdžios žavesio dalelę, o jos taip reikėjo besidomintiems ezoteriškomis paslaptimis. Šiandien žinoma ir tarnybos vadovo pavardė, spaudoje yra jo nuotraukų, o anksčiau buvusi vadovė visai neseniai parašė savo autobiografiją ir aprašė būstinę — ekscentriškai atrodantį rytietišką paminklą modernumui, nusidriekusį palei pietinį Temzės krantą, daugiau žadinantį, o ne slopinantį smalsumą. Atsisakius mistifikacijų, atsirado ir negerumų: į organizaciją imta žvelgti kaip į bet kokią kitą biurokratiją, formuojamą iš klystančių žmonių, galinčių įsivelti į bet kokias painiavas. Bet jis tikėjosi, kad su slaptosiomis tarnybomis problemų nekils. Faktas, kad MI5 atstovavo vidutinio rango pareigūnas, rodė, jog vieno žmogaus mirtis pakrantės saloje tikrai nebuvo pats didžiausias jų rūpestis.

Dalglišas pratarė:

— Negaliu taip ir likti informuotas mažiau už kitus. Jūs man nieko nepasakėte, išskyrus tai, kas nebegyvas, kur mirė ir apytikriai — kaip. Papasakokite man apie salą. Kur tiksliai ji yra?

Harkneso nuotaika buvo — kaip jam būdinga — bjauri. Tokį nusiteikimą jis nevykusiai slėpė po susireikšminusio žmogaus laikysena ir polinkiu daugžodžiauti. Ant stalo patiestas didelis žemėlapis buvo kiek pakreiptas. Suraukęs kaktą jis žemėlapį ištiesino sulygiuodamas su stalo krašteliu, stumtelėjo arčiau Dalglišo ir bakstelėjo smiliumi.

— Štai čia. Kūmo sala. Nutolusi nuo Kornvolio krantų, maždaug

dvidešimt mylių į pietvakarius nuo Landžio salos ir, apytiksliai skaičiuojant, dvylika mylių nuo žemyno, šiuo atveju Pentvorčio. Njukvėjus — artimiausias didelis miestas, — jis pažvelgė į Konistouną. — Dabar verčiau kalbėk tu. Tai daugiau tavo, o ne mūsų kiškiai ir pupos.

Konistounas kreipėsi tiesiai į Dalglišą.

— Sugaišiu šiek tiek laiko, bet pateiksiu truputį istorijos. Šitai daug ką paaiškina apie Kūmą, ir jeigu to nežinosi, vos ėmęsis darbo susidursi su kliūtimis. Daugiau kaip keturis šimtus metų tos salos savininkė buvo Holkūmų šeima, salą įsigijusi XVI amžiuje, nors tiksliai nėra žinoma, kokiu būdu. Galbūt kuris nors Holkūmas išplaukė su keliais ginkluotais vasalais, išsikėlė asmeninę vėliavą ir užgrobė salą. Konkurentų neturėjo būti daug. Vėliau salos pavadinimą patvirtino Henrikas VIII, atsikratęs Viduržemio piratų, saloje įkūrusių prekybos vergais bazę, kurioje apsistodavo po reidų palei Devono ir Kornišo krantus. Vėliau Kūmo ramybės beveik niekas netrikdė iki XVIII amžiaus, kai šeima ėmė ja domėtis, kartkartėmis apsilankydama stebėti paukščių ar praleisti dienos iškylaudama. Tada XIX amžiaus pabaigoje gimęs Džeraldas Holkūmas nutarė pasinaudoti sala šeimos atostogų metu. Jis restauravo trobeles, 1912-aisiais pastatė namą ir priestatą su gyvenamuoju plotu tarnams. Tais svaigiais metais prieš Pirmąjį pasaulinį karą šeima ten vykdavo kiekvieną vasarą. Karas viską pakeitė. Du vyresnieji sūnūs buvo užmušti — vienas Prancūzijoje, kitas Galipolyje. Holkūmai yra šeima, kuri karuose žūsta, o ne iš jų pelnosi. Taigi liko tik jauniausias sūnus Henris, kuris sirgo džiova ir netiko karinei tarnybai. Matyt, po brolių mirties jį ėmė slėgti nevisavertiškumo jausmas ir jis visai nenorėjo tapti paveldėtoju. Pinigai plaukdavo ne iš žemės, bet iš sėkmingų investicijų, todėl besibaigiant trečiajam dešimtmečiui jie buvo bemaž išsekę. Taigi 1930-aisiais jis pasiėmė labdaringą kreditą, susirado turtingų rėmėjų ir perleido jiems salą ir visą nuosavybę. Henris buvo sumanęs, kad sala turėtų tapti nuošalia poilsio vieta žmonėms, užimantiems labai atsakingas pareigas, kuriems būtinai reikia pasprukti nuo kunkuliuojančio profesinio gyvenimo.

Dabar jis pirmą kartą pasilenkė norėdamas atidaryti lagaminėlį ir išimti bylą su saugumo žyme. Pasirausęs po dokumentus ištraukė vienintelį popieriaus lapą.

— Čia viskas surašyta žodis žodin. Henrio Holkūmo intencijos

visiškai aiškios. „Žmonėms, dirbantiems pavojingą ir įtemptą darbą, užimantiems aukštas pareigas tarnaujant Karalienei ir savo šaliai — tarnaujantiems ginkluotose pajėgose, politikos, mokslo, pramonės ar humanistikos srityse, kuriems reikia atgaivos periodo gyvenant vieniems tyloje ir ramybėje". Žaviai tipiška tokiam amžiui, tiesa? Savaime suprantama, moterys neminimos. Nepamiršk, jog tai 1930-ieji. Tačiau tradiciškai reikėtų sakyti, kad žodis „žmonės" apima ir moteris. Jie gali priimti daugiausia penkis lankytojus, kurie apgyvendinami pagal savo pageidavimus — arba pagrindiniame name, arba vienoje iš akmeninių trobelių. Svarbiausia, ką gali pasiūlyti Kūmo sala — tai taika ir saugumas. Paskutiniaisiais dešimtmečiais pastarasis dalykas tikriausiai tapo svarbesnis. Žmonės, kuriems reikia laiko pamąstyti, gali ten vykti be jokių apsaugos darbuotojų, nes žino, kad ten bus saugūs ir jiems visiškai niekas netrukdys. Jie atskraidinami sraigtasparniu, kuris nusileidžia ant specialios platformos, o nedidelis uostas yra vienintelė vieta prie jūros, kur gali tūpti lėktuvai. Ten neįleidžiami atsitiktiniai lankytojai ir net uždrausti mobilieji telefonai — mobilusis ryšys vis tiek neveiktų. Jie stengiasi laikytis nuošaliau ir nesireklamuoti. Paprastai ten atvykstantiems žmonėms salą kas nors rekomenduoja asmeniškai — arba patikėtinis, arba anksčiau ten apsilankęs žmogus, arba nuolatinis lankytojas. Dabar matai, kokie salos privalumai turint galvoje ministro pirmininko tikslus.

Ryvsas išpyškino:

— Kuo blogas Čekesas?

Visi kiti sužiuro į jį susidomėję, kaip suaugusieji, pasirengę įsiteikti ne pagal amžių subrendusiam vaikui.

Konistounas atsakė:

— Niekuo. Šaunus namas su visais, kaip suprantu, patogumais. Bet į Čekesą kviečiami svečiai paprastai būna pastebimi. Ar ne tokių tikslų skatinami jie ten ir vyksta?

Dalglišas paklausė:

— Iš kur apie tą salą sužinojo Dauningo gatvė?

Konistounas įkišo lapą atgal į segtuvą.

— Iš vieno ministro pirmininko neseniai paaukštinto bičiulio. Jis vyko į Kūmą norėdamas atsigauti po pavojingo ir daug energijos pareikalavusio darbo: prie turimos imperijos prijungti dar vieną gas-

tronomijos parduotuvių grandinę, o prie asmeninio turto — dar vieną milijardą.

— Tikriausiai ten dirba nuolatinis personalas. O gal aukšto rango politikai patys sau skalbiasi?

— Ten dabar yra sekretorius Rupertas Meikroftas, anksčiau dirbęs advokatu Vornbore. Turėjome juo pasikliauti ir, žinoma, informuoti patikėtinius, kad dešimtas numeris būtų labai dėkingas, jeigu sausio pradžioje jie galėtų apgyvendinti kelis svarbius lankytojus. Kol kas tariamės tik preliminariai, bet mes paprašėme kitam mėnesiui nebepriimti užsakymų. Ten darbuojasi įprastas personalas — valtininkas, ūkvedys, virėja. Apie juos visus šį tą žinome. Keli ankstesni lankytojai buvo ganėtinai svarbūs, todėl reikėjo garantuoti saugumą ir viską gerai patikrinti. Viskas buvo atlikta labai diskretiškai. Yra dar ir nuolat ten gyvenantis gydytojas daktaras Gajus Steivlis su žmona, nors, man atrodo, ji dažniau būna ne saloje, bet kažkur kitur. Tikriausiai ji negali ištverti tokių sąlygų. Steivlis metė bendrosios praktikos gydytojo darbą Londone. Atrodo, jis klaidingai diagnozavo ir vaikas mirė, todėl susirado tokį darbą, kur blogiausias įmanomas nutikimas būtų nuo uolos nukritęs žmogus ir dėl to gydytojas nebūtų kaltas.

Harknesas pratarė:

— Tik vienas salos gyventojas buvo teistas už kriminalinį nusikaltimą — valtininkas Džago Tamlinas: 1998-aisiais už sunkų kūno sužalojimą. Manyčiau, buvo ir švelninančių aplinkybių, bet užpuolimas turėjo būti rimtas. Jis gavo dvylika mėnesių. Nuo tada nebuvo papuolęs į jokią bėdą.

Dalglišas paklausė:

— Kada atvyko dabar ten gyvenantys lankytojai?

— Visi penki — praėjusią savaitę. Rašytojas Natanas Oliveris su dukra Miranda ir korektorius Denis Tremletas atvyko pirmadienį. Jau nebedirbantis vokiečių diplomatas daktaras Raimundas Speidelis, buvęs Beijingo ambasadorius, privačia jachta atplaukė iš Prancūzijos trečiadienį, o daktaras Markas Jelandas, Midlendų Hajeso-Skolingo tyrimų laboratorijos direktorius, į kurį buvo nusitaikę gyvūnų išlaisvinimo aktyvistai, atvyko ketvirtadienį. Meikroftas galės tave su viskuo supažindinti.

Harknesas įsiterpė:

— Geriau pasiimk mažiau žmonių, bent jau tol, kol išsiaiškinsi, su kuo teks dirbti. Kuo mažesnė invazija — tuo geriau.

Dalglišas atsakė:

— Vargu ar tai bus invazija. Aš vis dar laukiu, kol kas nors pakeis Tarantą, bet dabar pasiimsiu inspektorę Miskin ir seržantą Bentoną-Smitą. Tikriausiai šiame tyrimo etape išsiversime be SOCO arba oficialaus fotografo, bet jeigu bus įrodyta, jog tai žmogžudystė, man prireiks pastiprinimo arba teks viską perduoti vietiniams pareigūnams. Reikės patologo. Jeigu susisieksiu, pasikalbėsiu su Kainestonu. Gali būti, kad laboratorijoje jo nerasiu.

Harknesas atsakė:

— Tai nėra būtina. Mes dabar kreipiamės į Editą Glenister. Tu, žinoma, ją pažįsti.

— Ar ji neišėjo iš darbo?

Konistounas pratarė:

— Oficialiai išėjo prieš dvejus metus, bet kartais ji imasi darbo, dažniausiai tada, kai tiriamos subtilios užsienio bylos. Iki šešiasdešimt penkerių ji tikriausiai užtektinai prisiklampojo avėdama guminiais po pažliugusius laukus, kartu su vietiniais kriminalistais apžiūrinėdama grioviuose yrančius kūnus.

Dalglišas abejojo, ar būtent todėl profesorė Glenister oficialiai išėjo iš darbo. Jis niekada nebuvo su ja dirbęs, bet buvo girdėjęs apie jos reputaciją. Ji buvo viena iš gerbiamiausių teismo ekspertizės patologių, garsėjo šiurpą keliančiu tikslumu nustatant mirties laiką, taip pat savo darbo sparta ir ataskaitų išsamumu, teismo metu nepaprastai aiškiai ir autoritetingai pateikiamais parodymais. Ji taip pat garsėjo ir tuo, jog primygtinai reikalavo atskirti patologo ir bylą tiriančio detektyvo funkcijas. Jis žinojo, kad profesorė Glenister niekada nesiklausys smulkiai dėstomų žmogžudystės aplinkybių neapžiūrėjusi kūno, tikriausiai norėdama užsitikrinti, kad prie lavono atėjo neturėdama jokių išankstinių nuostatų. Jį intrigavo galimybė dirbti kartu su ja; jis beveik neabejojo, kad šios bylos tyrimui ją pasiūlė FCO. Ir vis dėlto jam būtų labiau patikę dirbti su tuo teismo ekspertizės patologu, su kuriuo jis paprastai ir dirbdavo.

Jis paklausė:

— Tikriausiai tu nenori pasakyti, kad Mailsu Kainestonu negalima pasitikėti dėl abejonių, ar jis sugebės išlaikyti liežuvį už dantų?

Įsiterpė Harknesas:

— Aišku, ne, bet vargu ar Kornvolis būtų jam palanki vieta. Dabar profesorė Glenister apsistojusi pietvakariuose. Kad ir kaip ten būtų, Kainestonas vis tiek nebūtų laisvas, mes patikrinome.

Dalglišas gundėsi atkirsti: „Kaip patogu FCO". Aišku, jie laiko veltui negaišo.

Harknesas tęsė:

— Galėsi ją pasitikti Karališkame oro laivyne Sent Mogane, netoli Njukvėjaus, bus iškviestas specialus sraigtasparnis, nuskraidinsiantis kūną į morgą, kuriame ji dirba. Šią bylą ji traktuos kaip labai skubią. Jos ataskaitą turėtum gauti jau rytoj.

Dalglišas paklausė:

— Vadinasi, Meikroftas, suradęs kūną, jums tučtuojau paskambino? Tikiuosi, jis veikė pagal instrukcijas?

Harknesas atsakė:

— Jam buvo duotas telefono numeris, pasakyta, jog tai itin slapta, ir nurodyta skambinti patikėtiniui, jeigu saloje nutiktų kas nors negera. Jis buvo įspėtas, jog atvyksite sraigtasparniu, kurio reikėtų laukti iki vidurdienio.

Dalglišas pratarė:

— Tikriausiai jam bus gana sunku paaiškinti kolegoms, kodėl būtent ši mirtis patraukė Metropoliteno policijos komisaro ir detektyvo dėmesį, kodėl jos aplinkybių negali aiškintis vietiniai kriminalistai. Tikiuosi, viską įstengėte užglaistyti.

Harknesas atsakė:

— Lyginome kaip įmanydami. Aišku, buvo įtrauktas ir vyriausiasis konsteblis. Nėra prasmės ginčytis, kurie pareigūnai turėtų imtis atsakomybės, kol nežinome, ar tikrai reikės tirti žmogžudystę. Dabar manome, jog pareigūnai bendradarbiaus. Jeigu tai nužudymas ir sala tikrai tokia saugi, kaip jie teigia, bus ribotas įtariamųjų skaičius. Tai turėtų pagreitinti apklausą.

Taip klaidingai manyti galėjo tik tas, kas visai neišmanė žmogžudysčių tyrimo specifikos, arba tas, kas pasistengė patogiai pamiršti nesėkmingus praeityje patirtus incidentus. Esant nedidelei įtariamųjų

grupei, kai kiekvienas tos grupės narys yra protingas ir užtektinai apdairus, kad išlaikytų savo paslaptį ir atsispirtų lemtingam impulsui savo valia pasakyti daugiau, nei jo klausiama, bet koks tyrimas gali būti komplikuotas ir kaltinimų pateikimas sutrikdytas.

Jau prie durų Konistounas atsigręžė.

— Tikiuosi, Kūmo saloje maistas geras? Lovos patogios?

Harknesas šaltai atsakė:

— Neturėjome laiko pasiteirauti. Atvirai kalbant, man nė nešovė į galvą. Manyčiau, rūpintis, ar virėja išmano savo darbą ir ar čiužiniai minkšti, labiau derėtų tau, o ne mums. Mus domina lavonas.

Konistounas šią kandžią repliką išklausė gerai nusiteikęs.

— Teisybė. Jeigu konferencija įvyks, visus patogumus patikrinsime. Pirmasis dalykas, kurio išmoksta turtingieji ir galingieji, tai gebėjimas vertinti komfortą. Turėjau paminėti, kad paskutinė likusi gyva Holkūmų palikuonė yra nuolatinė salos gyventoja, daugiau kaip aštuoniasdešimties metų ponia Emilė Holkūm, buvusi Oksfordo akademikė. Atrodo, istorikė. Tai tavo sfera, tiesa, Adamai? Bet tu lyg ir kitur mokeisi? Arba ji taps tavo pagalbininke, arba bus tikra įkyruolė. Pasikliaudamas savo žiniomis apie moteris akademikes galiu teigti, kad pastarasis variantas labiau tikėtinas. Dėkoju, kad dediesi tai į galvą. Palaikysime ryšį.

Harknesas pakilo norėdamas išlydėti Konistouną ir Ryvsą iš pastato. Palikęs juos prie liftų, Dalglišas grįžo į savo kabinetą. Pirmiausia jis turi paskambinti Keitei ir Bentonui-Smitui. Su kitu skambučiu bus kebliau. Šį vakarą ir visą kitą dieną jis buvo žadėjęs praleisti su Ema Leivenhem. Jeigu ji tikrai ketino būti šią popietę Londone, tikriausiai jau yra pakeliui. Reikėtų paskambinti jai į mobilųjį telefoną. Tai nebus pirmas toks skambutis: kaip visada, ji beveik jo ir laukia. Ji nesiskųs; Ema niekada nesiskųsdavo. Jiems abiem pasitaikydavo nenumatytų ir neatidėliotinų reikalų, todėl kartu praleistas laikas tapdavo dar brangesnis, nes jie niekada nebūdavo dėl tų susitikimų garantuoti. Jis norėjo jai pasakyti tris žodžius, kurių, kaip pats suprato, niekada negalės ištarti kalbėdamas telefonu. Ir žodžiams teks palaukti.

Jis uždėjo ranką ant savo sekretorės kabineto durų rankenos.

— Surask man detektyvę Miskin ir Bentoną-Smitą, gerai, Siuzi? Paskui man parūpink automobilį, reikia nuvažiuoti į Batersi sraigtas-

parnių oro uostą: pirma paimsiu seržantą Bentoną-Smitą, o paskui inspektorę Miskin. Jos lagaminėlis yra jos kabinete. Pasirūpink, kad ir jis būtų įdėtas į automobilį, gerai?

Vargu ar šis iškvietimas galėjo užgriūti dar netinkamesniu metu. Jį buvo prilenkęs ištiso mėnesio kasdienis darbas po šešiolika valandų. Nors jis mokėjo įveikti nuovargį, dabar labiausiai norėjosi poilsio, ramybės ir dviejų palaimos dienų Emos draugijoje. Dėl sugadinto savaitgalio gali kaltinti tik save. Jo niekas nevertė imtis galimos žmogžudystės tyrimo, kad ir kokia svarbi politiškai ar socialine prasme būtų auka, kad ir koks sudėtingas būtų nusikaltimas. Vyresnieji pareigūnai būtų mieliau linkę jį matyti toje veikloje, į kurią jis jau buvo iki kaklo įsmukęs. Patys didžiausi iššūkiai ir yra įvairios komplikacijos, kilusios mėginant suvaldyti daugiarasinę visuomenę, kurioje tarpsta kvaišalai, terorizmas ir tarptautiniai nusikaltėlių konglomeratai. Jie būtų jam pasiūlę telkti naujas detektyvų pajėgas ir aiškintis rimtus nusikaltimus, kuriuos geriausia tirti šalies mastu. Planus galėtų sutrikdyti politika — taip visada nutinka, kai imamasi darbo aukščiausiu lygiu. Londono policijai reikėjo aukštų pareigūnų, kurių netrikdytų dviveidis pasaulis. Jis pajuto gresiantį pavojų tapti dar vienu biurokratu, komiteto nariu, patarėju, koordinatoriumi... Bet ne detektyvu. Jeigu taip ir nutiktų, ar jis begalėtų būti poetas? Ar tik nėra taip, kad jo poezijos šaknys maitinasi skalsia žmogžudysčių tyrimo dirva? Truputėlį tiesos žavesio, įtempto darbo ir pavojaus nuojautų, varganų, nevilties sudaužytų gyvenimų...

Tačiau dabar, kai Keitė ir Bentonas-Smitas jau pakeliui, reikia viską greitai surikiuoti, taktiškai atidėti susitikimus, popierius nustumti į šalį, pamąstyti apie viešuosius ryšius. Tokiems netikėtiems iškvietimams jis visada būdavo paruošęs sukrautą krepšį, bet krepšys liko jo bute Kvinhite. Jis džiaugėsi, kad jam reikės ten paskambinti. Dar niekada nebuvo Emai skambinęs iš Naujojo Skotland Jardo. Vos išgirdusi jo balsą, ji supras, ką jis rengiasi pasakyti. Ji pati viena susiplanuos savaitgalį, galbūt išmes jį iš savo minčių, kaip kad jis dabar pasijuto išmestas iš jos draugijos.

Po dešimties minučių jis uždarė savo kabineto duris ir kiek paėjęs pirmą kartą atsigręžė atgal, tarsi išvykdamas iš gerai pažįstamos vietos, kurios gali daugiau nebepamatyti.

2

Detektyvė inspektorė Keitė Miskin dar gulėjo lovoje, savo bute virš Temzės. Paprastai tokiu metu ji jau seniai būtų dirbusi savo kabinete — net laisvadieniu jau būtų nusipraususi, apsirengusi ir papusryčiavusi. Keitė įpratusi anksti keltis. Iš dalies toks buvo jos pačios pasirinkimas, iš dalies — vaikystės palikimas, kai, sunkiai išlaikydama kasdienio įsivaizduojamos katastrofos siaubo naštą, ji vos nubudusi tempdavosi ant savęs drabužius, desperatiškai stengdamasi pasirengti grumtis su galima nelaime, — išsigelbėti trukdo žemesnių aukštų butuose kilęs gaisras, į langą atsitrenkiantis lėktuvas, greitkelį supurtantis žemės drebėjimas, imantis vibruoti, o paskui tiesiog rankoje perlūžtantis balkono turėklas. Jai visada palengvėdavo išgirdus silpną irzlų močiutės balsą, kviečiantį gerti ankstyvo rytmečio arbatos. Močiutė turėjo teisę būti irzli — dukters, kurios ji nenorėjo gimdyti, mirtis, daugiaaukščio buto narvelis, kuriame ji gyveno ne savo valia, nesantuokinės anūkės, kuria ji nenorėjo rūpintis, našta ir vos pakeliamas meilės skausmas. Bet jos močiutė jau mirusi, o kadangi praeitis nemirusi ir niekada nemirs, per ilgus metus ji skausmingai mokėsi atpažinti ir priimti geriausia ir blogiausia, ką toji praeitis jai buvo suteikusi.

Dabar ji žvelgė į visai kitokį Londoną. Jos butas, kurio langai atsigręžę į upę, buvo tame namo gale, kur prieš akis vėrėsi platūs vaizdai ir buvo du balkonai. Iš svetainės ji žvelgė pietvakarių kryptimi į upę, kurioje niekada nerimdavo judėjimas — baržos, pramogų laiveliai, upės policijos kateriai ir Londono valdžios uostas, kruiziniai laineriai, plaukiantys upe aukštyn į prieplauką prie Tauerio tilto. Iš miegamojo ji matė Kanarų prieplaukos panoramą, prieplauka atrodė kaip milžiniškas pieštukas. Matė ramius Vestindijos doko vandenis, lengvąjį dokų rajono geležinkelį su traukinukais, panašiais į prisukamus vaikiškus žaisliukus. Jai visada patiko kontrastų teikiami impulsai, o čia ji galėjo stebėti ir sena, ir nauja, gėrėtis upės gyvenimu su visais jo kontrastais nuo pirmų saulės spindulių iki sutemos. Vakarėjant ji stovėdavo pasirėmusi į balkono turėklą ir stebėdavo, kaip miestas virsta šviesomis

tviskančiu paveikslu, užgožiančiu žvaigždes ir aptraukiančiu dangų. Jame atsispindėdavo tamsraudonis švytėjimas.

Ilgai planuotas, protingai įkeistas butas buvo jos namai, priebėga, jos saugus prieglobstis, daugelio metų svajonė, sutvirtinta plytomis ir tinku. Į jos butą nebuvo kviestas joks kolega, o pirmasis ir vienintelis jos mylimasis Alanas Skalis jau seniai išvykęs į Ameriką. Jis norėjo, kad ir Keitė keliautų drauge, tačiau ji atsisakė — iš dalies bijodama įsipareigoti, bet pirmiausia dėl to, kad darbas jai buvo svarbiausia. O dabar, pirmą kartą po jų paskutinės drauge praleistos nakties, ji vėl buvo ne viena.

Keitė pasirąžė dvigulėje lovoje. Už perregimų užuolaidų, virš siauručio pilko debesies dūmelio matėsi vaiskus, blyškiai žydras ryto dangus. Vakarykštė orų prognozė žadėjo dar vieną vėlyvo rudens dieną su liūtimis ir giedra pakaitomis. Ji girdėjo nestiprius iš virtuvės sklindančius garsus — į arbatinį pilamą vandenį, uždaromas spintelės dureles, porceliano skimbčiojimą. Detektyvas inspektorius Pirsas Tarantas virė kavą. Pirmą kartą likusi viena nuo tada, kai jie abu atėjo į jos butą, ji iš naujo išgyveno paskutines dvidešimt keturias valandas — nesigailėdama, bet stebėdamasi, kad taip nutiko.

Pirso skambučio ji sulaukė ankstyvą pirmadienio rytą būdama savo kabinete. Jis ją kvietė drauge papietauti penktadienio vakarą. Skambutis buvo netikėtas: nuo to laiko, kai Pirsas išėjo iš jų operatyvinės grupės ir ėmė dirbti antiteroristiniame padalinyje, jie nebuvo kalbėjęsi. Jie daugelį metų kartu dirbo Dalglišo specialiųjų tyrimų grupėje, gerbė vienas kitą, sėmėsi įkvėpimo iš lyg ir pripažįstamos tarpusavio konkurencijos, kuria, ji gerai žinojo, Dalglišas mokėjo sumaniai pasinaudoti, o kartais ginčydavosi — aistringai, bet be pykčio. Jis jai atrodė — ir dabar atrodo — vienas iš pačių seksualiausių vyrų, su kuriais jai yra tekę dirbti. Bet jeigu jis ir būtų Keitei siuntęs drovius, bet aiškius seksualaus susidomėjimo signalus, ji nebūtų į juos atsakiusi. Pradėti romaną su artimu kolega, vadinasi, rizikuoti ne tik asmenine kompetencija. Vienas iš jų būtų turėjęs išeiti iš grupės. Būtent darbas išlaisvino ją iš Elison Feirveter namų. Ji neketino rizikuoti viskuo, ko buvo pasiekusi, pasukdama gundančiu, bet klaidžiu keliu.

Ji įsikišo į kišenę mobilųjį telefoną truputį nustebusi, kad iškart priėmė kvietimą, ir svarstydama, kas už šio kvietimo slypi. Ar yra kas nors, ko Pirsas norėtų jos paklausti, ką norėtų drauge aptarti? Neat-

rodo. Paprastai puikiai dirbantis policininkų gandų malūnas paskleidė užuominas apie tai, jog jis nepatenkintas naujuoju savo darbu, bet vyrai moterims pasakoja apie sėkmę, o ne apie klaidingus sprendimus. Jis pasiūlė susitikti pusę aštuntos Šykio restorane prieš tai paklausęs, ar ji mėgsta žuvį. Pasirinktas gerai žinomas restoranas, kuriame, kaip galima tikėtis, nėra pigu. Subtili ir kiek trikdanti užuomina. Ar tai bus koks nors šventinis vakaras, ar Pirsui būdingas išlaidavimas pramogaujant su moterimis? Kad ir kaip ten būtų, nepanašu, kad jam trūktų pinigų. Sklido kalbos, kad jam niekada netrūko ir moterų.

Kai ji atėjo, jis jau laukė. Pirsas stojosi jos pasitikti, Keitė sugavo jo greitą pasigėrėjimo kupiną žvilgsnį ir apsidžiaugė ne veltui vargusi, įmantriai keldama ant viršugalvio vešlius, storus plaukus, kuriuos darbo metu paprastai sušukuodavo atgal ir susirišdavo į uodegėlę arba surištus nuleisdavo ant sprando. Ji vilkėjo blyškios kreminės spalvos šilkine palaidine ir buvo pasipuošusi vieninteliu turimu brangiu papuošalu — antikvariniais auksiniais auskarais, abiejuose auskaruose kabėjo po perliuką. Keitė buvo suintriguota ir kiek nustebinta, kad ir Pirsui teko pavargti. Ji neprisiminė, kad kada nors jį būtų mačiusi vilkintį kostiumu ir pasirišusį kaklaraištį. Jai knietėjo pasakyti: „Gražiai apsitaisėme, tiesa?“

Jie sėdėjo prie kampinio stalelio ir galėjo šnekučiuotis niekieno netrukdomi, bet intymesnių niuansų beveik nė nebuvo. Pietūs praėjo puikiai — ilgokai užsitęsusi pramoga be jokio varžymosi. Jis mažai pasakojo apie savo naująjį darbą, bet ji to ir tikėjosi. Jie šiek tiek pasikalbėjo apie neseniai perskaitytas knygas, apie filmus, kuriems pamatyti rado laiko, — paprastas pokalbis, kaip Keitei atrodė, kurio niekaip kitaip nepavadinsi, kaip tik į pirmą pasimatymą atėjusių dviejų nepažįstamųjų atsargus pašnekesys. Jie ėmė kalbėtis apie geriau jiems pažįstamus dalykus, apie bylas, kurias kartu tyrė, apie šviežiausius policijoje sklandančius gandus, kartkartėmis prasitardami apie kokias nors asmeninio gyvenimo smulkmenas.

Kalbai pakrypus apie Doverio viengungį, jis paklausė:

— Kaip gyvuoja gražuolis seržantas?

Keitė slapta apsidžiaugė. Pirsui visada sunkiai sekėsi nuslėpti nemeilę Frensiui Bentonui-Smitui. Keitė įtarė, jog išskirtinai puiki Bentono išvaizda šiuo atveju ne tokia svarbi, kaip jo požiūris į darbą — valdomos ambicijos, protas, rūpestingai apskaičiuoti ir įvertinti

karjeros žingsniai, įsitikinimas, jog jie kelia policijos darbo lygį, todėl bus pripažinti ir greitai sulauks paaukštinimo.

— Gerai. Gal kiek per daug stengiasi įtikti, bet ar ne taip elgiamės mes visi nuo tada, kai mus perėmė Eidi*? Jis susidoros.

— Sklinda kalbos, kad Eidi gali jį paskirti į mano vietą.

— Į tavo senojo darbo vietą? Manau, gali būti. Beje, toji vieta dar neužimta. Gal aukščiausiasis vadas lūkuriuoja, kol nuspręs, ką toliau daryti su mūsų grupe. Kas žino, gal jis panorės mus uždaryti? Imdamiesi įvairių stambesnių darbų, jie visada kreipiasi į Eidi. Tikriausiai jau girdėjai gandus, jog jie planuoja įkurti nacionalinį kriminalinės policijos skyrių. Jis visada jaučiasi priklausomas nuo vieno ar kito aukščiausio lygio susirinkimo.

Jiems pradėjus valgyti pudingą, pokalbis tapo padrikas. Staiga Pirsas pratarė:

— Nemėgstu gerti kavos iškart po žuvies.

— Arba po tokio vyno. Man reikėtų prasiblaivyti, — tarė ji, nors pamanė, kad šitai nėra teisybė. Ji niekada negerdavo tiek, kad rizikuotų prarasti kontrolę.

— Galėtume važiuoti pas mane. Mano namai netoli.

Ji atsakė:

— Arba pas mane. Pro mano langus matosi upė.

Ir kvietimas, ir kvietimo priėmimas niekam nesukėlė jokios įtampos. Jis pasakė:

— Tada važiuojam pas tave. Man tik reikėtų pakeliui paskambinti į namus.

Jo nebuvo tik kokias dvi minutes, ji liko laukti automobilyje. Po dvidešimties minučių, atsirakinusi savo buto duris ir įžengusi kartu su juo į erdvią svetainę, kurios viena siena daugeliu langų žvelgė į Temzę, ji viską pamatė kitomis akimis: paprastas, apstatytas moderniais baldais, be jokių ką nors menančių suvenyrų, nė menkiausia užuomina neišduodantis, kad šio buto savininkė turi asmeninį gyvenimą, tėvus, šeimą, iš kartos į kartą perduodamus daiktus, tvarkingas ir beasmenis, gražiai įrengtas butas, kurį ketinama skubiai parduoti. Nė neapsidairęs jis priėjo prie langų, paskui žengė pro balkono duris.

* Eidi — angliškas inicialų A. D. tarimas.

— Suprantu, kodėl tu išsirinkai būtent šį, Keite.

Ji neišėjo kartu su juo, tik stovėjo žiūrėdama į jo nugarą, žvelgdama pro jį į juodą sūkuriuojantį vandenį, išmargintą sidabriniais žvyneliais, į smailes ir bokštelius, į didelius namus, stūksančius kitame krante ir apšviestus išsirikiavusių žibintų. Keitei malant kavos pupeles, jis atėjo pas ją į virtuvę, ji išėmė du puodelius, pašildė iš šaldytuvo išimtą pieną. Kartu įsitaisę ant sofos jie baigė gerti kavą, jis pasilenkė ir švelniai, bet stipriai pabučiavo ją į lūpas. Ji žinojo, kas dabar nutiks. Kita vertus, juk šitai ji žinojo nuo pat pirmos minutės restorane.

Jis pasakė:

— Norėčiau nusiprausti po dušu.

Ji nusijuokė.

— Pirsai, koks tu proziškas! Vonia štai už tų durų.

— Keite, kodėl tau nėjus kartu su manimi?

— Ten nepakaks vietos. Eik pirmas.

Viskas klostėsi taip lengvai, taip natūraliai, be jokių abejonių ar nerimo, net nesusimąstant. Dabar, gulėdama lovoje užlieta švelnios ryto šviesos, klausydamasi šniokščiančio dušo, ji permąstė visą saldžią naktį prisimindama sakinių nuotrupas.

— Maniau, tau patinka tik kvailos blondinės.

— Ne visos jos buvo kvailos. O tu esi blondinė.

Ji atsakė:

— Šviesiai rusvo atspalvio, o ne geltonplaukė blondinė.

Jis vėl atsigręžė ir perbraukė rankomis jai per plaukus; tai buvo netikėtas, bet nepaskutinis gestas. Švelnus ir niekur neskubantis.

Ji neabejojo, kad Pirsas bus prityręs ir gabus meilužis, tik ji nesitikėjo, jog džiaugsmingas jų susiliejimas įvyks taip paprastai ir be įtampos. Jie atsigulė geisdami vienas kito ir juokdamiesi. O paskui, truputį atsitraukusi savo dvigulėje lovoje, girdėdama jo kvėpavimą ir jusdama nuo jo sklindančią šilumą, ji manė, jog čia jis ir turėtų būti. Žinojo, kad šis pasimylėjimas suminkštins slėgusį kaip akmuo jos širdį nepasitikėjimo savimi ir savigynos luobą, po Makfersono ataskaitos dar labiau padidinusį ją apėmusį apmaudą ir išdavystės nuojautas.

Ciniškasis Pirsas, būdamas subtilesnis politikas nei ji, pasirodė esantis kantresnis.

— Visi oficialūs tardymo komitetai žino, kokių rezultatų iš jų ti-

kimasi. Kai kurie menkiau protingi viską daro perdėtai entuziastingai. Absurdiška dėl to prarasti darbą arba leisti, kad šitai sugriautų tavo pasitikėjimą ar atimtų ramybę.

Taktiškai, o kartais ir visai be žodžių Dalglišas ją įtikinėdavo nepasiduoti. Bet ji puikiai suprato, kad per pastaruosius kelerius metus po truputį tirpo jos atsidavimas, pasiaukojimas ir naivus entuziazmas, kurio kupina ji atėjo dirbti į policijos tarnybą. Keitė ir dabar buvo vertinama kaip kompetentinga pareigūnė. Ji mėgo savo darbą ir nebūtų galėjusi sugalvoti jokio kito, kurį dirbtų taip kvalifikuotai. Bet Keitė ėmė baimintis dėl emocinių dalykų — ji ėmė pernelyg gintis, per daug saugotis galvodama apie tai, ką gali iškrėsti gyvenimas. Dabar, gulėdama viena ir klausydamasi tylių po jos butą besisukiojančio Pirso keliamų garsų, Keitė pajuto beveik užmirštą džiaugsmą.

Ji nubudo pirma ir pirmą kartą nekamuojama dar nuo vaikystės laikų likusio nerimo. Pagulėjo trisdešimt minučių mėgaudamasi po kūną pasklidusia ramybe, stebėdama ryškėjančią šviesą, įsiklausydama į pirmuosius naujos dienos garsus upėje, o paskui išsliuogė iš lovos ketindama eiti į vonią. Jos judesiai pažadino ir jį. Kilstelėjęs ėmė apgraibomis jos ieškoti, o paskui staiga atsisėdo kaip susitaršęs spyruoklinis žaisliukas dėžutėje. Jie abu nusijuokė. Virtuvėje darbavosi kartu — jis spaudė apelsinus, o ji plikė arbatą; paskui abu išsinešė į balkoną karštus sviestu apteptus skrebučius ir mėtė jų trupinius galingai besiplakančių sparnų ir kapsinčių snapų sūkuryje klykiančioms žuvėdroms. Tada jie vėl grįžo į lovą.

Dušo šniokštimas ir gurguliavimas liovėsi. Dabar atėjo metas pagaliau keltis ir pasitikti naują sudėtingą dieną. Ji jau buvo nukorusi kojas žemyn, kai suskambo jos mobilusis telefonas. Skambutis ją taip sutrikdė, tarsi niekada anksčiau nebūtų jo girdėjusi. Iš virtuvės atėjo Pirsas, aplink liemenį apsivyniojęs rankšluostį, rankoje laikydamas kavinuką. Ji tarstelėjo:

— O, Dieve! Pačiu laiku.

— Gal koks asmeninis reikalas.

— Tik jau ne šiuo telefonu.

Ji ištiesė ranką į stalelį prie lovos, paėmė telefoną, įdėmiai paklausiusi atsakė „taip, sere“ ir baigė pokalbį. Suprasdama, kad negalės nuslėpti balse girdimo jaudulio, tarė:

— Nauja byla. Įtariama žmogžudystė. Saloje prie Kornvolio krantų. Reikės sraigtasparnio. Automobilį turėsiu palikti čia. Eidi jau pasiuntė vairuotoją, kad paimtų Bentoną, o paskui mane. Turime susitikti Batersi sraigtasparnių oro uoste.

— Kur tavo žmogžudysčių lagaminėlis?

Keitė jau ruošėsi puikiai žinodama, ką ir kokia tvarka daryti. Ji šūktelėjo iš už vonios kambario durų:

— Jis mano kabinete! Eidi pasirūpins, kad jį nuneštų į automobilį.

Jis pasakė:

— Jeigu jis atsiunčia automobilį, man reikia greičiau judintis. Gali vairuoti Nobis Klarkas, ir tada mane čia pamatys, o vairuotojų mafija naujienas paskleis per keletą minučių. Ir kodėl gi turėtume teikti peno valgykliniams gandams?..

Po kelių minučių Keitė numetė ant lovos brezentinį kelioninį krepšį ir ėmė greitai ir metodiškai krautis daiktus. Ji kaip visada vilkės vilnones kelnes ir tvido švarkelį, pasivilks kašmyro džemperį stačiu, atlenkiamu kaklu. Net jei ir toliau orai bus švelnūs, nėra jokios prasmės imti lininių ar medvilninių drabužių — saloje retai kada būna per karšta. Į krepšio dugną gulė storapadžiai aulinukai, kelnaitės ir liemenėlė. Tokius galima skalbti kasdien. Sulanksčiusi ji įdėjo į krepšį antrą šiltesnį megztinį, o paskui, atsargiai susukusi, įsidėjo ir šilkinę palaidinę. Ant viršaus ji patiesė pižamą ir vilnonį chalatą. Dar įkišo tualetinių reikmenų krepšelį, kuriame visada buvo reikalingiausi daiktai. Galiausiai ji pasiėmė du naujus bloknotus, pustuzinį tušinukų ir pusiau perskaitytą knygą minkštu viršeliu.

Po penkių minučių jie abu jau buvo apsirengę ir pasiruošę išeiti. Keitė kartu su Pirsu nuėjo į požeminį garažą. Prie savojo Alfa Romeo durų jis pabučiavo jai į skruostą ir pratarė:

— Ačiū tau už draugiją per pietus, ačiū už pusryčius, ačiū už viską, kas buvo tarp pietų ir pusryčių. Atsiųsk man iš tos paslaptingos salos atviruką. Man pakaks šešių žodžių, o jei tie žodžiai bus teisingi, man jų daugiau nei pakaks. „Norėčiau, kad čia būtum, myliu, Keitė“.

Ji nusijuokė, bet nieko neatsakė. Prieš juos iš garažo išvažiuojančio automobilio galiniame lange buvo skelbimas: „Automobilyje kūdikis“. Šitai Pirsą visada erzindavo. Jis čiupo iš automobilio stalčiuko

kortelę su ranka užrašytais žodžiais: „Automobilyje Erodas". Tada atsisveikindamas jis kilstelėjo ranką ir išvažiavo.

Keitė stovėjo žvelgdama jam pavymui, kol jis paskutinį kartą pyptelėjo atsisveikindamas ir įsuko į pagrindinį kelią. Dabar ją užvaldė visai kitokios, ne tokios sudėtingos, bet gerai pažįstamos emocijos. Kad ir kokių problemų galėtų sukelti ši išskirtinė naktis, apie jas reikės pamąstyti vėliau. Kažkur, šaltoje mirties abstraktybėje, gulėjo kol kas dar tik įsivaizduojamas kūnas. Grupelė žmonių laukė atvykstančios policijos; kai kurie prislėgti, daugelis — nuogąstaujantys. Jie visi, be jokios abejonės, apimti svaiginančio susijaudinimo ir noro viską išsiaiškinti. Ji visada nerimavo dėl to, kad kažkas mirdavo, ir būtent tai lemdavo josios pakilumą. O paskui bus toji dalis, kuri jai labiausiai patikdavo: baigiantis dienai susirinks visa komanda, Eidi, ji ir Bentonas-Smitas apsvarstys įkalčius, mėgins dėlioti, paskui vėl ardyti, o paskui ir vėl kitaip sudėlioti visokiausias užuominas ir prielaidas, tarsi jos būtų dėlionės detalės. Bet jai buvo pažįstami menkučiai gėdos želmenėliai. Tos gėdos priežastys. Nors jie niekada nebuvo apie tai kalbėję, ji įtarė, jog Eidi jautė tą patį. Šios dėlionės detalės buvo sudaužyti vyrų ir moterų gyvenimai.

Po trijų minučių, su krepšiu rankose laukdama prie savo namų, ji pamatė įsukantį į aikštelę automobilį. Darbo diena prasidėjo.

.... 3

Seržantas Fransis Bentonas-Smitas gyveno vienas pokarinio daugiaaukščio, esančio į šiaurės vakarus nuo Šeperdbušo, šešioliktame aukšte. Po juo buvo penkiolika aukštų identiškų butų su identiškais balkonais. Esant tokiems balkonams, besitęsiantiems išilgai kiekvieno aukšto, apie kokį nors privatumą nebuvo galima nė galvoti, bet kaimynai jam trukdydavo retai. Vienam kaimynui butas buvo tik laikinas prieglobstis, todėl jis retai jame pasirodydavo, o kitas kaimynas buvo pasalūniškai tyliai įsitraukęs į kažkokį paslaptingą darbą Sityje: jis išeidavo net anksčiau už Bentoną, o grįždavo gerokai po vidurnakčio. Anksčiau buvęs vietinės valdžios būstas, namas buvo parduotas, pri-

vačių supirkėjų suremontuotas, o paskui butai pradėti pardavinėti. Nepaisant rekonstruoto vestibiulio, modernių, dar nenuniokotų liftų ir naujų dažų, namas vis dėlto buvo nevykęs kompromisas tarp nuoseklaus taupumo, miestietiško pasididžiavimo ir institucinio atitikimo, tačiau bent jau architektūrine prasme jis neatrodė provokuojantis. Statinys nekėlė jokių emocijų, išskyrus nuostabą, kad kažkas vis dėlto gaišo laiką jį statydamas.

Net ir iš balkono plačiai atsiveriantis vaizdas nestebino. Bentonas pažvelgė į nuobodų, monotonišką pramoninį peizažą, numargintą juodai ir pilkai, kuriame dominavo plokščiastogiai daugiabučių stačiakampiai, beveidžiai pramoniniai pastatai ir siauros gatvelės, kuriose užsispyrėliškai mėgino ir toliau gyvuoti XIX amžiaus terasos. Tai buvo rūpestingai jaunų ir daug žadančių specialistų saugomas rajonas. Vakarų kelias vingiais kilo virš prigrūstos vagonėlių stovėjimo aikštelės, kurioje po betoninėmis kolonomis glaudėsi laikinai čia apsistoję gyventojai, retai kada rizikuojantys išeiti. Apačioje driekėsi kiemas su aukšta apleistų automobilių liekanų krūva, metalo laužu. Šis aštriabriaunis kratinys — tarsi žmogaus gyvenimo ir žlugusių vilčių simbolis. Sutemus vaizdas pasikeisdavo: žibintai jį paversdavo mistišku ir tarsi netvariu. Pasikeisdavo eismo ženklai, automobiliai tarsi persikūnydavo į suskystėjusiais keliais čiuožiančius automatus, aukšti kranai su viršuje žibančiomis lempomis būdavo sulinkę kaip vabzdžiai maldininkai— groteskiški nakties kiklopai. Iš juodai mėlyno dangaus, iš tirštėjančių sutemų ryškiais debesimis, Hytrou kryptimi tyliai leidosi lėktuvas. Tarsi kažkam davus ženklą, daugiabučių languose žiebėsi šviesos.

Tačiau nei naktį, nei dieną šio peizažo nepavadintum būdingu tik Londonui. Bentonas nujautė, jog štai taip jis galėtų žiūrėti į bet kokį kitą didelį miestą. Prieš jį nebuvo jokio pažįstamo objekto — nei menkiausios upės užuominos, nei spalvingai apšviestų tiltų, nei pažįstamų bokštų ar kupolų. Bet būtent tokio rūpestingai pasirinkto anonimiškumo — netgi ir peizažo — jis ir norėjo. Bentonas niekur nebuvo įleidęs šaknų, neturėjo gimtosios žemės.

Į šį butą jis atsikraustė praėjus šešiems mėnesiams nuo to laiko, kai ėmė dirbti policijoje. Šitas būstas absoliučiai niekuo nepriminė jo tėvų namų lapais nuklotoje Pietų Kensingtono gatvėje — baltų laip-

telių, vedančių prie kolonomis puoštų durų, švytinčių dažų ir lygaus tinko. Jis nutarė išsikelti iš atskiro antrame namo aukšte esančio buto iš dalies todėl, kad manė, jog sulaukus aštuoniolikos tebegyventi tėvų namuose yra žeminantis dalykas, bet daugiausia dėl to, jog net neįsivaizdavo, kaip į tokį savo butą galėtų pasikviesti kolegas. Jau žengdamas pro centrines namo duris neištversi nepagalvojęs, ką jos reprezentuoja — pinigus, privilegijas, turtingos liberalios aukštesniosios vidurinės klasės kultūrą ir pasitikėjimą. Bet jis suprato, kad ši dabartinė demonstruojama nepriklausomybė yra netikra: už butą ir viską, kas jame yra, moka jo tėvai. Iš savo atlyginimo jis nebūtų išgalėjęs persikelti. O įsikūrė patogiai. Kreivai šyptelėjęs tarė sau, jog tik nusimanantys apie modernius baldus svečiai galėtų atspėti, kiek kainavo šie iš pažiūros visai paprastučiai baldeliai.

Bet kolegos nebuvo jo svečiai. Kaip naujas darbuotojas, iš pradžių jis elgėsi labai atsargiai gerai žinodamas, jog vyresnieji pareigūnai jį tyrinės ilgiau ir priekabiau nei bet kurį kitą laikinai paskirtą žmogų. Galbūt jis ir nesitikėjo iškart pelnyti draugystės, bet vylėsi tolerancijos, pagarbos ir pritarimo. Tam tikra prasme jis to ir susilaukė. Bentonas žinojo, jog vis dar yra vertinamas labai atsargiai. Jis jautėsi apsuptas daugybės organizacijų, įskaitant ir baudžiamąją teisę, skirtų jo interesams jautriu rasiniu klausimu ginti, tarsi jį būtų galima įžeisti lygiai taip pat, kaip Viktorijos laikų mergelę, išvydusią ekshibicionistą. Jis norėjo, kad šie rasinių problemų kariai paliktų jį ramybėje. Nejau jie nori paniekinti mažumas, traktuodami jas kaip pernelyg jautrias, nesaugias ir paranojiškas? Bentonas suprato, kad ši problema tam tikra prasme yra jo paties susikurta: visa tai buvo kur kas blogiau nei paprastas baugštumas ar drovumas, visa tai trukdė užmegzti intymesnius ryšius. Jie nežinojo, kas jis yra; jis pats nežinojo, kas esąs. Galvojo, kad tokie mąstymai nėra vien tik jo maišytos rasės rezultatas. Londono pasaulyje, kurį jis pažinojo ir kuriame dirbo, gyveno maišytų rasių vyrai ir moterys, priklausantys skirtingoms sumišusioms religijoms ir skirtingoms sumišusioms tautybėms. Atrodo, jiems neblogai sekasi.

Jo motina buvo indė, tėvas — anglas. Ji — pediatrė, jis — valstybinės bendrojo lavinimo mokyklos direktorius. Jie įsimylėjo ir vedė, kai jai buvo septyniolika; jo tėvas dvylika metų už ją vyresnis. Vienas kitą jie mylėjo nepaprastai aistringai, tebemyli ir dabar. Žiūrėdamas į ves-

tuvines jų nuotraukas jis matė, jog motina buvo ypač graži; tebebuvo graži ir dabar. Jos turtą ištekant sudarė ne tik grožis, bet ir pinigai. Nuo pat vaikystės jis jautėsi tarsi įsibrovėlis į šį privatų, viskuo aprūpintą pasaulį. Tėvai būdavo labai užimti, ir jis labai anksti ėmė suvokti, jog jų buvimas kartu jiems yra labai brangus. Jis žinojo, kad yra mylimas, jog rūpinamasi jo gerove, bet tyliai ir netikėtai įėjęs į kambarį, kuriame būdavo tik jiedu, jis matydavo, kaip tėvų veidus užtemdęs nusivylimo debesėlis greitai užleisdavo vietą sveikinimo šypsniams. Atrodė, kad religinių įsitikinimų skirtumai niekada nekėlė jiems nerimo. Jo tėvas buvo ateistas, mama — Romos katalikė, ir Frensis buvo auklėjamas ir mokomas būtent tokia dvasia. Tačiau kai paauglystėje jis nuo viso to atsimetė, tarsi atsisakydamas dalies vaikystės, atrodo, kad nė vienas iš tėvų to nepastebėjo, o jeigu ir pastebėjo, tai dėl tokio jo pasirinkimo nejuto kaltės.

Kasmet vykdami į Delį, jie imdavo jį su savimi, bet ir ten jis jausdavosi esąs svetimas. Atrodė, tarsi jo skaudamos kojos, apžergusios besisukantį Žemės rutulį, nė viename žemyne negalėjo rasti tvirtos atramos. Jo tėvui patiko nuolat grįžti į Indiją, ten jis jausdavosi kaip namie, ten jį pasitikdavo garsiais sveikinimų šūksniais, visi juo žavėdavosi, juokdavosi, jį erzindavo, ir jis visus erzindavo, dėvėdavo indiškus drabužius, sveikindavosi jų papratimu, laisviau nei namuose spausdavo rankas, ašaringai atsisveikindamas. Vaikystėje ir paauglystėje Bentonas ten būdavo sutinkamas triukšmingai, visi erzeliodavo aplinkui, girdami jo grožį, jo protą, bet jam būdavo nejauku, jis tik mandagiai atsakydavo panašiais komplimentais, nes žinojo, kad jiems nepriklauso.

Jis vylėsi, kad išrinktas į Adamo Dalglišo specialiųjų tyrimų grupę dirbs ir galės jaustis kaip namie net ir gyvendamas savajame išdrikusiame pasaulyje. Galbūt tam tikra prasme taip ir nutiko. Jis žinojo, kad jam turi sektis: kalbai pasisukus apie paaukštinimą, laikas, praleistas dirbant su šia grupe, buvo išties didelis turtas. Paskutinė jo tirta byla, — beje, ji jam pirmoji, — mirtis ugnyje Hempstedo muziejuje, buvo tarsi egzaminas, kurį, jo vertinimu, jis išlaikė sėkmingai. Dirbant toliau galėtų kilti nesklandumų. Inspektorius Pirsas Tarantas garsėjo kaip reiklus ir kartais suktas vyresnysis pareigūnas, bet Bentonui atrodė, jog jis žino, kaip reikia elgtis su Tarantu; jo asmenyje Bentonas atpažino ambicijų, cinizmo, kietaširdiškumo atšvaitus, kuriuos jis pui-

kiai perprato, nes visa tai šiek tiek buvo būdinga ir jam. Tarantui perėjus į antiteroristinį būrį, jis turės dirbti būdamas pavaldus detektyvei inspektorei Keitei Miskin. Inspektorė Keitė buvo menkesnis iššūkis, bet ne todėl, kad ji moteris. Ji visada korektiška ir ne taip atvirai kritiška, koks buvo Tarantas, bet Bentonas nujautė, kad ji nejaukiai jaučiasi turėdama tokį kolegą. Visa tai neturėjo nieko bendra su jo odos spalva, lytimi ar socialiniu statusu, nors jis jautė, kad ji šiaušiasi kalbėdama apie klasinius dalykus. Jis jai paprasčiausiai nepatiko. Štai toks paprastas ir neišsprendžiamas reikalas. Tikriausiai greitai jam kažkaip reikės išmokti su tuo susidoroti.

Bet dabar jo mintys sukosi apie laisvadienio planus. Jis jau buvo nuvažiavęs dviračiu iki Notinghilgeito ūkininkų turgaus ir nusipirkęs „tikrų“ vaisių, daržovių ir mėsos savaitgaliui; dalį šių gėrybių jis tikėjosi šią popietę nuvežti mamai. Bentonas jau šešias savaites nesilankė namuose, todėl buvo pats laikas ten pasirodyti ir nustoti graužtis, kad nėra jau toks skrupulingas sūnus.

O vakare jis pagamins pietus Beverli. Ji, dvidešimt vienerių metų aktorė, vos baigusi dramos mokyklą, gavo nedidelį vaidmenį ilgame televizijos seriale, filmuojamame Safolko kaime. Jie susipažino prekybos centre — geriausioje vietoje vienišiams ar laikiniems vienišuoliams „pasigauti“ vienas kitą. Minutėlę jį vogčiom patyrinėjusi, ji pirmoji žengė žingsnį paprašydama nukelti pomidorų skardinėlę, kurios, kaip tyčia, negalėjo pasiekti. Jį sužavėjo jos išvaizda — dailus ovalus veidas, tiesūs juodi plaukai ir kirpčiukai virš lengvai įkypų akių, suteikiančių patrauklaus rytietiško subtilumo. Nors iš tikrųjų ji buvo gryna anglė ir beveik iš to paties sluoksnio, kaip ir jis pats. Jo motinos svetainėje ji jaustųsi kaip namie. Bet Beverli atsikratė viduriniosios klasės socialinių niuansų ir akcento, dėl karjeros pasikeitė senamadišką savo vardą. Jos vaidinamas aikštingos kaimo smuklininko dukters vaidmuo kurstė žiūrovų vaizduotę. Sklido gandai, kad personažų linijos vystysis labai intriguojančiai — išprievartavimas, nesantuokinis vaikas, romanas su bažnyčios vargonininku, gal net nužudymas, tik, aišku, ne jos ir ne jos vaikelio. Ji buvo sakiusi Bentonui, kad žiūrovams nepatinka nužudyti kūdikiai. Nors ir laikinoje, bet tviskančioje popkultūros padangėje Beverli rengėsi tapti žvaigžde.

Po sekso, kuris, kaip pageidavo Beverli, turėdavo būti labai iš-

radingas, ilgai trunkantis ir nepatogiai higieniškas, ji praktikuodavo jogą. Gulėdamas lovoje ir pasirėmęs ant rankos, Bentonas susižavėjęs ir su atlaidžiu švelnumu stebėdavo neįtikėtinus jos kraipymusis bei tempimus. Tokiomis akimirkomis jis susivokdavo esąs pavojingai arti meilės, bet pats nesitikėjo, kad šis romanas galėtų tęstis. Beverli, kuri, ėmus kalbėti apie paleistuvystės keliamus pavojus, tapdavo iškalbinga kaip pamokslininkas, prijautė serijinei monogamijai, bet kiekvienam partneriui skirdavo tik tam tikrą laiko limitą. Ji bejėgiškai aiškindavosi, jog paprastai po šešių mėnesių ją apninka nuobodulys. Dabar jau penki mėnesiai, kaip jie kartu. Nors Beverli dar nieko nebuvo prasitarusi, Bentonas neturėjo vilčių, kad jo sugebėjimas mylėtis ir gaminti valgį pelnytų jam šiek tiek papildomo laiko. Jis vis dar krovė iš krepšių pirkinius ieškodamas jiems vietos šaldytuve, kai ėmė skambėti jo darbinis mobilusis telefonas, kurį jis laikydavo ant stalelio prie lovos. Kiekvieną vakarą jis iškišdavo ranką norėdamas pasitikrinti, ar telefonas vietoje. Rytais, ruošdamasis į laikiną darbą policijoje, jis įsimesdavo telefoną į kišenę vildamasis, kad šis suskambės. Dabar, trinktelėdamas šaldytuvo durelėmis, jis puolė prie telefono norėdamas kuo greičiau atsiliepti, tarsi baimindamasis, kad skambutis nutils. Jis išklausė trumpą pranešimą, atsakė „taip, sere", ir baigė pokalbį. Visa dienotvarkė buvo pakeista.

Jo krepšys jau sukrautas. Jo buvo paprašyta pasiimti fotoaparatą ir žiūronus, nes šie jo daiktai geresni už tuos, kuriuos turėjo kiti komandos nariai. Vadinasi, jie darbuosis vieni, nesikvies pastiprinimo, fotografų ar SOCO, kol jų pagalba nepasirodys būtina. Toks paslaptingumas dar labiau kurstė jaudulį. Ir dabar jam neliko nieko kita, kaip tik paskambinti dviem žmonėms — mamai ir Beverli. Joms kils šiokių tokių nepatogumų, manė jis, bet šie pasikeitimai nebus skausmingi. Džiaugdamasis, bet truputį baimindamasis, jis mąstė apie toje nepažįstamoje pakrantės saloje jo laukiančius netikėtumus.

PIRMOJI KNYGA

Mirtis pakrantės saloje

1

Septintą valandą ryto Atlanto trobelėje Kūmo saloje Emilė Holkūm išėjo iš dušo, apsivyniojo apie juosmenį rankšluostį ir ėmė trinti drėkinamuoju kremu rankas ir kaklą. Nuo septyniasdešimt penktojo gimtadienio šitai tapo kasdiene procedūra ir tęsėsi jau penkerius metus, tačiau ji nepuoselėjo šviesių vilčių, nes žinojo, kad tai tik laikinai pristabdys amžiaus negandas, ir apskritai šie dalykai jai menkai terūpėjo. Jaunystėje ir būdama vidutinio amžiaus ji nedaug dėmesio skyrė savo išvaizdai. Kartkartėmis susimąstydavo, ar nėra beprasmis ir net kiek žeminantis dalykas imtis šių daug laiko suryjančių ritualų dabar, kai rezultatai teikė malonumo tik jai pačiai ir niekam kitam. Kita vertus, ar kada nors buvo kas nors, kam ji būtų norėjusi įsiteikti ar suteikti malonumo? Ji visada buvo graži, kai kas manė, kad net labai graži, tik, žinoma, ne miela, ryškių bruožų, atsikišusiais skruostikauliais, didelėmis šviesiai rudomis akimis po tiesiais antakiais, siaura, kiek pakumpusia nosimi ir plačia, gražiai nubrėžta burna, iš pirmo žvilgsnio apgaulingai geraširdiška. Kai kuriems vyrams ji kėlė nerimą, intelektualesni priimdavo jos mestus dygaus sąmojo iššūkius ir atsiliepdavo į slepiamą jos seksualumą. Visi jos meilužiai jai teikė tik malonumo, nė vienas niekada nėra suteikęs skausmo, o skausmas, kurį ji buvo suteikusi jiems, jau seniai pamirštas: jos neslėgė joks gailestis ar sąžinės graužatis.

Dabar, išeikvojusi visą savo aistrą, ji grįžo į numylėtąją vaikystės salą, į akmeninę trobelę ant uolos krašto, kurioje ketino nuolat leisti visą likusį savo gyvenimą. Ji nė nemanė, kad kas nors — žinoma, tik jau ne Natanas Oliveris — galėtų ją iš jos atimti. Ji gerbė jį kaip rašytoją (kad ir kaip ten būtų, jis juk pripažintas vienu iš geriausių romanistų visame pasaulyje), bet jai niekada neatrodė, kad didelis talentas, gal net genialumas suteikia žmogui teisę būti savanaudiškesniam ir labiau nuolaidžiaujančiam savo įgeidžiams nei įprasta daugumai jo lyties atstovų.

Ji užsisegė laikroduką. Jai grįžus į miegamąjį, Rotvudas jau bus

nunešęs ankstyvo rytmečio arbatos padėklą, kuris būdavo atnešamas kiekvieną rytą lygiai pusę septintos. Pusryčiai bus patiekti valgomajame — namų gamybos javainiai ir marmeladas, nesūdytas sviestas, kava ir šiltas pienas. Skrebučius paskrudins tik tada, kai išgirs, kaip ji žengia pro virtuvės duris. Apie Rotvudą ji galvojo su pasitenkinimu ir apimta šiltų jausmų. Ji priėmė jiems abiem palankų sprendimą. Jis buvo jos tėvo vairuotojas, ir kai ji, paskutinė savosios šeimos palikuonė, lankėsi savo šeimos namuose Eksmuro pakraštyje, kad su išvaržytoju sutvarkytų kelias paskutines smulkmenas ir išsirinktų keletą daiktų, kuriuos norėtų pasilikti, jis pasakė norįs su ja pasikalbėti.

— Madam, kadangi ketinate apsigyventi saloje, norėčiau prašyti vyresniojo liokajaus vietos.

Šeimos nariai ir tarnai Kūmo salą visada vadindavo „sala", lygiai kaip saloje stovintis Kūmo namas visada būdavo vadinamas tik „namu".

Stodamasi ji atsakė:

— Kurių galų man reikėtų liokajaus, Rotvudai? Mes neturėjome liokajaus nuo mano senelio laikų, o vairuotojo man nebereikės. Kaip tu ir pats gerai žinai, saloje neleidžiama važinėti jokiems automobiliams, išskyrus automobilį, išvežiojantį po trobeles maistą.

— Žodį „liokajus" pavartojau kaip apibendrinančią sąvoką, madam. Galvoje turėjau asmeninio tarno pareigas, bet pamanęs, kad toks žodis implikuotų patarnavimą džentelmenui, „liokajų" pasirinkau kaip patogesnį žodį, nors gal ir ne visiškai tinkamą tiksliai prasmei perteikti.

— Rotvudai, tu per daug prisiskaitei P. G. Vudhauzo. Ar moki gaminti?

— Mano spektras ribotas, madam, bet manau, jog rezultatai jus tenkins.

— Na, manyčiau, gaminti dažnai neteks. Name vakare bus tiekiami pietūs, todėl tikriausiai ten juos ir užsisakinėsiu. O kokia tavo sveikata? Atvirai kalbant, neįsivaizduoju savęs slaugės vaidmenyje: neturiu kantrybės kovodama su ligomis, tai galiu pasakyti tiek apie savo, tiek apie kitų ligas.

— Nesikreipiau į gydytoją jau dvidešimt metų, madam. Ir aš esu dvidešimt penkeriais metais už jus jaunesnis, jeigu atleisite už tai, kad apie tai primenu.

— Turint galvoje natūraliai besiklostančius dalykus, galima tikėtis, kad mirsiu anksčiau nei tu. Kai taip nutiks, gali būti, kad saloje tau neatsiras namo. Nenorėčiau, kad sulaukęs šešiasdešimties taptum benamis.

— Dėl to nekils jokių problemų, madam. Ekseteryje turiu namą, kuris šiuo metu yra nuomojamas su visais baldais, dažniausiai nuomoju neilgam, nuomininkai — universiteto mokslininkai. Ilgainiui ketinu ten apsigyventi. Aš myliu miestą.

Ji svarstė, kodėl Ekseteris... Kokį vaidmenį suvaidino Ekseteris paslaptingoje Rotvudo praeityje? Tai ne tas miestas, kuris galėtų kelti šiltus jausmus, nebent vietinių jo gyventojų širdyse.

— Tada galėtume mėginti paeksperimentuoti. Man reikės pasikonsultuoti su patikėtiniais. Vadinasi, patikėtiniai turės parūpinti dvi trobeles; būtų geriausia, kad jos stovėtų viena greta kitos. Manyčiau, nė vienas iš mūsų nenorėtų dalytis vienu vonios kambariu.

— Aš, žinoma, norėčiau atskiro namelio, madam.

— Tada pažiūrėsiu, kaip geriau viską sutvarkyti, ir galėsime pamėginti kokį mėnesį. Jeigu netiksime vienas kitam, išsiskirsime be jokių piktumų.

Šitai nutiko prieš penkiolika metų, o jie dar ir dabar buvo kartu. Jis įrodė esąs puikus tarnas ir nepaprastai geras virėjas. Kuo toliau, tuo dažniau vakarais ji pietaudavo Atlanto trobelėje, o ne name. Per metus jis du kartus paprašydavo atostogų: abu kartus lygiai po dešimt dienų. Ji nė nenutuokė, kur jis tada važiuodavo ir ką veikdavo, o jis jai niekada apie tai nepasakodavo. Ji visada manė, kad ilgam saloje apsigyvenę žmonės dažniausiai nuo ko nors bėgdavo; toks pats ir jos atvejis, nors visos tokio pabėgimo priežastys beveik sutapo su jos kartos opozicionierių keliamais klausimais — triukšmas, mobilieji telefonai, vandalizmas, girti storžieviai, politinis nekorektiškumas, neveiksmingumas ir meistriškumo puolimas, kitaip tariant, elitarizmas. Dabar ji apie Rotvudą nieko daugiau nesužinojo, nei žinojo tada, kai jis vežiojo jos tėvą, o tuomet jį matydavo retai — kampuotas nejudrus veidas, po vairuotojo kepuraitės snapeliu pusiau paslėptos akys, kaip vyrui — nebūdingai šviesūs plaukai, kruopščiai apkirpti pusmėnuliu ant stambaus sprando. Jie laikėsi jiems abiem priimtinos rutinos. Kiekvieną dieną, penktą valandą, jie susėsdavo jos trobelėje žaisti žodžių loto, bežais-

dami išgerdavo po taurę ar dvi raudono vyno. Tai ir buvo vienintelis metas, kai jie drauge valgydavo ar gerdavo. Paskui jis grįždavo į savo namelį gaminti jai pietų.

Jis buvo vertinamas kaip dalis salos gyvenimo, bet Emilė juto, kad privilegijuotas, darbu neperkrautas jo buvimas personalui kurstė apmaudą, apie kurį niekas garsiai nekalbėjo. Jis laikėsi savo pareigų, bet retais nenumatytų nutikimų atvejais niekada nesisiūlydavo padėti. Jie manė, jog jis Emilei atsidavęs kaip paskutiniajai iš Holkūmų. Jai šitai neatrodė įtikima, o ir nepatiktų. Be to, būtų pavojinga manyti, kad jis nepakeičiamas.

Nuėjusi į savo miegamąjį su dviem langais, atveriančiais vaizdą į jūrą ir į salą, ji priėjo prie šiaurinio lango ir jį pravėrė. Naktis buvo audringa, bet dabar vėjas susilpnėjo iki guvaus brizo. Už aikštelės, vedančios į fasadinę verandą, matėsi lengva įkalnė, kurios viršuje, tarsi įleidusi šaknis, tyliai stovėjo figūra, panaši į statulą. Natanas Oliveris neatplėšė žvilgsnio nuo trobelės. Jis buvo tik už kokių šešiasdešimties pėdų, ir Emilė suprato, jog jis turėjo ją matyti. Ji pasitraukė nuo lango, bet vis dar akylai jį stebėjo, kaip kad ir jis, jos supratimu, į ją žiūrėjo. Jis nejudėjo: sustingęs jo kūnas kontrastavo su besiplaikstančiais baltais plaukais, vėjo draikomais tyrų fone. Jis galėjo būti panašus į prakeiksmą siunčiantį Senojo Testamento pranašą, jeigu ne šis trikdantis nejudrumas. Jo akys buvo įbestos į trobelę, ir šiame žvilgsnyje atsispindėjo didžiulis sutelktas noras, slypintis po racionaliu paaiškinimu, kodėl jis šios vietos geidžia. Jis visada atvyksta į Kūmo salą lydimas dukters Mirandos ir redaktoriaus Denio Tremleto, todėl reikalauja namelių, stovinčių greta. Geidžiamiausia iš visų saloje esančių trobelių buvo Atlanto trobelė, nes stovėjo pusiau atskirta nuo kitų. Ar jam, kaip ir jai, reikėjo gyventi ant šio pavojingo uolos krašto, kad dieną naktį girdėtų sūkuriuojančio potvynio vandenų teškėjimą į trisdešimties pėdų aukščio uolą? Beje, būtent šioje trobelėje jis gimė ir gyveno tol, kol šešiolikmetis, niekam nieko nepaaiškinęs, išvyko iš Kūmo ir pasuko atsiskyrėlio keliu, kad taptų rašytoju. Ar todėl jis čia stovi? Ar jis buvo įtikėjęs, kad be šios vietos jo talentas išseks? Jis dvylika metų už ją jaunesnis, gal jį kamuoja nuojauta, kad jo darbas, o gal ir visas gyvenimas, suka pabaigos link, ir dvasios ramybės jis neras niekur kitur, kaip tik čia, šioje vietoje, kur buvo gimęs?

Pirmą kartą ji pajuto grėsmę, kylančią iš tokio galingo noro. Beje, ji niekada nesijautė nuo jo laisva. Per pastaruosius septynerius metus jis buvo įpratęs atvykti į šią salą kas tris mėnesius ir čia pabūti lygiai dvi savaites. Nors jam ir nepavyko jos iškeldinti — ir kaip jis būtų galėjęs tai padaryti? — nuolatiniai jo pasirodymai Kūmo saloje trikdė Emilės ramybę. Ją kiek baugino tasai iracionalumas. Galbūt ši Oliverio manija yra grėsmingas kokio nors dar labiau trikdančio dalyko simptomas? Gal jis kraustosi iš proto? Ji vis tebestovėjo nenorėdama leistis žemyn valgyti pusryčių, kol ir jis ten stovi. Praėjo dar penkios minutės, kol galiausiai jis apsigręžė ir patraukė kalvagūbriu.

.... 2

Gyvendamas Londone Natanas Oliveris paklusdavo nusistovėjusiai dienotvarkei, o kas ketvirtį pasikartojantys vizitai į Kūmo salą paįvairindavo gyvenimą. Kūmo saloje jis ir jo dukra paklusdavo įprastai lankytojų praktikai. Miranda paskambindavo telefonu ir duodavo nurodymus šeimininkei poniai Barbridž, kuri juos perduodavo virėjai, o Denas Padžetas kiekvieną rytą patiekdavo lengvus priešpiečius — dažniausiai sriubą, šaltos mėsos ir salotų. Pietus būdavo galima valgyti arba trobelėje, arba pagrindiniame name, bet Oliveris mieliau pietaudavo Sakalo trobelėje, o valgį gamindavo Miranda.

Penktadienio rytą jis keturias valandas darbavosi su Deniu Tremletu, redaguodamas naujausią savo romaną. Jam labiau patikdavo taisyti jau gautą rankraščio maketą; nors ir kęsdami nepatogumus, leidėjai taikstėsi su tokiu jo ekscentriškumu. Jis redaguodavo daug, net keisdavo turinį, mažutytėmis stačiomis raidelėmis rašinėdamas ant kitos sumaketuoto kūrinio puslapių pusės, o paskui atiduodavo pataisytus puslapius Tremletui, kad šis viską perrašytų įskaitomiau ir atiduotų perspausdinti. Pirmą valandą jie liovėsi dirbę ir ėjo valgyti priešpiečių, o antrą visi paprasti patiekalai jau buvo suvalgyti, Miranda baigusi plauti indus ir juos sudėjusi ant lentynos prieangyje, kad vėliau kas nors paimtų. Tremletas buvo išėjęs anksčiau, jis valgė valgomaja-

me kartu su kitu personalu. Paprastai Oliveris eidavo pamiegoti pietų miego ir miegodavo iki pusės ketvirtos, tada Miranda jį pažadindavo, kviesdama gerti popietinės arbatos. Šiandien jis nutarė atsisakyti poilsio ir nueiti iki uosto, kad ten būtų tada, kai valtininkas Džagas krausis savo krovinį. Jis nekantravo įsitikinti, kad prieš dieną Joanos Steivli paimti kraujo mėginiai saugiai pasiekė ligoninės patologijos skyrių.

Pusę trijų, pasikabinusi ant kaklo žiūronus, Miranda dingo, pasakiusi, kad eina į šiaurės vakarų pakrantę stebėti paukščių. Tuoj po to, kruopščiai sudėjęs abu kopijų egzempliorius į darbo stalo stalčių ir trobelės duris palikęs neužrakintas, jis patraukė uolos pakraščiu stataus akmeninio tako, vedusio žemyn į uostą, link. Tikriausiai Miranda ėjo labai sparčiai: nužvelgęs krūmokšnius jis nematė jos nė ženklo.

Būdamas trisdešimt ketverių jis vedė. Tokį sprendimą priėmė ne skatinamas seksualinio ar psichologinio poreikio, bet pastūmėtas įsitikinimo, kad atvirai besilaikantį celibato heteroseksualą jau galima šiuo tuo įtarti — arba ekscentriškumu, arba dar gėdingesniu dalyku — nesugebėjimu patraukti tinkamos bičiulės dėmesio. Taigi jis nesitikėjo didelių sunkumų, bet buvo pasirengęs pasistengti. Jis buvo pavydėtinas jaunikis ir neketino kęsti atstūmimo negarbės. Ši be entuziazmo pradėta veikla netikėtai greitai ir visai paprastai davė rezultatų. Jam prireikė tik dviejų mėnesių, per kuriuos jie kartu pietaudavo, kartkartėmis nakčiai apsilankydavo atkampiame kaimo viešbutyje, kol įsitikino, kad Sidni Belinger bus tinkamas pasirinkimas. Jai irgi taip atrodė. Ji jau buvo pelniusi žinomos žurnalistės, politikos apžvalgininkės, reputaciją, o sumaištis, kartais kildavusi dėl prieštaringai vertinamo jos vardo, tam tikra prasme buvo privalumas. Nors už nenatūraliai gerą išvaizdą ji turėjo būti dėkinga pinigams, profesionaliam makiažui ir nepriekaištingam skoniui renkantis drabužius, o ne prigimčiai, jam nieko daugiau ir nereikėjo, aišku, tik jau ne romantiškos meilės. Nors jis skrupulingai kontroliavo seksualinį apetitą, neketindamas tapti jo vergu, kartu su ja praleistos naktys jam suteikė tiek malonumo, kiek jis ir tikėjosi sulaukti iš moters. Ji duodavo toną, jis priimdavo. Beje, ir jai ši santuoka atrodė kaip privalumas, Oliveris vertino tokį išmintingą požiūrį. Dauguma sėkmingų vedybų būna grįstos abiejų partnerių nuojauta, kad susituokdami jie abu išlošė.

Visa tai būtų galėję tęstis iki šiol — nors jis niekada netikėjo pa-

stovumu, — jeigu ne Mirandos gimimas. Tada jis prisiėmė beveik visą atsakomybę. Būdamas trisdešimt šešerių, savyje jis pirmą kartą aptiko iracionalų troškimą — norą turėti sūnų, apskritai — vaiką. Užkietėjęs ateistas tikėjosi, kad vaikas galėtų suteikti vilčių tapti nors ir netiesiogiai, bet nemirtingam. Vis dėlto tėvystė yra vienas iš žmogiškosios egzistencijos absoliutų. Savo gimimo jis negalėjo kontroliuoti, mirtis buvo neišvengiama ir tikriausiai bus tokia pat nepatogi, kaip ir gimimas, seksą jis daugiau mažiau įstengė valdyti. Lieka tėvystė. Jeigu romanų kūrėjas neprisidėtų prie šios universalios duoklės žmogiškajam optimizmui, tai prarastų tam tikrą patyrimą ir apribotų savo talentą. Gimdymas buvo tikras siaubas. Nepaisant brangių privačių gimdymo namų, gimdymas labai užsitęsė ir komplikavosi, o paskutinės gimdymo minutės naudojant chirurgines žnyples — alinančiai skausmingos. Nuskausminamieji pasirodė esantys ne tokie efektyvus, kaip kad Sidni tikėjosi. Instinktyviai pajaustas švelnumas, surusenęs pirmą kartą jam pamačius gleivėtą ir kruviną dukrelės nuogumą, greitai užgeso. Jis abejojo, ar Sidni apskritai kada nors buvo tai pajutusi. Galbūt dėl to kaltas faktas, kad kūdikis iškart buvo išneštas į intensyvios priežiūros skyrių.

Ją aplankęs, jis paklausė:

— Ar nenorėtum paturėti kūdikio?

Sidni neramiai papurtė ant pagalvės padėtą galvą.

— Dėl Dievo, leisk man pailsėti! Nemanau, kad ji norėtų būti kaip nors kankinama, jeigu jaučiasi taip pat bjauriai, kaip ir aš.

— Kaip norėtum ją pavadinti? — apie tai jie dar nebuvo kalbėjęsi.

— Manau, gal Miranda. Tikras stebuklas, kad ji išgyveno.* Prakeiktas stebuklas, kad išgyvenau aš; būtent „prakeiktas" šiuo atveju yra tinkamiausias žodis. Ateik rytoj, gerai, dabar turiu pamiegoti. Ir pasakyk visiems, kad nenoriu jokių lankytojų. Jeigu mąstai apie šeimos albumą, kuriame žmona sėdi lovoje nukaitusi nuo triumfuojančios motinystės ir glėbyje laikanti žavų kūdikį, išmesk visa tai iš galvos. Beje, sakau tau, su šiuo šlykščiu reikalu viskas baigta.

Mama, kurios nuolat nebūdavo: Čelsyje esančiuose namuose su vaiku ji elgėsi švelniau, nei jis tikėjosi, bet dažniau motina būdavo užsienyje. Dabar jis turėjo pinigų, todėl sudėjus bendras jų pajamas

---

* Stebuklas — a miracle (anglų k.). Miranda — aliuzija į stebuklą.

pinigų užteko auklei, namų šeimininkei ir padėjėjai kasdieniams darbams nudirbti. Oliverio kabinetas viršutiniame namo aukšte dukrai buvo uždrausta teritorija, bet jam pasirodžius, ji sekiodavo paskui kaip šuniukas, laikydamasi kiek atokiau, retai kada kalbėdama, bet akivaizdžiai patenkinta. Tačiau šitai negalėjo ilgai tęstis.

Kai Mirandai buvo ketveri, vieno iš vizitų namo metu Sidni pasakė:

— Mes negalime ir toliau taip gyventi. Jai reikia kitų vaikų draugijos. Yra mokyklų, į kurias galima leisti vaikus jau nuo trejų metų. Paprašysiu Juditos, kad viską apie jas sužinotų.

Judita buvo jos sekretorė, tiesiog grėsmingai efektyviai dirbanti moteris. Šiuo atveju ji pasirodė esanti ne tik efektyviai dirbanti, bet ir stebėtinai jautri. Buvo išsiuntinėtos brošiūros, apsilankyta mokyklose, surinkta informacija. Galiausiai Judita pasikvietė vyrą ir žmoną ir su segtuvu rankose išklojo ataskaitą.

— Atrodo, kad geriausia vieta — „Aukštieji medžiai" už Čičesterio. Tai malonus namas su labai dideliu sodu, nelabai toli nuo jūros. Man ten atvykus, vaikai atrodė linksmi ir patenkinti, apsilankiau virtuvėje, paskui pietavau kartu su mažyliais vadinamajame vaikų lopšelio sparne. Daugelio vaikų tėvai tarnauja užjūriuose, o mokyklėlės direktorė atrodė labiau susirūpinusi vaikų sveikata ir gerove nei jų akademiniais pasiekimais. Bet gal tai ir nėra svarbu, nes sakėte, kad Miranda nerodo jokių ypatingų akademinių talentų ženklų. Manau, ten ji bus laiminga. Jeigu norėtumėte susitikti su direktore ir apžiūrėti mokyklą, galėčiau organizuoti susitikimą.

Tada Sidni pasakė:

— Rasčiau laisvą popietę kitą trečiadienį, būtų geriau, jei važiuotum ir tu. Prastai atrodys, jeigu žmonės sužinos, kad įkišome ją į mokyklą tik vienam iš mūsų pasidomėjus, kur ji važiuoja.

Taigi jie nuvažiavo drauge laikydamiesi atstumo tarsi visai nepažįstami, kaip kokie nors oficialiai paskirti mokyklos inspektoriai. Sidni tobulai atliko rūpestingos motinos vaidmenį. Jos pateikta dukters poreikių analizė ir į ją dedamų vilčių sąrašas buvo įspūdingas. Jis vos begalėjo sulaukti, kol grįš į savo kabinetą ir viską užrašys. Vaikai išties pasirodė visai nevaržomi, linksmi ir laimingi, todėl po savaitės Miranda ten ir buvo nugabenta. Mokykloje vaikai galėjo būti ne tik per mokslo metus, bet ir per atostogas. Retais atvejais, kai atsirasdavo patogi gali-

mybė dalį atostogų praleisti namuose, atrodė, kad Miranda išties ilgisi „Aukštųjų medžių". Vėliau, po „Aukštųjų medžių", buvo pensionas, siūlęs gana gerą ir reputaciją pelniusį auklėjimą bei lavinimą, taip pat ir šiokią tokią motinišką globą, kuri Sidni pasirodė pageidaujama. Išsilavinimo prasme pensione buvo galima išlaikyti keletą brandos atestato lygio egzaminų, bet Oliveris tarė sau, kad Miranda vargiai galėtų pretenduoti į Čeltenhemo merginų ar Šv. Pauliaus koledžus.

Kai jis išsiskyrė su Sidni, Mirandai buvo šešiolika. Jį nustebino Sidni aistra, kurios apimta ji išvardijo visus jo trūkumus.

— Tu tikrai esi baisus žmogus, savanaudis, grubus, niekingas. Nejau tu išties nesupranti, kiek sugebi iščiulpti jėgų iš kitų žmonių, kaip baisiai juos išnaudoji? Kodėl norėjai ten būti, kai gimdžiau Mirandą? Kraujas ir sąmyšis tau nėra patys maloniausi dalykai, tiesa? Tu ten buvai ne dėl manęs. Jeigu ir jutai man ką nors, tas jausmas buvo fizinis pasišlykštėjimas. Manei, jog būtų neblogai parašyti apie gimdymą, tu ir parašei apie gimdymą. Tau reikėjo ten būti, tiesa? Tau reikėjo klausytis, stebėti, tyrinėti. Tik išvydęs fizinių dalykų smulkmenas, galėjai pateikti psichologines įžvalgas, rašyti apie žmogiškumą. Ką rašė tasai paskutinis „Guardian" recenzentas? Galime sakyti, jog turime modernųjį Henrį Džeimsą! Žinoma, tu juk neieškai žodžių kišenėje, taip? Reikia pripažinti. Bet ir aš neieškau. Man nereikia tavo talento, tavo reputacijos, tavo pinigų ar atsitiktinio dėmesio lovoje. Galime išsiskirti civilizuotai. Nesu linkusi reklamuoti nesėkmių. Gerai, kad gavau darbą Vašingtone. Artimiausius trejus metus jausiuosi pririšta.

Jis paklausė:

— O kaip Miranda? Atrodo, ji labai norėtų išeiti iš mokyklos.

— Tai pats ir galvok. Mergaitė beveik visai su manimi nebendrauja. Kai buvo vaikas, bendraudavo, bet dabar ne. Dievas žino, ką su ja darysi. Aš galiu pasakyti tik tiek, kad ji niekuo nesidomi.

— O aš manau, kad ji domisi paukščiais. Bent jau karpo paukščių nuotraukas ir klijuoja jas prie tos lentos savo kambaryje.

Jis pajuto pasigėrėjimo savimi pliūpsnį. Mirandos gyvenime jis pastebėjo tai, ko nepastebėjo Sidni. Jo žodžiai buvo tarsi tėviškos atsakomybės patvirtinimas.

— Na, Vašingtone ji neras daug paukščių. Jau geriau pasiliktų čia. Ką, po galais, galėčiau su ja daryti?

— O aš ką galiu? Ji turėtų būti su motina.

Tada Sidni nusijuokė.

— Oi, liaukis, galėtum ką nors geriau sugalvoti! Kodėl tau neleisti jai šeimininkauti? Galėtum leisti atostogas toje saloje, kur gimei. Ten turėtų būti pakankamai paukščių, kad ji jaustųsi laiminga. O tu sutaupytum nemokėdamas namų šeimininkei atlyginimo.

Jis sutaupė nemokėdamas atlyginimo, ir Kūme išties buvo daug paukščių, nors paauglė Miranda dabar mažiau jais domėjosi nei vaikystėje. Mokykloje ji bent jau išmoko gaminti. Būdama šešiolikos ji baigė mokyklą ir išėjo tiek ir temokėdama, gavusi neaiškų įrašą apie akademinius pasiekimus. Pastaruosius šešiolika metų ji keliavo kartu su juo ir buvo jo namų šeimininkė — tyli, stropi, nesiskundžianti ir iš pažiūros patenkinta. Jam niekada nepasirodė būtina su ja pasitarti dėl kasketvirtinių beveik ceremonija tapusių migracijų iš namų Čelsyje į Kūmą, kaip kad jis niekada nepagalvojo, jog būtų gražu pasitarti ir su Tremletu. Jis buvo garantuotas, jog jie mielu noru sutinka būti jo talento priedėliais. Kilus abejonėms, — bet abejonių jam niekada nekildavo, abejoti nepriversdavo net nemalonios vidinės nuojautos, kurias kiti pavadintų sąžine, — jis pateiktų iš anksto parengtą atsakymą: jie patys pasirinko tokį gyvenimo būdą, jiems tinkamai mokama, jie gerai maitinami ir apgyvendinti. Oliveriui vykstant į keliones po užsienį, jie keliaudavo apsupti prabangos. Neatrodė, kad kuris nors iš jų norėtų ko nors geriau arba būtų ko nors geriau vertas.

Prieš septynerius metus jam pirmą kartą grįžus į Kūmą, jį nustebino staigus pagyvėjimas ir pakili nuotaika, kurios apimtas jis žengė iš katerio į krantą. Jis priėmė šią euforiją paniręs į romantiškas berniukiškas svajones: triumfuojantis užkariautojas, pagaliau tapęs sunkiai laimėtos teritorijos šeimininku, tyrinėtojas, galiausiai suradęs legendinį krantą. Tą vakarą, stovėdamas prie Sakalo trobelės ir žvelgdamas į tolumoje besidriekiančius Kornišo krantus, jis suprato, jog teisingai pasielgė čia sugrįžęs. Čia, šioje jūros apsuptoje vietoje, gali būti sulėtintas nenumaldomas fizinio nykimo procesas, čia jo žodžiai sugrįš.

Tačiau vos išvydęs šią salą jis suprato, jog būtina atgauti Atlanto trobelę. Čia, šiame akmeniniame namelyje, tarsi augte išaugusiame iš grėsmingai aukštos uolos, jis gimė ir čia mirs. Šį nenumaldomą norą lėmė tinkama erdvė ir patogumas, bet egzistavo kažkoks dar gaivališ-

kesnis dalykas, kažkas jo kraujuje atliepė nuolatiniam ritmiškam jūros pulsavimui. Jo senelis buvo jūrininkas ir mirė jūroje. Tais senais laikais Kūmo saloje jo tėvas buvo valtininkas, ir jis su juo gyveno Atlanto trobelėje iki šešiolikos metų, kol sulaukė progos pabėgti nuo pasikartojančių girtų jo siautėjimų ir sentimentalaus prieraišumo, kol pasuko savo keliu, kad taptų rašytoju. Per visus tuos negandų, kelionių ir vienatvės kupinus metus apie Kūmą jis galvodavo, prisimindamas salą kaip stiprių emocijų ir pavojaus kupiną vietą, kaip salą, kurioje nereikėtų lankytis, nes kitaip ji vėl galėtų užvaldyti pamirštomis praeities traumomis. Eidamas uola uosto link jis mąstė, kaip vis dėlto keista, kad į Kūmą jis grįžo neabejodamas, kad grįžo namo.

.... 3

Buvo šiek tiek po trijų. Antrame Kūmo namo bokštelio aukšte, savo kabinete, Rupertas Meikroftas darbavosi sudarinėdamas sąmatas kitiems finansiniams metams. Prie kitos sienos, atsisėdęs už lygiai tokio ateinantiems darbo stalo, Adrianas Boidas tyliai tikrino praėjusio ketvirčio, kuris baigėsi rugsėjo trisdešimtą, sąskaitas. Nė vienam iš jų šis darbas nebuvo malonus, jie dirbo tylėdami, tylą trikdė tik popieriaus šiurenimas. Meikroftas atsilošė kėdėje ir nukreipė akis į pro pailgą langą atsiveriantį vaizdą. Vis dar laikėsi šilti, šiam metų laikui nebūdingi orai. Pūtė lengvas vėjelis, ir pašiaušta jūra švytėjo tokia gilia mėlyne, kokia būna vidurvasarį, po vaiskiu, giedru dangumi. Dešinėje, ant uolos atšakos, švytėdamas baltomis sienomis ir viršuje įtaisyto dabar jau nebedegančio žibinto raudoniu, stovėjo senas švyturys, elegantiškas falo formos praeities simbolis, puikiai restauruotas, bet neveikiantis. Kartais nuo šio simbolizmo jam darydavosi nejauku. Kairėje jo žvilgsnis kliudė išlinkusias uosto vartų alkūnes ir žemus uosto žibintų bokštelius. Būtent šis vaizdas ir šis kambarys padėjo jam apsispręsti vykti į Kūmą.

Net dabar, praėjus aštuoniolikai mėnesių, jis tebesistebėjo, kad gyvena saloje. Jam tik penkiasdešimt aštuoneri, jis puikios sveikatos,

jo protas, kaip jam pačiam atrodė, veikia taip pat nepriekaištingai. Vis dėlto jis anksti išėjo į pensiją, metęs juriskonsulto darbą, ir tuo džiaugėsi. Tokį apsisprendimą pagreitino jo žmonos mirtis prieš dvejus metus. Automobilio avarija buvo stulbinamai netikėta; taip galima pasakyti apie visus lemtingus nelaimingus atsitikimus, kad ir kaip nuo jų saugotumėmės ar vadovautumės nuojauta. Ji važiavo iš Vornboro, ketindama dalyvauti gretimame kaime vykstančiame knygų klubo narių susirinkime; ji pernelyg skubėjo siauru kaimo keliu, kuris buvo pavojingai pažįstamas. Dideliu greičiu sukdama už kampo, ji kaktomuša trenkė savąjį mersedesą į traktorių. Keletą savaičių po avarijos jo sielvartą bukino neišvengiami netekties formalumai — apklausa, laidotuvės, begaliniai užuojautos laiškai, į kuriuos reikėjo atsakyti, užsitęsęs sūnaus ir marčios vizitas, kurio metu buvo aptarinėjamas tolesnis jo gyvenimas ir komfortas. Kartais jam imdavo atrodyti, jog jo paties tarsi nė nebūtų. Kol galiausiai, praėjus kokiems dviem mėnesiams po jos mirties, jis netikėtai pasijuto visiškai užvaldytas sielvarto. Jį apstulbino šio sielvarto galia beveik taip pat, kaip buvo apstulbinęs nelaimės netikėtumas. Sielvartas buvo sumišęs su sąžinės graužatim, kaltės jausmu ir miglotu, išskydusiu ilgesiu. Kūmo salos kreditoriai buvo vieni iš jo firmos klientų. Seniesiems kreditoriams Londonas atrodė kaip tamsi dviveidžių, klastingų sukčių irštva, tarsi vilkduobė, tykanti naivių provincialų, todėl jie mieliau rinkosi vietinį juristą, turintį nemenką praktiką. Firma ir toliau dirbo koncernui, ir kai jam buvo pasiūlyta, jog jis gali laikinai užimti besiruošiančio į pensiją buvusio sekretoriaus vietą, kol šios dar neužėmė būsimasis įpėdinis, Meikroftas pasinaudojo šia galimybe, kad mestų savąją praktiką. Jam oficialiai išėjus į pensiją, laikina pertrauka tapo nuolatine. Po dviejų mėnesių darbo Kūmo saloje jam buvo pasakyta, jog šis darbas yra jo, jeigu tik jis sutiks ir toliau jo imtis.

Jis džiaugėsi, galėdamas išvykti. Vornboro šeimininkės, daugiausia buvusios Helenos bičiulės, švelnino provincialios jo buities monotoniją, prisidengusios euforiškomis labdaringomis intencijomis. Mintyse jis perfrazuodavo Džeinę Ostin: „Namą ir padorias pajamas gaunantis našlys tikriausiai stokoja žmonos". Jų ketinimai buvo patys geriausi, bet po Helenos mirties gerumas jį tiesiog dusino. Jis ėmė bodėtis nuolatiniais savaitiniais kvietimais pietauti ar vakarieniauti. Nejau jis tikrai metė darbą ir nutarė nuo visko atsiriboti tik tam, kad išvengtų nepa-

geidaujamų vietinių našlių puolimo? Savistabos akimirkomis, kaip kad ši, jis sutikdavo, jog tikriausiai taip ir yra. Potencialios Helenos įpėdinės visos buvo vienodo kirpimo, net sunku jas atskirti — jo amžiaus, arba šiek tiek jaunesnės, malonių veidų, kai kurios net gražios, geros, gerai apsirengusios ir gerai išauklėtos. Jos buvo vienišos ir manė, kad jis irgi vienišas. Kiekvienų kviestinių pietų metu jis baimindavosi, kad nepamirštų vardo, kad apsimestinai domėdamasis nepaklaustų to paties nekalto klausimo apie vaikus, atostogas ar pomėgius. Jis puikiai įsivaizduodavo savųjų šeimininkių, nekantriai pralaukusių tam tikrą rūpestingai apskaičiuotą laiką, skambučius telefonu: „Kaip tau sekėsi su Rupertu Meikroftu? Atrodo, jam patiko su tavimi šnekučiuotis. Ar jis tau skambino?" Jis neskambindavo, bet gerai žinojo, kad vieną dieną, apniktas tylios desperacijos, vienatvės ar silpnumo, ims ir paskambins.

Jo apsisprendimas mesti praktiką ir iš pradžių laikinai persikelti į Kūmo salą, kaip ir tikėtasi, buvo sutiktas reiškiant visuotinį apgailestavimą. Jam buvo sakoma, kaip labai jo trūks, kaip labai jis buvo vertinamas, bet dabar jis aiškiai įsitikino, kad niekas nemėgina jo atkalbėti. Meikroftas guodėsi, kad buvo gerbiamas, gal net truputį mylimas senųjų savo klientų, kurių daugumą paveldėjo iš tėvo. Jų akimis žvelgiant, jis buvo senamadis šeimos juriskonsultas, ištikimas draugas, paslapčių sergėtojas, gynėjas ir patarėjas. Jis surašydavo jiems testamentus, puikiai darbuodavosi sudarant sandorius dėl nuosavybės, visiems, kuriuos tik pažinojo, atstovaudavo prieš vietinio teismo pareigūnus, kai tekdavo aiškintis dėl smulkių nusižengimų, daugiausia dėl pastatyto ne vietoje automobilio ar per didelio greičio. Rimčiausia byla, kokią tik jis prisiminė, buvo vietinio dvasininko žmonos vagiliavimas iš parduotuvės; šis skandalas ištisas savaites kurstė smagias paskalas visoje parapijoje. Jam paprašius sušvelninti visą šį reikalą, buvo apsiribota keletu užsakytų medicininių pažymų ir kuklia bauda. Klientams jo trūks, jie prisimins jį su sentimentalia nostalgija, bet neilgai. Meikrofto, Forbso ir Makintošo firma plėsis, bus priimti nauji partneriai, įrengti nauji pastatai. Jaunasis Makintošas, kitais metais įgysiąs visas teises dirbti, jau buvo išdėstęs savo planus. Jo paties sūnus, vienintelis jo ir Helenos vaikas, visiškai tam prijaustų. Dabar jis dirbo Londone, vienoje firmoje Sityje, kur buvo daugiau nei keturiasdešimt juriskonsultų, aukštos kvalifikacijos specialistų, turinčių išskirtinių klientų ir nestokojančių viešumo ir geros reklamos.

Kūme jis gyvena jau aštuoniolika mėnesių. Ironiška, tačiau atkirstas nuo raminančios kasdienybės rutinos, ramsčiusios jo vidinį „aš“, jis pasijuto ramesnis ir dar labiau linkęs pačiam sau užduoti klausimus. Iš pradžių sala jį trikdė. Kaip ir bet koks grožis, sala jį guodė ir neramino. Ji skleidė nepaprastą galią, sutelkiančią savistabai; ne visos mintys buvo niūrios, bet kai kurios ganėtinai erzinančios, kad sukeltų diskomfortą. Kokie aiškiai nuspėjami, kokie patogūs buvo penkiasdešimt aštuoneri jo gyvenimo metai — pernelyg saugi vaikystė, atidžiai parinkta pradinė mokykla, metai iki aštuonioliktojo gimtadienio mažoje, bet visų labai gerbiamoje uždaroje privilegijuotoje vidurinėje mokykloje, paskui iš anksto numatyta aukštoji mokykla Oksforde. Jis nutarė eiti tėvo pėdomis ne iš entuziazmo, kaip dabar jam atrodė, net sąmoningai neapsisprendęs, bet skatinamas neaiškiai juntamos sūnaus pagarbos ir žinojimo, kad jo laukia užtikrintas darbas. Meikrofto vedybų nepavadintum aistringu romanu, greičiau tai buvo rinkimasis iš nedidelio būrelio tinkamų merginų — Vornboro teniso ir dramos klubų narių. Jis niekada nebuvo priėmęs išties sunkaus sprendimo, niekada nesikankino, mėgindamas pasirinkti, nesileisdavo į pavojingus žaidimus ar sportą, nesiimdavo to, ko dar nebuvo pasiekęs savo darbe. Ar viskas taip susiklostė todėl, svarstė jis, kad jis buvo vienturtis, labai branginamas ir pernelyg saugomas? Dažniausiai jis prisimindavo iš vaikystės ataidinčius motinos žodžius: „Neliesk to, sūnau, tai pavojinga“. „Neik ten, branguti, gali nukristi“. „Joje nematau nieko gera, branguti, nepasakyčiau, kad ji būtų mūsų tipo“.

Jam atrodė, kad pirmieji aštuoniolika mėnesių Kūmo saloje buvo gana sėkmingi: niekas nepasakė kitaip. Bet jis pripažino dvi klaidas — du naujus paskyrimus, iš kurių abu, kaip jam dabar paaiškėjo, buvo prastas pasirinkimas. Danielis Padžetas ir jo motina į salą atvyko 2003-ųjų rugpjūčio pabaigoje. Padžetas parašė jam, nors ir ne jo vardu, klausdamas, ar nėra laisvos vietos virėjui ir padėjėjui. Tuometinis padėjėjas rengėsi išeiti į pensiją, todėl gerai parašytas įtikinantis laiškas ir kartu atsiųsta rekomendacija buvo labai laiku. Virėjo jiems nereikėjo, tačiau ponia Planket užsiminė, kad daugiau pagalbos nepakenktų. Šitai buvo klaida. Ponia Padžet pasirodė esanti labai ligota moteris, kuriai buvo likę gyventi vos keli mėnesiai, o juos, kaip paaiškėjo, ji buvo sumaniusi praleisti kažkada vaikystėje, kelio-

nių į žemyną metu, matytoje saloje, jai atrodžiusioje kaip fantastiškas rojaus kampelis. Didžiąją laiko dalį Padžetas praleisdavo ją prižiūrėdamas, dirbti jam padėdavo Džoana Steivli, kartais namų tvarkytoja ponia Barbridž. Niekas nesiskundė, bet Meikroftas suprato, kad jiems tenka mokėti už jo neapdairumą. Denas Padžetas buvo puikus padėjėjas, bet jis sugebėjo padaryti taip, kad ir be žodžių visiems taptų aišku: jam nepatinka būti saloje. Meikroftas nugirdo ponios Barbridž žodžius, pasakytus poniai Planket: „Aišku, jis nėra tikras salos gyventojas, ir dabar, kai jo motinos nebėra, nemanau, kad jis čia pasiliktų ilgesniam laikui." „Jis nėra salos gyventojas", — Kūmo saloje buvo išties smerkiantis kaltinimas.

Taip pat čia buvo dar ir aštuoniolikmetė Milė Tranter. Jis ir ją priėmė, nes valtininkas Džagas, radęs valkataujančią ir prašančią išmaldos Pentvorte, paskambino ir paklausė, ar galėtų atplukdyti ją į salą kartu su gabenamu kroviniu, kol jos reikalai bus sutvarkyti. Atrodo, nebuvo iš ko rinktis: arba ją būtų paėmęs pirmas pasitaikęs plėšrus patinas, arba ją reikėjo pristatyti policijai. Milė atkeliavo, jai buvo duotas kambarys arklidžių pastatėlyje ir darbas — padėti poniai Barbridž tvarkyti skalbinius, o poniai Planket — talkinti virtuvėje. Bent jau šitai buvo atliekama gerai, bet pati Milė ir jos ateitis kėlė įkyrų nerimą. Vaikų į salą nebeįleisdavo, o Milė, nors jau oficialiai suaugusi, buvo nenuspėjama ir aikštinga kaip vaikas. Ji negalėjo likti Kūme neribotą laiką.

Meikroftas pažvelgė į savo kolegą, į jo pailgą jausmingą veidą, blyškią odą, rodos, niekada nepasiduodančią saulei ir vėjui, ant kaktos krintančią tamsių plaukų sruogą. Tai mokslininko veidas. Atvykus Meikroftui, Boidas saloje buvo išgyvenęs jau kelis mėnesius; jis taip pat bėgo nuo gyvenimo. Boidas į Kūmo salą pateko užtarus poniai Evelinai Barbridž, — būdama vikaro našlė, ji tebeturėjo ryšių dvasininkų pasaulyje. Jis niekada nė vieno iš jų tiesiogiai neklausė, bet kaip ir daugelis salos gyventojų žinojo, kad Boidas, anglikonų dvasininkas, nusigręžė nuo buvusio savo gyvenimo arba todėl, kad prarado tikėjimą, arba dėl alkoholizmo, o gal ir dėl abiejų priežasčių. Meikroftas nesugebėjo suprasti nė vienos iš šių keblių situacijų. Jam vynas visada buvo malonumas, ne būtinybė, o ankstesni sekmadieniniai apsilankymai bažnyčioje kartu su Helena — savaitinis angliškumo ir tinkamo elgesio patvirtinimas, sutartinai vykdomas įsipareigojimas, neturintis religi-

nio fanatizmo atspalvių. Jo tėvai nepasitikėjo religiniu entuziazmu, ir kiekvieną dvasininkų naujovę, kuri kėlė grėsmę jų patogiai ortodoksijai, jo motina apibendrindavo keliais žodžiais: „Branguti, mes esame Anglijos Bažnyčia ir tokių dalykų nedarome". Jam atrodė keista, kad Boidas galėtų graužtis, jog patyrė abejonių dėl neseniai įsisąmonintų dogmų. Sprendžiant iš viešų kai kurių vyskupų pasisakymų, tikėjimo dogmomis praradimas yra nuolatinė Anglijos Bažnyčios kunigų profesinė negalia. Bet Bažnyčios praradimas Meikroftui buvo laimėjimas. Dabar jis negalėjo įsivaizduoti darbo Kūmo saloje be Adriano Boido, sėdinčio prie gretimo stalo.

Meikroftas susigėdo, kad daugiau nei penkias minutes štai taip spoksojo pro langą. Jis ryžtingai nukreipė žvilgsnį ir mintis į dirbamą darbą. Bet visi geri jo ketinimai žlugo. Pasigirdo beldimas į duris, ir vidun įšuoliavo Milė Tranter. Ji retai ateidavo į kabinetą, bet visada atvykdavo taip pat — tarsi materializuodavosi šioje durų pusėje jo ausims nespėjus išgirsti beldimo.

Nė nesistengdama paslėpti susijaudinimo, ji pasakė:

— Pone Meikroftai, uoste kilo didelis triukšmas. Ponas Oliveris sakė, kad turėtumėte iškart ateiti. Jis tikrai įsiutęs! Kalba sukasi apie Deną, išmetusį už borto jo kraujo mėginį.

Milė, atrodo, neketino pasiduoti šaltukui. Šiltą dieną ji nutarė atšvęsti apsivilkusi ant klubų nusmauktus džinsus, prilaikomus diržo su sunkia sagtimi, ir trumpus marškinėlius, vos dengiančius vaikiškas krūtis. Jos liemuo ties diafragma buvo nuogas, o bamboje matėsi auksinis segutis. Meikroftas pamanė, jog vertėtų pasikalbėti su ponia Barbridž dėl Milės drabužių. Vargu ar dažnai ji pakliūva lankytojams į akis, nesvarbu, apsivilkusi ar neapsivilkusi, bet jis niekada nepatikėtų, kad jo pirmtakas būtų toleravęs nuogo Milės pilvo vaizdą.

Dabar jis paklausė:

— Mile, ką veikei uoste? Ar tau nereikėjo padėti poniai Barbridž tvarkyti skalbinių?

— Bet juk aš ir padėjau, argi ne? Ji pasakė, kad galiu plautis. Nuėjau padėti Džagui išsikrauti.

— Džagas kuo puikiausiai sugeba išsikrauti ir pats. Manyčiau, bus geriau, jei grįši pas ponią Barbridž, Mile. Tikriausiai rasi kuo būti naudinga.

Milė vyptelėjo užvertusi akis, bet išėjo nesiginčydama. Meikroftas pratarė:

— Kodėl aš visada kalbuosi su šiuo vaiku kaip mokyklos direktorius? Kaip manai, gal geriau ją suprasčiau, jeigu turėčiau dukterį? Kaip tau atrodo, ar ji gali būti čia laiminga?

Boidas pažvelgė į jį ir nusišypsojo.

— Aš dėl to nesijaudinčiau, Rupertai. Poniai Barbridž atrodo, kad ji čia naudinga, jos gerai sutaria. Vienas malonumas, kai aplink sukiojasi jauna būtybė. Kai Milei Kūmo užteks, ji pati dings.

— Man atrodo, kad Džagas jai — didžiausias masalas. Ji nuolatos Uosto trobelėje. Tikiuosi, ten nekils jokių komplikacijų. Jis tikrai nepakeičiamas.

— Manyčiau, Džagas susidoros su paaugliška aistra. Jeigu tu nerimauji dėl bėdos, kuri atsitiktų, jeigu Džagas ją suviliotų, arba ji jį, nes greičiau nutiktų būtent taip, — tai nurimk. To nenutiks.

— Tikrai?

Adrianas tyliai pratarė:

— Ne, Rupertai, nenutiks.

— Na, tada, sakyčiau, man palengvėjo. Nemanyčiau, kad tikrai dėl to nerimavau. Kažin ar Džagui pakaktų laiko ir energijos. Ir vis dėlto seksas yra toks dalykas, kuriam dauguma žmonių randa laiko ir energijos.

Adrianas paklausė:

— Ar man eiti į uostą?

— Ne ne. Geriau eisiu aš.

Ko jau ko, bet Boido tikrai nevertėjo prašyti eiti ginčytis su Oliveriu. Meikroftas sekundėlę susierzino, kad turėjo pasisiūlyti.

Vienas iš mėgstamiausių jo užsiėmimų buvo pasivaikščiojimas iki uosto. Paprastai viskas prasidėdavo nuo pakilios dvasinės būsenos, kai jis pereidavo prie namo esantį kiemą ir siauru, akmenukais barstytu takeliu patraukdavo laiptų, vedančių uola žemyn, į prieplauką, link. Dabar po juo plytėjo uostas, panašus į spalvotą paveiksliuką iš pasakų knygos: iš abiejų siaurų uosto vartų pusių stovėjo du žemi stulpeliai su žibintais viršuje, daili Džago Tamlino trobelė su eile didelių terakotos puodynių, į kurias jis sodina vasarines pelargonijas, virvių ritiniai ir švarutėliai švartavimo kuoleliai, ramūs vidiniai vandenys, o už uosto

žiočių — nerami jūra ir tolimos priešpriešinės potvynio bangos. Kartais jis pakildavo nuo darbo stalo ir eidavo į uostą, kai turėdavo būti atplukdytas krovinys. Jis tyliai stebėdavo pasirodantį laivelį svaiginamas atavistinio malonumo, kuris prieš daugelį amžių apimdavo kiekvieną, besitikintį išvysti atvykstantį seniai lauktą laivą. Dabar jis lėtai žengė likusiais laipteliais, žinodamas, kad pats yra stebimas.

Prieplaukos pakraštyje stovėjo pykčiu purslojantis Oliveris. Nekreipdamas į jį dėmesio Džagas plušėjo iškraudamas laivelį. Mirtinai išbalęs Padžetas buvo prisispaudęs prie kajutės sienos, tarsi prieš sušaudymą.

Meikroftas paklausė:

— Ar kas nors atsitiko?

Kvailas klausimas. Valdinga tyla, išblyškęs Oliverio veidas bylojo apie tai, kad Padžetą galima kaltinti kai kuo daugiau nei smulkus nusižengimas.

Oliveris pasakė:

— Na, vienas kuris iš jūsų, atsakykite jam. Nestovėkit kaip basliai, atsakykite.

Džago balsas buvo be jokios intonacijos.

— Ponios Barbridž bibliotekos knygos, kelios poros batų ir kelios rankinės, priklausiusios poniai Padžet, kurias Denas ketino nugabenti į Oksfamo parduotuvę, ir pono Oliverio kraujo mėginys iškrito už borto.

Oliveris stengėsi valdyti savo balsą, bet jis trūkčiojo iš pykčio:

— Atkreipk dėmesį į eilės tvarką. Ponios Barbridž bibliotekos knygos — aiškiai nepataisomas praradimas kokios nors vietinės viešosios bibliotekos atžvilgiu. Nusivils koks nors nelaimingas pensininkas, labdaringoje krautuvėje ieškantis pigių batų poros. O faktas, kad man teks vėl duoti kraujo, atrodo visai nesvarbus, palyginti su šiomis didžiosiomis katastrofomis!

Džagas jau žiojosi norėdamas kažką pasakyti, bet Oliveris bakstelėjo pirštu į Padžetą:

— Tegu jis atsako. Jis ne vaikas. Tai jis kaltas.

Padžetas mėgino neprarasti orumo. Jis pasakė:

— Paketas su kraujo mėginiu ir kitais daiktais buvo drobiniame krepšyje, kurį nešiau persimetęs per petį. Lenkiausi per turėklą norėdamas pažvelgti į vandenį, ir krepšys nuslydo.

Meikroftas atsigręžė į Džagą.

— Gal liausiesi krovęs? Nejau netarsi nė žodelio?

— Viskas tik dėl batų, pone Meikroftai. Jie buvo sunkūs ir greitai nuskendo. Girdėjau, kaip Denas šūktelėjo, bet buvo jau per vėlu.

Oliveris pratarė:

— Norėčiau su tavimi pasikalbėti, Meikroftai. Prašyčiau dabar ir — kabinete.

Meikroftas atsigręžė į Padžetą.

— Su tavimi pasikalbėsiu vėliau.

Ir vėl tas mokyklos direktoriaus balsas. Jis jau rengėsi pridurti „labai dėl to nesikrimsk", bet gerai suprato, jog nuskambėjusi paguoda dar labiau pakurstys Oliverio įtūžį. Jį neramino Padžeto veide atsispindintis siaubas. Visa tai tikrai neatrodė proporcinga tariamai įvykdyto nusikaltimo dydžiui. Už bibliotekos knygas galima sumokėti, batų ir rankinių praradimas vargu ar vertas ko nors daugiau nei sentimentalių apgailestavimų, o ir apgailestauti turėtų tik pats Padžetas. Galbūt Oliveris tikrai yra vienas iš tų nelaimėlių, patologiškai bijančių adatų, bet jeigu taip ir yra, kodėl jis prašė, kad kraują jam imtų saloje? Žemyno ligoninė tikriausiai galėtų pasiūlyti modernesnių kraujo ėmimo metodų nei badomas nykštys. Ši mintis atgaivino prieš kokius ketverius metus jo žmonai atliktų kraujo tyrimų prisiminimus; ji buvo gydoma nuo giliųjų venų trombozės, išsivysčiusios po ilgo skrydžio. Tokiu netinkamu momentu atgiję prisiminimai buvo menka paguoda. Prieš save matydamas išbalusį, atšiaurų Oliverio veidą su atsikišusiais žandikauliais, kurie dabar, regis, sustingo į akmenį, jis dar aiškiau pajuto neatitikimą, prisiminęs vizitus pas gydytoją ir laukimą ambulatorinių ligonių skyriuje. Helena būtų pasakiusi: „Drąsiai priešinkis tam žmogui. Juk tu už viską atsakingas. Nesileisk jo užgauliojamas. Jam tikrai nėra nieko rimta. Nebuvo padaryta jokios didelės žalos. Jis nenumirs, jeigu dar kartą nueis duoti kraujo tyrimams". Tai kodėl būtent šią akimirką jis kažkaip iracionaliai buvo įsitikinęs, kad kažkokiu būdu jis galėtų numirti?

Tylėdami jie pakilo takeliu prie namo; Meikroftas derino žingsnius prie Oliverio eisenos. Paskutinį kartą jis matė šį žmogų prieš dvi dienas, kai jie buvo sutarę susitikti jo kabinete ir pasikalbėti dėl Atlanto trobelės. Dabar, žvelgdamas į jį, į jo gražią galvą, tesiekusią Meikrofto pečius, į lengvo vėjo kedenamus stiprius ir žilus jo plaukus, Meikroftas

prieš savo valią apgailestaudamas pamatė, jog net ir per tokį trumpą laiką jis atrodė akivaizdžiai senstelėjęs. Kažkas — gal pasitikėjimas, arogancija, o gal viltis — buvo prarasta. Dabar jis sunkiai žingsniavo, tarsi kęsdamas skausmą, o daugybę kartų fotografuota jo galva atrodė per sunki nedideliam, nusilpusiam kūnui. Kas šiam žmogui yra? Jam tik šešiasdešimt aštuoneri, šiuolaikiškai mąstant, kiek daugiau nei vėlyvasis vidutinis amžius, bet jis atrodė taip, lyg jam būtų per aštuoniasdešimt.

Jau kabinete Boidas atsistojo ir Meikroftui linktelėjus tyliai išėjo. Atsisakęs kėdės Oliveris įsitvėrė jos atlošo ir atsistojo kitoje stalo pusėje, priešais Meikroftą. Jis mėgino suvaldyti balsą, aiškiai tarė žodžius.

— Norėčiau pasakyti tik porą dalykų, kalbėsiu trumpai. Tai, ką valstybės iždas yra maloningai man palikęs, savo testamente po lygiai padalijau savo dukrai ir Kūmo salos koncernui. Neturiu jokių kitų išlaikytinių, jokių su labdara susijusių ketinimų, taip pat tikrai nenoriu sumažinti Valstybės įsipareigojimų menkesnio turto atžvilgiu. Aš šioje saloje gimiau ir tikiu tuo, ką ši sala mums teikia, arba tuo, ką ji teikdavo. Jeigu nebūsiu tikras, kad manęs čia bus laukiama visada, kai tik panorėsiu atvykti, jog man bus suteiktas gyvenamasis plotas, reikalingas mano darbui, aš pakeisiu testamentą.

Meikroftas paklausė:

— Ar tai nėra per daug drastiška reakcija į tai, kas tebuvo nelaimingas atsitikimas?

— Tai nebuvo nelaimingas atsitikimas. Jis taip padarė tyčia.

— Aišku, kad ne. Kodėl jis turėtų taip elgtis? Jis buvo neatsargus ir kvailas, bet tikrai nenorėjo to padaryti.

— Galiu užtikrinti, kad norėjo. Padžetui niekada neturėjo būti leista čia atvykti ir atsigabenti savo motiną. Jau tada ji akivaizdžiai merdėjo, o jis nutylėjo tokią jos padėtį. Bet čia atėjau ne tam, kad diskutuočiau apie Padžetą ar mokyčiau tave, kaip reikia dirbti. Pasakiau tai, ką norėjau pasakyti. Jeigu reikalai nepasikeis, vos grįžęs į žemyną pakeisiu testamentą.

Meikroftas atsargiai pratarė:

— Žinoma, tai jūsų sprendimas. Galiu tik atsiprašyti, jeigu jums atrodo, kad mes jums neįtikome. Kaip aiškiai teigiama koncerno dokumentuose, jūs turite teisę čia atvykti kada panorėjęs. Tokią teisę turi

kiekvienas, gimęs saloje. Kaip mums yra žinoma, jūs esate vienintelis gyvas žmogus, kuriam šis punktas gali būti taikomas. Emilė Holkūm turi moralinę teisę į Atlanto trobelę. Jeigu ji sutiks išsikelti, trobelė bus jūsų.

— Tada norėčiau, kad jūs ją supažindintumėte su tokio užsispyrimo kaina.

Meikroftas paklausė:

— Ar jau viskas?

— Ne, ne viskas. Sakiau, jog yra du klausimai. Antrasis toks: kai tik bus sutvarkyti visi būtini dalykai, ketinu nuolat apsigyventi Kūmo saloje. Žinoma, reikalausiu tinkamų gyvenimo sąlygų. Kol lauksiu atitinkamo sprendimo dėl Atlanto trobelės, siūlyčiau, kad Sakalo trobelė būtų sutvarkyta ir taptų pakenčiama bent jau laikinam gyvenimui.

Meikroftas desperatiškai vylėsi, kad jo veido išraiška neišduos apėmusio nerimo. Jis pasakė:

— Žinoma, aš įspėsiu koncerną. Mums reikės žvilgtelėti į koncerno aktus. Nesu visiškai tikras, ar čia gali kas nors apsigyventi nuolat, išskyrus tuos, kurie šiuo metu čia dirba. Emilė Holkūm, suprantama, akte yra paminėta.

Oliveris atsakė:

— Ten yra suformuluota taip: nė vienam saloje gimusiam asmeniui negali būti atsakyta jį priimti. Aš gimiau Kūme. Gyvenimo trukmės klausimu nėra jokių apribojimų ar draudimų. Manau, išsiaiškinsite, jog tai, ką pasiūliau, yra legalu ir įmanoma nekeičiant koncerno aktų formuluočių.

Daugiau netaręs nė žodžio jis apsigręžė ir išėjo. Žvelgdamas į duris, kurias Oliveris buvo uždaręs labai jau tvirtu judesiu, galima sakyti, užtrenkęs, Meikroftas susmuko kėdėje, apimtas didžiulės nevilties bangos, beveik fiziniu svoriu prislėgusios pečius. Tai jau katastrofa. Nejau šis darbas, kurio jis ėmėsi kaip lengvo laikino užsiėmimo, kurį vertino kaip ramų tarpsnį, kai mėgina susigyventi su netektimi, įvertinti nugyventą gyvenimą ir pamąstyti apie ateitį, baigsis nesėkme ir pažeminimu? Patikėtiniai žinojo, kad su Oliveriu visada sunku, bet jo pirmtakas su tuo susidorojo.

Jis negirdėjo, kaip pasibeldė Emilė Holkūm. Staiga ji išdygo kambaryje ir žengė jo link. Ji tarė:

— Virtuvėje kalbėjausi su ponia Barbridž. Milė dejuoja dėl kažkokių problemų prieplaukoje. Atrodo, Denas išmetė už borto Oliverio kraujo mėginius.

Meikroftas atsakė:

— Oliveris jau buvo čia skųsdamasis. Jis labai aršiai sureagavo. Mėginau paaiškinti, jog tai tik nelaimingas atsitikimas.

Jis suprato, jog apėmęs nerimas ir baimė — taip, dar ir savo silpnumo suvokimas, — atsispindėjo jo veide.

Ji tarstelėjo:

— Keistas nelaimingas atsitikimas. Manau, jam ir vėl galėtų būti paimtas kraujas. Net ir tokiose prastose venose to kraujo turėtų būti šiek tiek likę. Rupertai, ar nežiūri į visa tai per rimtai?

— Tai dar ne viskas. Iškilo problema. Oliveris grasina išbraukti iš testamento koncerną.

— Tai būtų nepatogumas, bet ne katastrofa. Juk mes nesame ties skurdo riba.

— Jis dar kai kuo pagrasino. Jis nori čia apsigyventi nuolat.

— Na, bet juk jis negalėtų. Tokios minties nė negali būti, tai neįmanoma.

Meikroftas pralemeno:

— Gali būti, jog tai nėra neįmanoma. Man reikės peržiūrėti koncerno aktus. Gali būti, jog legaliai neįstengsime jo sustabdyti.

Emilė Holkūm pasuko durų link, o paskui atsigręžė ir pažvelgė į jį:

— Legaliai ar nelegaliai, bet jis turi būti sustabdytas. Jeigu niekam kitam nepakanka drąsos, tai padarysiu aš.

.... 4

Mirandos Oliver ir Denio Tremleto atrasta vietelė atrodė maloni ir netikėta kaip nedidelis stebuklas: žole apaugusi įduba žemesnėje uoloje, maždaug šimtas jardų į pietus nuo senoviškos akmeninės koplyčios ir mažiau nei trys jardai nuo stataus keturiasdešimties pėdų nuolydžio į nedidelę purslojančios jūros įlankėlę. Plokštuma iš abiejų

pusių užstota aukštų granito uolų, ir į ją patekti buvo galima tik užlipus, o paskui slidinėjant nusileidus stačiu akmeningu šlaitu, apraizgytu krūmokšniais. Nuo krūmokšnių driekėsi patogios šakos, į kurias galima įsitverti, todėl nusileisti nebuvo ypatingai sunku net pusiau raišam Deniui. Bet vargu ar toks kelias sugundytų ką nors, kas neieško slaptos slėptuvės, o juos pamatyti galėtų tik stebėtojas, žvelgiantis nuo aukščiausio virš jų kybančios uolos krašto. Miranda patenkinta visai neatsižvelgė į tokią galimybę — geismas, jaudulys ir optimistiškos viltys pasirodė per daug svaiginančios, kad mąstytum apie išties neįtikėtinus atsitiktinumus ir netikras baimes. Denis stengėsi perimti jos pasitikėjimą, prisivertė kalbėti entuziastingu balsu, nes žinojo, kad būtent to iš jo tikimasi, kad būtent to jai reikia. Mirandai pavojingos uolos keteros artumas tartum garantavo jų prieglobsčio neliečiamumą ir mylėjimuisi teikė daugiau erotikos.

Dabar jie gulėjo šalia: kūnai arti, bet mintys nutolusios. Jų veidai buvo atgręžti į žydro dangaus ramybę ir baltų debesų gumulus. Neįprasta rudeninė saulė sušildė aplink išsibarsčiusius akmenis. Jie buvo iki juosmens nuogi. Denis jau spėjo užsitraukti džinsus, bet gulėjo jų dar neužsisegęs, velvetinis Mirandos sijonas buvo susimetęs aplink šlaunis. Kiti jos drabužiai buvo sudėti į krūvą šalimais, o ant viršaus užmesti žiūronai. Dabar, patenkinus būtiniausią fizinį poreikį, kiti Demo pojūčiai buvo antgamtiškai aštrūs; jo ausys — kaip visada nutikdavo būnant saloje — tvinkčiojo nuo garsų kakofonijos: jūros alsavimo, į krantą besiplakančių sūkuriuojančių bangų ir kartkartėmis pasigirstančio čaižaus žuvėdros klyksmo. Jis uodė priplaktos velėnos kvapą, dar stipresnį žemės aromatą, silpną, nepažįstamą pusiau saldų, pusiau rūgštų kvapą, sklindantį nuo kupstų gaubtais lapais, skaisčiai žaliuojančių granito sidabro fone, jūros kvapą ir aitrų šilto kūno ir sekso prakaitą.

Jis girdėjo, kaip Miranda laiminga ir patenkinta tyliai atsiduso. Jį užplūdo švelnumas ir dėkingumas: jis atsigręžė ir pažvelgė į ramų jos profilį. Jiems pasimylėjus, ji visada taip atrodydavo — paslaptinga pasitenkinimą išduodanti šypsena, lygus ir labai atjaunėjęs veidas, tarsi jos odą būtų perbraukusi kažkieno ranka, išlygindama nežymias jau prasidėjusio vidutiniojo amžiaus raukšleles. Jiems pirmą kartą suartėjus, ji dar buvo nekalta, bet jų aktas nebuvo nei nedrąsus, nei lėtas. Ji atsidavė jam, tarsi ši akimirka būtų galėjusi kompensuoti visus pražu-

dytus metus. Seksualinis pasitenkinimas joje atgaivino ne tik nujaustus kūniškus poreikius — atsiliepiančius šilto kūno meilės troškimus. Be svarbiausio fizinės meilės poreikio, nuvogtas valandas jie leisdavo kalbėdamiesi — kartais plepėdavo tiesiog šiaip sau, bet dažniau išliedavo ilgai tramdytas emocijas, užgniaužtą apmaudą ir nepasitenkinimą.

Jis kai ką žinojo apie jos gyvenimą su tėvu; tokį gyvenimą jis stebėjo dvylika metų. Jeigu jis ir pajusdavo jai gailestį, tai būdavo tik trumpalaikė emocija, nieko bendra neturinti su šiltais jausmais. Deniui ji būdavo tiesiog baugiai nepatraukli — aiškiai per daug darbšti ir paslaugi, per daug santūri ir atsargi; kartais atrodydavo, jog ji su juo elgiasi greičiau kaip su tarnu, o ne kaip su atsidavusiu tėvo asistentu. Atrodydavo, jog ji nė nepastebi, kad jis yra. Jis tarė sau, jog ji — tikra tėvo dukra. Oliveris visada buvo reiklus komisaras, ypač tada, kai leisdavosi į keliones po užsienį, į viešus susitikimus. Denis svarstydavo, kodėl jis apskritai ten vyksta: vargu ar tokių išvykų būtinai reikėjo komercine prasme. Viešai Oliveris kalbėdavo, jog rašytojui svarbu susitikti su savo auditorija, pasikalbėti su jo kūrinius perkančiais ir skaitančiais žmonėmis, taip pat nors šiuo tuo jiems atsilyginti — padovanoti autografus ir pasirašyti į jų pačių nusipirktas knygas. Denis įtarė, kad buvo ir kitų priežasčių. Tokios kelionės jam padėdavo patenkinti visuomenės pagarbos poreikį, tarsi patvirtindavo žinojimą, jog jis yra gerbiamas, net garbinamas: būtent tokius jausmus jam jautė daugelis tūkstančių.

Šios kelionės įtampą kompensuodavo susierzinimas ir įtūžis, visa tai patirdavo tik jo dukra ir Tremletas. Miranda tapo nepopuliari, nes nuolat viską kritikuodavo ir keldavo reikalavimus, jos tėvas niekada pats tiesiogiai apie nieką nereikšdavo nuomonės. Ji apžiūrėdavo kiekvieną jam skirtą viešbučio kambarį, padėdavo jam maudytis, kai sudėtingas įrenginys, reguliuojantis karštą, šaltą, dušo ir čiaupo vandenį, būdavo ten, kur jis nepasiekdavo, užtikrindavo, kad jo laisvalaikis būtų šventas ir neliečiamas, kad jam punktualiai tiektų jo mėgstamą valgį, kad ir kokiu nepatogiu metu tai būtų. Jis turėjo ir ypatingų keistenybių. Miranda ir juos lydinti reklamos agentė turėjo užtikrinti, kad skaitytojai, norintys jo autografo, pateiktų jam egzempliorius su tik didžiosiomis raidėmis įrašytais savo vardais. Jis surengdavo ilgus autografų dalijimo vakarus, kuriuose tvyrodavo puiki nuotaika, bet netoleruodavo atvejų, kai jam padėjus parkerį į jį per vėlai kreipdavosi knygyno darbuotojai

ar jų bičiuliai. Miranda taktiškai susirinkdavo knygas, kad nusineštų į viešbutį, pažadėjusi, jog kitą rytą jos bus jau su autografais. Tremletas žinojo, jog į ją buvo žiūrima kaip į erzinantį prielipą, gadinantį susitikimus, kaip į žmogų, kurio kategoriškas dalykiškumas nesiderino su jos tėvo noru pasirodyti. Pačiam Tremletui viešbučiuose visada būdavo skiriami prastesni kambariai. Jie būdavo prabangesni už bet kokius kitus, prie kurių jis pripratęs, todėl jis nesiskųsdavo. Greičiausiai ir su Miranda būtų elgiamasi taip pat, jeigu jos pavardė būtų ne Oliver ir jos tėvui nereikėtų, kad ji nuolat būtų po ranka.

Dabar, tyliai gulėdamas šalia jos, jis prisiminė, kaip prasidėjo jų romanas. Tai nutiko Los Andžele, viešbutyje. Diena buvo labai ilga ir įtempta. Pusę dvyliktos, kai pagaliau ji palydėjo savo tėvą miegoti, Denis išvydo ją prie josios kambario, kiek pasirėmusią į duris, sulinkusiais pečiais. Atrodė, kad ji net negali įkišti į duris elektroninės kortelės, todėl jis nieko nepagalvojęs čiupo iš jos rankų kortelę ir atidarė duris. Jis matė Mirandos veide atsispindintį nuovargį, nujautė, jog ji tuoj tuoj pravirks. Tremletas instinktyviai ją apkabino ir padėjo įeiti į kambarį. Ji prigludo prie jo, ir po kelių minučių — dabar jis nė negalėtų pasakyti, kaip tai nutiko, — jų lūpos susitiko, jie aistringai bučiavosi, kartkartėmis padrikai kartodami meilės žodelius. Jis pametė galvą užplūdusių emocijų sūkuryje, bet staiga nubudęs geismas buvo už viską stipresnis, ir jų žingsnis lovos link atrodė natūralus ir neišvengiamas, tarsi jie visada būtų buvę meilužiai. Bet būtent Miranda viską paėmė į savo rankas, ji švelniai iš jo išsivadavo ir pakėlė telefono ragelį. Miranda užsakė šampano dviem ir pareikalavo, kad „viskas būtų atnešta nedelsiant“. Būtent ji liepė jam palaukti vonios kambaryje, kol šampanas bus atneštas, o prie kitos durų pusės prikabino kortelę su užrašu „Netrukdyti“.

Dabar jau viskas buvo nesvarbu. Ji buvo įsimylėjusi. Jis pažadino ją gyvenimui, ir Miranda džiaugėsi tokiu gyvenimu su atkakliu vienišės užsispyrimu: ji neleis, kad toks gyvenimas baigtųsi, vadinasi, ji niekada jo nepaleis. Bet jis tarė sau, jog ir pats niekur nenori trauktis. Tremletas ją mylėjo. Jeigu tai ne meilė, kaip dar jis galėtų visa tai pavadinti? Pabudo jausmai, kurių intensyvumas jį beveik gąsdino: vyriškas turėtojo triumfas, dėkingumas už tai, kad gali suteikti ir gauti tiek malonumo, švelnumas, pasitikėjimas savimi, pasitraukusi baimė, kad vienišiaus

seksas ir bus viskas, kuo jis galės džiaugtis, arba viskas, ką jis sugeba ir ko yra vertas.

Bet dabar, gulint pasimylėjus ir juntant lengvą nuovargį, jį vėl apėmė nerimas. Baimė, viltys, planai šokinėjo mintyse kaip loterijos kamuoliukai. Jis žinojo, ko nori Miranda — vedybų, savo namų ir vaikų. Jis tarė sau, kad būtent to nori ir jis. Ji tryško optimizmu, jam viskas atrodė tarsi tolima, nerealizuojama svajonė. Kai jie kalbėdavosi ir Tremletas klausydavosi jos planų, jis stengdavosi jų negriauti, bet ir negalėjo jais dalytis. Kai ji papildavo šviesių fantazijų srautą, jis su nerimu mąstydavo apie tai, jog ji niekada iš tikrųjų nepažino savo tėvo. Atrodė keista, kad ji, Oliverio vaikas, kartu su juo gyvenusi, kartu su juo apkeliavusi visą pasaulį, menkiau pažino savo tikrąjį tėvą nei jis vos per dvylika metų. Tremletas suvokė, jog jam per mažai moka, jog yra išnaudojamas, jog niekada nepelnys visiško Oliverio pasitikėjimo, išskyrus tuos atvejus, kai jie dirba su jo romanais. Kita vertus, jis tiek daug įgijo — pasitraukė nuo triukšmo, nuo smurto, žeminančio mokytojavimo vienoje iš apleisto rajono vidurinių mokyklų, o vėliau — nuo netikrumo ir vargano laisvai samdomo redaktoriaus atlyginimo. Jis patyrė pasitenkinimą dalyvaudamas kūrybiniame procese, nors tas dalyvavimas labai nežymus ir niekieno nepripažįstamas. Jis matė, kaip galybė padrikų idėjų susijungia sudarydamos romaną. Koreguodamas jis būdavo labai skrupulingas, kiekvienas menkutis simbolis, kiekvienas prirašymas ir nutrynimas jam teikė fizinį pasitenkinimą. Oliveris atsisakė leidėjų redagavimo paslaugų, ir Denis suprato, jog yra vertinamas toli gražu ne vien kaip korektorius. Oliveris niekada jų nepaleis. Niekada.

Ar būtų įmanoma ir toliau gyventi taip, kaip jie gyvena dabar, svarstė jis. Gudraudami jie galėtų pailginti pasivogtas valandas. Slaptasis gyvenimas padėtų pakęsti visa kita. Sekso teikiami virpuliukai tapdavo dar malonesni, nes jie ragaudavo uždraustą vaisių. Bet ir šitai neatrodė įmanoma. Net ir mintys apie tai atrodė kaip jos meilės ir pasitikėjimo išdavystė. Staiga jis prisiminė pamirštas ilgas eilutes, tikriausiai tai Dono eilėraščio žodžiai: „Kas gali būt saugesnis užu mus abu?/ Išduoti vienas kitą galim tiktai aš ar tu“. Nors ir šildantis prie jos nuogo kūno, mintys apie išdavystę šliaužė į jo sąmonę kaip gyvatės, kietai susivijusios, snaudžiančios, bet nepajudinamos.

Miranda pakėlė galvą. Ji numanė, apie ką jis mąsto. Tai vienas iš labiausiai neraminančių dalykų, kai kalba pasisuka apie meilę: jis nujautė, jog jau yra įdavęs jai raktelį nuo savo minčių ir kada tik panorėjusi ji gali tuo rakteliu pasinaudoti.

Ji pratarė:

— Mielasis, viskas bus gerai. Žinau, kad nerimauji. Nurimk. Tikrai nereikia, — ji ir vėl viską pakartojo labai tvirtai, tiesiog užsispyrėliškai. — Viskas bus gerai.

— Bet jam mūsų reikia. Jis nuo mūsų priklauso. Jis mūsų nepaleis. Jis neleis, kad mūsų laimė sužlugdytų visą jo gyvenimą, jo gyvenimo būdą, tai, kaip jis dirba, prie ko jis pripratęs. Žinau, kad kai kuriems žmonėms šitai patiktų, bet tik ne jam. Jis negali pasikeisti, nes sužlugtų kaip rašytojas.

Ji kilstelėjo, pasirėmusi ant alkūnės, ir pažvelgė į jį:

— Bet, mielasis, juk tai absurdas. O jeigu jam ir tektų mesti rašymą, ar tai būtų taip siaubinga? Kai kurie kritikai jau dabar sako, kad geriausius kūrinius jis jau parašė. Beje, jam ir nereikėtų mėginti išsiversti be mūsų. Galėtume gyventi tavo bute, bent jau iš pradžių, ir kasdien jį lankyti. Surasiu patikimą namų šeimininkę, kuri galėtų nakvoti Čelsio name, kad naktimis jis nebūtų vienas. Gal taip jam bus net geriau. Žinau, kad jis tave gerbia, manau, tu jam patinki. Jis norės, kad aš būčiau laiminga. Aš esu vienturtis jo vaikas. Aš jį myliu. Jis mane myli.

Jis negalėjo prisiversti pasakyti jai tiesos, bet galiausiai iš lėto pratarė:

— Nemanau, kad jis ką nors mylėtų, išskyrus save. Jis tarsi koks kanalas. Per jį sruvena emocijos. Jis gali aprašyti, bet nesugeba jausti, tik jau ne kitus žmones.

— Mielasis, negali būti, kad visa tai tiesa. Prisimink visus jo personažus — jų tiek daug, jie tokie spalvingi. Visi kritikai sako tą patį. Jis negalėtų taip rašyti, jeigu nesuprastų savo personažų ir nemokėtų jausti kaip jie.

Jis atsakė:

— Jis ir jaučia, kaip jo personažai. Jis ir yra tie personažai.

Dabar ji išsitiesė virš jo ir pažvelgė jam į akis, nusvirusios jos krūtys beveik lietė jo skruostus. Ir tada ji sustingo. Jis pamatė, jog

dabar pakeltas jos veidas buvo baltas kaip granitas, o žvilgsnis pastiręs iš baimės. Vienu nevikriu judesiu jis išslinko iš po jos ir sugriebė džinsus. Tada ir jis pakėlė akis. Minutėlę vis dar negalėdamas susiorientuoti jis tematė juodą, nejudantį, grėsmingą ir temdantį šviesą siluetą, išdygusį ant tolimiausio aukštesniosios uolos kraštelio. Tada realybė smogė visu tikrumu. Siluetas tapo tikras ir atpažįstamas. Tai buvo Natanas Oliveris.

.... 5

Šis Marko Jelando vizitas į Kūmo salą jau trečiasis. Kaip ir ankstesniais kartais, jis paprašė Marileto trobelės, pačios šiauriausios pietrytinėje pakrantėje. Nors ir pastatyta toliau nuo uolos krašto nei Atlanto trobelė, ji stovėjo ant nedidelio gūbrio, ir iš jos atsivėrė vienas iš gražiausių vaizdų visoje Kūmo saloje. Pirmą kartą čia apsilankęs prieš dvejus metus, vos įžengęs į akmeninių sienų gaubiamą ramybę, jis iškart suprato, jog pagaliau rado vietą, kurioje būdamas dvi savaites galės atidėti kasdienius pavojingo gyvenimo rūpesčius ir visiškoje ramybėje, kurios jis niekada nerasdavo nei namuose, nei darbe, galės apmąstyti savo darbą, savo santykius ir savo gyvenimą. Čia jis jautėsi išsivadavęs iš didelių ir nereikšmingų problemų, kurias spręsti tekdavo kasdien. Saloje jam nereikėjo nei apsauginio pareigūno, nei budinčio policininko. Čia jis ir naktį galėjo miegoti neužsirakinęs durų, dangui ir jūrai atvėręs langus. Nebuvo šaukiančių balsų, neapykantos iškreiptų veidų, nebuvo pašto siuntų, kurias kartais būna pavojinga atplėšti, telefono skambučių, grasinančių atimti jam gyvybę ir kėsintis į jo šeimos saugumą.

Jelandas atvyko vakar ir atsigabeno tik pačius būtiniausius daiktus, kruopščiai atrinktus kompaktinius diskus ir knygas, kurių paklausyti ir paskaityti jis turi laiko tik gyvendamas Kūme. Jis džiaugėsi šiokiu tokiu trobelės nuošalumu: ankstesnių dviejų vizitų metu ištisas dvi savaites jis su niekuo nesikalbėjo. Maistas jam būdavo pristatomas atsižvelgus į raštu pateiktus nurodymus, paliekamus kartu su tuščio-

mis maisto dėžutėmis ir termosais; jis visai nenorėjo prisidėti prie rengiamų name dalykiškų pietų. Vienatvė buvo netikėtas atradimas. Jis niekada negalvojo, kad būti visiškai vienam yra taip malonu, kad šitai gydo. Pirmą kartą apsigyvenęs saloje jis svarstė, ar galės tai ištverti, bet kadangi vienatvė stūmė į savistabą, ji buvo greičiau išlaisvinanti, o ne skausminga. Jis apie profesinio gyvenimo traumas ėmė mąstyti jau visiškai kitaip, nors kaip jam šitai pavyko, jis negalėjo paaiškinti.

Kaip ir ankstesnių vizitų metu, savo vietoje jis paliko kitą kompetentingą pareigūną. Pagal Vidaus reikalų ministerijos nuostatus, laboratorijoje arba prie telefono visada turi budėti licencijuotas pareigūnas ar tokio pareigūno pavaduotojas. Jo pavaduotojas buvo patyręs ir patikimas. Bus ir kritinių atvejų — tokių visada pasitaiko, — bet tas dvi savaites jis kaip nors su viskuo susidoros. Jo pavaduotojas skambins į Murileto trobelę tik ypatingu atveju.

Vos pradėjęs išsikrauti knygas, tarp dviejų viršutinių egzempliorių jis rado Monikos laišką. Dabar jis paėmė laišką nuo stalo ir lėtai, į kiekvieną žodelį kreipdamas didžiausią dėmesį, tarsi jame būtų kokia nors paslėpta prasmė, kuri galėtų atsiskleisti tik skrupulingai perskaitant jau nebe pirmą kartą, dar sykį perskaitė.

Brangusis Markai, tikriausiai privalėjau rasti savyje drąsos pasikalbėti su tavimi akis į akį ar bent jau paduoti šį laišką prieš tau išvykstant, bet supratau, jog tos drąsos taip ir nerasiu. Gal taip ir geriau. Laišką galėsi perskaityti ramiai, tau nereikės apsimesti, jog visa tai tave labiau neramina, nei yra iš tikrųjų, o aš nesijausiu privalanti aiškinti, ką esu nutarusi, beje, jau prieš kelerius metus. Kai grįši iš Kūmo salos, manęs čia neberasi. Rašyti apie tai, jog „išvykstu namo, pas mamą", yra kažkaip žeminančiai patetiška, bet būtent taip aš ir nutariau pasielgti, manau, jog tai prasminga. Ji turi daug vietos, o vaikams visada patiko senasis vaikų kambarys ir sodas. Kadangi nusprendžiau nutraukti mūsų santuoką, tai padaryti bus geriau, jiems dar nepradėjus lankyti vidurinės mokyklos. Ten yra vietinė mokykla, kurią galima pradėti lankyti iš anksto neįspėjus. Žinau, kad jie bus saugūs. Negaliu imti aiškinti, ką visa tai reikš man. Nemanau, kad tu kada nors mėginai iš

tikrųjų suprasti tą siaubą, kurį man tekdavo išgyventi kiekvieną dieną ne tik dėl savęs pačios, bet ir dėl Sofijos su Henriu. Suprantu, kad tu niekada neatsisakysi savo darbo, bet aš šito ir neprašau. Visada žinojau, kad vaikai ir aš nesame tavųjų prioritetų sąraše. Na, ir aš turiu savų prioritetų. Nesu pasirengusi dėl tavo manijos aukoti Sofijos, Henrio ar savęs. Nėra ko skubėti su oficialiomis skyrybomis, bet manyčiau, bus geriau, jei apie tai pagalvosime tau grįžus. Kai įsikursiu, atsiųsiu tau savo advokato pavardę. Atsakymu prašau nesirūpinti. Per atostogas gerai pailsėk. Monika.

Pirmą kartą perskaitęs laišką jis nustebo, kaip ramiai priėmė jos sprendimą, nustebo dar ir dėl to, jog nė nenutuokė, kad ji mąsto būtent apie tokius planus. Ir visa tai buvo senokai planuojama. Ji ir jos motina tapo sąjungininkėmis. Buvo surasta nauja mokykla, vaikai parengti persikėlimui — visa tai vyko, bet jis nieko nepastebėjo. Jis svarstė, ar jo uošvė neprikišo savo rankos rašant šį laišką. Laiškas buvo labai rišlus ir dalykiškas, šitai daugiau būdinga uošvei, o ne Monikai. Akimirką jis pamėgino įsivaizduoti, kaip jos sėdi viena šalia kitos rūpestingai kurdamos pirmą juodraštį. Jelandą sudomino ir tai, jog pirmiausia jis ėmė apgailestauti, kad praras Sofiją ir Henrį, o ne dėl žlugusio vedybinio gyvenimo. Jis nejautė didelio pykčio žmonai, bet norėjo, kad ji būtų pasirinkusi tinkamesnį momentą. Ji galėjo jam leisti bent jau paatostogauti be šio papildomo rūpesčio. Bet po truputį jį pradėjo imti šaltas pyktis, tarsi į sąmonę būtų pilama kažkokia nuodinga substancija, stingdanti ir naikinanti jo ramybę. Jis žinojo, prieš ką toji vis auganti pykčio galia bus nukreipta.

Atsitiktinumas, kad saloje buvo Natanas Oliveris, atsitiktinumas ir tai, kad Rupertas Meikroftas, sutikdamas jį prieplaukoje, užsiminė ir apie kitus lankytojus. Dabar jis apsisprendė. Jis pakeis savo planus, paskambins valdytojai poniai Barbridž ir paklaus, kas šįvakar didžiajame name užsisakė pietus. Ir jeigu tarp jų bus Natanas Oliveris, jis sulaužys savo vienatvės įžadus ir taip pat ten nueis. Jis turi pasakyti Natanui Oliveriui keletą dalykų. Tik viską išsakęs, jis sušvelnins siautėjantį pyktį ir apmaudą, tada vienas grįš į Marileto trobelę, kad sala atliktų savo paslaptingąją gydymo misiją.

.... 6

Jis stovėjo atsukęs jai nugarą, žvelgdamas pro pietinį langą. Jam atsisukus, Miranda išvydo veidą, kuriame nebuvo nė lašelio gyvybės, veidą, panašų į kaukę. Mėginamą suvaldyti apmaudą išdavė tik pulsuojanti gyslelė virš dešiniosios akies. Ji norėjo, kad jos akys sutiktų jo žvilgsnį. Ir ko gi ji tikėjosi? Supratimo kibirkštėlės, gailesčio?

Ji pasakė:

— Mes nenorėjome, kad viskas išaiškėtų būtent taip.

Jo balsas buvo tylus, žodžiai tulžingi.

— Aišku, kad ne. Net neabejoju, jog jūs ketinote viską paaiškinti po pietų. Man nereikia pasakoti apie tai, kaip ilgai tęsiasi jūsų romanas. Aš jau San Franciske žinojau, kad tu susiradai kažką, kas tave dulkina. Prisipažinsiu, man net nešovė į galvą, jog tu taip žemai puolei, kad pasinaudotum Tremletu — luošiu, elgeta, mano samdiniu. Tavo amžiuj užgulti jį krūmuose kaip kokiai gašliai mokinukei yra šlykštu. Ar tu jauteisi dėkinga galėdama paimti vienintelį tau pasisiūliusį vyrą, ar jį pasirinkai tyčia, kad man sudarytum keblumų? Vis dėlto galėjai sugalvoti ką nors geriau. Kam nors pasisiūlius, privalai pagalvoti apie kai ką daugiau. Tu esi mano dukra, o tai šį tą reiškia. Po mano mirties, jeigu aš nepakeisiu testamento, tapsi padoriai turtinga moterimi. Tu turi naudingų namų šeimininkės įgūdžių. Šiais laikais, kai sunku surasti gerą virėją (ką jau bekalbėti apie išlaikymą), vien šitas tavo gabumas galėtų būti puikus akstinas.

Miranda neabejojo, kad šis pokalbis bus sunkus, bet nesitikėjo, kad jai teks atremti aštrų pyktį ir tokį apmaudą. Žlugo bet kokios viltys tikėtis racionalių jo sprendimų ir kad jie galės viską aptarti ir suplanuoti, kas jiems visiems būtų geriausia. Liko tik nusivylimas.

Miranda pratarė:

— Tėti, mes mylime vienas kitą. Mes norime susituokti.

Ji atėjo netinkamai pasirengusi. Jai iki šleikštulio gniaužė širdį suvokus, jog josios žodžiai skamba kaip aikštingo vaiko, prašančio saldainių.

— Tai ir tekėk. Jūs abu pilnamečiai. Tau nereikia mano sutikimo. Manyčiau, Tremletui taip pat nėra jokių oficialių kliūčių.

Dabar viskas pilte išsipylė — neįmanomi įgyvendinti planai, džiugios fantazijos, kurios net jai kalbant buvo tarsi maži beviltiškų žodžių akmenukai, mėtomi į nepermaldaujamą jo veidą, jo įniršį ir neapykantą.

— Mes nenorime tavęs palikti. Tau nereikės nieko keisti. Aš kasdien pas tave ateisiu, Denis — taip pat. Mes galėtume surasti patikimą moterį, kuri perimtų mano pareigas namuose, kad naktį nebūtum vienas. Tau sumanius išvykti, galėtume vykti kartu, kaip visada.

Ji ir vėl pakartojo:

— Nieko nereikia keisti.

— Vadinasi, tu mane kasdien lankysi? Man nereikia kasdien ateinančios moters ar naktinės slaugės. O kad ir reikėtų, net neabejoju, jog gaučiau ir vieną, ir kitą, jeigu tik ganėtinai daug mokėčiau. Manau, tu nesiskundi savo atlyginimu?

— Tu visada buvai dosnus.

— O Tremletas savuoju?

— Apie pinigus nesikalbėjome.

— Todėl, kad jūs tikriausiai įsivaizdavote galėsią gyventi iš mano gero, manėte, jog jūsų gyvenimas bus toks pat patogus, koks buvo iki šiol.

Jis patylėjo, o paskui pareiškė:

— Neketinu aprūpinti darbu susituokusios poros.

— Nori pasakyti, kad Denis turės išvykti?

— Girdėjai, ką pasakiau. Kadangi panašu, jog tu jau išdėstei savo planus ir už mane numatei mano ateitį, ar galėčiau paklausti, kur ketinate gyventi?

Jos balsas ėmė trūkčioti.

— Ketinome apsigyventi Denio bute.

— Beje, tas butas ne Tremleto, o mano. Nupirkau jam tą butą tam, kad jis turėtų kur gyventi, kai pradėjo man dirbti visą darbo dieną. Jis nuomojasi tą butą su baldais juokingomis sąlygomis, nurodytomis oficialiai sudarytoje sutartyje, kuri man suteikia teisę nustatyti nuomos terminų ribas, apie tai įspėjus prieš mėnesį. Žinoma, jis galėtų pirkti iš manęs tą butą šiandienine kaina. Aš juo nesinaudosiu.

— Bet dabar butas turėtų kainuoti dvigubai daugiau nei tada, kai jį pirkai 1997-aisiais.

— Tai jau tavo ir jo nelaimė.

Ji mėgino ką nors pasakyti, bet neįstengė suformuluoti minties. Pyktis ir širdgėla, tarsi šleikštulį keliantys skrepliai, kilo jos gerkle gniauždami kalbą, šias emocijas stiprino nesupratimas, ar ji sielvartauja dėl savęs, ar dėl jo. Jis vėl nusisuko ir įbedė žvilgsnį į langą. Kambaryje buvo visiškai tylu, bet ji girdėjo aštrų savo pačios kvėpavimą ir staiga išgirdo stiprų jūros murmesį, tarsi šis amžinas garsas būtų trumpam nutilęs. Tada visai netikėtai, savo pačios siaubui, ji atsikrenkštė ir pasijuto atgavusi balsą.

— Ar tu esi tikras, kad galėsi be mūsų išsiversti? Ar tikrai nesupranti, kiek daug aš dėl tavęs padarau, kai būni išvykęs? Aš apžiūriu viešbučių kambarius, paruošiu tau vonią, skundžiuosi vietoj tavęs, jeigu netinka kokios nors smulkmenos, padedu organizuoti autografų dalijimo vakarus, saugau tavąją genijaus reputaciją, nors nesi tiek garsus, kad nebekreiptum dėmesio į savo skaitytojus, stengiuosi užtikrinti, kad gautum mėgstamą maistą ir vyną. O Denis? Na, gerai, jis yra tavo sekretorius ir korektorius, bet ir dar šis tas daugiau, tiesa? Kodėl tu giriesi, kad tavo romanų nereikia redaguoti? Todėl, kad jis tau padeda juos suredaguoti: Denis — ne tik korektorius, bet ir redaktorius. Jis redaguoja taktiškai, todėl tu net ir sau nepripažįsti, koks jis tau svarbus. Siužetas nėra stiprioji tavo pusė, bent jau ne pastaraisiais metais, tiesa? Kiek idėjų esi skolingas Deniui? Kaip dažnai juo naudojiesi, kaip idėjų generatoriumi? Kas dar tau sutiktų duoti tiek daug už tiek mažai?

Jis neatsigręžė ir neleido jai pamatyti jo veido, bet net ir jam stovint nugara į Mirandą žodžiai nuskambėjo aiškiai, nors ir nepažįstamu balsu:

— Tai, ką konkrečiai siūlai daryti, geriau aptark su savo meilužiu. Jeigu nuspręsi susieti savo likimą su Tremletu, kuo greičiau tai padarysi, tuo bus geriau. Nelauksiu tavęs grįžtančios į namus Londone ir būsiu dėkingas, jeigu Tremletas kaip įmanydamas greičiau grąžins man buto raktus. O kol kas niekam apie tai nepasakok. Ar aiškiai pasakiau? Su niekuo nesikalbėk. Ši sala maža, bet joje turėtų būti pakankamai vietos, kad per artimiausias dvidešimt keturias valandas nesipainiotume vieni kitiems po kojom. Paskui galėsim išsiskirstyti savais keliais. Aš čia gyvensiu dar dešimt dienų. Valgyti galėsiu Kūmo name. Siūlau rytdienos popietei užsisakyti katerį — jame tikiuosi pamatyti tave ir tavo meilužį.

7

Meikroftas nelaukė penktadienio pietų. Jis retai kada jų laukdavo, jeigu pietus būdavo užsisakęs kuris nors iš svečių. Nerimą jam keldavo ne aukšta jų padėtis, bet atsakomybė, kurią jis jautė būdamas šeimininkas ir turintis palaikyti pokalbį ir garantuoti, kad vakaras būtų malonus. Kaip dažnai sakydavo jo žmona, jis nebuvo lengvų pasišnekučiavimų specialistas. Stabdomas teisininko apdairumo, jis nedalyvaudavo populiariuosiuose pašnekesiuose (tai tik gerai informuotų žmonių skleidžiamos kiek nepadorios paskalos), bet kartais tiesiog desperatiškai stengdavosi vengti banalių klausimų apie svečių kelionę į Kūmą ar pokalbių apie orą. Svečiai, įvairiausių sričių garsenybės, neabejotinai turėtų ką papasakoti apie savo profesinę karjerą ir darbą, ir jam būtų labai įdomu pasiklausyti, bet į Kūmą jie atvyksta tam, kad pabėgtų nuo savo darbo. Kartais pasitaikydavo ir gerų vakarų, kai svečiai pamiršdavo apdairumą ir imdavo kalbėti laisvai ir aistringai. Paprastai jie gerai sutardavo, labai dideli turtuoliai ir įžymybės ne visada jaučia vieni kitiems simpatiją, bet visada jaučiasi kaip namie, atsidūrę privilegijuotųjų teritorijoje. Tačiau jis abejojo, ar abu šio vakaro svečiai vienas kito draugijoje patirs malonumą. Po Oliverio protrūkio jo kabinete ir anksčiau išsakytų grasinimų jį ėmė siaubas, pagalvojus apie perspektyvą linksminti šį žmogų pietų iš trijų patiekalų metu. O dar bus ir Markas Jelandas. Ši viešnagė Jelandui jau trečioji, bet anksčiau jis niekada nebuvo užsisakęs pietų. Tokiam Jelando sprendimui galima rasti visai suprantamų priežasčių, pavyzdžiui, jis panoro oficialių pietų, bet Meikroftui visa tai atrodė kaip negeras ženklas. Paskutinį kartą pasitaisęs kaklaraištį prieš kabantį koridoriuje veidrodį, jis pakilo iš savo kambarių į centrinį bokštelį, o paskui nusileido į biblioteką, kur prieš pietus paprastai būdavo patiekiami gėrimai.

Daktaras Gajus Steivlis ir jo žmona Džoana jau buvo atvykę, su šerio stiklu rankoje jis stovėjo prie židinio, o Džo buvo elegantiškai įsitaisiusi viename iš krėslų aukšta atkalte; jos taurė dar nepaliesta stovėjo ant greta esančio stalelio. Ji visada labai atidžiai rinkdavosi drabužius pietums, ypač po ilgesnio nebuvimo, tarsi tyčia ryškinamas moteriškumas

būtų viešas teigimas, jog ji vėl grįžo į namus. Šiandien ji vilkėjo šilkinį kostiumėlį su kelnėmis — kelnės buvo siauros, o palaidinė sukirpta kaip tunika. Kostiumėlio spalva labai subtili — blyškaus žalsvo aukso. Helena žinotų, kaip tokią spalvą pavadinti, ji net žinotų ir tai, kur Džo tą drabužį pirko, kiek jis kainavo. Jeigu Helena būtų šalia, pietūs, net ir dalyvaujant Oliveriui, jam nekeltų jokios baimės. Atsivėrė durys, ir pasirodė Markas Jelandas. Nors svečiai galėjo užsisakyti automobilį, jis neabejotinai atėjo pėsčias nuo Marileto trobelės. Nusivilkęs paltą, Jelandas užmetė jį ant vienos iš kėdžių atlošo. Džo Steivli jis matė pirmą kartą, todėl Meikroftas juos supažindino. Iki pietums kviečiančio gongo buvo dar dvidešimt minučių, bet jos bėgo gana laisvai. Gražaus vyriškio akivaizdoje Džo, be abejo, iš paskutiniųjų stengėsi būti labai maloni, o Steivlis kažkokiu būdu išsiaiškino, kad jie su Jelandu abu studijavo Edinburgo universitete, nors ir ne tuo pačiu metu. Steivlis rado ganėtinai daug akademinių temų, tinkamų lengvam pašnekesiui, daug panašiai susiklosčiusių dalykų ir bendrų pažįstamų, todėl pokalbį palaikyti buvo nesunku.

Artėjo aštunta, ir Meikroftui sužibo viltis, kad Oliveris persigalvojo, bet vos nuskambėjus gongui prasivėrė durys ir jis įėjo. Linktelėjęs ir visai draugijai trumpai taręs „labas vakaras", jis nusivilko paltą, padėjo jį šalia Jelando ir prisidėjo prie būrelio, stoviniuojančio prie durų. Visi kartu jie nusileido aukštu žemiau ir susirinko valgomajame. Lifte nei Oliveris, nei Jelandas nesikalbėjo, jie tik trumpai linktelėjo vienas kitam kaip varžovai, paisantys mandagumo, bet taupantys žodžius ir energiją laukiančioms varžyboms.

Meniu kaip visada buvo surašytas elegantiška ponios Barbridž rašysena. Pietūs turėjo prasidėti meliono rutuliukais apelsinų sirupe, pagrindinis patiekalas — perlinė višta su keptomis daržovėmis; dar vėliau — citrinų suflė. Pirmasis jau buvo patiektas. Oliveris paėmė šaukštą su šakute ir susiraukęs pažvelgė į lėkštę, tarsi pyktelėjęs, jog kažkam šovė į galvą gaišti laiką gremžiant meliono rutuliukus. Pašnekesys buvo padrikas, kol neatėjo ponia Planket ir Milė, stumdamos vežimaitį su perline višta ir daržovėmis. Patiekė pagrindinį patiekalą.

Markas Jelandas paėmė peilį ir šakutę, bet nė nekrustelėjo, neketindamas pradėti valgyti. Užuot valgęs, jis pažvelgė į Nataną Oliverį, pasirėmęs alkūnėmis ir peilį iškėlęs tarsi ginklą, o paskui grėsmingai ramiu balsu pratarė:

— Kaip suprantu, tasai personažas — laboratorijos direktorius iš romano, kurį išleisite kitais metais, — tai aš. Jūs iš paskutiniųjų stengėtės padaryti tą personažą arogantišką ir bejausmį, kad jis būtų įtikinamas.

Nepakeldamas nuo lėkštės akių, Oliveris atsakė:

— Arogantiškas, bejausmis? Jeigu tokia jūsų reputacija, manyčiau, viešoji nuomonė apie jus susikomplikuos. Galite būti tikras, kad manoji nepakis. Aš niekada nesu jūsų matęs. Aš jūsų nepažįstu. Ir nedegu ypatingu noru susipažinti. Aš nesu gyvenimo plagijuotojas; manajam menui tereikia vieno gyvo modelio — manęs paties.

Jelandas padėjo peilį ir šakutę. Jo akys tebebuvo įbestos į Oliverį.

— Ar jūs ketinate neigti, kad buvote susitikęs su jaunesniuoju mano personalo nariu norėdamas jį paklausinėti apie tai, kas dedasi mano laboratorijoje? Beje, norėčiau sužinoti, iš kur ėmėte jo pavardę. Tikriausiai iš gyvūnų išlaisvinimo draugijos žmonių, kurie žiauriai sužlugdė jo ir mano gyvenimą. Net neabejoju, jog pasinaudodamas savo reputacija jūs išpešėte iš jo mūsų darbo galimybių traktuotę, — tai, kaip jis sugeba pateisinti savo darbą, tai, kaip labai primatai kenčia.

Oliveris nerūpestingai atsakė:

— Aš ėmiausi man būtino tyrimo. Norėjau sužinoti tam tikrų faktų apie laboratorijoje organizuojamą darbą — personalo lygį, sąlygas, kuriose gyvena laboratorijoje laikomi gyvūnai, kaip jie šeriami, kokiu būdu įsigyjami. Apie asmenybes nieko neklausinėjau. Aš esu faktų, o ne emocijų tyrėjas. Man reikia žinoti, kaip žmonės elgiasi, o ne kaip jie jaučiasi. Aš žinau, kaip jie jaučiasi.

— Ar bent nutuokiate, kaip arogantiškai visa tai skamba? Oi, jausti mes mokame. Aš galiu įsijausti į Parkinsono liga sergančius ir nuo pūslės uždegimo kenčiančius pacientus. Štai todėl mes su kolegomis leidžiame laiką stengdamiesi surasti vaistų, mes net aukojame asmeninius savo gyvenimus.

— Manyčiau, kad tikrosios aukos yra gyvūnai. Jie kenčia skausmą, jums lieka šlovė. Ar ne tiesa, kad jūs patenkintas stebite, kaip sunkiai nusigaluoja šimtas beždžionių, kad tik spėtumėte pirmas paskelbti rezultatus? Kova dėl mokslininko šlovės yra tokia pat nuožmi, kaip ir prekeivių kova turguje. Kam reikia apsimetinėti, kad yra kitaip?

Jelandas atsakė:

— Atrodo, susirūpinimas gyvūnais neapsunkina kasdienio jūsų

gyvenimo. Regis, jūs labai skaniai valgote perlinę vištą, avite oda, net neabejoju, kad gerdamas kavą įsipilsite pieno. Gal jums vertėtų atkreipti dėmesį į tuos būdus, kuriais, kiek man yra žinoma, tie gyvūnai yra skerdžiami mėsai. Galiu jus patikinti, kad mano laboratorijoje jie nusibaigia gerokai patogiau, o jų žūtį galima pateisinti.

Oliveris rūpestingai pjaustė vištieną.

— Aš esu mėsėdis. Visos rūšys viena kitą medžioja, atrodo, toks jau gamtos dėsnis. Gal ir norėčiau, kad maistui gyvulius skerstume humaniškiau, bet aš juos valgau be jokio sąžinės graužimo. Ir šitai man atrodo visai kas kita, nei eksperimentų tikslams naudoti primatus; darydami prielaidą, kad homo sapiens yra neabejotinai viršesnis už visas kitas rūšis, nebūtinai turime sutikti, kad žmogus gali jas eksploatuoti kaip panorėjęs. Suprantu, kad Vidaus reikalų ministerija kontroliuoja leistinus skausmo lygius ir paprastai reikalauja pateikti duomenis apie vartojamus analgetikus; manau, kad tai šiek tiek švelnina padėtį. Nesupraskite manęs klaidingai. Aš nesu tų organizacijų, kurios kelia jums keblumų, narys, aš net nesu jų rėmėjas. Ir negalėčiau toks būti, nes ir pats turėjau naudos iš jau padarytų atradimų, tikriausiai man bus naudingi ir būsimi sėkmingi jūsų darbai. Beje, man nereikėjo tikėtis, kad jūs būsite religingas žmogus.

Jelandas trumpai tarstelėjo:

— Aš ir nesu. Netikiu antgamtinėmis jėgomis.

— Jūs mane stebinate. Pamaniau, jog į šiuos reikalus žvelgsite iš Senojo Testamento pozicijų. Tikiuosi, jums yra žinomas pirmas Pradžios knygos skyrius. „Ir Dievas juos palaimino, ir Dievas jiems tarė — veiskitės ir dauginkitės, pripildykite žemę ir ją dirbkite: užvaldykite žuvis jūrose, paukščius ore ir kiekvieną žeme judantį gyvį". Tai vienas iš dieviškų įsakymų, kuriam paklusti mums niekada nebuvo sunku. Žmogus yra didysis grobuonis, aukščiausias išnaudotojas, su dievišku sutikimu tapęs gyvenimo ir mirties teisėju.

Meikrofto perlinė višta buvo visai be skonio, kaip kaištis gerklėje. Visa tai — tikras siaubas. Be to, šis disputas atrodė kažkoks keistas. Tai buvo ne tiek ginčas, kiek antipatiškos varžybos, kurių metu tik vienas dalyvis, Jelandas, kalbėjo nuoširdžiai užsidegęs. Galbūt Oliveriui kas nors kėlė nerimą, bet su Jelandu tai neturėjo nieko bendra. Jis matė šviesias Džo akis, judančias nuo vieno kalbėtojo prie kito, tarsi ji stebė-

tų neįprastai ilgą smūgių seriją žaidžiant tenisą. Dešine ranka ji trupino duonos bandelę ir dėjo į burną sviestu neapteptus gabaliukus nenuleisdama akių. Jis juto, jog kažką reikia pasakyti, nes Steivlis ir toliau ramiai sėdėjo vis labiau trikdančioje tyloje. Meikroftas pratarė:

— Galbūt jaustumėmės kitaip, jeigu sirgtume kokia nors neurologine liga, arba jeigu sirgtų mūsų vaikas. Tikriausiai jie ir yra vieninteliai žmonės, turintys teisę kalbėti apie moralinį tokių eksperimentų aspektą.

Oliveris atsakė:

— Visai nenoriu kalbėti jų vardu. Ne aš šį ginčą pradėjau. Mano pozicijos ir vienu, ir kitu klausimu nėra tvirtos. Mano personažai turi aiškią savo nuomonę, bet tai jau visai kitas dalykas.

Jelandas pratarė:

— Tai išsisukinėjimas! Jūs jiems suteikiate balsą, kartais jie kalba pavojingai. Taip pat nesąžininga apsimesti, kad domėjotės tik paviršine informacija apie kasdienį mūsų darbą. Tas vaikinas jums papasakojo tokių dalykų, kurių atskleisti neturėjo teisės.

— Negaliu kontroliuoti to, ką žmonės nori man papasakoti.

— Kad ir ką jis jums pasakojo, dabar gailisi. Jis išėjo iš darbo, nors buvo vienas pačių gabiausių jaunųjų mano darbuotojų. Nebegalėsime juo remtis atlikdami svarbius tyrimus, galbūt jį prarado ir mokslas.

— Tada jums tikriausiai vertėtų suabejoti savo kadrų lojalumu. Beje, manajame romane mokslininkas yra labiau atjaučiantis ir gerokai sudėtingesnis, nei jums pasirodė. Galbūt juodraščius skaitėte gerai visko nesuprasdamas. Žinoma, gali būti ir taip, kad savo asmenį priskyrėte mano vaizduotės padariniui, arba baiminatės, kad manasis personažas gali priminti jus. Dar būtų įdomu sužinoti, kokiu būdu jums į rankas pateko mano juodraščiai. Mano leidėjas stropiai kontroliuoja jų paskirstymą.

— Tikriausiai nepakankamai stropiai. Ardomąja veikla užsiiminėjančių žmonių yra ne tik laboratorijose, bet ir leidyklose.

Džo nutarė, jog dabar pats metas įsikišti. Ji pasakė:

— Nemanau, kad kuriam nors iš mūsų patiktų, jog primatai būtų naudojami tyrimams. Beždžionės ir šimpanzės yra per daug į mus panašios, kad mes galėtume jaukiai jaustis. Galbūt eksperimentuodami galėtumėte naudoti žiurkes. Žiurkėms būtų sunku pajusti šiltesnius jausmus.

Jelandas įbedė į ją akis, tarsi svarstydamas, ar toks tamsumas nusipelnė atsakymo. Oliveris tebebuvo nuleidęs akis į lėkštę. Jelandas pratarė:

— Daugiau nei aštuoniasdešimt procentų eksperimentų atliekama su žiurkėmis, ir kai kurie žmonės žiurkėms irgi jaučia šiltus jausmus. Ir tyrėjai jaučia.

Džo neatlyžo:

— Vis tiek kai kuriuos protestuotojus turėtų versti sukilti nuoširdi užuojauta. Nekalbu apie smurtautojus, kurie iš viso to pasidaro sau malonumą. Kai kurie iš jų tikrai nuoširdžiai nekenčia žiaurumo ir nori jį sustabdyti.

Jelandas sausai pridūrė:

— Man sunku tuo patikėti, bet jie turėtų žinoti, kad jų demonstruojamas smurtas ir visokie grasinimai išstums iš Jungtinės Karalystės tokio pobūdžio darbus. Tyrimai bus tęsiami, bet jau tose šalyse, kur neegzistuoja statutinė gyvūnų apsauga. Ši šalis nukentės ekonomiškai, bet gyvūnai kentės gerokai daugiau.

Oliveris baigė valgyti vištieną. Dabar jis atsargiai padėjo į lėkštę peilį su šakute ir atsistojo.

— Manyčiau, šįvakar buvo užtektinai kaitinančių emocijų. Tikriausiai nesupyksite, jei aš jau eisiu. Turiu grįžti pėsčias į Sakalo trobelę.

Meikroftas pakilo nuo kėdės.

— Gal galėčiau jums iškviesti automobilį?

Jis suvokė, kad jo balsas skamba raminamai, beveik nuolankiai, ir jis pats savęs už tai nekentė.

— Ne, dėkoju. Dar nesu toks nukaršęs. Jūs, žinoma, nepamiršote, kad rytdienos popietei man reikia katerio.

Nė nemostelėjęs visai draugijai, jis išėjo iš kambario.

Jelandas pratarė:

— Turiu atsiprašyti. Man nereikėjo viso to pradėti. Ne tam atvykau į Kūmą. Aš tik čia būdamas sužinojau, kad Oliveris saloje.

Įėjo ponia Planket, nešina padėklu su suflė, ji ėmė rinkti lėkštes. Steivlis pareiškė:

— Jis labai keistai nusiteikęs. Akivaizdu, jog kažkas nutiko, kas jį prislėgė.

Valgė vienintelė Džo. Ji nerūpestingai tarstelėjo:

— Jis gyvena nuolat jausdamasis prislėgtas.

— Bet ne šitaip. Ir ką jis turėjo galvoje rytdienai prašydamas katerio? Ar jis išplaukia, ar neišplaukia?

Meikroftas atsakė:

— Iš visos širdies viliuosi, kad išplaukia.

Jis atsigręžė į Marką Jelandą.

— Ar dėl naujausio jo romano jums kils sunkumų?

— Taip, jo romanas padarys savo. Tai bus dovana gyvūnų išlaisvinimo judėjimui. Mano tyrimams gresia rimtas pavojus, taip pat ir mano šeimai. Net neabejoju, kad jo sukurtas direktoriaus personažas bus traktuojamas kaip mano portretas. Aišku, aš negalėsiu iškelti jam bylos, ir jis šitai žino. Viešumo trokštu mažiausiai. Jam buvo papasakota tokių dalykų, apie kuriuos jis neturėjo teisės žinoti.

Steivlis tyliai pratarė:

— Bet ar tai nėra tie dalykai, apie kuriuos žinoti turime teisę visi?

— Ne, apie juos niekas negali sužinoti, jeigu vėliau tenka rizikuoti tyrimais, galinčiais išgelbėti gyvybę. Negali sužinoti, jeigu paskui viskas patenka į kvailių neišmanėlių rankas. Tikiuosi, jis tikrai ketina rytoj išplaukti iš salos. Sala akivaizdžiai per maža mums abiem. O dabar, jeigu man atleisite, kavos nebelauksiu.

Jis suglamžė servetėlę, numetė ją ant lėkštės ir linktelėjęs Džo netikėtai išėjo. Įsivyravusią tylą suardė lifto durų trinktelėjimas.

Meikroftas pratarė:

— Atleiskite. Tai, kas nutiko, tikras siaubas. Kažkokiu būdu turėjau visa tai sustabdyti.

Džo, akivaizdžiai mėgaudamasi, valgė suflė.

— Rupertai, liaukis atsiprašinėjęs. Juk nesi atsakingas už viską, kas saloje susiklosto ne taip. Markas Jelandas užsisakė pietus tik dėl to, kad norėjo susikibti su Natanu, o Natanas įsitraukė į žaidimą. Valgykite suflė, nes tuoj sukris.

Meikroftas ir Steivlis paėmė šaukštus. Staiga pasigirdo dundesys, tarsi tolumoje kažkas šaudytų, o židinyje rusenusios malkos skaisčiai įsižiebė. Džo Steivli pratarė:

— Bus vėjuota naktis.

.... 8

Kai jo žmona būdavo Londone, Gajui Steivliui nepatikdavo audringos naktys — dejonių, aimanų ir stūgčiojimų kakofonija per daug priminė slėpiningą žmogišką raudą likus vienam. Bet dabar, kai Džo namuose, stichija, siautėjanti už akmeninių Delfino trobelės sienų, dar labiau vertė mėgautis komfortu ir saugumu viduje. Tačiau aršiausi siautėjimai baigėsi dar prieš vidurnaktį, nurimusi sala ilsėjosi po įsižiebiančiomis žvaigždėmis. Jis pažvelgė į greta esančią lovą, kurioje sukryžiavusi kojas sėdėjo Džo; jos rožinio satino chalatas buvo stipriai suveržtas po krūtine. Ji dažnai rengdavosi provokuojančiai, kartais net begėdiškai, tarsi nė nenumanytų, kokį daro įspūdį, bet pasimylėjusi pridengdavo savo nuogumą lyg nepriekaištingai kukli Viktorijos laikų nuotaka. Tai buvo viena iš jos keistenybių, kuri, prabėgus dvidešimčiai vedybinio gyvenimo metų, jam ir dabar atrodė žavi. Jis norėjo kartu su ja miegoti dvigulėje lovoje, norėjo ją apkabinti ir kaip nors parodyti dėkingumą, kurį juto už jos nekvestionuojamą ir dosnų seksualumą. Džo keturioms savaitėms grįžo į Kūmą. Kaip visada, ji grįžo į salą tarsi niekada nė nebūtų išvykusi, tarsi jų vedybinis gyvenimas būtų visai normalus. Jis ją įsimylėjo pirmą kartą pamatęs, nors buvo ne iš tų žmonių, kurie lengvai įsimyli ar gali savo jausmus pakeisti. Steivlis niekada neturės kitos moters. Jis žinojo, jog jai viskas buvo kitaip. Džo išdėstė savo poziciją jau tą rytą prieš vestuves — sulaužydami tradicijas, į metrikacijos biurą iš namų jie išėjo kartu.

— Gajau, aš tave myliu ir manau, jog mylėsiu ir toliau, bet galvos dėl tavęs nesu pametusi. Kartą jau buvau, daug prisikentėjau, jaučiausi pažeminta ir kartu įspėta. Todėl dabar esu pasirengusi ramiam gyvenimui su žmogumi, kurį gerbiu, kuris man labai patinka ir su kuriuo norėčiau nugyventi visą gyvenimą.

Tuo metu toks sandoris jam atrodė priimtinas. Taip pat jis tebemanė ir dabar.

Džo pratarė atsargiu balsu:

— Būdama Londone nuėjau pasportuoti ir sutikau Malkolmą ir Džunę. Jie nori, kad grįžtum. Jie dar nepaskelbė iešką naujo darbuotojo ir kol kas neketina to daryti... Aišku, jie siaubingai pervargę.

Ji nutilo, o paskui pridūrė:

— Senieji tavo pacientai vis prašo tavęs.

Jis nekalbėjo. Ji tęsė:

— Tasai berniukas — jau sena istorija. Beje, toji šeima išsikėlė iš to rajono. Manyčiau, tai visiems didelis palengvėjimas.

Jis norėjo pasakyti: „Jis nebuvo „tasai berniukas", jis buvo Vinstonas Kolinsas. Jo gyvenimas prakeiktai bjaurus, bet jis mokėjo šypsotis laimingiausio berniuko šypsena. Kitos tokios niekada nemačiau".

— Mielasis, tu negali gyventi amžinai jausdamas kaltę. Medicinoje tokie dalykai nutinka nuolat, kiekvienoje ligoninėje. Visada taip būdavo. Mes esame žmonės. Mes darome klaidų, klaidingai nusprendžiame, blogai apskaičiuojame. Devyniasdešimt devynis kartus iš šimto pasistengiama užglaistyti. Ko dar galima tikėtis esant tokiam darbo krūviui, koks yra dabar? Kaip visi žinome, jo motina buvo kantrybės neturinti reikli įkyruolė. Jeigu ji nebūtų tau skambinėjusi be jokio reikalo, gal jos sūnus būtų gyvas. Per apklausą tu to nepasakei.

Jis atsakė:

— Neketinau permesti atsakomybės sielvartaujančiai motinai.

— Gerai, bent jau tol, kol pats laikysi prisiimtą kaltę. O paskui visi tie rasiniai nemalonumai, kaltinimai, kad viskas būtų buvę kitaip, jei jis būtų buvęs baltaodis... Viskas būtų greitai prigesę, jeigu ne kovotojai už rasių lygybę.

— Ir nemėginsiu teisintis nevykusiais kaltinimais rasės atžvilgiu. Vinstonas mirė nuo peritonito. Šiandien tai nedovanotina. Turėjau vykti vos motinai paskambinus. Medicinoje pirmiausia turi įsisąmoninti vieną dalyką — niekada nerizikuok dirbdamas su vaiku.

— Vadinasi, tu svarstai galimybę čia pasilikti visam laikui atsiduodamas Natanui Oliveriui ir jo hipochondrijai, laukdamas, kol kuris nors iš Džago naujokų, kopiančių į uolas, nukris nuo kokios nors viršūnės? Salose laikinai dirbantis personalas turi Pentvorčio apylinkės gydytoją, Emilė niekada neserga ir, atrodo, ketina sulaukti šimto metų, o svečiai čia nevažiuoja, jeigu prastai jaučiasi. Kokio darbo čia galėtų griebtis tavo gabumų žmogus?

— Vienintelio darbo, su kuriuo dabar jaučiuosi gebantis susidoroti. O kaip tu, Džo?

Jis neklausė, kaip ji pasinaudojo slaugės įgūdžiais viena grįžusi į

tuščią jų butą Londone. Kiek tasai butas tuščias? Kaip Timas, Maksis ir Kurtas, kurių vardus ji kartkartėmis paminėdavo nieko nepaaiškindama ir, regis, nė trupučio nejausdama kaltės? Ji šiek tiek papasakodavo apie vakarėlius, spektaklius, koncertus, restoranus, bet būdavo klausimų, kurių jis nedrįsdavo užduoti baimindamasis atsakymų. Su kuo ji ten vaikščiodavo, kas viską apmokėdavo, kas ją palydėdavo į namus, kas nakčiai pasilikdavo jos lovoje? Jam būdavo keista, kad ji nenujaučia, kaip labai jam reikia visa tai sužinoti ir kaip jis to žinojimo bijo.

Dabar ji nerūpestingai tarstelėjo:

— Oi, kai čia nebūnu, dirbu. Paskutinį kartą darbavausi Sent Džude. Visi nusivarę nuo kojų, dirbau kiek galėdama, bet ne visą darbo dieną. Mano sąžinė ir „susipratimas" irgi turi ribas. Jeigu nori pamatyti tikrą, niekuo nepridengtą gyvenimą, ateik į priimamąjį šeštadienio vakarą — girtuokliai, narkomanai, praskeltos galvos ir keiksmažodžiai, nuodijantys orą. Mes esame priklausomi nuo importuojamo personalo. Man šitai atrodo nepateisinama — administratoriai patenkinti šlaistosi po pasaulį verbuodami pačius geriausius gydytojus ir seseles iš tokių šalių, kurioms tų specialistų pačioms reikia labiau nei mums. Taip negarbinga.

Jis norėjo atsakyti: „Jie nėra verbuojami. Jie ir patys atvyktų ieškodami didesnio uždarbio ir geresnio gyvenimo, ir kas juos galėtų dėl to kaltinti?" Bet jis per daug norėjo miego, kad veltųsi į politines diskusijas. Dabar Steivlis gana atsainiai paklausė:

— Kas ten dedasi su Oliverio krauju? Tu, žinoma, girdėjai apie uoste kilusį triukšmą, kai tasai idiotas Denas išmetė už borto kraujo mėginius?

— Mielasis, tu man pasakojai. Rytoj devintą valandą Oliveris vėl ateina, kad paimčiau kraują. Nei jis tos procedūros laukia, nei aš. Oliveris nekenčia adatų. Jis gali dėkoti savo sėkmės žvaigždei, kad esu tikra profesionalė ir į veną pataikau iš pirmo dūrio. Abejoju, ar tu taip sugebėtum.

— Žinau, kad nesugebėčiau.

Ji kalbėjo toliau:

— Kažkada esu mačiusi, kaip medikai ima kraują. Nemalonus vaizdelis. Tiesa, Oliveris gali ir nepasirodyti.

— Pasirodys. Jis baiminasi mažakraujystės. Oliveris nori, kad būtų padaryti tyrimai. Kodėl galėtų nepasirodyti?

Džo nuleido nuo lovos kojas, nusisuko ir nusivilko chalatą, tada ištiesė ranką norėdama paimti pižamos švarkelį. Ji atsakė:

— Jeigu jis tikrai rytoj ketina išvykti, gal nutars palaukti ir tyrimus atlikti Londone. Būtų protingas sprendimas. Aš nežinau, man tik taip atrodo. Nenustebčiau, jeigu rytoj devintą valandą nepamatyčiau Oliverio.

.... 9

Oliveris neskubėdamas grįžo į Sakalo trobelę. Pyktis, sukilęs po pokalbio su Miranda, buvo pagrįstai suvešėjęs, bet jis žinojo, jog ši emocija nuo azartiškų aukštumų gali greitai pereiti į beviltišką depresijos klampynę. Jam reikėjo pabūti vienam ir „išvaikščioti" energijos teikiantį, bet pavojingą pykčio ir gailesčio sau svaigulį. Atremdamas kylantį vėją, jis valandą vaikščiojo pirmyn ir atgal uolos pakraščiu mėgindamas surikiuoti sumišusias mintis. Paprastai tokiu laiku jis jau gulėdavo, bet dabar jam reikėjo stebėti, kol užges Mirandos miegamojo langas. Jis mažai galvojo apie pokalbį su Marku Jelandu. Palyginti su dukters ir Tremleto išdavyste, šis ginčas buvo tik menkos semantikos pratybos. Jelandas jam niekuo negalėjo pakenkti.

Pagaliau jis tyliai įėjo pro neužrakintas trobelės duris ir jas uždarė. Miranda pasistengs jam nesirodyti, jeigu dar nemiega. Tais retais atvejais, kai jis kur nors išeidavo naktį vienas, net ir gulėdama lovoje ji klausydavo, ar neišgirs klaptelėjančio durų skląsčio. Jam būdavo palikta įjungta naktinė lempelė, o ji ateidavo, kad įpiltų jam karšto pieniško gėrimo. Šįvakar svetainėje buvo tamsu. Jis susimąstė apie gyvenimą be jos rūpesčio, bet įtikino save, jog taip nenutiks. Rytoj jai viskas paaiškės. Tremletas bus priverstas išvykti, ir viskas pasibaigs. Jeigu jau būtinai reikėtų, jis išsiverstų ir be Tremleto. Miranda suvoks, jog negali atsisakyti saugumo, komforto, užsienio vizitų prabangos, privilegijos būti jo vienturčiu vaiku ir palikimo perspektyvų dėl gašlių ir neabejotinai negrabių Tremleto grabaliojimųsi kažkokiame niūriame bute su vienu miegamuoju nesveikame ir pavojingame Londono rajone. Iš atlygini-

mo Tremletas negalėjo daug susitaupyti. Miranda neturėjo visiškai nieko, išskyrus tai, ką jis jai duodavo. Taip pat ji neįstengtų susirasti jokio darbo, kad užsidirbtų tiek, jog galėtų bent jau kukliai gyventi Londono centre. Ne, Miranda pasiliks.

Nusirengęs ir pasiruošęs gultis, jis užtraukė linines užuolaidas. Kaip paprastai, pusę colio paliko neužtraukęs, kad kambaryje nebūtų visiškai tamsu. Apsiklojęs jis ramiai gulėjo džiaugdamasis ūžaujančiu vėju, kol pasijuto slystąs nuo sąmoningumo plynaukštės greičiau nei baiminosi.

Krūptelėjęs Oliveris nubudo nuo čaižaus pratiso riksmo: suvokė, jog rėkė pats. Lango juodumą dar skyrė šviesos juostelė. Jis neužtikrintai ištiesė ranką prie lovos ieškodamas naktinės lempelės ir susirado mygtuką. Kambarys nušvito atverdamas guodžiantį įprastumą. Grabinėdamasis laikrodžio jis pamatė, jog dabar trečia valanda. Audra buvo praėjusi, ir dabar jis gulėjo gaubiamas lyg ir nenormalios, viską apimančios ramybės. Jis nubudo nuo to paties košmaro, kuris jau daug metų jo lovą paversdavo siaubo epicentru. Kartais košmarai jį lankydavo vienas po kito, bet dažniau taip retai, kad jis primiršdavo jų galią. Košmaras niekada nesikeisdavo. Jis sėdėjo ant didelio ir dėmėto nepabalnoto žirgo, skriejančio virš jūros; žirgo nugara buvo tokia plati, kad jis niekaip negalėjo įsispirti kojomis, ir jį stipriai supo ir mėtė į abu šonus, nes žirgas stojo piestu ir nardė tarp žibančių žvaigždžių. Vadelių nebuvo, ir jo rankos desperatiškai kabinosi į karčius, mėgindamos patogiau įsitverti. Jis matė šio gyvulio didelių liepsnojančių akių kampučius, iš žvengiančio snukio drimbančias putas. Žinojo, kad kritimas neišvengiamas, kad jis neišsilaikys ir bejėgiškai plakdamas rankomis nukritęs panirs į neįsivaizduojamą siaubą po juodu bebangės jūros paviršiumi.

Kartais jis nubudęs pasijusdavo esąs ant grindų, bet šiąnakt aplinkui tebuvo sujaukti patalai. Kartais tie šūksniai prieš nubundant pažadindavo Mirandą, tada ji tarsi šiaip sau įeidavo į jo kambarį, rūpestingai paklausdavo, ar jam viskas gerai, ar nieko nereikia, o gal užplikyti abiem po puodelį arbatos. Jis atsakydavo: „Tik blogas sapnas, tik blogas sapnas. Grįžk į lovą“. Bet šiąnakt jis žinojo, jog ji neateis. Niekas neateis. Dabar jis gulėjo įbedęs akis į šviesos juostelę, pamažu toldamas nuo siaubo, paskui palengva išsiropštė iš lovos ir nusvirduliavęs iki lango, jį atidarė atverdamas puošnias žvaigždžių ir švytinčios jūros platybes.

Oliveris jautėsi visiškai mažytis, tarsi jo siela ir kūnas būtų susitraukę, o jis pasiliko vienui vienas besisukančiame rutulyje žvelgdamas į bekraštybę. Jis matė žvaigždes, judančias pagal fizinio pasaulio dėsnius, bet jos ryškiai švietė tik jo mintyse, sąmonėje, kuri jau ima jį išduoti, akyse, kurios jau taip gerai nebemato. Jam dar tik šešiasdešimt aštuoneri, bet jo šviesa iš lėto, nenumaldomai geso. Jis jautėsi labai vienišas, tarsi neegzistuotų jokia kita gyva būtybė. Visoje žemėje niekas nepasiūlys pagalbos, nepasiūlys ir tie mirę besisukantys pasauliai, švytintys netikra šviesa. Niekas nesiklausys, jeigu jis pasiduos šiam nevaldomam impulsui ir garsiai išrėks bejausmei nakčiai: „Neatimk iš manęs žodžių! Grąžink man žodžius!"

10

Viršutiniame bokšto aukšte esančiame savo miegamajame Meikroftas miegojo neramiai. Kiekvieną kartą nubudęs jis uždegdavo šviesą ir dirstelėdavo į šalia lovos esantį laikrodį vildamasis išvysti, jog greitai išauš. Dešimt minučių po dviejų, trys keturiasdešimt, keturios dvidešimt. Jam norėjosi atsikelti, išsivirti arbatos ir pasiklausyti radijo, bet atsispyrė pagundai. Užuot kėlęsis, jis pamėgino dar valandą kitą pamiegoti, bet miegas neėmė. Vienuoliktą valandą pakilo vėjas ir pūtė ne tolygiais šuorais, o nepastoviais gūsiais, ūžaudamas kamine, todėl pauzės tarp tų gūsių ne ramino, bet gąsdino nenatūralia ramybe, kaip bloga lemiantys ženklai. Bet per tuos aštuonis mėnesius nuo tada, kai atvyko į salą, jis yra miegojęs ir per stipresnes audras nei ši. Paprastai nuolatinis jūros gausmas jį ramindavo, bet dabar užtvindė kambarį kaip trankus, žemas akompanimentas staugiančiam vėjui. Jis stengėsi suvaldyti mintis, bet su kiekvienu nubudimu tas pats nerimas ir negera nuojauta apnikdavo dar labiau.

Ar Oliverio grasinimai visam laikui apsigyventi saloje realūs? Jeigu taip, kokiais teisiniais būdais būtų galima jį sulaikyti? Ar patikėtiniai visą atsakomybę užmes jam? Ar jis galėjo elgtis su šiuo žmogumi kaip nors geriau? Atrodo, jo pirmtakas kažkaip susitvarkydavo su

Oliveriu ir jo atitinkamais nusiteikimais, tai kodėl jam taip sunku tai padaryti? Ir kodėl Oliveris šiandien užsisakė pietus? Žinoma, jis tikrai ketina išvykti. Ši mintis akimirksniu jį pralinksmino, bet jeigu Oliveris iš čia išvyks kupinas pykčio ir apmaudo, tai bus bloga lemiantis ženklas ateičiai. Ir visa tai bus traktuojama kaip jo kaltė. Po pirmų dviejų mėnesių jo paskyrimas buvo patvirtintas, bet jis jautėsi dar ir dabar išmėginamas. Jis galėtų atsistatydinti arba būti paprašytas išvykti per tris mėnesius nuo įspėjimo. Suklupti dirbant, daugelio nuomone, daug jėgų nereikalaujantį ir puikiai mokamą darbą, kuris jam pačiam atrodė kaip ramus introspekcijos periodas, būtų negarbinga ir jo paties, ir visuomenės akyse. Netekęs vilties jis pasiėmė knygą.

Jis nubudo, kai į grindis dunkstelėjo „Paskutinė Barseto kronika" kietais viršeliais. Sugrabaliojęs laikrodį jis išsigandęs pamatė, jog jau aštuonios trisdešimt dvi, vėlus laikas darbo dienai pradėti.

Truputį prieš devynias jis paskambino prašydamas atnešti pusryčius: po pusvalandžio reikėjo pakilti į savo kabinetą. Dabar jis jautėsi beveik racionalizavęs graužiantį nakties nerimą, tačiau aiškiai juto nemigos pasekmes — nemalonų pojūtį, perauganti į negerą nuojautą, kurios negalėjo atsikratyti net ir atlikdamas įprastus raminančius pusryčių ritualus. Nors jis ir vėlavo, ponia Planket su pusryčiais atėjo lygiai po penkių minučių nuo jo skambučio: nedidelis dubenėlis slyvų, traškiai, bet ne per daug, taip, kaip jis labiausiai mėgo, apskrudintas kiaulienos griežinėlis, keptas kiaušinis ant kiaulienos riebaluose paskrudintos duonos kvadratėlio, nemažas puodelis kavos ir skrebutis, atneštas tiksliai tą akimirką, kai jis buvo pasirengęs jį suvalgyti, su namuose virtu marmeladu. Jis valgė, bet nesigardžiuodamas. Šis tobulai pagamintas maistas, atrodė, lyg tyčia nemaloniai primena fizinį komfortą ir harmoningą jo gyvenimo Kūmo saloje kasdienybę. Jis nebuvo pasirengęs dar kartą visko pradėti iš naujo ir su siaubu galvojo apie nepatogumus ir pastangas ieškant nekilnojamojo turto bei kuriant namus vienam pačiam. Jeigu Natanas Oliveris visam laikui apsigyvens Kūme, galiausiai jam tai ir teks padaryti.

Įėjęs į kabinetą jis rado prie darbo stalo sėdintį ir stuksenantį skaičius skaičiavimo mašinėlės klavišais Adrianą Boidą. Meikroftas nustebo pamatęs jį darbe šeštadienį, bet paskui prisiminė, jog jis žadėjo ateiti porai valandų ir baigti tvarkyti PVM grąžinimo dokumentus

ir ketvirčio sąskaitas. Bet vis tiek diena prasidėjo neįprastai. Abu vyrai pasisveikino, ir įsivyravo tyla. Meikroftas pažvelgė į kitą stalą ir staiga pasijuto taip, tarsi žvelgtų į nepažįstamą žmogų. Ar jam tik vaidenasi, kad Adrianas atrodo kažkaip kitaip — veidas pablyškęs nuo įtampos, neramios akys, gaubiamos šešėlių, kūnas ne toks atsipalaidavęs kaip paprastai. Pažvelgęs dar kartą, jis pamatė, kad jo kolegos ranka nejuda virš paskleistų dokumentų. Ar ir jam ši naktis buvo prasta? Ar ir jis užsikrėtęs šia bloga lemiančia katastrofos nuojauta? Jis ir vėl aiškiai suvokė, tik dabar dar stipriau, kaip labai jis pasikliovė Boidu, jo ramiai ir greitai dirbamu darbu, žodžiais niekada neišsakomu kolegiškumu, sveiku protu, kuris atrodė žaviausia ir naudingiausia vertybė, nuolankumu, neturinčiu nieko bendra su savinieka ar žeminančiu paklusnumu. Jie niekada nekomentuodavo vienas kito gyvenimo. Tai kodėl Meikroftas nujautė, kad netikrumo jausmas, sielvartas dėl žmonos, kurį kartais pavykdavo trumpam užmiršti, o paskui ir vėl staiga jį apimdavęs nevaldomas ilgesys, buvo suprantamas ir priimamas? Jam nebuvo būdingi Adriano religiniai įsitikinimai. O gal jis paprasčiausiai jautėsi esąs savimi gero žmogaus draugijoje?

Tai, ką jis žinojo, buvo išgirsta iš Džo Steivli tą nepakartojamą impulsyvaus atsivėrimo akimirką: „Tasai vargšas kipšas nukrito tiesiai ant nosies būdamas visiškai girtas, kai buvo dalijama Šventoji Komunija. Dievobaiminga sena ledi buvo išversta iš kojų kaip tik tada, kai jai prie lūpų buvo pridėta taurė. Vynas išsipylė. Šūksniai, visuotinė suirutė... Naivesni bendruomenės nariai pamanė, kad jis mirė. Ir parapijiečiai, ir vyskupas tolerantiškai žvelgė į jo silpnybes, bet paaiškėjo, jog su girtavimu nueita per toli".

Ir vis dėlto būtent Džo galiausiai jį išgelbėjo. Boidas saloje gyveno ilgiau nei metus ir įstengė išbūti blaivus iki tos baisios atkryčio nakties. Po trijų dienų jis išvyko iš Kūmo. Džo tuo metu gyveno savo bute Londone, nes buvo vėl ištrūkusi iš salos bėgdama nuo nuobodulio. Ji priėmė Boidą gyventi pas save, o paskui kartu su juo išvažiavo į nuošalią kaimo trobelę, ten jį „atgriebė" ir prieš pat atvykstant Meikroftui vėl atgabeno į Kūmą. Niekas niekada garsiai apie tai nekalbėjo, bet tikriausiai Boidas buvo skolingas Džo Steivli už grąžintą gyvenimą.

Suskambo ant jo stalo stovintis telefonas ir išblaškė mintis. Buvo

dvidešimt penkios minutės po devynių. Jis net nesuvokė, jog sėdėjo kaip ant adatų. Džo kalbėjo suirzusi:

— Ar nematei Oliverio? Ar kartais jo nėra pas tave? Devintą valandą jis turėjo ateiti į procedūrinį kabinetą, kad dar kartą paimčiau jam kraują. Pamaniau, gal jis nutarė šį kartą neiti, bet galėtų nors paskambinti, kad žinočiau.

— Gal jis pramiegojo ar tiesiog pamiršo?

— Skambinau į Sakalo trobelę. Miranda pasakė girdėjusi, kaip jis išėjo maždaug dvidešimt minučių po septintos. Ji buvo savo miegamajame, ir jie nesikalbėjo. Ji nė nenutuokė, kur jis išeina. Vakar vakare jis jai nieko nebuvo užsiminęs apie tai, jog eis daryti kraujo tyrimo.

— Ar jis su Tremletu?

— Tremletas jau Sakalo trobelėje. Jis atėjo truputį po aštuntos, kad baigtų kažkokius darbus. Sako, kad nuo vakar Oliverio nė matyti nematė. Žinoma, Oliveris galėjo anksti išeiti, galbūt sumanė pasivaikščioti prieš ateidamas į laboratoriją, bet tada kodėl jis neatėjo? Jis net tinkamai nepapusryčiavo. Miranda sakė, jog jis išsivirė arbatos — jai atėjus į virtuvę arbatinis dar buvo šiltas, bet tesuvalgė bananą. Gal jis tik žaidžia kokius nors velnio žaidimus, bet Miranda sunerimusi.

Taigi bloga nuojauta po truputį pildosi. Dar didesnė bėda. Negalėtų būti, jog Oliveris atvyko tam, kad kenktų. Jeigu jis nusprendė tik sukelti nepatogumų neateidamas kada pažadėjęs ir nutarė pasivaikščioti, paieškos organizavimas jį tik dar labiau suerzintų. Ir būtų dėl ko: viena iš saloje galiojančių taisyklių — svečiai visada paliekami ramybėje. Bet jis jau nebe jaunuolis. Niekam nieko nepaaiškinęs jis buvo dingęs jau beveik dvi valandas. Sakykime, jis dabar guli kur nors ištiktas insulto ar infarkto; kaip jis, Meikroftas, būdamas už viską atsakingas, įstengs pateisinti tokį neveiklumą?

Jis pasakė:

— Geriau jau pradėkime ieškoti. Pasakyk Gajui, gerai? Paskambinsiu žmonėms ir paprašysiu, kad visi čia susirinktų. Tu geriau lik savo kabinete ir man paskambink, jeigu jis pasirodys.

Jis padėjo ragelį ir atsigręžė į Boidą.

— Oliverio niekur nėra. Devintą valandą jis turėjo būti procedūriniame kabinete dėl kraujo, bet ten jis nepasirodė.

Boidas atsakė:

— Miranda nerimaus. Galėčiau jai paskambinti, o paskui eiti ieškoti į salos šiaurės rytų pusę.

— Taip ir padaryk, Adrianai, gerai? Ir jeigu jį pamatysi, prašau, nuleisk truputį garo. Jeigu jis puola į paniką, kai jam reikia paimti kraują, tai paieškos grupe bus patenkintas mažiausiai.

Po penkių minučių telefonu sušaukta grupelė susirinko priešais namą. Rotvudas, kaip paprastai nelinkęs bendradarbiauti, pasakė Adrianui, jog yra per daug užimtas, kad padėtų, bet atėjo daktaras Steivlis, Denas Padžetas ir Emilė Holkūm. Pastaroji čia buvo todėl, kad penkiolika minučių po devintos buvo atėjusi pas gydytoją kasmetiniams skiepams nuo gripo. Iš trobelės buvo iškviestas ir Džagas, bet jis dar nespėjo pasirodyti. Mažasis būrelis žvelgė į Meikroftą laukdamas nurodymų. Jis susikaupė ir ėmė svarstyti, koks turėtų būti kitas jų žingsnis.

Ir tada visai netikėtai, kaip paprastai Kūme būna, užslinko migla. Vietomis ji buvo tarsi plonytis peršviečiamas šydas, vietomis kaip drėgnas, tirštas, visa slepiantis rūkas, gaubiantis mėlyną jūrą. Masyvus namo bokštas pavirto dunksančiu objektu, ne matomu, bet nujaučiamu, atitveriančiu švyturio viršuje esantį grakštų raudoną kupolą. Šis dabar atrodė kaip kažkoks keistas daiktas, sklendžiantis erdvėje.

Miglai sutirštėjus, Meikroftas pratarė:

— Nėra prasmės kur nors eiti, kol migla neišsisklaidys. Pamėginsime nueiti iki švyturio, bet ne toliau.

Jie patraukė visi drauge, Meikroftas ėjo pirmas. Už nugaros jis girdėjo prislopintus balsus, bet siluetai vienas po kito dingo viską tirpdančioje migloje, balsai prigeso, paskui ir visai nutilo. Dabar švyturys išniro prieš jį pernelyg netikėtai: aptaki jo kolona stiebėsi į nieką. Pažvelgęs viršun jis pajuto, jog jam svaigsta galva, bet bijojo atsiremti rankomis į žvilgantį paviršių, kad kartais visas didingas statinys, nerealus kaip sapnas, nesudrebėtų ir neištirptų migloje. Durys buvo praviros; jis atsargiai stumtelėjo sunkų ąžuolą ir ištiesė ranką norėdamas susirasti elektros jungiklį. Nesustodamas jis užlipo pirmu laipatakiu, praėjo pro kuro patalpą ir jau įpusėjęs antrą laipatakį šūktelėjo Oliverį vardu — iš pradžių tyliai, tarsi bijodamas sutrikdyti miglos gaubiamą tylą. Nebesitenkindamas tuščiais šūksniais puse lūpų, jis stabtelėjo ant laiptų ir garsiai sušuko į tamsą. Atsakymo neišgirdo, niekur nesimatė šviesos. Nulipęs į apačią jis atsistojo tarpdury ir šūktelėjo į miglą.

— Atrodo, jo čia nėra. Likite, kur esate.

Vis dar nesigirdėjo jokio atsakymo. Nieko negalvodamas ir neturėdamas aiškaus tikslo, jis apsuko švyturį norėdamas užeiti iš jūros pusės, atsistojo prie jūron žvelgiančios sienos ir pakėlė į viršų akis, raminančiai jausdamas granito stiprybę.

Dabar lygiai taip pat paslaptingai, kaip buvo pakilusi, migla ėmė sklaidytis. Netvarūs, plonyčiai šydai praplaukė pro švyturį ir ištirpo. Po truputį išryškėjo pavidalai ir spalvos, tai, kas buvo paslaptinga ir neliečiama, tapo pažįstama ir tikra. Ir tada jis pamatė. Jo širdis krūptelėjo ir ėmė taip daužytis, jog pradėjo virpėti visas kūnas. Tikriausiai jis suriko, bet pats nieko negirdėjo, tik veriantį vienišos žuvėdros klyksmą. Po truputį atsiskleidė visas siaubas — iš pradžių dengiamas plonyčio besisklaidančio miglos šydo, o paskui visiškai aiškiai. Vėl grįžo spalvos, bet dabar atrodė ryškesnės nei tos, kurias jis prisiminė — švytinčios sienos, aukštas raudonas žibintas, apsuptas baltos tvorelės, jūros platybės, dangus, giedras kaip vasaros dieną.

Ir aukštai, švyturio sienų baltumo fone, kyburiuojantis kūnas: mėlyni ir raudoni alpinistų virvės, pririštos prie tvorelės, siūlai, ištįsęs, dėmėm nusėtas kaklas, panašus į nupešto kalakuto, groteskiškai didelė, ant vieno šono nusvirusi galva, į išorę atsukti delnai, tarsi palaiminimo parodija. Kūnas buvo su batais, nors vieną kvaitulio sekundę jam pasirodė, jog mato vieną šalia kitos kadaruojančias patetiškai basas pėdas.

Jam atrodė, kad praėjo kelios minutės, bet jis suprato, jog laikas tarsi pakibo. Ir tada jis išgirdo nenutrūkstantį klyksmą. Pažvelgęs į dešinę išvydo Džagą ir Milę. Mergina buvo įbedusi akis į Oliverį ir klykė taip pratisai, jog net negalėjo įkvėpti oro.

Dabar švyturį apsupo ir visa paieškos grupė. Jam nepavyko išskirti žodžių, bet oras vibravo nuo sumišusios aimanų, slopinamų riksmų, šūksnių, dejonių ir verkšlenimų kakofonijos. Slopinamos raudos rodėsi dar baisesnės atitariant Milei ir kurtinančiam žuvėdrų klyksmui.

ANTROJI KNYGA

Pelenai židinyje

1

Kelios minutės prieš pirmą Rupertas Meikroftas, Gajus Steivlis ir Emilė Holkūm susirinko draugėn pirmą kartą po to, kai buvo rastas kūnas. Būtent Meikrofto pageidavimu Emilė grįžo į namą iš savosios Atlanto trobelės. Kiek anksčiau, pamačiusi, kad visos jos pastangos paguosti ir nuraminti Milę tik dar labiau kelia šurmulį, ji pareiškė: kadangi akivaizdžiai matosi, kad nieko naudinga jau nebenuveiks, ji eis namo ir grįš tada, kai jiems jos prireiks. Nuolat isteriškai besiglaustanti prie Džago Milė buvo švelniai nuo jo atplėšta ir perduota patikimesnei ponios Barbridž globai — ten ji bus paguosta, gaus protingų patarimų ir karštos arbatos. Tariamai įprastas ritmas po truputį buvo atstatytas. Reikėjo duoti nurodymus, daug kur paskambinti, nuraminti personalą. Meikroftas suvokė, kad visa tai jau atliko, beje, stebėtinai ramiai, bet jis jau gerai nebeprisiminė savo paties pasakytų žodžių ar įvykių sekos. Džagas grįžo į uostą, o darbų turinti ponia Planket nuėjo ruošti priešpiečių ir tepti sumuštinių. Džoana Steivli buvo Sakalo trobelėje, bet Gajus papilkėjusiu veidu nuolat sekiojo Meikroftą nieko dorai nepadėdamas, kalbėdamas ir vaikščiodamas kaip robotas.

Meikroftui atrodė, kad laikas tarsi išdriko, o pastarąsias dvi valandas jis išgyveno ne kaip tęstinį periodą, bet kaip seriją ryškių epizodų, visai tarp savęs nesusijusių, momentinių ir neištrinamų kaip fotografija. Prie neštuvų stovintis Adrianas Boidas, nudūręs akis į Oliverio kūną, paskui lėtai keliantis dešinę ranką, tarsi prie jos būtų pririštas svarstis, ir brėžiantis kryžiaus ženklą. Jis pats kartu su tylinčiu Gajum Steivliu einantis į Sakalo trobelę, kad praneštų žinią Mirandai, mintyse repetuojantis žodžius, kuriuos jam teks ištarti. Visi žodžiai atrodė netinkami, banalūs, sentimentalūs ar brutaliai trumpi: kybo, virvė, miręs. Paniurusio veido ponia Planket, pilanti arbatą iš didžiulio arbatinio, kurio jis neprisiminė kada nors matęs. Denas Padžetas, įvykio vietoje elgęsis protingai, bet staiga ėmęs reikalauti patikinimo, kad tai ne jo kaltė, kad ponas Oliveris nenusižudė todėl, kad buvo prarastas jo kraujo mėginys, ne todėl, kad taip įpyko.

— Padžetai, nekalbėk absurdų. Protingas žmogus nesižudys dėl to, kad jam reikės antrą kartą duoti kraujo. Vargu ar tai didelis dalykas. Nei tai, ką tu padarei, nei tai, ko nepadarei, nėra tiek svarbu.

Jis stebi vaikiškomis ašaromis apsipilantį ir nusigręžiantį Padžeto veidą. Jis stovi prie lovos ligonių kambaryje, o Steivlis geriau įsuka į paklodę Oliverio kūną; desperatiškai klaidžiodamas akimis jis pirmą kartą pastebi Viljamo Moriso sienų apmušalų raštą. Ryškiausias iš visų, tarsi apšviestas prožektoriumi švyturio sienos fone, buvo kyburiuojantis kūnas — ištiestas kaklas ir patetiškai nukarusios nuogos pėdos, nors smegenys jam ir siuntė signalus, kad pėdos nuogos nebuvo. Jis suprato, jog būtent tokia Oliverio mirtis liks jo atmintyje.

Pagaliau jam pasitaikė proga pamėginti viską blaiviai apmąstyti. Pasikalbėti su žmonėmis, su kuriais, jo manymu, jis turėjo teisę tartis dėl policijos atvykimo. Savo paties buto svetainę jis pasirinko ne specialiai ir apsisprendęs, o tarsi pajutęs garsiai neišsakytą visų siūlymą. Jis pasakė:

— Prieš atvykstant policijai turime pasikalbėti. Eime kur nors, kur mums niekas netrukdys. Kabinete paliksiu Adrianą. Jis susitvarkys. Neatsiliepsime į jokius skambučius.

Jis atsigręžė į Steivlį.

— Gajau, ar tavo trobelėje, ar mano bute?

Steivlis paklausė:

— Ar nebūtų geriau, jeigu pasiliktume name? Tada čia būtume visi kartu, kai atvyks policija.

Meikroftas paprašė Boido paskambinti poniai Planket ir paprašyti jos atnešti į jo butą sriubos, sumuštinių ir kavos. Tada jie visi nuėjo prie lifto. Tylėdami buvo pakelti į bokšto viršų.

Jiems susirinkus svetainėje, Meikroftas uždarė duris. Jie susėdo. Emilė Holkūm prisėdo ant dvivietės sofos, šalia Steivlio. Pats Meikroftas pasiėmė prie židinio stovėjusį krėslą ir pasistatė priešais juos. Toks judesys įprastoje kasdienybėje pasirodytų gerai pažįstamas ir „šeimyniškas", bet dabar atrodė pretenzingas. Net ir svetainė, kurioje jie visi trys taip dažnai rinkdavosi, vieną nerimastingą akimirką pasirodė nepažįstama ir laikina, kaip viešbučio holas. Svetainė buvo apstatyta tik gerai jam pažįstamais daiktais, kuriuos jis buvo atsigabenęs iš žmonos kambario — patogios kartūnu trauktos kėdės ir sofa, derančios užuolaidos, ovalus raudonmedžio stalelis su sidabriniuose rėmeliuose įrė-

mintomis jų vestuvių ir sūnaus nuotraukomis, grakščios porceliano figūrėlės, akivaizdžiai mėgėjiškos akvarelės, vaizduojančios Ežerų kraštą, sukurtos jos močiutės. Visa tai atsigabendamas su savimi jis tikriausiai vylėsi atkurti tuos ramius vakarus, kuriuos leisdavo kartu su Helena. Bet dabar, ištiktas šoko, suvokė, kaip labai visada nekentė kiekvieno moteriško kartūninio šeimyniškumo daiktelio.

Peržvelgęs savo kolegas jis pasijuto netaktiškas ir bendrauti nesugebantis šeimininkas. Gajus Steivlis sėdėjo įsitempęs, kaip svetimas žmogus, žinantis, kad jo vizitas yra nemalonus. Emilė, kaip visada, atrodė patogiai atsipalaidavusi, vieną ranką atmetusi ant sofos atlošo. Ji vilkėjo juodas kelnes, avėjo aulinukus, buvo susisupusi į gelsvai rudos plonos vilnos palaidą megztuką ir įsisegusi ilgus gintarinius auskarus. Meikroftas nustebo, kad ji rado laiko persirengti, kita vertus, ir jis, ir Steivlis irgi persirengė, tikriausiai dėl pasąmonėje slypinčio rudimentinio suvokimo, jog neformali šeštadieninė apranga netinkama mirties akivaizdoje.

Pats pastebėjęs savo balse priverstinai nuskambėjusią bičiulišką gaidelę, jis pratarė:

— Ko gersite? Yra šerio, viskio, vyno, kaip paprastai.

Kodėl, svarstė Meikroftas, jis taip pasakė? Jie kuo puikiausiai žinojo, kas siūloma. Emilė Holkūm paprašė šerio, keista, bet Steivlis — viskio. Meikroftas po ranka neturėjo vandens, todėl murmėdamas atsiprašymo žodžius nuėjo į savo mažąją virtuvėlę jo paieškoti. Grįžęs jis išpilstė gėrimus ir sau įsipylė taurę „Merlot“. Jis pasakė:

— Dvylika trisdešimt personalo valgomajame buvo patiekti karšti priešpiečiai tiems, kurie įstengė valgyti, bet aš pamaniau, jog bus geriau, jeigu mes ko nors užkąsime čia. Netrukus turėtų atnešti sumuštinių.

Ponia Planket tik ir laukė tokio pageidavimo. Beveik iškart pasigirdo beldimas į duris ir Steivlis jas atidarė. Įėjo ponia Planket, stumdama vežimėlį su lėkštėmis, puodeliais ir mažomis lėkštutėmis, ąsotėliais ir dviem dideliais termosais; ant apatinės vežimėlio lentynos buvo dvi lėkštės, pridengtos servetėlėmis. Meikroftas tyliai pasakė „ačiū“. Jie stebėjo, kaip ponia Planket dėlioja maistą ir indus taip pagarbiai, tarsi visa tai būtų kokios nors religinės ceremonijos dalis. Meikroftui net ėmė rodytis, jog priėjusi prie durų ji padarys reveransą.

Priėjęs prie stalo jis kilstelėjo nuo lėkščių drėgnas servetėles.

— Atrodo, daugiausia kumpio. Jeigu nenorėtumėte mėsos, yra ir kiaušinių su pipirne.

Emilė Holkūm pratarė:

— Nieko blogiau nė nesugalvotum. Kodėl smurtinė mirtis kelia tokį didelį alkį? Galbūt „alkis" yra netinkamas žodis; norisi maisto, bet ne paprasto, o žadinančio apetitą. Sumuštiniai tam netinka. Kas termosuose? Tikriausiai sriuba, o gal ir kava.

Ji priėjo prie vieno iš termosų, atsuko dangtį ir pauostė.

— Vištienos sultinys. Neišradinga, bet maistinga. Beje, šitai gali palaukti. Ką mes tikrai turime padaryti — tai nutarti, kaip žaisime toliau. Turime nedaug laiko.

— Kaip žaisime?

Ore sklandė taip ir neištarti žodžiai: „Tai ne žaidimas".

Tarsi nuspėjusi, kad jos frazė gali būti klaidingai suprasta, Emilė pasakė:

— Reikia aptarti mūsų atsakymą komisarui Dalglišui ir jo komandai. Manyčiau, jis atvyks su komanda.

Rupertas atsakė:

— Laukiu trijų. Londono policija paskambino ir pranešė, kad jis atsiveža detektyvą inspektorių ir seržantą, ir viskas.

— Bet pareigūnai labai aukšti, tiesa? Londono policijos komisaras ir detektyvas inspektorius. Kodėl ne vietinės pajėgos? Tikriausiai jiems buvo kaip nors paaiškinta.

Rupertas tikėjosi sulaukti šio klausimo ir buvo jam pasirengęs.

— Manyčiau, visa tai galima paaiškinti gerai žinomu aukos vardu, primygtiniu tresto narių reikalavimu likti diskretiškiems ir kiek įmanoma laikytis privatumo. Kad ir ką Dalglišas darytų, jis niekada neišprovokuoja jokių suiručių ar viešumo, o šito neišvengtume, jeigu kreiptumėmės į vietines pajėgas.

Emilė atsakė:

— Rupertai, bet tai nėra labai gerai. Kaip Londono policija sužinojo, kad Oliveris nebegyvas? Tikriausiai tu jiems paskambinai. Kodėl nebuvo galima skambinti į Devono ar Kornvolio policiją?

— Todėl, Emile, kad man duoti nurodymai skambinti Londono numeriu, jeigu saloje nutiktų koks nors jaudinantis nelaimingas įvykis. Kaip suprantu, visada būdavo tokia procedūra.

— Taip, bet koks tasai numeris? Kieno numeris?

— Man nebuvo pasakyta, kieno. Man duoti nurodymai pranešti ir nieko daugiau nepasakoti. Atleisk, Emile, bet tai atitinka jau seniai nusistovėjusias taisykles, o aš ketinu jų laikytis. Aš jų ir laikiausi.

— Seniai nusistovėjusios? Pirmą kartą apie jas išgirdau.

— Tikriausiai todėl, kad iki šiol čia dar nėra buvę tokio masto krizės. Tai visiškai protinga procedūra. Tu geriau už bet kurį kitą žinai, kokie svarbūs yra kai kurie mūsų svečiai. Tokia procedūra nustatyta tam, kad kiekvienas nelaimingas atvejis būtų efektyviai, greitai ir kuo diskretiškiau išspręstas.

Emilė pratarė:

— Manau, Dalglišas norės mus apklausti visus, na, kalbu apie visai visus — ir svečius, ir personalą.

Meikroftas atsakė:

— Tikrai nė nenumanau. Sakyčiau, iš pradžių mus visus, o paskui — kiekvieną atskirai. Susisiekiau su personalu ir viską sutvarkiau taip, kad juos būtų galima rasti čia, name. Taip man pasirodė protinga ir tikslinga. Geriausia bus pasinaudoti biblioteka. Žinoma, komisarui reikės apklausti ir svečius. Man atrodė, kad nederėtų trukdyti Mirandos Oliver, ji ir Denis Tremletas vis dar savo trobelėje. Ji aiškiai leido suprasti, jog nori pabūti viena.

Emilė pratarė:

— Tikriausiai padarys išimtį Tremletui. Beje, kaip Miranda sutiko šią žinią? Manyčiau, apie tai pranešėte abu su Gajumi, nes tu esi už viską atsakingas asmuo, o Gajus gali susidoroti su bet kokia fizine reakcija į šoką. Labai tinkamas variantas.

„Ar tik jos balse nėra lašo ironijos?“ — svarstė Meikroftas. Jis dirstelėjo į Steivlį, bet atsako nesulaukė. Meikroftas atsakė:

— Taip, ėjome drauge. Sukėlėme mažesnį šoką, nei baiminausi. Žinoma, ji atrodė sukrėsta, bet nepalūžo. Ji buvo visiškai rami, net stoiška. Tremletas atrodė labiau paveiktas. Jis valdėsi, bet atrodė priblokštas. Pamaniau, jog tuoj nualps.

Steivlis tyliai pratarė:

— Jis labai išsigando.

Meikroftas tęsė:

— Pastebėjau vieną keistoką dalyką. Man pasirodė, jog šį rytą

prieš išeidamas Oliveris sudegino kažkokius popierius. Svetainės židinyje buvo krūvelė pelenų ir kažkokie pajuodę likučiai.

Emilė paklausė:

— Gal Miranda ar Tremletas buvo apie tai užsiminę? O tu?

— Ne, man neatrodė, kad tai tinkamas laikas apie tai kalbėti, be to, jie patys nieko nesakė.

Emilė tarstelėjo:

— Kažin ar policija jiems leis likti tokiems nekomunikabiliems.

Gajus Steivlis nieko nekomentavo. Po kelių sekundžių Meikroftas tarė Emilei Holkūm:

— Panelė Oliver primygtinai reikalavo pamatyti kūną. Mėginau ją perkalbėti, bet nemaniau, kad turiu teisę jai tai užginti. Mes visi trys nuėjome į ligonių kambarį. Gajus atidengė apklotą iki pasmakrio, kad matytųsi likusios virvės žymės. Panelė Oliver pareikalavo, kad jis atidengtų daugiau. Ji atidžiai pažvelgė į žymes, o paskui pasakė „ačiū" ir nusigręžė. Ji jo nelietė. Gajus vėl jį uždengė, ir mes išėjome.

Emilė pasakė:

— Policijai gali pasirodyti, jog turėjai būti griežtesnis.

— Net neabejoju. Jie turi galią ir autoritetą, kurio trūksta man. Sutinku, jog būtų buvę geriau, jei būčiau sugebėjęs ją atkalbėti, bet nežinojau, kaip tai padaryti. Jis atrodė... Na, tu žinai, kaip jis atrodė, Emile. Tu matei.

— Tik trumpai, ačiū Dievui. Norėčiau sulaukti vieno patarimo — kaip turėtume atsakyti į apklausą. Akivaizdu, kad turime sakyti tiesą, bet kiek tos tiesos? Pavyzdžiui, jeigu komisaras Dalglišas paklaus, ar Mirandos Oliver sielvartas dėl tėvo yra nuoširdus, ką mes atsakysime?

Dabar Meikroftas pasijuto tvirčiau.

— Negalime kalbėti už kitus žmones. Net neabejoju, kad jis susitiks ir su ja. Galės pats susidaryti savo nuomonę, juk jis detektyvas.

Emilė atsakė:

— Asmeniškai aš neįsivaizduoju, kaip tai gali būti. Mergina buvo savo tėvo vergė, Tremletas — taip pat, jeigu jums įdomi mano nuomonė, bet jų santykiai gerokai sudėtingesni. Jis dirbo Oliveriui kaip korektorius ir asmeninis sekretorius, bet, manau, jis tvarkė daug daugiau dalykų nei priklauso korektoriui. Paskutinis jo romanas „Duobkasio dukra" buvo sutiktas su pagarba, bet be entuziazmo. Vargu ar tai aukš-

čiausios prabos Natanas Oliveris. Ar ne šią knygą jis pabaigė kaip tik tada, kai Tremletas gulėjo ligoninėje, kai jie mėgino pagydyti jo koją? Beje, kas jam su ta koja yra?

Steivlio žodžiai nuskambėjo atžariai:

— Vaikystėje persirgo poliomielitu. Taip ir liko raišas.

Meikroftas atsigręžė į Emilę Holkūm.

— Tu nenori pasakyti, kad Tremletas jam rašė romanus?

— Aišku, kad nerašė. Rašė Natanas Oliveris. Aš tik noriu pasakyti, kad Tremletas Oliverio gyvenime vaidino svarbesnį vaidmenį nei korektoriaus, tiesa, labai kruopštaus korektoriaus; jis dar atsakinėjo į jo gerbėjų laiškus. Sklinda gandai, kad Oliveris visada atsisakydavo leidėjų redaktorių paslaugų. Ar jam reikėjo redaktorių? Jis turėjo Tremletą. O ką galima pasakyti apie patį Oliverį? Žinoma, nėra prasmės apsimetinėti, kad jis buvo laukiamas ir malonus svečias. Nemanau, kad saloje yra bent vienas žmogus, kuris tikrai norėtų, jog jis tebebūtų gyvas.

Gajus Steivlis tylėjo. Dabar jis pratarė:

— Manyčiau, būtų protinga atidėti diskusiją, kol ateis Džo. Ji neturėtų užtrukti. Adrianas jai perduos, kad renkamės čia.

Emilė Holkūm paklausė:

— O kam mums jos reikia? Juk čia ir turėjo įvykti nuolatinių salos gyventojų susirinkimas, o ne pagalbinio personalo. Vargu ar galėtume Džo pavadinti nuolatine gyventoja ir darbuotoja.

Gajus Steivlis ramiai atsakė:

— Ją galėtume pavadinti mano žmona. Beje, taip pat „dirbančia ne visą darbo dieną".

Pilką Steivlio veidą užliejo raudonis. Jis pasimuistė kėdėje, lyg rengdamasis atsistoti, bet pastebėjęs maldaujantį Meikrofto žvilgsnį vėl atsisėdo.

Meikroftas tyliai pratarė:

— Mes niekur toli nenueisime, jeigu kibsime vieni kitiems į gerkles dar nė neatvykus policijai. Emile, paprašiau, kad ateitų ir Džo. Mes duosime jai dar penkias minutes.

— Kur ji?

— Sakalo trobelėje. Suprantu, kad Miranda pasakė norinti pabūti viena, bet mes su Gajumi pamanėme, jog jai būtų neprošal kokia moteris. Gali būti, kad ji patirs pavėluotą šoką. Galiausiai Džo yra pro-

fesionali slaugė. Po pokalbio ji iškart ten ir grįš, jeigu tik jai pasirodys, kad reikalinga jos pagalba. Gal Miranda panorės, kad šiąnakt ji liktų jos trobelėje.

— Ir miegotų Natano lovoje? Nemanyčiau!

Meikroftas neatlyžo.

— Miranda neturėtų būti viena, Emile. Kai mes su Gajumi nuėjome pranešti šios žinios, aš jai pasiūliau persikelti į namą. Turime du tuščius numerius. Ji karštai pasipriešino tokiai idėjai. Sudėtinga situacija. Gal ji neprieštaraus, kad Džo pas ją liktų. Džo pasakė sutinkanti naktį praleisti fotelyje, svetainėje, jeigu tai padėtų.

Emilė Holkūm pakėlė taurę. Meikroftas paėmė šerio grafiną.

— Esu dėkinga, kad nesikreipėte į mane prašydami moteriškos paguodos. Kadangi man atrodo — tiesiog esu tuo įsitikinusi, — kad saloje bus geriau gyventi be periodiškų Natano Oliverio įsikišimų, man būtų sunku nenuoširdžiai sakyti įprastus žodžius.

Meikroftas pratarė:

— Tikiuosi, viso to taip tiesmukai nepasakysi komisarui Dalglišui.

— Jeigu jis yra toks išmintingas, kaip apie jį kalbama, man nė nereikės viso to sakyti.

Tada jie išgirdo žingsnius. Atsidarė durys, ir įėjo Džoana Steivli. Meikroftui atrodė, kad ji kaip visada įnešė pasitikinčio seksualumo gūsį, ir šitai labiau žavėjo nei trikdė. Tankūs šviesūs plaukai su tamsiu ruoželiu palei šaknis buvo sušukuoti atgal ir surišti mėlyno šilko šalikėliu ir įdegusiam veidui suteikė tikro atviraširdiškumo išraišką. Tvirtos jos šlaunys buvo aptemptos mėlynais džinsais, po prasegtu mėlynu švarkeliu matėsi marškinėliai, išryškinantys ne per dideles krūtis. Greta tokio gyvybingumo jos vyras atrodė suvaržytas senstantis žmogus, ir net dailūs gražaus Emilės veido skruostikauliai, pernelyg aštrūs ir atsikišę, priminė giltinės galvą. Meikroftas prisiminė jos ištartus žodžius, kai Džo grįžo į salą: „Gaila, kad mes nestatome mėgėjiškų vaidinimų. Džo būtų auksinės širdies blondinės bufetininkės tipažas“.

Bet Džo Steivli tikrai turėjo širdį; tuo jis nebuvo įsitikinęs galvodamas apie Emilę Holkūm.

Džo susmuko į tuščią fotelį ir ištiesė kojas, su palengvėjimu atsidususi:

— Ačiū Dievui, viskas baigta. Vargšas vaikas tikrai nenorėjo, kad ten būčiau, ir kodėl, po velnių, turėtų norėti? Juk mes beveik nepažįstame viena kitos. Palikau jai dvi migdomųjų tabletes ir liepiau prieš naktį išgerti su šiltu pienu. Ji niekur neis iš trobelės, savo nuostatos laikosi tvirtai. Rupertai, ar tame butelyje yra „Merlot" kaip paprastai? Branguti, gal galėtum įpilti? Kaip tik to man dabar labai reikia.

Pripildamas taurę vyno ir jai duodamas, Meikroftas pasakė:

— Aš ką tik kalbėjau apie tai, jog nenorėčiau, kad šiąnakt trobelėje ji liktų viena.

— Ji ir neliks. Ji sako, kad pas ją persikels Denis Tremletas. Ji miegos tėvo lovoje, o jis — jos.

Emilė atsakė:

— Jeigu būtent to ji ir nori, tai — puikus sprendimas. Turint galvoje susiklosčiusias aplinkybes, vargu ar verta kalbėti apie padorumą.

Džo nusijuokė.

— Jie nesijaudina dėl padorumo! Tarp jų užsimezgęs romanas. Neklausinėkite, kaip jiems taip išėjo, bet taip yra.

Steivlio balsas nuskambėjo nenatūraliai čaižiai:

— Ar tu tuo tikra, Džo? Ar jie patys tau sakė?

— Jiems nė nereikėjo sakyti. Tereikėjo penkias minutes pabūti kartu su jais viename kambaryje, kad viskas taptų aišku. Jie — meilužiai.

Ji atsigręžė į Emilę Holkūm.

— Gaila, kad kartu su vyrukais nėjai pranešti šios naujienos, Emile. Greitai būtum perpratusi visą situaciją.

Emilė sausai atkirto:

— Labai gali būti. Senatvė dar neatbukino mano suvokimo.

Meikroftas pastebėjo žvilgsnius, kuriais jos pasikeitė: tai buvo linksmo moteriško solidarumo žvilgsnis. Vargu ar gali dvi moterys būti dar skirtingesnės. Jis pagalvojo: jeigu jos abi jaustų viena kitai kokius nors stiprius jausmus, tie jausmai būtų grįsti antipatija. O dabar suprato ir tai, kad jeigu visa kambaryje esanti ketveriukė imtų nesutarti, dvi moterys taptų sąjungininkėmis. Tai buvo viena iš tų įžvalgių akimirkų, kada atsiveria netikėtos įnoringų asmenybių savybės. Prieš atvykdamas į salą jis retai kada galėdavo pasigirti tokiu jautrumu, šitos jo paties galios vis dar kėlė jam nuostabą.

Emilė tarė:

— Aišku, tai komplikuoja situaciją, jeigu ne mums, tai jiems. Įdomu, ar jie apie tai papasakojo Oliveriui. Jeigu papasakojo, tai ir galėtų būti motyvas.

Tyla truko vos kelias sekundes, bet ji buvo absoliuti. Džo Steivli ranka sustingo, taip ir neprinešusi prie lūpų vyno taurės. Tada ji labai atsargiai pastatė taurę ant stalo, tarsi net ir menkiausias garselis būtų lemtingas.

Atrodė, kad Emilė Holkūm nė nenutuokia apie efektą, kurį padarė tasai vienas nelauktas kaltinimo žodis. Ji pasakė:

— Motyvas Oliverio savižudybei. Džo man papasakojo apie tą netikėtą sceną per vakarykščius pietus. Tai nebuvo normalus elgesys, Natanas taip nesielgia net ir būdamas prasčiausiai nusiteikęs. Dar galima pridėti faktą, kad paskutinis Natano romanas daug ką nuvylė, kad į jį jau žvelgė senatvė, kad jo talentas silpo. Galima suprasti, kodėl jam atrodė, kad pats laikas viskam padaryti galą. Akivaizdu, kad jis beveik visai priklausė nuo dukters, gali būti, jog tiek pat priklausė ir nuo Tremleto. Jeigu Oliveris neseniai sužinojo, kad jie ketina jį palikti dėl suprantamesnių satisfakcijų, šitai galėjo suveikti kaip katalizatorius.

Džo Steivli pratarė:

— Bet Tremletui vedus Mirandą Oliveris nebūtinai turėjo jį prarasti.

— Gal ir ne, bet Tremleto prioritetai būtų galėję visiškai pasikeisti, o tai, manyčiau, Oliverio požiūriu nebūtų sveikintinas dalykas. Vis dėlto aš sutinku: tai ne mūsų reikalas. Jeigu policija nori iššniukštinėti šitą patrauklų šuntakį, tegu patys ir šniukštinėja.

Steivlis kalbėjo lėtai, tarsi pats sau:

— Yra ir kontraindikacijų savižudybei.

Ir vėl įsivyravo tyla. Meikroftas nutarė, jog atėjo metas padaryti galą spekuliacijoms. Darėsi pavojingai sunku kontroliuoti pokalbį. Jis pasakė:

— Visa tai turėtume palikti policijai. Jų darbas tirti faktus, o mūsų — bendradarbiauti ir kiek galima padėti.

Džo pratarė:

— Apsiribosime tuo, kad pasakysime, jog du jų įtariamieji užmezgė romaną?

Meikroftas atsakė:

— Džo, įtariamųjų dar nėra. Mes dar nežinome, kaip Oliveris mirė. Turėtume vengti tokių pokalbių. Taip elgtis nedera ir neatsakinga.

Džo buvo negailestinga.

— Atsiprašau, bet jeigu tai žmogžudystė, — o taip gali būti, Gajus daugmaž apie tai užsiminė, — net nekyla abejonių, kad mes visi esame įtariamieji. Aš tik klausiu, kiek tos mūsų geros valios turėtų būti. Na, ar mes pasakysime tam komisarui, kad velionio niekas sutartinai negedės, kad mums atrodo, jog jis buvo kaip rakštis uodegoj? Ar mes pasakysime, kad jis grasino persikelti į salą visam laikui ir mūsų visų gyvenimus paversti pragaru? Tiksliau, ar mes jam papasakosime apie Adrianą Boidą?

Meikrofto balsas buvo neįprastai kategoriškas.

— Mes atsakinėsime į jo klausimus ir kalbėsime tiesą. Kalbėsime už save, o ne už kitus, įskaitant ir Adrianą. Jeigu kam nors atrodo, jog jis ar ji rizikuoja susikompromituoti, jie turi teisę atsisakyti be advokato atsakinėti į bet kokius klausimus.

Džo pratarė:

— Manyčiau, tasai advokatas negalėsi būti tu.

— Aišku, kad ne. Jeigu tai įtarimų kelianti mirtis, aš būsiu toks pats įtariamasis, kaip ir bet kuris kitas. Turėsite pasikviesti teisininką iš žemyno. Tikėkimės, to neprireiks.

— O kaip kiti du svečiai — daktaras Jelandas ir daktaras Speidelis? Ar jiems buvo pasakyta, kad Oliveris mirė?

— Mes vis dar negalime su jais susisiekti. Sužinoję naujienas jie gali panorėti išvykti. Nemanyčiau, kad komisaras Dalglišas galėtų jų neišleisti,turint galvoje susiklosčiusią situaciją. Vargu ar salą bus galima pavadinti taikos ir ramybės oaze, kai visur šmirinės policija. Manyčiau, prieš jiems išvykstant, Dalglišas turės juos apklausti. Vienas iš jų gal ir galėjo matyti Oliverį, einantį švyturio link.

Emilė Holkūm pasakė:

— Beje, ar tasai komisaras ir jo pareigūnai ketina likti saloje? Ar iš mūsų tikimasi svetingumo jų atžvilgiu? Tikėkimės, jie neatsigabens savo radijo stotelių. Ar tikimasi, kad mes juos maitinsime iš tresto narių kišenės? Kas jie tokie?

— Kaip jau sakiau, jų tik trys. Komisaras Dalglišas, detektyvė inspektorė Keitė Miskin ir seržantas Frensis Bentonas-Smitas. Tariausi

su ponia Barbridž ir ponia Planket. Pamanėme, jog du jo pavaldinius galėtume apgyvendinti pagrindiniame pastate, o komisarui Dalglišui duoti Ruonių trobelę. Su jais bus elgiamasi kaip ir su kitais gyventojais. Pusryčius ir priešpiečius patieksime į numerius, o pietauti jie galės kartu su mumis valgomajame arba taip pat savo kambariuose, kaip pageidaus patys. Tikiuosi, tokios sąlygos turėtų būti priimtinos?

Emilė paklausė:

— O kaip savaitinis personalas? Ar jie buvo įspėti?

— Man pavyko su jais susisiekti telefonu. Pasiūliau jiems savaitę mokamų atostogų. Pirmadienio rytą į Pentvortį neplauks joks kateris.

Emilė pasakė:

— Net neabejoju, jog taip elgiamasi išklausius nurodymų iš Londono. Kaip aiškinai tokią netikėtą, netipišką labdarą?

— Niekaip neaiškinau. Tik pasakiau, kad esant dviem svečiams jų tiesiog neprireiks. Naujienos apie Oliverio mirtį pasklis šįvakar, tikriausiai sekmadienio laikraščiams jau bus per vėlu. Panelė Oliver susitarė dėl laiko, mes nenorime, kad vietinė žiniasklaida pirmoji apie tai sužinotų.

Emilė Holkūm priėjo prie stalo.

— Žmogžudystė ar ne žmogžudystė, pirmadienio rytą man reikės katerio. Pusę dvyliktos turiu būti pas dantų gydytoją Njukvėjuje.

Meikroftas suraukė kaktą.

— Tai padaryti bus nepatogu, Emile. Gali laukti žiniasklaida.

— Vargu ar jos bus Njukvėjuje. Jeigu žiniasklaida apskritai kur nors bus, tai tik Pentvorčio uosto prieplaukoje. Galiu tave užtikrinti, jog esu daugiau nei kompetentinga susidoroti su bet kokia žiniasklaida — tiek vietine, tiek nacionaline.

Meikroftas daugiau neprieštaravo. Jam atrodė, jog susirinkimas praėjo sklandžiau ir efektyviau, nei jis tikėjosi. Gajus menkai kuo tepadėjo. Atrodė, kad šis žmogus mėgina emociškai atsiriboti nuo įvykusios tragedijos. Gal ir nereikia tuo stebėtis, — neprisiimdamas bendrosios praktikos gydytojo atsakomybės, jis tikriausiai buvo tvirtai nutaręs vengti bet kokių nemalonumų. Tačiau šis atsiribojimas kėlė nerimą. Vargu ar jis galėjo pasikliauti Gajaus parama.

Emilė pratarė:

— Jeigu kas nors iš jūsų nori valgyti, geriau jau dabar čiupkite po

sumuštinį. Policija greit bus čia. Tada aš grįšiu į savo Atlanto trobelę, jeigu tu, Rupertai, neprieštarausi. Manyčiau, visus šiuos reikalus turėtume palikti vyrams, Džo. Priėmimo komitetas iš dviejų asmenų — visai padoru. Mes tikrai nenorime kurstyti tų svečių puikybės. Vargu ar juos galima pavadinti išskirtiniais žmonėmis, kurių nekantriai laukiame atvykstančių į Kūmą. Taip pat gali mane išbraukti iš grupės, kuri rinksis bibliotekoje. Jeigu komisaras norės su manimi susitikti, galės paskirti laiką.

Atsidarė durys, ir įėjo Adrianas Boidas. Jam ant kaklo kybojo žiūronai. Jis pasakė:

— Ką tik pamačiau sraigtasparnį. Policija jau pakeliui.

.... 2

Sraigtasparnis burzgė virš pietinės Anglijos mesdamas šešėlį ant rudeninių laukų kaip bloga lemiantis galimos nelaimės pranašas. Ir toliau laikėsi praėjusios savaitės orai — kažkokie neaiškūs, nebūdingi šiam metų laikui. Kartkartėmis imdavo suptis juodi debesys, kurie galiausiai nusileisdavo su tokia jėga, jog atrodydavo, kad sraigtasparnis trankosi į vandens sieną. Paskui debesys staiga nuslinkdavo ir po jais atsiverdavo lietaus nuplauti laukai, besimaudantys saulėje, šiltoje ir skaisčioje kaip vidurvasarį. Besidriekiantis peizažas buvo panašus į kruopščiai siuvinėtą koliažą — miškų kuokštai daigstyti tamsiai žalios vilnos mazgeliais, laukai — lininiais, dalis jų — prigesintų rusvų tonų, kiti — balzgano aukso ir žalios spalvos; kilpiniai priemiesčio keliai ir upės tiesėsi tviskančio šilko gijomis. Maži miesteliai ir kampuoti jų bažnyčių bokštai buvo tarsi subtiliausių siuvinėjimų stebuklai. Pažvelgęs į savo kolegą Dalglišas pamatė, jog susižavėjusios Bentono-Smito akys įsmeigtos į jaudinančią panoramą. Dalglišas svarstė, ar ir jis viską mato taip pat „siuvinėtai" ir nenatūraliai, ar įsivaizduoja skrendąs virš plataus, ne tokio žalio, ne taip gražiai „suvaldyto" peizažo.

Dalglišas visai nesigailėjo priėmęs Bentoną-Smitą į savo grupę, nes pastarasis pasižymėjo visomis Dalglišo vertinamomis detektyvo

savybėmis: supratingumu, drąsa ir sveiku protu. Šios savybės retai kada aptinkamos visos kartu. Jis vylėsi, jog Bentonas-Smitas yra dar ir jautrus, šitai sunkiau nustatyti; net nekyla abejonių, kad laikas viską parodys. Vis dėlto kirbėjo šioks toks nerimas: kaip Keitė ir Bentonas-Smitas dirbs komandoje dabar, kai išėjo Pirsas Tarantas. Jam nereikėjo, kad jie vienas kitam patiktų, jis tik reikalavo, kad jie vienas kitą gerbtų ir kolegiškai bendradarbiautų. Bet Keitė irgi buvo supratinga. Ji žinojo, kaip smarkiai tyrimo sėkmei gali pakenkti atviras antagonizmas. Jis gali ramiai viską palikti jos rankose.

Dalglišas matė, kad ji skaito nestorą knygą plonais viršeliais „Panelių detektyvių agentūra Nr.1", ji buvo tiesiog įsikniaubusi į knygą, ir jis suprato, kodėl taip yra. Keitė nemėgo sraigtasparnių. Sparnuotas fiuzeliažas bent jau pasąmoningai užtikrina, kad į paukštį panaši mašina sukurta skraidyti. O dabar jie buvo kište sukišti į triukšmingą prietaisą, kuris atrodė ne dailiai sukurtas, o paprasčiausiai surinktas, kvailai stengiantis ignoruoti sunkio jėgą. Ji neatplėšė akių nuo knygos, kartkartėmis perversdama puslapį, bet jos mintys sukosi ne apie švelnios ir uolios Aleksanderio Makolio Smito botsvanietės detektyvės žygdarbius, bet apie galimybę pasinaudoti gelbėjimosi liemene, iš kurios, suprantama, nebūtų jokios naudos. Keitė įsivaizdavo, jog sugedus varikliui sraigtasparnis kristų kaip akmuo.

Dabar, šios triukšmingos pertraukėlės tarp iškvietimo ir atvykimo metu, Dalglišas išmetė iš galvos profesines problemas ir susitelkė į asmeniškas, sunkiau įveikiamas baimes. Jis pirmas prasitarė Emai Leivenhem apie savo meilę, parašė laišką, o ne pasakė žodžiu. Gal tai buvo bailumas, noras nesuprasti jos žvilgsnio, jog yra atstumiamas? Jis nebuvo atstumtas. Jų abiejų labai intensyviame gyvenime buvimo kartu laiką galima pavadinti koncentruota ir beveik gąsdinančia laime — aktyvus seksas, įvairiai pasireiškianti, laisvai besiveržianti abipusė aistra, suplanuotos valandos, be jokių kitų draugų praleistos restorane, teatre, galerijoje ar koncerte, neformalios vaišės jo bute, kai kartu stovima siaurame balkonėlyje laikant gėrimų taures, Temzei plakantis į sienas penkiasdešimčia pėdų žemiau, pokalbiai ir tyla, persmelkta buvimo drauge. Būtent toks turėjo būti ir šis savaitgalis. Tačiau šis nusivylimas nebuvo naujiena, kai pirmenybę teko atiduoti darbui. Jie buvo pratę prie tokių nesėkmių, jos tik padidindavo kito susitikimo džiaugsmą.

Bet Dalglišas suprato, kad šis savaitgalių gyvenimas nėra tikras gyvenimas kartu, ir jis slapta baiminosi, kad Emai galiausiai visa tai nusibostų. Jo laiške buvo aiškiai išdėstytas siūlymas tuoktis, o ne kvietimas meilės romanui. Regis, ji sutiko, bet paskui nė vienas iš jų nebuvo užsiminęs apie vedybas. Dalglišas mėgino išsiaiškinti, kodėl visa tai jam taip labai svarbu. Gal jis bijo ją prarasti? Bet jei jų meilė negali gyvuoti be oficialių įsipareigojimų saito, kokia ateitis jos laukia? Kokią jis turi teisę mėginti ją supančioti? Dalglišas neišdrįso užsiminti apie vedybas savo bailumą teisindamas tuo, jog ji turi išimtinę teisę nustatyti datą. Vis dėlto jis labai gerai žinojo, kokių žodžių siaubingai nenorėtų išgirsti. „Bet, mielasis, ko mums skubėti? Ar būtinai dabar turime nuspręsti? Ar ir dabar nesame labai laimingi?"

Jis prisivertė grįžti į dabartį ir pažvelgęs žemyn patyrė jau pažįstamą iliuziją — tarsi visas peizažas kiltų aukštyn juos pasitikdamas. Jie ramiai leidosi į Njukvėjaus sraigtasparnių oro uostą. Nustojus suktis sparnams, atsisegė saugos diržus vildamiesi dar kelių minutėlių, per kurias galėtų ištiesti sustingusias kojas. Tačiau jų viltys žlugo. Beveik iškart oro uosto laukiamajame pasirodė daktarė Glenister ir energingai žengė jų link, per petį ji buvo persimetusi rankinę, o rankoje nešėsi rudos odos sakvojažą. Ji vilkėjo sukištas į aukštus odinius aulinukus juodas kelnes ir gerai prigludusį tvido švarkelį. Jai priėjus ir pakėlus akis, Dalglišas išvydo blyškų dailių bruožų veidą ir švelnius skruostikaulius, ant kurių metė šešėlį juoda plačiakraštė fetrinė skrybėlė, dėvima kažkaip valiūkiškai. Ji įlipo į sraigtasparnį, atsisakiusi Bentono-Smito pagalbos paimti sakvojažą, ir Dalglišas visus supažindino.

Ji pasakė pilotui:

— Galite mane atleisti nuo gražbyliavimų apie saugos reikalavimus. Man atrodo, kad aš visą gyvenimą praleisiu šiuose keistuose aparatuose; esu įsitikinusi, kad viename tokiame ir numirsiu.

Ji turėjo puikų balsą; tai buvo vienas iš gražiausių balsų, kokių tik Dalglišui buvo tekę išgirsti. Liudininkų suole toks balsas būtų galingas ginklas. Jam gana dažnai tekdavo sėdėti teismuose ir stebėti prisiekusiųjų veidus, kai jie pasiduodavo žmogaus balso grožiui ir sugluminti imdavo jam pritarti. Padrikos įvairiausios informacijos nuotrupos, per keletą metų lyg savaime jį pasiekdavusios, — dažniausiai po kokios nors žymios bylos, kurioje dalyvaudavo ir ji, — atrodė intriguojančios

ir stebėtinai detalios. Ji ištekėjo už vyresnio valstybės pareigūno, kuris buvo išėjęs į pensiją prieš tai tradiciškai atitinkamai pagerbtas, o dabar, po pelningo direktoriavimo Sityje, vyras leido dienas buriuodamas ir stebėdamas paukščius Orvele. Jo žmona niekada neturėjo jo pavardės ir nesinaudojo jo titulais. Tiesą sakant, kodėl reikėtų? Faktas, kad jiems gimė keturi sūnūs, sėkmingai besidarbuojantys savose sferose, vertė daryti prielaidą, jog pusiau iširusioje santuokoje buvo ir intymių akimirkų.

Vienas dalykas buvo bendras jai ir Dalglišui: nors jos teisminės ekspertizės vadovėlis buvo visų pripažintas ir labai palankiai sutiktas, ji niekada neleido ant knygos viršelio spausdinti savo nuotraukos, taip pat vengdavo bet kokių viešų renginių. Lygiai taip elgėsi ir Dalglišas, pirmiausia nuvildamas savo leidėjus. Hernis & Ilingvortas, sąžiningi ir griežti, kalbant apie autorines sutartis, ir ypač praktiški ir blaiviai mąstantys biznio srityje, kitais klausimais buvo bejėgiškai naivūs ir lyg ne iš šio pasaulio. Jo atsisakymas fotografuotis, dalyvauti autografų dalijimo vakaruose, poezijos skaitymuose ir kitokiuose viešuose renginiuose juos įkvėpė: visa tai ne tik sukeltų pavojų jo darbo Jarde konfidencialumui, bet galėtų išprovokuoti jo suimtų žmogžudžių kerštą, juk daugelis pačių žinomiausių iš jų netrukus bus paleisti lygtinai. Jo leidėjai supratingai su viskuo sutiko ir daugiau nieko nesakė.

Jie keliavo tylėdami, nepradėdami pokalbio, nes varikliai kėlė didelį triukšmą ir pati kelionė buvo trumpa. Vos po kelių minučių jie jau skrido virš mėlyno Bristolio kanalo vingio, beveik iškart išniro po jais besidriekianti Kūmo sala — netikėtai, tarsi būtų iškilusi iš bangų, įvairiaspalvė ir ryški kaip spalvota nuotrauka, su sidabrinėm granito uolom, bokštais kylančiom iš kunkuliuojančių baltų putų. Dalglišas pagalvojo, kad tikriausiai neįmanoma žvelgiant iš oro į pakrantės salą nepajusti dvasios pakilimo. Užlietas rudeninės saulės, driekėsi visai kitas, jūra atskirtas pasaulis, apgaulingai ramus, bet gaivinantis berniukiškus pramanytų paslapčių, jaudulio ir pavojaus prisiminimus. Vaikui kiekviena sala yra lobių sala. Net ir suaugusiojo protui Kūmas, kaip ir kiekviena nedidelė sala, siuntė paradoksalią žinią: kontrastas tarp ramaus atskirtumo ir slaptos jūros galybės galėjo žadėti saugumą, lygiai kaip ir kelti pavojų čia viešpataujančiai taikai.

Dalglišas atsigręžė į daktarę Glenister.

— Ar anksčiau esate buvusi saloje?

— Niekada, nors šį tą apie ją žinau. Lankytojams joje draudžiama leistis, nebent vizitas būtinas. Šiaurės vakarų rage stovi modernus automatinis švyturys, vadinasi, kad kartkartėmis čia turi atvykti Anglijos locmanų asociacijos nariai, pareigūnai, atsakingi už švyturius. Mūsų vizitas bus vienas iš labiausiai jų nepageidaujamų būtinybių.

Jiems pradėjus leistis, Dalglišas mintyse užfiksavo svarbiausius dalykus. Jeigu pasirodys, jog svarbu atstumai, net nekyla abejonių, kad jiems bus pateiktas žemėlapis, bet dabar jis turėjo progą užfiksuoti topografiją. Sala driekėsi nuo šiaurės rytų į pietvakarius, maždaug dvylika mylių nutolusi nuo žemyno, rytinėje pusėje šiek tiek įdubusi. Saloje buvo tik vienas didelis statinys, dominuojantis pietvakariniame salos rage. Kūmas, kaip ir kiti iš oro stebimi dideli pastatai, atrodė kaip idealiai tvarkingas architektūrinis modelis. Tai buvo keistas iš akmenų statytas dviejų flangų namas su masyviu centriniu bokštu, panašiu į dantytą sieną; tai, jog nebuvo mažesnių bokštelių, atrodė kaip architektūrinis nesusipratimas. Į jūrą atgręžtame fasade saulėje tviskėjo keturi pailgi lenkti langai, o užpakalinėje namo dalyje matėsi paraleliai išrikiuoti akmeniniai statiniai, panašūs į kubelius. Maždaug penkiasdešimt jardų už jų buvo sraigtasparnių nusileidimo aikštelė, pažymėta kryžiumi. Į vakarus nuo pastato, ant uolos keteros, stovėjo švyturys, kurio elegantiškas baltai dažytas gaubtas sienas vainikavo raudonas žibintas.

Dalglišas įstengė perrėkti variklius:

— Gal galėtum prieš nusileisdamas kuo žemiau praskristi virš salos? Norėčiau gerai ją visą apžiūrėti.

Pilotas linktelėjo. Sraigtasparnis pakilo, pasuko nuo namo ir nusileidęs žemiau nuburzgė virš šiaurės rytų pakrantės. Matėsi nevienodais atstumais išbarstytos aštuonios akmeninės trobelės — keturios ant šiaurvakarinių uolų ir keturios — ant pietrytinių. Salos vidurys — įvairiaspalvis brūzgynas, krūmokšnių kuokštai ir kelios išstypusių medžių giraitės, kurias vagojo vos įžiūrimi takai, labiau panašūs į žvėrių paliktus pėdsakus. Sala išties atrodė lyg nepaliesta: jokių paplūdimių, jokių likusių jūros putų nėrinių. Įspūdingesnės ir aukštesnės uolos stūksojo šiaurės vakaruose, kur iš ūžiančių lūžtančių bangų kilo į jūrą subridusios dantytos keteros, panašios į nulūžusius dantis. Dalglišas pamatė, kad žema siauresnė uolų juosta supo visą pietinę salos dalį, ir ją buvo perskyrusios tik siauros uosto žiotys. Žvelgiant į šį tvarkingo žaislinio

miestuko intarpėlį buvo net sunku įsivaizduoti į tą siaubo kraštą besileidžiančių užspeistų vergų mirtiną baimę.

Dabar pirmą kartą pasirodė gyvybės ženklai. Iš akmeninės trobelės, stovinčios netoli prieplaukos, išėjo kresnas tamsiaplaukis vyrukas, apsiavęs guminiais batais ir apsivilkęs megztinį stačiu kaklu. Jis prisidengęs akis stovėjo ir minutėlę į juos žiūrėjo, o paskui, tarsi nesureikšmindamas jų atvykimo, skubiai apsigręžė ir grįžo į trobelę.

Jie nematė jokių kitų gyvybės ženklų, bet baigę sukti ratus ir pakibę virš nusileidimo aikštelės jie išvydo iš namo išnyrančias tris figūras, pasukusias jų link ir žengiančias preciziškai organizuotai, lyg per paradą. Priekyje ėję du žmonės buvo apsivilkę dalykiškiau nei įprasta gyvenantiems šioje saloje — baltutėlės marškinių apykaklės, jie ryšėjo kaklaraiščius. Dalglišas svarstė, ar jie suskubo persirengti prieš jam atvykstant, ar šis kruopštus pasirengimas — tai subtili užuomina, kad jo oficialiai laukiama ne nusikaltimo vietoje, bet gedinčiuose namuose. Be šių trijų vyrų daugiau nieko nesimatė. Už jų nugarų likusio namo užpakalinė dalis buvo supama plačia akmenine siena atitverto kiemo, o lygiagrečiai išsibarstę nedideli namukai, sprendžiant iš užuolaidomis dengtų langų, paversti gyvenamaisiais būstais.

Jie išlindo iš po lėtėjančių sraigtasparnio sparnų ir pasuko laukiančios draugijos link. Buvo aiškiai matyti, kuris iš jų trijų yra už viską atsakingas. Jis žengė į priekį.

— Viršininke Dalglišai, aš esu Rupertas Meikroftas, sekretorius. Čia mano kolega, vietinis gydytojas Gajus Steivlis, o čia — Denas Padžetas.

Jis nutilo, tarsi nesumodamas, kaip Padžetą pristatyti, o paskui pratarė:

— Jis pasirūpins jūsų krepšiais.

Padžetas buvo išstypęs jaunuolis blyškesniu nei tikėtumeisi iš salos gyventojo veidu. Jo plaukai buvo trumpai kirpti ir išryškino šiek tiek kupolo formą primenančio pakaušio kontūrus. Jis vilkėjo tamsiai mėlynais džinsais ir baltais marškinėliais. Nepaisant išoriško trapumo, ilgos Padžeto rankos buvo raumeningos, delnai dideli. Jis linktelėjo, bet nekalbėjo.

Dalglišas visus pristatė, jie dalykiškai paspaudė vieni kitiems rankas. Profesorė Glenister ryžtingai atsisakė skirtis su savo krepšiais. Dalglišas ir Keitė nepaleido iš rankų savo lagaminėlių, bet visą kitą jų ba-

gažą Padžetas lengvai užsimetė ant pečių, paėmė Bentono kelionmaišį ir nužingsniavo prie laukiančio sunkvežimiuko. Meikroftas mostelėjo namo pusėn tikriausiai juos kviesdamas sekti paskui save, bet jo balsą užgožė vėl suūžusio sraigtasparnio triukšmas. Jie stebėjo, kaip jis švelniai pakilo, apsuko ratą tarsi atsisveikindamas ir nuskrido virš jūros.

Meikroftas pratarė:

— Manau, pirmiausia norėtumėte eiti pasižiūrėti kūno.

Daktarė Glenister pasakė:

— Norėčiau baigti savo tyrimą, kol komisaras Dalglišas dar nieko nebus išgirdęs apie mirties aplinkybes. Ar kūnas buvo kur nors perkeltas?

— Į vieną iš mūsų ligonių kambarių. Viliuosi, kad nepasielgėme nederamai. Mes jį nuleidome, ir mums pasirodė, na, nežmoniška taip jį ir palikti bokšto papėdėje, nors ir pridengtą paklode. Mums pasirodė natūralu paguldyti jį ant neštuvų ir atnešti į namą. Virvę palikome švyturyje.

Dalglišas paklausė:

— Niekieno nesaugomą? Na, norėjau paklausti, ar švyturys rakinamas?

— Ne. Negali būti rakinamas, nes mes nebeturime rakto. Vienas buvo paliktas, kai švyturį suremontavo — bent jau man buvo pasakyta, jog paliktas, — bet jau keleri metai jo nebėra. Niekada niekam nepasirodė būtina pasirūpinti dar vienu raktu. Saloje vaikų nėra, o atsitiktinių svečių čia irgi nebūna, todėl net nėra priežasčių švyturį rakinti. Iš vidaus yra skląstis. Už remonto darbus mokėjęs svečias, didelis švyturių entuziastas, mėgdavo sėdėti ant pakylos po žibintu, buvo tikras, kad niekas jam nesutrukdys. Niekada nepagalvojome, jog būtų galima nuimti skląstį, bet abejoju, ar kas nors kada nors juo naudojosi.

Jis juos vedė ne prie užpakalinių namo durų, bet apsuko kairįjį namo sparną, kol privedė prie kolonomis puošto centrinio įėjimo. Virš jų stūksojo centrinis korpusas su dviem pailgais išlenktais langais pirmame ir antrame aukšte, po masyviu keturkampiu bokštu. Bokštas atrodė tikrai įspūdingas ir grėsmingesnis nei žvelgiant iš oro. Beveik nevalingai Dalglišas sustojo ir pakėlė akis.

Šitai supratęs kaip kvietimą nutraukti įsivyravusią nejaukią tylą, Meikroftas pratarė:

— Nuostabu, tiesa? Architektas buvo Leonardo Stoukso mokinys, o po Stoukso mirties namą projektavo pagal statinį, kurį pastatydino ledi Digbi Didžiojoje Minternoje, Dorsete. Centrinis fasadas yra užpakalinėje namo pusėje, pro ten ir patenkama į vidų, bet Holkūmas norėjo, kad ir didieji kambariai su pailgais langais, ir lauko durys žvelgtų į jūrą. Šiek tiek apie architektūrą nusimanantys mūsų svečiai mėgsta pareikšti, kad dėl pretenzijų buvo paaukotas dizainas, kad Kūme nėra tos nuostabios stilių dermės, kurią Stouksas buvo pasiekęs Minternoje. Vietoj dviejų pailgų langų įstačius keturis, atitinkamai suprojektavus įėjimą, bokštas atrodo pernelyg griozdiškas. Nepažįstu Minternos, bet manau, jog tie svečiai teisūs. Man šis namas atrodo ganėtinai įspūdingas. Manyčiau, aš prie jo jau pripratau.

Centrinės tamsaus ąžuolo sunkios laukujos durys, gausiai puoštos metalo dirbiniais, buvo atidarytos. Jie įžengė į keturkampį holą plytelėmis išklotomis grindimis, atrodančiomis oficialiai, bet prabangiai. Toliau matėsi į kairę ir į dešinę besišakojantys plačių laiptų laiptatakiai, vedantys į menestrelių galeriją, kurioje dominavo didelis vitražo langas, vaizduojantis romantizuotą karalių Arturą ir apvaliojo stalo riterius. Holas buvo saikingai apstatytas įmantriais ąžuolo baldais, toks stilius bylojo apie pirmojo šeimininko tikslą verčiau pasipuikuoti prabanga, o ne gyventi patogiai. Tiesiog sunku įsivaizduoti ką nors sėdintį ant tokių gremėzdiškų kėslų arba ant ilgo suolo aukšta, įmantriai išdrožinėta atrama.

Meikroftas pratarė:

— Turime ir liftą. Štai pro šias duris.

Kambarys, į kurį jie įžengė, aiškiai buvo naudojamas ir kaip patalpa reikalams tvarkyti, ir kaip drabužinė, ir kaip sandėlis. Čia buvo jau nebenaujas stalas, eilė kabliukų lietpalčiams pakabinti ir žema lentyna batams. Iki jiems ateinant, čia nesimatė nė žymės gyvybės. Dalglišas paklausė:

— Kur jie visi dabar yra? Svečiai ir čia gyvenantis personalas?

Meikroftas atsakė:

— Personalas buvo įspėtas, jog jų prireiks apklausai. Jie laukia name arba savo butuose. Paprašiau, kad vėliau jie susirinktų bibliotekoje. Be Oliverio dukters Mirandos ir jo korektoriaus Denio Tremleto, šiuo metu turime tik du svečius. Su jais dabar neįmanoma susisiekti. Žinoma, nė negali tikėtis, kad tokią dieną jie sėdėtų namuose. Jie turėtų

būti kur nors saloje, bet, pradėjus temti, galėtume susisiekti telefonu. Nė vienas iš jų neužsisakė pietų.

Dalglišas pratarė:

— Man gali prireikti juos pamatyti ir anksčiau. Ar tikrai nėra jokio kito būdo kaip juos prisišaukti?

— Mes tik galime pasiųsti paieškos komandą, bet aš nutariau to nedaryti. Pamaniau, jog bus geriau žmones sukviesti į namą, kad visi būtų kartu. Čia nėra įprasta trukdyti svečius ir mėginti su jais susisiekti, jeigu tai nėra neišvengiamai būtina.

Dalglišas žiojosi atsakyti, jog žmogžudystė yra jau pakankama būtinybė, bet nutylėjo. Abu svečius reikės apklausti, bet šitai gali ir palaukti. Šiuo metu svarbiau surinkti draugėn visus nuolatinius gyventojus.

Meikroftas pratarė:

— Abu ligonių kambariai yra bokšte, iškart po mano butu. Gal tai ir nėra labai praktiška, bet tame pačiame aukšte yra gydytojo kabinetas, be to, ten ramu. Neštuvus galime įtalpinti į liftą, bet iki šiol to daryti nereikėjo. Liftą pakeitėme prieš trejus metus. Seniai buvo laikas.

Dalglišas paklausė:

— Ar neradote pono Oliverio laiškelio švyturyje ar kur nors kitur?

Meikroftas atsakė:

— Švyturyje neradome, bet mums ir nešovė į galvą paieškoti. Pavyzdžiui, neieškojome jo kišenėse. Atvirai kalbant, mums tiesiog nekilo minčių paieškoti. Šitai būtų pasirodę labai netaktiška.

— Ir panelė Oliver nebuvo užsiminusi apie jokį trobelėje paliktą raštelį?

— Ne, ir tokio klausimo nebūčiau norėjęs jai pateikti. Aš ėjau jai pasakyti, kad jos tėvas nebegyvas. Ėjau pas ją kaip draugas, o ne kaip policininkas.

Nors ir ramiai ištarti, šie žodžiai slėpė geluonį. Pažvelgęs į Meikroftą, Dalglišas pamatė, jog šis nuraudo. Jis nieko neatsakė. Meikroftas buvo pirmasis, pamatęs Oliverio kūną, turint galvoje tokias aplinkybes, jis labai gerai laikėsi.

Keista, bet prabilo daktarė Glenister. Ji sausai pratarė:

— Tikėkimės, kiti jūsų kolegos taip pat pripažins šį skirtumą.

Drožinėtu medžiu iškaltas liftas su pastatytu palei galinę sieną oda trauktu suolu buvo erdvus. Dvi sienos buvo veidrodinės. Jiems

kylant aukštyn, apžiūrinėdamas begalybėje atsispindinčius Meikrofto ir Steivlio atvaizdus, Dalglišas pasijuto priblokštas jų skirtingumo. Meikroftas atrodė jaunesnis nei jis tikėjosi. Ar ne jis atvyko į Kūmo salą išėjęs į pensiją? Arba į pensiją jis išėjo jaunas, arba metai jam yra gailestingi. O kodėl gi ne? Kaimo teisininko gyvenimas tikriausiai niekam nekelia rizikos susičiupti infarktą. Šilkiniai šviesiai rudi jo plaukai jau ėmę retėti, bet žilų gijų nesimatė nė ženklo. Po lygiais antakiais jo akys atrodė vaiskiai pilkos, o veido oda beveik visai lygi, išskyrus tris lygiagrečias negilias vageles kaktoje. Bet jis neturėjo jokios jaunatviškos energijos. Įspūdis sąžiningo žmogaus, žengiančio į brandų amžių greičiau vengiant mūšių nei juos laimint: jeigu ieškai kompromisų, gali saugiai pasikonsultuoti su šeimos teisininku, bet toks teisininkas aršioje kovoje nepadės.

Neabejotinai jaunesnis vyriškis Gajus Steivlis atrodė dešimčia metų vyresnis už kolegą. Pakaušyje lyg tonzūra šviečianti plikė apgaubta pilkšvų pradėjusių žilti plaukų. Jis buvo aukštas, Dalglišo spėjimu, aukštesnis nei šešių pėdų, ėjo nepasitikėdamas, sulinkusiais kaulėtais pečiais, atsikišusiais žandikauliais, tarsi pasirengęs ir vėl susidurti su gyvenimo neteisybėmis. Dalglišas prisiminė atsainius Harkneso žodžius: „Steivlis blogai diagnozavo, ir vaikas mirė. Todėl jis susirado tokį darbą, kur baisiausias nelaimingas atsitikimas būtų kritimas nuo uolos, bet dėl to jo niekas negalėtų kaltinti". Dalglišas žinojo, jog yra dalykų, kurie visiems laikams antspauduoja žmogaus kūną ir sielą, yra dalykų, kurių niekada negalima pamiršti, nuginčyti, įveikti proto pastangomis arba netgi atgaila paversti juos ne tokiais skausmingais. „Steivlišką" vilties nenušviestą kantrios ištvermės žvilgsnį jis buvo matęs chroniškomis ligomis sergančių ligonių veiduose.

.... 3

Liftas nė netruktelėjęs sustojo, visas būrelis nusekė Meikroftą koridoriumi kreminėmis sienomis ir plytelėmis išklotomis grindimis, iki durų dešinėje.

Meikroftas išsitraukė iš kišenės raktą su pakabučiu. Jis pasakė:

— Tai vienintelis kambarys, kurį rakiname, laimė, nepametėme rakto. Pamaniau, jog norėsite būti užtikrinti, kad kūno niekas nejudino.

Jis pasitraukė į šalį juos praleisdamas; jis pats ir Steivlis, įėję vidun, sustojo vos už kelių žingsnių nuo durų.

Kambarys pasirodė neįprastai didelis, su dviem aukštais langais į jūrą. Vienas viršlangis buvo praviras, ir langą dengiančios kreminės užuolaidos kartkartėmis plasnojo kaip neritmingas kvėpavimas. Kambario baldai — kompromisas tarp to, ką galima pavadinti tikru namų komfortu ir praktiškumo. Viljamo Moriso sienų apmušalai, du Viktorijos laikų krėslai su sagutėmis atlošuose ir po langu pastatytas regento stalas puikiai tiko neįpareigojančiam svetainės neformalumui, o chirurgo vežimėlis, stalelis virš lovos ir viena lova su pakopėlėmis ir atlošu nugarai bylojo apie pilką ligoninės palatos beveidiškumą. Lova buvo pastatyta dešiniame kampe prie langų. Tokiame aukštyje ligonis gali matyti tik dangų, reikia manyti, net ir toks ribotas vaizdas teikia vilčių, kad už šio ligonių kambario yra visas pasaulis. Nepaisant lengvo vėjelio, dvelkiančio pro atdarą langą, ir nenutilstančio jūros pulsavimo, oras Dalglišui pasirodė gaižus, o kambarys — klaustrofobiškas kaip kamera.

Nuo lovos buvo nuimtos pagalvės ir sudėtos ant vienos iš dviejų kėdžių, o paklode uždengtas lavonas gulėjo palei tą kėdę, tarsi laukdamas laidojimo agentūros darbuotojų dėmesio. Profesorė Glenister pasidėjo sakvojažą ant stalelio prie lovos ir išsiėmė plastikinį apsiaustą, paketėlį su pirštinėmis ir didinamąjį stiklą. Jai velkantis apsiaustą ir ant ilgų pirštų tempiantis ploną lateksą, niekas nekalbėjo. Eidama prie lovos ji linktelėjo Bentonui-Smitui, ir šis nudengė paklodę, kruopščiai ją lankstydamas nuo viršaus iki apačios, o paskui suimdamas abu kraštus, galiausiai jis nunešė lininį stačiakampį taip atsargiai, tarsi dalyvautų religinėse apeigose; paklodę jis uždėjo ant sukrautų pagalvių. Tada, niekieno neprašytas, jis uždegė vienintelę virš lovos kabančią lempą.

Profesorė Glenister atsigręžė į dvi prie durų stovinčias figūras.

— Dėkoju, man jūsų nebereikės. Specialus sraigtasparnis, skirtas mirusiesiems gabenti, atskris numatytu laiku. Vyksiu kartu, kai bus išgabenamas kūnas. Gal galėtumėte pono Dalglišo ir jo žmonių palaukti savo kabinete.

Meikroftas padavė Dalglišui raktą. Jis pasakė:

— Mano kabinetas yra antrame aukšte, priešais biblioteką. Liftas sustoja koridoriuje tarp abejų durų.

Jis minutėlę padvejojo ir dar kartą pažvelgė į kūną, tarsi jam būtų pasirodę, jog reikia kokio nors paskutinio pagarbą išreiškiančio gesto, ne vien linktelėjimo galva. Tada, netarę nė žodžio, jie su Steivliu išėjo.

Dalglišui Oliverio veidas nebuvo nepažįstamas. Per daugelį metų jis gana dažnai matydavo rašytojo nuotraukas, rūpestingai atrinktos fotografijos teigė intelekto galią, atsispindinčią gražiuose veido bruožuose, ir net kilnumą. Dabar visa tai buvo pakitę. Migla aptrauktos akys buvo pusiau praviros ir tai veidui suteikė sukto piktdžiugiškumo išraišką, nuo kelnių priekyje išryškėjusios dėmės šiek tiek atsidavė šlapimu — staigios smurtinės mirties žeminančiu paženklinimu. Žandikaulis buvo atkritęs, o dantis atidengusi viršutinė lūpa atrodė sudėta lyg rengiantis urgzti. Iš kairės šnervės buvo nutekėjęs plonas kraujo siūlelis, juodai sukrešėjęs ir dabar atrodantis kaip koks lendantis sliekas. Nuo aukštos kaktos bangomis atgal krito vešlūs geležies pilkumo plaukai, išmarginti sidabro gijomis; net ir ištikus mirčiai šios sidabro gijos žvilgėjo nutviekstos pro langus krintančios šviesos, ir jeigu ne antakiai, kuriuose šios dvi spalvos buvo taip pat kontrastingai sumišusios, jos būtų atrodžiusios lyg dirbtinės.

Jis buvo nedidelio ūgio, Dalglišo manymu, penkių pėdų ir keturių colių. Galva atrodė neproporcingai didelė, palyginti su smulkiais riešų ir pirštų kaulais. Oliveris vilkėjo Viktorijos laikus primenančiu storo mėlynai pilkšvo tvido medžiotojo švarkeliu, sujuostu diržu, su keturiomis ant viršaus prisiūtomis kišenėmis ir sagutėmis prisegtais atvartais, pilkais marškiniais prasegta apykakle ir pilkomis velvetinėmis kelnėmis. Kruopščiai išblizginti rudi raštuotos odos batai nederėjo smulkaus sudėjimo kūnui.

Profesorė Glenister minutėlę stovėjo tylėdama ir kažką svarstė įsižiūrėjusi į kūną, paskui atsargiai palietė veido ir kaklo raumenis, tada ėmė apžiūrinėti kiekvieno piršto, tarsi mėginančio mirštant sugniaužti paklodę, sąnarius.

Ji prikišo galvą prie lavono, paskui atsitiesė ir pasakė:

— Lavonas jau sustingęs. Tvirtinčiau, kad mirtis jį ištiko tarp septintos trisdešimt ir devintos valandos ryto, galbūt arčiau septintos

trisdešimt. Kai jis taip sustingęs, nebėra jokios prasmės mėginti jį nurengti. Jeigu vėliau galėsiu nustatyti tikslesnį laiką, apie tai pranešiu, bet abejoju, ar man tai pavyks, net jei skrandyje ir bus rastas koks nors turinys.

Virvės žymė ant lieso balto kaklo buvo tokia ryški, jog atrodė dirbtinai — tarsi mirties imitacija, o ne pati mirtis. Po dešine akimi aiškiai matėsi mėlynė, tikriausiai palikta mazgo; Dalglišo išmatavimu, mazgo plotas turėjo būti kokie penki kvadratiniai centimetrai. Aukštai pasmakrėje matėsi apskrita virvės žymė, ryški kaip tatuiruotė. Profesorė Glenister dirstelėjo į ją, o paskui padavė Dalglišui didinamąjį stiklą.

— Kyla klausimas: ar mirtis ištiko pasikorus, ar pasmaugus rankomis? Iš mazgo žymės, likusios dešinėje kaklo pusėje, nieko naudinga nepešime. Mėlynė didelė ir ryški, vadinasi, galima spėti, kad ir mazgas buvo stambus. Įdomesnė kairė jo kaklo pusė, kur likusios dvi taisyklingos apvalios mėlynės, tikriausiai jos abi paliktos pirštų. Būtų galima tikėtis nykščio žymės dešinėje, bet šią žymę maskuoja mazgo palikta dėmė. Darome prielaidą, kad užpuolikas dešiniarankis. Kalbant apie mirties priežastį, vargu ar jums reikia mano nuomonės, viršininke. Jis buvo pasmaugtas. Pakabintas jau vėliau. Aiškiai matoma paviršinė nuo virvės likusi žymė, atrodanti kaip taisyklingas pakartotinis įspaudas. Jis aiškesnis ir kitoks, nei pasmaugus paprasta virve. Tai galėtų būti virvė labai stipria šerdele, gal nailonine, o jos apvalkalas galėjo būti raštuotas. Pavyzdžiui, tokios būna alpinistų naudojamos virvės.

Ji kalbėjo nedirsčiodama į Dalglišą. Jis galvojo: „Tikriausiai ji žino, jog man buvo pasakyta, kaip jis mirė, bet ji to nepaklaus. Jai ir nereikia klausti, turint galvoje salą ir čia esančias uolas". Bet ir šiuo atveju jos išvados buvo padarytos stulbinamai greitai.

Žvelgdamas į pirštinėtas profesorės Glenister rankas, šmirinėjančias apie kūną, Dalglišas suvokė, jog protas priešinasi savo paties valiai, nors jis pats puikiai suprato kur esąs. Kaip kad būdamas visai jaunas konsteblis ir dalyvaudamas pirmojoje nužudymo byloje, jis jautėsi priblokštas mirties absoliutumo. Kūnui atšalus ir mirties stinguliui pradėjus neišvengiamą, gerai numanomą procesą, buvo beveik neįmanoma patikėti, kad šis negrįžtamai sustingęs ir pastiręs kūnas, kaulai ir raumenys kažkada buvo gyvi. Joks gyvūnas niekada nebūna taip

akivaizdžiai negyvas, koks būna žmogus. Gal todėl, kad įsiviešpatavus stinguliui prarandama gerokai daugiau nei beprotiška aistra ar kūno instinktai, prarandamas žmogaus dvasios pasaulis. Šis kūnas bent jau paliko prisiminimus apie savo egzistavimą, bet net ir tai didžiojo negatyvumo akivaizdoje atrodė kaip vaikiški niekučiai.

Profesorė Glenister atsigręžė į Bentoną-Smitą, tyliai stovintį nuošaliau.

— Tikriausiai jums tai ne pirmoji nužudymo byla, seržante?

— Ne, madam. Pirmoji, kur žmogus pasmaugtas rankomis.

— Tada jums vertėtų geriau įsižiūrėti.

Ji padavė jam didinamąjį stiklą. Bentonas-Smitas kiek užtruko, o paskui nieko netaręs grąžino didinamąjį stiklą profesorei. Dalglišas prisiminė, jog profesorė Glenister buvo puiki mokytoja. Dabar pašonėje turėdama mokinį ji tiesiog negalėjo atsispirti pagundai prisiminti ankstesnio pedagogės vaidmens. Toks nurodymas pavaldiniui Dalglišo nesuerzino, priešingai, pasirodė gana mielas.

Profesorė Glenister ir toliau kreipėsi į Bentoną-Smitą.

— Smaugimas rankomis teismo medicinos ekspertizėje yra vienas iš pačių įdomiausių dalykų. Savaime suprantama, šis veiksmas negali būti atliktas pačios aukos — įsikištų pasąmonė ir rankos atsigniaužtų. Vadinasi, smaugimas visada siejamas su nužudymu, jeigu trūksta įtikinančių įrodymų, jog yra priešingai. Dažniausiai smaugiama rankomis, todėl ant kaklo tikimės rasti pirštų žymes. Kartais matomi nubrozdinimai ar nagų žymės, kai auka mėgina išsivaduoti iš užpuoliko gniaužtų. Šiuo atveju tokių požymių nėra. Dvi beveik identiškos mėlynės kairėje kaklo pusėje ties skydliauke leidžia daryti tvirtą prielaidą, jog smaugė dešiniarankis suaugęs žmogus, ir šitai buvo padaryta tik viena ranka. Įspaudas tarp nykščio ir pirštų reiškia, jog buvo užspaustos balso stygos, jos galėjo būti pažeistos. Vyresnio amžiaus žmonėms, tokiems kaip ir ši auka, gali įtrūkti skydliaukės kremzlė. Suspaudus labai stipriai, galimi žymesni įtrūkimai. Mirtis gali ištikti panaudojus visai nedaug jėgos ir tikrai neketinant nužudyti. Tokio pobūdžio stipresnis paspaudimas gali būti mirties nuo užspausto klajoklio nervo ar cerebrinės anemijos, o ne nuo deguonies bado, priežastis. Ar supratote mano pavartotus terminus?

— Taip, madam. Ar galėčiau paklausti?

— Žinoma, seržante.

— Ar įmanoma pateikti nuomonę apie rankos dydį, nustatyti, kieno tai ranka — vyro ar moters ir ar toji ranka kuo nors išsiskiria?

— Kartais, bet rezervuotai, ypač tada, kai galima kalbėti apie išskirtinę, nenormalią ranką. Jeigu yra ryškios nykščio ir kito piršto paliktos mėlynės, įmanoma įvertinti apimtį, bet tik įvertinti. Reikia būti labai atsargiam griežtai tvirtinant, kas yra ar nėra įmanoma. Paprašykite komisaro papasakoti apie Haroldo Lougano bylą 1943-iaisiais.

Jos į Dalglišą mestame žvilgsnyje atsispindėjo šioks toks iššūkis. Šį kartą jis nutarė taip lengvai jos nepaleisti. Jis atsakė:

— Haroldas Louganas pasmaugė baro šeimininkę Rozą Robinson ir pavogė to vakaro įplaukas. Ant dešiniosios įtariamojo rankos nebuvo pirštų, bet teismo medicinos ekspertė Keitė Simpson pateikė įrodymų, jog Louganas galėjo pasmaugti ją apsižergęs ir visu savo kūno svoriu spaudęs savo ranką. Šitai paaiškino, kodėl nesimatė pirštų žymių. Louganas neprisipažino kaltas, o Bernardas Spilsberis ėmėsi gynybos. Prisiekusieji patikėjo jo įrodymais, kad Louganas niekaip negalėjo pasmaugti ponios Robinson, ir jis buvo išteisintas. Vėliau jis prisipažino.

Profesorė Glenister pratarė:

— Ši byla yra įspėjimas visiems liudijantiems ekspertams ir prisiekusiesiems, pasiduodantiems garsenybių kultui. Bernardas Spilsberis buvo gerbiamas kaip neklystantis tikriausiai todėl, kad jis buvo labai geras liudytojas. Ši byla nevienintelė, kai jis būdavo neteisus. Tai išaiškėjo vėliau.

Ji atsigręžė į Dalglišą.

— Man atrodo, kad tai jau viskas, ką čia turėjau padaryti ar pamatyti. Rytoj rytą tikiuosi atlikti skrodimą ir iki vidurdienio pateiksiu preliminarią žodinę ataskaitą.

Dalglišas atsakė:

— Atsigabenau nešiojamąjį kompiuterį, o trobelėje, kurioje esu apsistojęs, yra telefonas. Turėtų būti saugu.

— Tada paskambinsiu jums rytoj, apie vidurdienį, ir išdėstysiu visą esmę.

Bentonui-Smitui vėl uždengus kūną paklode, Dalglišas paklausė:

— Ar nereikėtų padirbėti ir paimti odos pirštų atspaudus?

— Štai čia iškyla daugybė sunkumų. Neseniai kalbėjausi su vienu

mokslininku, įsitraukusiu į tokio pobūdžio eksperimentus, bet vienintelį kartą tai padaryti pasisekė Amerikoje, kur, kaip manoma, didesnis oro drėgnumas sukėlė didesnį prakaitavimą. Kaklo sritis yra per švelni, kad ten liktų žymesnių atspaudų, todėl vargu ar pavyktų gauti būtinas smulkias linijų detales. Dar viena galimybė — nuvalyti tamponu mėlynėmis nusėtą plotą ir pamėginti atlikti DNR tyrimus, bet abejoju, ar to pakaktų teisme, turint galvoje galimą trečiųjų asmenų įsikišimą ar pačios aukos kūno skysčius. DNR analizės metodas ypač jautrus. Žinoma, jeigu žudikas mėgino vilkti kūną ir rankomis lietė kurią nors kitą kūno dalį ir pliką odą, toje kitoje vietoje būtų galima rasti ryškesnių pirštų atspaudų ar DNR nei kaklo srityje. Jeigu nusikaltėlis būtų išsiriebalavęs rankas, taip pat būtų didesnė tikimybė rasti pirštų atspaudų. Nemanau, kad tiriant šią bylą būtų kokių nors vilčių. Akivaizdu, kad auka buvo apsirengusi, ir abejoju, ar ant švarko pavyks rasti kokių nors kontakto pėdsakų.

Pirmą kartą prabilo Keitė:

— Sakykime, jog tai savižudybė, bet jis norėjo, kad viskas atrodytų kaip žmogžudystė. Ar galėjo pats Oliveris sau ant kaklo palikti tokius pirštų atspaudus?

— Sprendžiant pagal spaudimą, kurio reikėjo tokioms žymėms palikti, sakyčiau, jog tai neįmanoma. Turbūt Oliveris jau negyvas buvo nuvilktas prie turėklų. Bet daugiau sužinosiu prapjovusi kaklą.

Profesorė Glenister susirinko instrumentus ir užsegė sakvojažą. Ji pridūrė:

— Manyčiau, nenorėsite iškviesti sraigtasparnio neapžiūrėję nusikaltimo vietos. Ten gali būti kokių nors daiktinių įrodymų, kuriuos vertėtų nugabenti į laboratoriją. Taigi aš pasinaudosiu proga pavaikštinėti. Grįšiu po keturiasdešimties minučių. Jeigu jums manęs prireiks anksčiau, mane rasite pakeliui į šiaurės vakarų uolas.

Tada ji išėjo nė negrįžtelėjusi į lavoną. Dalglišas priėjo prie savojo lagaminėlio ir išsiėmė pirštines, tada ėmė kaišioti pirštus į Oliverio švarko kišenes. Jis nieko nerado, išskyrus vieną švarią sulankstytą nosinaitę apatinėje kairėje kišenėje ir dešinėje kišenėje — kietą akinių dėklą su pusmėnulio formos skaitymo akiniais. Neturėdamas vilčių, kad šie daiktai suteiks kokios nors vertingos informacijos, jis sudėjo juos į maišelį ir vėl paguldė prie kūno. Abi kelnių kišenės buvo tuščios,

išskyrus nedidelį įdomios formos akmenėlį, kuris, sprendžiant iš jį apkibusių pūkelių, kišenėje buvo jau seniai. Drabužiai ir batai bus nuimti skrodimo patalpoje ir nusiųsti į laboratoriją.

Keitė pratarė:

— Truputį keista, kad jis nesinešiojo net piniginės, bet, ko gero, saloje jam jos nereikėjo.

Dalglišas pasakė:

— Priešmirtinio laiškelio nėra. Žinoma, tokį laiškelį jis galėjo palikti trobelėje, bet jo dukra jau būtų apie tai pranešusi.

Keitė atsakė:

— Jis galėjo įdėti laiškelį į stalo stalčių ar kur nors paslėpti. Juk tikriausiai nebūtų norėjęs, kad žmonės pradėtų jo ieškoti jam dar nespėjus nueiti iki švyturio.

Bentonas tvarkė paklodę. Jis pasakė:

— Sere, bet ar mes tikrai tikime, jog tai buvo savižudybė? Aišku, kad jis pats negalėjo palikti tokių mėlynių.

— Ne, aš taip nemanau, seržante. Bet mums geriau nepradėti teoretizuoti, kol negavome skrodimo rezultatų.

Jie buvo pasirengę išeiti. Kūną dengianti paklodė atrodė tarsi suminkštėjusi, daugiau išryškinanti, o ne slepianti aštrų nosies siluetą ir sustingusių rankų kontūrus. Dabar, mąstė Dalglišas, visą kambarį užvaldys mirtis. Jam, kaip visada, atrodė, kad visas oras pritvinkęs baigtinumo ir mirties paslapties; raštuoti sienų apmušalai, rūpestingai išrikiuotos kėdės, regento stalas tarsi šaipėsi iš žmogaus gyvenimo laikinumo.

.... 4

Daktaras Steivlis nusekė paskui juos į kabinetą. Meikroftas pratarė:

— Norėčiau, kad Gajus būtų čia. Iš tikrųjų jis yra mano pavaduotojas, nors šitai niekada nebuvo oficialiai įteisinta. Galbūt jis galės pridurti prie mano pasakojimo kokių nors detalių.

Dalglišas suprato, kad šis pasiūlymas yra pateiktas ne dėl to, kad Meikroftui būtų reikėję pagalbos, bet tam, kad jis būtų apgintas. Meikroftas buvo teisininkas, kuriam būtinai reikėjo liudininko viskam, kas bus pasakyta. Dalglišas nerado tinkamų priežasčių prieštarauti, todėl ir nesiginčijo.

Dalglišas vos įžengęs į kabinetą susidarė patogiai apstatytos svetainės įspūdį. Šis kambarys neatrodė gerai pritaikytas oficialiems reikalams tvarkyti. Didelis lenktas langas kambaryje neabejotinai dominavo, todėl akys tik vėliau kliudė ypatingą kambario padalijimą. Abi lango pusės buvo plačiai atvertos į tviskančias jūros platybes, tiesiog Dalglišo akyse besimainančias nuo blyškaus žydrio iki sodraus mėlynumo. Kambaryje bangų mūšos šniokštimas buvo prislopęs, bet visas oras gaudė nuo gūdžių dejonių. Tai, kas nesutramdoma, kurį laiką atrodė ramu ir suvaldyta, patogus kambarys tarsi siūlė patikimą priebėgą nuo bet kokios agresijos.

Dalglišas buvo pratęs viską greitai apmesti žvilgsniu ir nepasiduodant smalsumui įvertinti, ką kambarys byloja apie tą, kuris jame gyvena. Šiuo atveju interjero teikiama informacija buvo daugiaprasmė, nes kambarys buvo paveldėtas, o ne asmeniškai įsirengtas. Netoli lango buvo pastatytas raudonmedžio stalas ir kėdė apvaliu atlošu; prie kitos sienos stovėjo mažesnis stalelis su kėde ir keturkampis staliukas su kompiuteriu, spausdintuvu ir fakso aparatu. Šalia matėsi didelis juodas seifas su sudėtingu užraktu. Priešais langą, prie sienos, stovėjo keturios pilkos dokumentų spintos, modernumu kontrastuojančios su žemomis knygų spintelėmis stiklinėmis durimis, sustatytomis iš abiejų puošnaus marmurinio židinio pusių. Spintelių lentynėlėse matėsi netvarkingas knygų odiniais viršeliais kratinys, čia buvo ir taikomojo pobūdžio knygų. Dalglišas įžiūrėjo „Kas yra kas" raudonais viršeliais, „Trumpąjį Oksfordo anglų kalbos žodyną" ir tarp knygų eilių įkištą atlasą. Čia taip pat regėjai keletą nedidelių piešinių, tapytų aliejiniais dažais, bet tik vienas, pakabintas virš židinio, traukė dėmesį — tai buvo grupės žmonių portretas, paveikslo fone — namas. Šalia namo nutapytas jo šeimininkas, šeimininko žmona ir stropiai pozuojantys vaikai. Paveiksle buvo pavaizduoti trys sūnūs, du iš jų vilkėjo uniformas, o trečias stovėjo atokiau nuo brolių ir laikė žirgo apynasrį. Paveikslas buvo kruopščiai perpieštas, bet apie nutapytą šeimą bylojo vienareikšmišką

dalyką. Nekilo abejonių, kad paveikslas šioje vietoje kabojo daugelį dešimtmečių ir užėmė erdvę ne dėl meninės vertės, bet todėl, kad jame atsispindėjo pagarba dievobaimingai šeimai, kad jis buvo nostalgiškas prarastos kartos priminimas.

Tarsi nujausdamas, kad įžengus į kambarį reikėtų šį tą paaiškinti, Meikroftas pratarė:

— Šį kabinetą perėmiau iš buvusio sekretoriaus pulkininko Roido-Matjuso. Baldai ir paveikslai priklauso namui. Pradėjęs dirbti šį darbą daugumą savo daiktų sunešiau į sandėlį.

Vadinasi, į salą jis atvyko neapsikrovęs daiktais. Ką dar, svarstė Dalglišas, jis paliko?

Meikroftas pratarė:

— Gal prisėskite. Jeigu prie židinio, kur jau stovi keturi krėslai, pastatytume vieną kėdę, mums būtų patogiau.

Bentonas-Smitas taip ir padarė. Jie susėdo puslankiu priešais prašmatnų židinį ir tuščias židinio groteles. Dalglišui jie visi atrodė panašūs į susirinkusius maldininkus, taip ir nesusitarusius, kuris iš jų skaitys pirmąją maldą. Bentonas-Smitas savąją kėdę pasistatė atokiau nuo kitų ir atsargiai išsitraukė bloknotą.

Meikroftas pasakė:

— Man nė nereikia sakyti, kaip labai visi norime su jumis bendradarbiauti ir dalyvauti apklausoje. Oliverio mirtis, ypač tokios jį ištikusios mirties siaubas, sukrėtė visą salą. Mūsų istorija irgi audringa, bet visi neramumai liko toli praeityje. Nuo paskutinio karo pabaigos saloje niekas nemirė nesava mirtimi, tiesą sakant, apskritai niekas nemirė, išskyrus ponią Padžet, kuri šį pasaulį paliko prieš dvi savaites. Praėjusį penktadienį žemyne jos palaikai buvo kremuoti. Jos sūnus vis dar pas mus, bet manome, kad greitai išvyks.

Dalglišas atsakė:

— Žinoma, man reikės pasikalbėti su kiekvienu individualiai, neskaičiuojant susitikimo su jais visais bibliotekoje. Man buvo šiek tiek išdėstyta šios salos istorija, įskaitant ir koncerno įkūrimą. Taip pat šiek tiek žinau apie čia gyvenančius žmones. Reikia išsiaiškinti, kaip čia jautėsi Natanas Oliveris, kokie buvo susiklostę santykiai tarp jo, jūsų personalo ir svečių. Man mažiau rūpi išpūsti asmeniniai polinkiai ar dėstomi iš tikrųjų neegzistuojantys motyvai, bet neabejotinai reikia atvirumo.

Įspėjimas buvo vienaprasmis. Meikrofto balse pasigirdo labai nežymi susierzinimo gaidelė.

— Jūs galite to tikėtis. Nesirengiu apsimetinėti ir teigti, kad santykiai su Oliveriu buvo harmoningi. Jis atvykdavo reguliariai, kiekvieną ketvirtį, ir man čia dirbant, — beje, manyčiau, kad ir prie mano pirmtako, — jo atvykimas nebūdavo mielai sveikinamas. Atvirai kalbant, jis buvo sunkus žmogus — reiklus, kritiškas, ne visada mandagus su personalu, linkęs skųstis būtais ir nebūtais dalykais. Kaip teigiama koncerno akte, nė vienam, gimusiam šioje saloje, negalima uždrausti čia atvykti, bet dokumente nenurodoma, kaip dažnai ir kaip ilgai tokiam asmeniui čia galima būti. Oliveris yra — buvo — vienintelis gyvas žmogus, gimęs saloje, ir mes negalėjome jam atsakyti, nors, atvirai kalbant, abejoju, ar jo elgesys nebūtų pateisinęs tokio mūsų poelgio. Metams bėgant jis darėsi vis sunkesnis žmogus, net nekyla abejonių, kad jis turėjo savų problemų. Paskutinysis romanas nebuvo sutiktas taip, kaip ankstesnės jo knygos. Gal jis nujautė, kad talentas slopsta. Jo dukra ir jo korektorius bei redaktorius galės jums daugiau apie tai papasakoti. Svarbiausia mano problema buvo ta, jog jis norėjo Emilės Holkūm trobelės, tai yra Atlanto trobelės. Pažvelgę į žemėlapį pamatytumėte, kad ji yra arčiausiai uolos ir iš jos atsiveria nuostabus vaizdas. Ponia Holkūm yra paskutinė likusi gyva tos šeimos narė, ir nors prieš kelerius metus ji pasitraukė iš koncerno, kaip teigiama koncerno dokumentuose, ji turi teisę gyventi šioje saloje iki gyvenimo pabaigos. Ponia Holkūm neketina išsikelti iš Atlanto trobelės, o aš neketinu prašyti jos išsikraustyti.

— Ar su ponu Oliveriu buvo ypač sunku pastarosiomis keliomis dienomis? Pavyzdžiui, vakar?

Meikroftas pažvelgė į Steivlį. Daktaras atsakė:

— Vakar tikriausiai buvo pati nelaimingiausia diena, kokią tik Oliveriui teko išgyventi saloje. Ketvirtadienį jis ėjo darytis kraujo tyrimų, kraują jam ėmė mano žmona, ji yra medicinos sesuo. Jis prašė atlikti tyrimus, nes skundėsi pervargimu ir manė, jog gali sirgti mažakraujyste. Toks apdairumas pasirodė išmintingas, ir aš nutariau paprašyti, kad iš paimto kraujo mėginių būtų atlikti keli tyrimai. Mes naudojamės privačiomis patologų paslaugomis prie ligoninės Njukvėjuje. Kraujo mėginius į vandenį įmetė Denas Padžetas, plukdęs dalį motinos drabužių į Oksfamo parduotuvę Njukvėjuje. Akivaizdu, jog tai atsitiko

netyčia, bet Oliveris reagavo labai audringai. Per pietus jis įsivėlė į piktą ginčą su vienu iš mūsų svečių — daktaru Marku Jelandu, Hajeso-Skolingo laboratorijos direktoriumi, ginčas kilo dėl jo mokslinių tyrimų su gyvūnais. Kažin ar man kada nors yra tekę pietauti labiau trikdančioje ir nemalonioje aplinkoje. Oliveris išėjo iš valgomojo dar nepasibaigus pietums pasakęs, jog šiandienai norės užsisakyti katerį. Jis tiesiogiai nepranešė, kad ketino išvykti, bet užuominos buvo aiškios. Tai buvo paskutinis kartas, kai mačiau jį gyvą.

— Kas per pietus pradėjo ginčą — Oliveris ar daktaras Jelandas?

Meikroftas kiek susimąstė prieš kalbėdamas, o paskui atsakė:

— Manyčiau, jog daktaras Jelandas, bet geriau paklauskite jo, kai pamatysite. Gerai neprisimenu. Pradėti galėjo bet kuris iš jų.

Dalglišas neketino per daug akcentuoti Meikrofto nenoro kalbėti. Žymus mokslininkas nesigriebs žmogžudystės dėl ginčo pietų metu. Jis šį tą žinojo apie Marko Jelando reputaciją. Tai žmogus, pripratęs prie aršių prieštaringų nuomonių jo pasirinktos profesijos atžvilgiu, todėl nė nereikia abejoti, jog jis turėjo savą strategiją mėgindamas tai atremti. Menkai tikėtina, kad vienas iš tokių strategijos būdų — nužudymas.

Jis paklausė:

— Kaip manote, ar Oliveris elgdavosi iracionaliai, nes buvo dvasiškai nestabilus?

Trumpa pauzė, o paskui Steivlis atsakė:

— Nesu kompetentingas reikšti savo nuomonę, bet abejoju, ar psichiatras drįstų taip toli žengti. Jo elgesys pietų metu buvo priešiškas, bet ne iracionalus. Oliveris man paliko labai nelaimingo žmogaus įspūdį. Manęs nestebintų, jeigu jis būtų nusprendęs padaryti viskam galą.

Dalglišas paklausė:

— Net tokiu ekscentrišku būdu?

Dabar prabilo Meikroftas:

— Nemanau, kad kuris nors iš mūsų būtų iš tikrųjų jį supratęs.

Atrodė, kad Steivlis gailėjosi dėl paskutinio išsakyto savo teiginio. Dabar jis pratarė:

— Kaip jau sakiau, nesu kompetentingas reikšti savos nuomonės apie Oliverio sąmonės būklę. Sakydamas, jog savižudybė manęs nenustebintų, turėjau galvoje tai, kad jis buvo akivaizdžiai nelaimingas, o visa kita yra sunkiai suvokiama.

— O kaip ten buvo su Denu Padžetu?

Meikroftas atsakė:

— Aš, žinoma, su juo kalbėjausi. Oliveris norėjo, kad jis būtų atleistas, bet apie tai negalėjo būti nė kalbos. Kaip jau sakiau, tai buvo nelaimingas atsitiktinumas. Tai nebuvo toks nusižengimas, už kurį reikėtų atleisti iš darbo, be to, tai neturėtų jokios prasmės. Aš ryžausi jam pasakyti, jog galbūt jis būtų laimingesnis radęs darbą žemyne. Jis atsakė, jog dabar, kai jo motina mirė, jis ir taip ketino išvykti. Denas nutarė vykti į Londoną ir pateikti dokumentus studijoms viename iš naujesnių universitetų. Jis jau buvo prašęs smulkios informacijos apie priėmimą ir, atrodo, labai nesijaudino, kad neturi nė vieno aukščiausio pažymio. Aš jam pasakiau, kad jis išmintingai nusprendė nutaręs išvykti iš Kūmo ir viską pradėti iš naujo. Jis atėjo į kabinetą tikėdamasis papeikimo, bet išėjo toks linksmas, kokio jo niekada nebuvau matęs. Galbūt „linksmas" yra netinkamas žodis, jis buvo pakilios nuotaikos.

— Ir saloje nėra nė vieno, kurį būtų galima pavadinti Oliverio priešu? Nė vieno, kuris taip jo nekęstų, kad galėtų trokšti jo mirties?

— Ne. Aš vis dar negaliu patikėti, kad tai nužudymas. Jaučiu, jog turėtų būti koks nors kitas paaiškinimas, ir viliuosi, kad jums pavyks jį surasti. O dabar aš suprantu, kad jūs norėtumėte, jog visi liktų saloje. Manau, galiu pažadėti, kad personalas mielai bendradarbiaus, bet aš neturiu įtakos mūsų svečiams — daktarui Raimundui Speideliui, vokiečių diplomatui ir buvusiam ambasadoriui Beijinge, ir daktarui Jelandui, taip pat, žinoma, ir panelei Oliver, ir Tremletui.

Dalglišas atsakė:

— Šiuo metu neturiu galios kam nors uždrausti išvykti, nors, savaime suprantama, viliuosi, kad niekas niekur neišvyks. Jeigu kas ir išvyks, vis dėlto juos reikės apklausti, tik apklausa bus labiau trikdanti ir viešesnė, negu būtų jiems pasilikus.

Meikroftas pasakė:

— Ponia Holkūm užsiregistravusi pas dantų gydytoją Njukvėjuje pirmadienio rytui. Išskyrus šį atvejį, kateris stovės uoste.

Dalglišas paklausė:

— Ar esate tikras, kad niekas negali čia nusileisti nepastebėtas?

— Kiek prisimenu, dar niekas niekada nebuvo nusileidęs nepastebėtas. Uostas yra vienintelė saugi nusileidimo vieta prie jūros. Apie

namą sukiojasi pakankamai žmonių, kad nuolat stebėtų aplinką, nors organizuotu darbu to nepavadintum. Kaip pamatysite, vartai į uostą yra labai siauri, iš abiejų prieigų pusių turime šviesos daviklius. Jeigu laivas į uostą atplaukia naktį, šviesos užsižiebia. Prieplaukoje stovi Džago trobelė. Jis miega neužsitraukęs užuolaidų, todėl iškart nubustų. Bet to niekada nebuvo nutikę. Manyčiau, yra dvi vietos, kuriose atoslūgio metu kas nors galėtų išsilaipinti atplaukęs kokiu nors laiveliu iš žemyno, bet nelabai įsivaizduoju, kaip būtų galima užlipti ant uolos be niekieno pagalbos. Be to, abu bendrininkai turėtų būti prityrę alpinistai.

— O kas iš esančiųjų saloje yra prityręs alpinistas?

Buvo akivaizdu, kad Meikroftas kalba nenoromis.

— Džagas. Jis yra profesionalus alpinizmo instruktorius, ir kartais svečiai, kurie, jo manymu, yra kompetentingi, gali lipti į uolas kartu. Manyčiau, turėtumėte atmesti bet kokias prielaidas apie tai, kad buvome priglaudę nelauktą svečią. Gal tai ir guodžianti mintis, bet tikrai neįmanoma.

Galimybė išsikapstyti į krantą nebuvo vienintelis dalykas. Jeigu Oliverį į švyturį nuviliojo kažkas, kam pavyko čia įsigauti ir galbūt per naktį išbūti pasislėpusiam, žudikas turėjo žinoti, kad švyturys neužrakintas, jis turėjo žinoti, kur galima rasti alpinistų virvių. Dalglišas neabejojo, kad numanomas žudikas yra vienas iš Kūmo žmonių, bet reikėjo užduoti klausimą apie priėjimą. Jeigu kam nors tektų dalyvauti teisme, gynyba šį klausimą tikrai iškeltų.

Jis pasakė:

— Man reikėtų salos plano, kuriame matytųsi trobelės ir dabartiniai jų gyventojai.

Meikroftas priėjo prie darbo stalo stalčiaus. Jis pratarė:

— Turime kelis. Akivaizdu, kad mūsų svečiams jų prireikia, kai jiems tenka susirasti kelią. Tikiuosi, šie planai jums suteiks pakankamai išsamių detalių ir apie statinius, ir apie vietovę.

Jis padavė sulankstytus planus Dalglišui, Keitei ir Bentonui-Smitui. Dalglišas priėjo prie stalo, atvertė planą, o Keitė ir Bentonas kartu su juo ėmė tyrinėti žemėlapį.

Meikroftas pratarė:

— Pažymėjau čia esančius gyventojus. Sala yra keturių su puse mylių ilgio, driekiasi nuo šiaurės rytų iki pietvakarių. Žemėlapyje pa-

matysite, jog plačiausia salos vieta — maždaug dvi mylios — yra viduryje, o sala ima siaurėti einant iš šiaurės į pietus. Mano butas čia, šiame name, taip pat ir namų šeimininkės ponios Barbridž, ir virėjos ponios Planket. Poniai Barbridž padedanti Milė Tranter įsikūrusi perstatytose arklidėse, taip pat ir Denis Tremletas, pono Oliverio korektorius ir sekretorius. Ten apsistoja ir laikinai savaitiniam darbui įdarbinamas personalas iš žemyno. Šiuo metu tokių darbuotojų nėra. Name yra du butai, skirti svečiams, nenorintiems apsigyventi trobelėse, bet paprastai jie būna tušti, kaip ir dabar. Mūsų valtininkas ir generatoriaus prižiūrėtojas Džagas Tamlinas gyvena Uosto kotedže, uoste. Labiau į rytus stovi Sakalo trobelė, dabar joje gyvena panelė Oliver. Maždaug trimis šimtais jardų toliau yra Ruonių namai, kurie šiuo metu tušti, galbūt jūs pats panorėsite juose apsistoti. Kiek žemiau — Koplyčios trobelė su Adrianu Boidu, mano sekretoriumi. Ji taip pavadinta dėl keturkampės koplyčios, esančios maždaug penki šimtai jardų į šiaurę. Toliausiai į pietryčius nutolusi trobelė — Mureletas, dabar joje gyvena daktaras Jelandas. Jis atvyko ketvirtadienį.

Keliaujant vakariniu krantu šiauriausia trobelė — Audrapaukščio, kurioje apsigyvenęs daktaras Speidelis, atvykęs praėjusį trečiadienį. Maždaug ketvirtis mylios į pietus yra Atlanto namai su ponia Emile Holkūm. Jos trobelė yra didžiausia ir — padalyta. Mažesniojoje dalyje gyvena jos liokajus Arturas Rotvudas. Toliau yra Pufino trobelė, kurioje gyveno Marta Padžet, mirusi prieš dvi savaites. Tuose namuose yra tik vienas miegamasis, todėl Denas turėjo butą arklidžių korpuse. Po motinos mirties jis persikėlė į namus, kad sutvarkytų jos daiktus. Galiausiai — Delfino trobelė, stovinti į šiaurės vakarus nuo švyturio, — Meikroftas pažvelgė į kolegą. — Šią trobelę užėmęs Gajus ir jo žmona Džoana. Džo yra medicinos sesuo, kartu su Gajumi ji prižiūrėjo Martą Padžet, kol galiausiai šioji numirė.

Dalglišas pasakė:

— Šiuo metu turite šešis personalo narius, neskaičiuojant Steivlio. Aišku, to nepakanka, kai visos trobelės apgyvendintos.

— Įdarbiname laikinus darbuotojus iš žemyno, dažniausiai valytojus. Jie atvyksta kartą per savaitę. Jie visi mums dirba jau daugelį metų, yra patikimi ir, žinoma, diskretiški. Paprastai savaitgaliais jie nedirba, bet dabar ribojame ir svečių skaičių, nes ruošiamės aukštų parei-

gūnų, kurių mums pasakyta laukti, priėmimui. Jūs tikriausiai daugiau apie tai žinote nei aš.

Ar tik jo balse nepasigirdo susierzinimas? To nepaisydamas Dalglišas tęsė:

— Geriau jau užsirašysiu laikinų darbuotojų pavardes ir adresus, bet, atrodo, jie menkai tegalės padėti.

— Esu tikras, kad nepadės. Vargu ar jie kada nors yra matę mūsų svečius, ką jau kalbėti apie pašnekesius su jais. Peržiūrėsiu įrašus, bet, manau, tik du iš jų buvo čia, Oliveriui esant savo trobelėje. Abejoju, ar jie jį pastebėjo.

Dalglišas paprašė:

— Papasakokite man viską, ką žinote, apie čia gyvenančius žmones.

Kurį laiką buvo tylu. Meikroftas pratarė:

— Jaučiuosi patekęs į keblią padėtį. Jeigu reikėtų daryti prielaidą, kad vienas iš mūsų įtariamas žmogžudyste, man derėtų jam ar jai patarti paskambinti advokatui. Negaliu veikti už juos.

Jis kiek patylėjo ir pasakė:

— Arba, žinoma, ir už save. Mano paties padėtis nepavydėtina. Situacija sudėtinga, unikali.

Dalglišas atsakė:

— Mūsų abiejų situacija vienoda. Kol negausiu skrodimo rezultatų, negaliu būti tikras, ką tiriu. Tikiuosi išgirsti naujienas iš daktarės Glenister jau rytoj. Kol negausiu jos ataskaitos, darysiu prielaidą, jog tai įtartina mirtis. Kad ir kokios išvados būtų, šitai reikia tirti, kuo greičiau gausime atsakymą, tuo bus geriau visiems. Kas pirmasis pastebėjo mėlynę ant Oliverio kaklo?

Abu vyrai susižvalgė. Gajus Steivlis pratarė:

— Manyčiau, kad aš. Negaliu būti tikras. Prisimenu, kai pirmą kartą tai pamačiau, pakėliau akis ir mūsų su Rupertu žvilgsniai susitiko. Susidariau įspūdį, jog abu galvojome apie tą patį, bet nė vienas iš mūsų nieko nesakėme garsiai, kol neatnešėme kūno į ligonių kambarį ir nelikome vieni. Kiekvienas, matęs kūną, mėlynes galėjo pastebėti. Panelė Oliver taip pat turėjo pastebėti. Ji primygtinai reikalavo parodyti jai tėvo kūną ir privertė mane nudengti paklodę.

— Ir nė vienas iš jūsų apie tai niekam neužsiminėte?

Meikroftas atsakė:

— Maniau, kad svarbu nekurstyti jokių aistrų, kol atvyks policija. Natūralu, kad pagalvojau, jog bus atlikti atitinkami tyrimai. Iškart nuėjau į kabinetą ir paskambinau man duotu numeriu. Jie man liepė uždaryti salą ir laukti tolesnių nurodymų. Po dvidešimties minučių pranešė, kad jūs jau pakeliui.

Jis patylėjo, o paskui tęsė:

— Pažįstu šioje saloje gyvenančius žmones. Suprantu, kad pats čia gyvenu tik aštuoniolika mėnesių, bet tiek laiko pakanka, kad suvoktum esminius dalykus. Mintis, kad kuris nors iš jų būtų galėjęs nužudyti Oliverį, labai keista. Kad ir kaip neįtikėtinai visa tai atrodytų, turėtų būti koks nors kitas paaiškinimas.

— Tai papasakokite, ką apie juos žinote.

— Namų šeimininkė ponia Barbridž yra dvasininko našlė; ji čia gyvena šešerius metus. Lilė Planket, virėja, — dvylika metų. Kiek žinau, nė viena iš jų neturėjo jokios priežasties nemėgti Oliverio. Adrianas Boidas, mano sekretorius, — buvęs kunigas. Jis buvo išvykęs ir grįžo prieš man čia atsikeliant. Abejoju, ar jis sugebėtų užmušti gyvą būtybę. Tikiuosi, šį tą žinote apie Emilę Holkūm. Kaip vienintelė gyva likusi savo giminės narė, ji turi teisę čia gyventi išlaikoma koncerno; ji atsivežė patarnautoją Arturą Rotvudą. Dar yra Džagas Tamlinas, valtininkas ir elektrikas. Kažkada jo senelis čia, Kūme, irgi dirbo valtininku.

Keitė paklausė:

— O Milė Tranter?

— Milė yra vienintelė jauna mūsų personalo darbuotoja, ir, manau, jai patinka toks išskirtinumas. Jai tik aštuoniolika. Ji padeda poniai Planket virtuvėje, laukia prie stalo ir apskritai stengiasi būti naudinga poniai Barbridž.

Dalglišas pratarė:

— Turiu susitikti su panele Oliver, jeigu ji jaučiasi pakankamai gerai, kad galėtų pasikalbėti. Ar dabar su ja kas nors yra?

— Tik Denis Tremletas, Oliverio korektorius. Mes abu su Gajumi nuėjome pranešti žinios apie Oliverio mirtį. Vėliau paskambino Džo, norėdama išsiaiškinti, ar galėtų kuo nors padėti. Denis Tremletas ten tebėra, taigi Miranda ne viena.

Dalglišas pasakė:

— Norėčiau, kad jūs abu kartu su manimi nueitumėte prie švy-

turio. Gal paskambinsite į biblioteką ir pasakysite laukiantiems žmonėms, kad pas juos ateisiu kiek galėdamas greičiau. O gal jūs labiau norėtumėte juos paleisti, kad jie imtųsi įprastų darbų, o paskui vėl sušaukti, kai būsiu pasirengęs?

Meikroftas atsakė:

— Manyčiau, jiems būtų geriau palaukti. Kol neišėjome, gal jums dar ko nors reikėtų?

— Būtų labai gerai, jeigu galėtume pasinaudoti seifu. Gali atsirasti tokių daiktinių įrodymų, kuriuos reikėtų laikyti seife iki išsiunčiant į laboratoriją. Deja, tada prireiktų pakeisti skaičių kombinaciją. Ar jums tai sudarytų didelių sunkumų?

— Visai nesudarytų. Koncerno aktas ir kiti svarbūs dokumentai saloje nelaikomi. Informacija apie buvusius mūsų svečius, aišku, konfidenciali, bet tie dokumentai būtų vienodai saugūs tiek dokumentų spintose, tiek ir seife. Seifas turėtų būti pakankamai didelis jūsų poreikiams patenkinti. Kartais aš net imu galvoti, ar tik jis nebuvo įrengtas taip, kad tilptų kieno nors kūnas?

Jis nuraudo, tarsi staiga susivokęs, kad ši pastaba buvo absoliučiai netinkama. Norėdamas užglaistyti sumišimo akimirką, Meikroftas tarstelėjo:

— Tai prie švyturio...

Bentonas jau žiojosi norėdamas replikuoti, bet paskui greitai užsičiaupė. Galbūt jis norėjo užsiminti apie aliuzijas į Virdžiniją Vulf, bet paskui persigalvojo. Žvelgdamas į Keitės veidą, Dalglišas pajuto, kad jis pasielgė išmintingai.

.... 5

Dalglišas, du jo kolegos, Meikroftas ir Steivlis išėjo iš namo pro paradines duris ir siauru takeliu pasuko uolos keteros link. Dalglišas pamatė, kad maždaug penkiolika pėdų žemiau yra apatinė uola, kurią buvo pastebėjęs iš oro. Žvelgiant iš viršaus siaura plynaukštė atrodė lapota kaip sutvarkytas sodas. Tarp uolų sužėlę žolės lopinėliai buvo

šviesiai žali, milžiniški akmenys, blizgantys sidabriniu granitu, atrodė tarsi specialiai čia sunešti ir kruopščiai išdėlioti, o iš plyšių akmenyse kyšojo geltonų ir baltų gėlių akytais lapeliais girliandos. Kalbant proziškiau, Dalglišas pastebėjo, kad po uola slepiasi keliukas į švyturį, kuriuo galėjo eiti kiekvienas, esantis ganėtinai vikrus nusiropšti žemyn.

Tarp Dalglišo ir Keitės ėjęs Meikroftas pateikė ataskaitą apie švyturio restauracijos darbus. Dalglišas svarstė, ar toks plepumas yra gynyba prieš sumišimą, ar Meikroftas tiesiog mėgina šį pasivaikščiojimą paversti normalesniu, tarsi kalbėtųsi su įprastesniais ir ne tokiais grėsmingais svečiais.

— Švyturys suprojektuotas pagal garsų Smitono švyturį, kuris 1881-aisiais buvo nugriautas ir atstatytas Plimuto rage kaip paminklas statytojui. Šitas švyturys toks pat elegantiškas ir beveik toks pat aukštas. Kai salos šiaurės vakarų pakrantėje buvo pastatytas modernus švyturys, šis tapo apleistas, o paskutinio karo metu, kai sala buvo evakuota, jį nuniokojo gaisras, sudeginęs tris viršutinius aukštus. Tada švyturys buvo paliktas be priežiūros. Vienas iš mūsų svečių, švyturių entuziastas, davė pinigų restauracijai. Darbas buvo atliktas nepaprastai daug dėmesio skiriant kiekvienai smulkmenai, todėl ir atstatytas laikantis kuo tiksliau kažkada veikusio švyturio modelio. Veikiantį švyturį prižiūri Anglijos locmanų asociacija; jis yra automatinis. Kartkartėmis locmanų asociacijos laivelis atplaukia jo patikrinti.

Dabar takas jau buvo pasibaigęs, ir jie ėjo žole apžėlusia kalva, nusileidžiančia prie švyturio durų. Durys buvo iš tvirto ąžuolo, su ornamentuota rankena, įtaisyta taip, kad sunkiai galėjai ją pasiekti, su geležiniu skląsčiu ir rakto skylute. Dalglišas pastebėjo — jis nujautė, jog tą patį pastebėjo ir Keitė su Bentonu-Smitu, — kad durų nesimato, žvelgiant iš žole apaugusios kalvos papėdės. Švyturys dabar atrodė dar įspūdingesnis nei žiūrint iš tolo. Truputį išgaubtos blizgančios sienos, šviesios, kaip ką tik nudažytos, maždaug penkiasdešimt pėdų kilo į elegantišką antstatą, kuriame ir buvo šviesa. Segmentuotos sienos stiebėsi iki mandarino kepuraitės formos stogo, papuošto bumbulu ir vėjarode. Visa viršutinė švyturio dalis, atrodanti keistai naivi ir vaikiška, buvo nudažyta raudonai ir apsupta tvorele aptverta platforma. Aukštai virš durų matėsi keturi siauri įstiklinti langeliai, o du viršutiniai atrodė tokie maži ir nepasiekiami, jog buvo panašūs į durų akutes.

Stumtelėjęs ir pravėręs sunkias ąžuolines duris, Meikroftas pasitraukė į šalį praleisdamas Dalglišą ir kitus kompanijos narius. Apvali pirmo aukšto patalpa akivaizdžiai buvo naudojama kaip sandėlis. Vienoje pusėje matėsi sukrauta pustuzinis sulankstytų kėdžių ir eilė kabliukų, ant kurių kabojo neperšlampami švarkai ir guminiai batai. Į dešinę nuo durų stovėjo sunki skrynia, o virš jos — šeši kabliai, laikantys alpinistų virves; penkios virvės buvo kruopščiai susuktos į ritinius. Ant paskutinio kablio kybojo palaida šešta virvė, o kyburiuojantis jos galas buvo surištas į kilpą, ne platesnę nei šeši coliai. Surištas mazgas buvo toks, koks rišamas darant neužsiveržiančią kilpą, o virš mazgo — du pusmazgiai; keistas derinys. Savaime suprantama, kiekvienas, sugebantis surišti tokį mazgą, privalo tvirtai pasitikėti savo gebėjimais niekur nepaslysti. Kodėl iš pradžių nebuvo galima sumegzti kilpos, viename virvės gale surišus vienintelį laisvą mazgą? Kadangi pasinaudota sudėtingu metodu, galėjai daryti išvadą: virvė buvo patekusi į visai nepatyrusio žmogaus rankas, arba tas žmogus buvo taip sutrikęs ir sunerimęs, jog nebesugebėjo nuosekliai mąstyti.

Dalglišas paklausė:

— Ar ši kilpa ir mazgas atrodo taip pat, kaip atrodė tada, kai pirmą kartą juos pamatėte nukabinę kūną?

Atsakė Steivlis:

— Visai taip pat. Prisimenu, jog viskas atrodė surišta negrabiai, o aš buvau nustebintas, kad Oliveris žinojo, kaip rišti neatsirišantį mazgą.

— Kas nurišo virvę ir pakabino ant kabliuko?

Meikroftas atsakė:

— Džagas Tamlinas. Kai ėmėmės vežti neštuvus į namą. Paskambinau jam ir pasakiau, kad sutvarkytų virvę. Paprašiau, kad pakabintų virvę ant kablio šalia kitų.

Kadangi durys nerakinamos, prie virvės galėjo prieiti kiekvienas, kam tik rūpėjo prikišti nagus. Virvė bus nusiųsta į laboratoriją, gal ir nesitikint pirštų atspaudų, bet viliantis rasti prakaituotų rankų paliktą DNR. Tačiau kiekvienas tokio pobūdžio įrodymas, net ir akivaizdus bei išaiškinamas, jau dabar sukompromituotas.

Dalglišas pratarė:

— Pakilsime į galeriją. Norėčiau išgirsti tikslią informaciją, kas nutiko po tos akimirkos, kai Oliverio pasigesta.

Jie ėmė vorele lipti suktais mediniais laiptais, įrengtais palei sienas. Vienus kambarius keitė kiti, visi vienas už kitą mažesni, kiekvienas rūpestingai restauruotas. Meikroftas, matydamas akivaizdų Bentono susidomėjimą, belipant trumpai apibūdino kiekvieną patalpą.

— Dabar einame į kambarį, kur buvo generuojama elektra ir laikomi įrankiai. Toliau yra kuro kambarys, ten saugoma alyva, o dar aukščiau — patalpa, kurioje buvo laikomas konservuotas maistas. Šiandien švyturiuose yra šaldytuvai ir šaldikliai, bet seniau švyturių prižiūrėtojams reikėjo tenkintis konservais. Dabar pro suktuvo kambarį einame į baterijų patalpą. Baterijos naudojamos tam, kad būtų tiekiama energija žibintui, jeigu sugestų generatorius. Čia nėra į ką žiūrėti, manau, gyvenamasis kambarys bus įdomesnis. Švyturio prižiūrėtojai čia gamindavosi maistą ir valgydavo, jie naudodavosi anglių krosnele arba dujų balionėliais.

Lipdami jie daugiau nė vienas nekalbėjo. Dabar jie buvo miegamajame. Apvaliame kambaryje vietos užteko tik dviem siauroms gultų tipo lovoms su vieta patalams paloviuose; lovos buvo užtiestos vienodomis languotomis vilnonėmis antklodėmis. Pakėlęs vienos antklodės kraštelį Dalglišas pamatė, kad po ja tebuvo kietas čiužinys. Tvarkingai ant lovų užtiestos antklodės atrodė niekieno nepaliestos. Norėdamas atkurti tikrą namų atmosferą, restauratorius buvo pasirūpinęs švyturio prižiūrėtojo šeimos nuotraukomis ir dviem dekoratyvinėmis apskritomis porcelianinėmis lėkštelėmis su religinio turinio tekstais — „Tebūnie šis namas palaimintas" ir „Taikos ir ramybės". Tai buvo vienintelis kambarys, kurį apžiūrėjęs Dalglišas susidarė įspūdį, kaip kažkada tekėjo jau seniai nutrūkę gyvenimai.

Dabar jie lipo aukštyn suktais ir siaurais laipteliais, vedančiais iš techninės priežiūros patalpos. Joje buvo radiotelefono modelis, barometras, termometras ir didelis ant sienos pakabintas Britų salų jūrlapis. Į sieną atremta sulankstoma kėdė.

Meikroftas pratarė:

— Energingesniems mūsų svečiams patinka nusinešti kėdę ant platformos prie žibinto. Iš ten jiems ne tik atsiveria puikus visos salos vaizdas, bet jie gali ir paskaityti būdami visai vieni. Šiais laiptais pakylame prie žibinto, pro duris — į galeriją.

Nė vienas langas į jokį kambarį nebuvo pravertas, todėl oras, nors ir nepradvisęs, buvo troškus, po truputį siaurėjanti erdvė klaustrofobiš-

ka. Dabar Dalglišas įkvėpė saldaus jūros oro, tokio šviežio, jog pasijuto taip, tarsi būtų išlaisvintas kalinys. Vaizdas pasirodė žavingas — apačioje plytėjo sala, neryški centrinės salos dalies krūmynų žaluma ir rudumas maloniai kontrastavo su blizgančiomis granito uolomis ir tviskančia jūra. Jie apsuko švyturį, kad pažvelgtų į jūrą. Aštrios bangų keteros taškė horizontą, ir atrodė, tarsi milžiniška ranka ant begalinio mėlio būtų užtėškusi teptuku baltų dažų. Juos pasitiko pūsčiojantis lengvas vėjelis, kuris tokiame aukštyje kartais virsdavo gana stipriu vėju, — visas penketukas instinktyviai įsitvėrė turėklų. Stebėdamas Keitę jis pamatė, kad ir ji įkvėpė didelį gurkšnį šviežio oro, tarsi ilgą laiką būtų buvusi kur nors uždaryta. Tada vėjelis nurimo, ir Dalglišui pasirodė, kad tiesiog tą akimirką baltai pašiaušta nerami jūra tapo ramesnė.

Pažvelgęs žemyn jis pamatė, jog po jais, jūros pusėje, visiškai nieko nėra, tik keli jardai akmenų, besibaigiančių ties akmenine siena, žemiau kurios matosi nugludinta stati susisluoksniavusi uola, besileidžianti į jūrą. Jis persisvėrė per turėklą ir sekundėlę pajuto trikdantį svaigulį. Kokios nepakeliamos nevilties ar kokio neapsakomo džiaugsmo žmogus turėtų būti apimtas, kad mestųsi į tokią begalybę? Ir kodėl savižudybei pasirinktas žeminantis mirties kilpoje siaubas? Kodėl neapsispręsta tiesiog mestis į šias platybes?

Jis paklausė:

— Kur tiksliai buvo pritvirtinta virvė?

Ir vėl iniciatyvos ėmėsi Meikroftas:

— Manau, jis krito štai iš šios vietos. Oliveris kybojo nusileidęs maždaug dvylika ar keturiolika pėdų, negalėčiau pasakyti tiksliau. Virvę jis buvo pririšęs prie turėklų, prakišęs pro turėklų virbus, o paskui permetęs per viršų. Likęs virvės galas gulėjo numestas štai čia, ant grindų.

Dalglišas nekomentavo jo žodžių. Šalia esant Meikroftui ir Steivliui, bet kokios diskusijos su kolegomis buvo užgintos, visa tai turės palaukti. Jis gailėjosi, kad nepamatė, kaip virvė buvo pririšta prie turėklų. Tikriausiai šis darbas turėjo užimti laiko: nusikaltėlis, pats Oliveris ar kas nors kitas turėjo numatyti kritimo atstumą. Jis atsigręžė į Steivlį:

— Ar ir jūs tiek pat prisimenate, daktare?

— Taip. Šiaip mes buvome per daug šokiruoti, kad pastebėtume

tokias smulkmenas, bet, savaime suprantama, prieš nuimant kūną mums reikėjo atrišti nuo turėklo virvę, ir šitai užtruko. Mėginome prakišti visą ritinį, bet galiausiai mums teko susirasti galą ir vargais negalais virvę atrišti.

— Ar tik jūs du buvote pakilę prie žibinto?

— Paskui mus atėjo Džagas. Mes visi trys ėmėme kelti kūną į viršų. Liovėmės beveik iškart. Atrodė siaubinga dar labiau veržti kaklą. Nežinau, kodėl mes nutarėme elgtis būtent taip. Gal todėl, kad kūnas buvo daug arčiau žibinto nei žemės.

Meikroftas pasakė:

— Baisu net galvoti apie tai. Minutėlę mane buvo apėmusi panika, pamaniau, kad taip galime jam nutraukti galvą. Vienintelis tikslus poelgis tada atrodė labai švelniai nuleisti jį žemyn. Atsukome virvę, tada Džagas ją pririšo prie vieno virbo, kad šis suveiktų kaip stabdys. Kadangi virvė buvo permesta per turėklą, mes su Gajumi puikiai galėjome susidoroti ir vieni, todėl paliepiau Džagui lipti žemyn ir priimti kūną.

Dalglišas paklausė:

— Kas dar tuo metu ten buvo?

— Tik Denas Padžetas. Ponia Holkūm su Mile buvo nuėjusios.

— O visas kitas personalas ir jūsų svečiai?

— Poniai Barbridž ir poniai Planket aš neskambinau ir nesakiau, kad dingo Oliveris, todėl jos nėjo kartu su mumis jo ieškoti. Galėjau susisiekti su daktaru Speideliu ir daktaru Jelandu, jeigu jie būtų buvę savo trobelėse, tačiau nė nemėginau to padaryti. Kaip svečiai, jie nėra atsakingi už Oliverio saugumą. Beje, nebuvo jokios prasmės jų trukdyti be būtino reikalo. Jau vėliau, kai pasikalbėjau su Londonu, kai sužinojome, jog jūs jau pakeliui, paskambinau jiems į namus, bet nė vienas iš jų neatsiliepė. Tikriausiai jie vaikštinėjo kur nors po šiaurės vakarų salos dalį. Turbūt jie tebevaikštinėja.

— Vadinasi, paieškos komandą sudarėte jūs abu, Džagas, ponia Holkūm, Denas Padžetas ir Milė Tranter?

— Neprašiau ponios Holkūm ar Milės pagalbos. Milė atėjo jau vėliau su Džagu, o ponia Holkūm buvo gydytojo kambaryje, kai Džo man paskambino. Ji buvo užsiregistravusi, kaip ir kasmet, pasiskiepyti nuo gripo. Adrianas Boidas ir Denis Tremletas nuėjo apieškoti rytinės salos

dalies, o Rotvudas pasakė, kad yra per daug užsiėmęs, jog galėtų padėti. Tiesą sakant, paieškos iš tikrųjų nė nepradėjo. Mes visi jau buvome išėję iš namo, kai nusileido migla, todėl mums atrodė, kad beveik nėra prasmės eiti toliau nei iki švyturio, kol neišsigiedrys. Paprastai Kūme taip būna, migla prasisklaido gana greitai.

— Iš tikrųjų jūs ir buvote pirmas, pamatęs kūną?

— Taip, iškart paskui mane atėjo Denas Padžetas.

— Kodėl pamanėte, kad Oliveris galėtų būti švyturyje arba netoli jo? Ar jis paprastai ateidavo į šią vietą?

— Nemanau. Žinoma, buvimo šioje saloje esmė ir yra tai, jog žmonės čia gali būti, kur tik nori. Mes nestebime savo svečių. Bet mes buvome netoli švyturio, ir man šovė į galvą pirmiausia jį ir apžiūrėti. Durys nebuvo užsklęstos, todėl aš užlipau vienu aukštu aukštyn ir šūktelėjau stovėdamas ant laiptų. Pamaniau, kad jis būtų mane išgirdęs, jei būtų ten buvęs. Nesu tikras, kodėl nusprendžiau apeiti švyturį. Tuo metu šitai man atrodė natūralus dalykas. Tiesa, tada migla buvo labai tiršta, todėl ieškoti toliau nebuvo prasmės. Man bebūnant švyturio pusėje į jūrą, migla staiga ėmė sklaidytis, ir aš pamačiau kūną. Milė ir Džagas ėjo aplink statinį iš uosto. Ji pradėjo rėkti, ir tada pasirodė Gajus ir ponia Holkūm.

— O virvė?

Atsakė Steivlis:

— Kai pamatėme, kad Džagas jau pagavo kūną ir paguldė ant tako, mes abu iškart nusileidome žemyn. Denas stovėjo, o Džagas klūpojo prie kūno. Jis pasakė: „Sere, jis jau miręs. Nėra prasmės mėginti gaivinti". Jis atpalaidavo Oliverio kaklą veržusią virvę ir per galvą nutraukė kilpą.

Meikroftas pratarė:

— Džagą ir Deną nusiunčiau atnešti neštuvų ir paklodės. Mes su Gajumi laukėme tylėdami. Manyčiau, mes nusigręžėme nuo Oliverio ir žvelgėme į jūrą, bent jau aš taip dariau. Neturėjome kuo jo uždengti, o žiūrėti į tokį iškreiptą veidą atrodė, na, nepadoru. Man pasirodė, kad praėjo labai daug laiko, kol grįžo Džagas ir Denas, tada jau atėjo ir Rotvudas. Tikriausiai jį atsiuntė ponia Holkūm. Jis padėjo Denui ir Džagui užkelti kūną ant neštuvų. Patraukėme namų link. Denas ir Rotvudas su ratukais vežė neštuvus, mes su Gajumi ėjome iš abiejų pusių. Atsigręžęs

šūktelėjau Džagui: „Paimk virvę ir palik švyturyje, gerai?! Neliesk mazgo ar kilpos. Vyks tyrimas, ir virvė tikriausiai bus vienas iš įrodymų".

Dalglišas paklausė:

— Ar jums neatėjo į galvą mintis virvę pasiimti su savimi?

— Nebūtų buvę prasmės. Mes visi manėme, jog tai savižudybė. Virvė per didelė, kad tilptų į mano darbo stalo stalčių, o švyturyje atrodė saugu, kaip ir bet kur kitur. Atvirai kalbant, man nė nešovė į galvą, kad galėtų būti kitaip. Kai pagalvoji, ką dar būčiau galėjęs su ja daryti? Ji tapo siaubą keliančiu objektu. Geriau jau laikyti ją toliau nuo visų akių.

Bet ji nebuvo paslėpta nuo visų akių. Kadangi durys nerakinamos, bet kas iš esančių saloje galėjo prie jos prieiti. Kuo daugiau žmonių palies kilpą ir mazgą, tuo sunkiau bus atsekti, kas pirmasis surišo neatsirišantį mazgą ir dar labiau pasistengė surišdamas du pusmazgius. Jam reikėjo pasikalbėti su Džagu Tamlinu. Darant prielaidą, jog įvykdyta žmogžudystė, Džagas būtų vienintelis, galintis pasakyti, kada ir kaip virvė nuimta. Būtų gerai, jeigu Džagas dabar būtų su jais, bet Dalglišas labai norėjo, kad nusikaltimo vietoje nesimaišytų žmonių daugiau nei išties reikia, kad apklausos nekomplikuotų kad ir netiesiogiai atskleistos jo mintys.

Jis pasakė:

— Šiuo metu mes tiek ir tegalime sužinoti. Dėkoju.

Jie lipo žemyn tylėdami, Gajus Steivlis lipo atsargiai, tarsi būtų senukas. Dabar jie ir vėl atsidūrė kambaryje prie durų. Palaidai susukta į ritę mėlynai raudonomis gijomis išmarginta virvė, nedidelė kadaruojanti kilpa, kuri, Dalglišo akimis žvelgiant, atrodė pavirtusi daiktu, sklidinu paslaptingos galios... Tokią reakciją jis buvo patyręs ir anksčiau, mąstydamas apie ginklą, kuriuo įvykdyta žmogžudystė: plieno paprastumas, medis ir virvė, ir — siaubinga jų galia. Tarsi susitarę, tylėdami jie visi mąstė apie virvę.

Dalglišas atsigręžė į Meikroftą:

— Prieš susitikdamas su visais salos gyventojais, norėčiau persimesti keliais žodeliais su Džagu Tamlinu. Ar su juo galima skubiai susisiekti?

Meikroftas ir Steivlis susižvalgė. Steivlis pasakė:

— Jis tikriausiai nuėjo į namą. Dauguma žmonių dabar jau turėtų

būti bibliotekoje, bet jis, manau, nepanorės slampinėti laukdamas. Džagas dar galėtų būti prie katerio. Jeigu taip ir yra, aš jam pamojuosiu.

Dalglišas atsigręžė į Bentoną-Smitą.

— Surask jį, seržante, gerai?

Dalglišui neprasprūdo pro akis Steivlio veidą staiga užliejęs raudonis. Jis nuspėjo jo minčių vingius. Ar Dalglišas nori būti tikras, kad jis nespės Džago įspėti, ar duoti jam kokių nors nurodymų prieš pirmą jų susitikimą?

Bentonas-Smitas atsakė „taip, sere", tada skubiai apsukęs švyturį dingo iš akių. Jis apeis uolą ir patrauks uosto link. Atrodė, kad jie laukia visą amžinybę, bet tikriausiai tepraėjo vos penkios minutės ir jie išgirdo į akmenis atsimušančius žingsnius: iš už švyturio pasirodė dvi figūros.

Artyn jų ėjo tasai stebėtojas iš prieplaukos, kurį jie matė žvelgdami iš sraigtasparnio. Pirmasis Dalglišo įspūdis jį pamačius — savimi pasitikintis vyriškas grožis. Džagas Tamlinas buvo žemas, Dalglišo manymu, žemesnis nei penkių pėdų ir šešių colių, tvirtai sudėtas, jo kresnumą dar labiau pabrėžė storo tamsiai mėlyno audinio įmantriai raštuotas žvejo apsiaustas. Iš po jo matėsi velvetinės kelnės, sukištos į juodus guminius batus. Jis buvo labai tamsus, pailgo, išraiškingo veido, garbanotais susitaršiusiais plaukais ir trumpa barzda, siauromis akimis po išlenktais antakiais — vaiskaus safyro mėlio rainelės — saulėje įdegusios odos fone. Dalglišą jis pasitiko įdėmiu žvilgsniu, nepatikliu ir tiriančiu, kuris greitai pavirto tarnybą einančio eilinio bejausmiu paklusnumu. Tai buvo visiškai nieko neišduodantis veidas.

Meikroftas pristatė Dalglišą ir Keitę, pasakė jų laipsnius, vardus ir pavardes. Jis kalbėjo apdairiai dalykiškai, todėl buvo galima numanyti, kad jiems derėjo paspausti vieni kitiems rankas. Niekas to nepadarė. Džagas linktelėjo ir tylėjo. Dalglišas nusivedė visą būrelį į tą švyturio pusę, kuri žvelgė į jūrą. Jis ėmė kalbėti be jokių įžangų.

— Norėčiau, kad jūs man kuo tiksliausiai papasakotumėte viską, kas nutiko nuo tada, kai buvote pakviestas prisidėti prie paieškos grupės.

Džagas tylėjo kokias penkias sekundes. Dalglišui pasirodė keista, kad jam reikia atgaivinti atmintį. Džagui prabilus, žodžiai plaukė sklandžiai, be jokių dvejonių.

— Ponas Boidas man paskambino iš savo kabineto ir pasakė, kad

ponas Oliveris nepasirodė gydytojo kabinete, nors buvo užsiregistravęs, ir paprašė manęs ateiti ir padėti jo ieškoti. Tada ėmė kilti rūkas, todėl nemačiau tokių paieškų prasmės. Vis dėlto nuėjau taku, vedančiu iš uosto. Trobelėje buvo ir Milė Tranter, ji nubėgo paskui mane. Kai pasiekėme švyturį, rūkas staiga išsisklaidė, ir mes pamatėme kūną. Ten buvo ir ponas Meikroftas su Denu Padžetu. Denas drebėjo ir aimanavo. Milė pradėjo rėkti, tada daktaras Steivlis ir ponia Holkūm atbėgo iš kitos švyturio pusės. Ponas Meikroftas, daktaras Steivlis ir aš žengėme vidun ir užlipome į galeriją. Pradėjome traukti kūną aukštyn, tada daktaras Steivlis pasakė, jog mums derėtų kūną nuleisti. Apsukome virvę apie turėklą, kad galėtume geriau nuleisti ir suvaldytume kritimą. Ponas Meikroftas man paliepė leistis žemyn ir priimti kūną, aš taip ir padariau. Kai jį sučiupau, ponas Meikroftas ir daktaras Steivlis numetė virvę.

Jis nutilo. Po pauzės Dalglišas paklausė:

— Ar kūną ant žemės paguldėte niekieno nepadedamas?

— Taip, sere. Denas atėjo padėti, bet man nereikėjo. Ponas Oliveris nebuvo toks sunkus.

Vėl pauzė. Aiškiai matėsi, kad savo valia Džagas nebuvo linkęs pateikti jokios informacijos, tik pasirengęs atsakinėti į klausimus.

Dalglišas paklausė:

— Kas buvo su jumis, kai guldėte jį ant žemės?

— Tik Denas Padžetas. Ponia Holkūm nuvedė mergaitę, teisingai pasielgė.

— Kas atlaisvino ir nuėmė kilpą?

Dabar pauzė buvo ilgesnė.

— Manau, kad aš.

— Ar tuo abejojate? Juk kalbame apie šios dienos rytą. Vargu ar tokią akimirką kas nors galėtų pamiršti.

— Aš nuėmiau. Manau, kad Denas man padėjo. Aš ėmiausi mazgo, o jis pradėjo traukti virvę. Kai atėjo ponas Meikroftas ir daktaras Steivlis, mes ėmėme virvę nuo galvos.

— Vadinasi, jūs abu dalyvavote nuimant virvę?

— Manyčiau, kad taip.

— Kodėl tai darėte?

Dabar Džagas pažvelgė tiesiai Dalglišui į akis. Jis atsakė:

— Atrodė natūralu tai padaryti. Virvė buvo giliai įsirėžusi jam į kaklą. Negalėjome taip jo palikti. Būtų nepadoru.

— O tada?

— Ponas Meikroftas liepė man ir Denui atgabenti neštuvus. Kai grįžome, čia buvo ponas Rotvudas, ponios Holkūm liokajus.

— Ar tada jūs pirmą kartą nelaimės vietoje pamatėte poną Rotvudą?

— Aš jau sakiau, sere. Kai Milė ir ponia Holkūm nuėjo, čia buvome likę tik mes trise ir Denas. Rotvudas atėjo tada, kai ieškojome neštuvų.

— Kas buvo daroma su virve?

— Ponas Meikroftas man šūktelėjo, kad padėčiau ją prie kitų, todėl aš ją suvyniojau ir pakabinau ant kablio.

— Jūs ją suvyniojote laisvai? Kitos virvės suvyniotos kruopščiau.

— Aš tvarkau visą laipiotojų po uolas inventorių. Esu atsakingas ir už virves. Jos visada taip laikomos. Toji virvė — visai kas kita. Nebuvo jokios prasmės jos susukti taip, kaip suku kitas, nes neketinau jos daugiau naudoti. Dabar toji virvė nelaiminga. Jai nepatikėčiau nei savo, nei kieno nors kito gyvybės. Ponas Meikroftas liepė neliesti mazgo. Tikriausiai bus atliekamas tyrimas ir ekspertams reikės apžiūrėti virvę.

— Bet jūs, aišku, ją jau palietėte. Sakėte, kad Denas Padžetas taip pat ją lietė.

— Gali būti. Aš buvau ją sučiupęs, kad atlaisvinčiau kilpą ir nutraukčiau per galvą. Žinojau, kad jis jau miręs, kad jam nebepadėsi, bet buvo nepadoru tiesiog taip jį ir palikti. Manyčiau, Denas juto tą patį.

— Jis sugebėjo padėti nepaisant jį ištikusio šoko? Kokia buvo jo būsena, kai jis pirmąkart ten atėjo?

Keitė pastebėjo, kad šis klausimas buvo netikėtas. Džagas greitai atsakė:

— Kaip ir pats sakėte, jis buvo sujaudintas. Jūs geriau jo paties paklauskite apie jausmus, sere. Turbūt jis jautėsi kaip aš. Mes buvome šokiruoti.

Dalglišas atsakė:

— Dėkoju, pone Tamlinai. Jūs viską išdėstėte labai aiškiai. Norėčiau, kad labai atidžiai apžiūrėtumėte mazgą.

Džagas taip ir padarė, tik nieko nesakė. Keitė žinojo, kad Dalglišas

moka būti kantrus, kai kantrybė gali duoti pačių geriausių rezultatų. Jis laukė, tada Džagas pratarė:

— Ponas Oliveris mokėjo surišti neatsirišantį mazgą, bet, atrodo, jis nepasitikėjo savo jėgomis. Viršuje surišti du pusmazgiai. Nemokšiškai.

— Gal žinote, ar ponas Oliveris galėjo numanyti, kad neatsirišantis mazgas yra tas mazgas, kuriuo galima sėkmingai pasinaudoti?

— Manyčiau, jis galėjo surišti neatsirišantį mazgą, sere. Jo tėvas buvo valtininkas, jis jį augino po motinos mirties. Jis gyveno Kūmo saloje, kol prasidėjus karui buvo evakuotas kartu su kitais. Paskui jis čia gyveno su tėvu, o kai sulaukė šešiolikos, išvyko. Jo tėvas galėjo jį išmokyti rišti neatsirišantį mazgą.

— O kaip virvė? Ar galite pasakyti, kad dabar ji atrodo taip pat, kaip atrodė tada, kai ją pakabinote?

Džagas pažvelgė į virvę. Jo veidas buvo be jokios išraiškos. Jis atsakė:

— Beveik taip pat.

— Ne „beveik taip pat", pone Tamlinai, ar ji atrodo visai taip pat, kaip kad jūs prisimenate?

— Sunku atsakyti. Gerai neįsižiūrėjau, kaip ji atrodė. Tiesiog ją susukau ir pakabinau. Kaip jau sakiau, sere. Virvė atrodo lyg ir tokia pati, kokią ją palikau.

Dalglišas pratarė:

— Šiam kartui viskas. Ačiū, pone Tamlinai.

Meikroftas linktelėjo duodamas suprasti, kad pokalbis baigtas. Džagas atsigręžė į jį ir mostelėjo, tarsi išsiduodamas, jog Dalglišas ir visi jo reikalai, jo galva, nėra verti dėmesio.

— Dabar jau nebėra prasmės grįžti į prieplauką, sere. Greičiausiai nereikia. Šiuo metu variklis dirba ganėtinai sklandžiai. Būsiu bibliotekoje su kitais.

Jie žiūrėjo, kaip jis eina energingais žingsniais pakrante ir dingsta. Dalglišas linktelėjo Keitei. Atsidariusi savo lagaminėlį ji išsiėmė latekso pirštines, įkalčiams skirtą didelį maišelį, tada atsargiai nukabinusi nuo kablio virvę įdėjo ją į tą maišelį ir rūpestingai jį užsegė. Išsitraukusi iš kišenės parkerį ji dirstelėjo į laikrodį ir ant etiketės užrašė laiką ir maišelio turinio pavadinimą. Bentonas-Smitas prirašė pavardę. Meikroftas

ir Steivlis stebėjo tylėdami, nesižvalgydami vienas į kitą, bet Dalglišas juto nejaukų juos apėmusį virpulį, tarsi tik dabar jie būtų supratę tikrąją jo ir jo kolegų buvimo saloje priežastį.

Staiga Steivlis pratarė:

— Aš geriau grįšiu į namą ir pažiūrėsiu, ar visi jau susirinkę bibliotekoje. Emilė neateis, bet visi kiti jau turėtų būti.

Nelaukdamas atsakymo jis išskubėjo pro duris ir nerangiai, bet stebėtinai greitai nuskuodė kaiva. Minutėlę niekas nieko nesakė. Tada Dalglišas atsigręžė į Rupertą Meikroftą.

— Man reikia, kad švyturys būtų užrakintas. Ar galima tikėtis rasti raktą?

Meikroftas tebespoksojo į Steivlį. Jis pirmasis ir pradėjo kalbėti.

— Galėčiau pamėginti paieškoti. Žinoma, iki šiol niekas dėl to nesivargino. Neturiu daug vilčių. Gali būti, kad raktą kas nors pametė prieš daugelį metų. Denas Padžetas arba Džagas tikriausiai galėtų pakeisti visą užraktą, bet abejoju, ar saloje atsirastų šioms durims pakankamai tvirta spyna. Šitai užtruks. Jeigu tai nepavyktų, jie galėtų pritaisyti tvirtas išorines velkes, bet jos, savaime suprantama, netrukdytų žmonėms eiti į vidų.

Dalglišas atsigręžė į Bentoną:

— Seržante, gal galėtum tuo pasirūpinti, kai tik baigsime pokalbį bibliotekoje? Jeigu mums teks pasikliauti velkėmis, jas reikės aprišti juosta. Žinoma, juosta nesulaikys norinčių įeiti, bet mes bent jau žinosime, jog kažkas įsibrovė vidun.

— Taip, sere.

Šįkart švyturyje jie darbą baigė. Atėjo metas susipažinti su Kūmo gyventojais.

.... 6

Jie perėjo platų holą ir atsidūrė prie bibliotekos durų. Prieš jas praverdamas Meikroftas pratarė:

— Dauguma dabar saloje gyvenančių žmonių turėtų būti čia, iš-

skyrus panelę Oliver ir poną Tremletą. Aš, žinoma, nedrįsau jų trukdyti. Ponia Holkūm ir Rotvudas yra Atlanto trobelėje, bet vėliau jie galės atsakyti į klausimus. Kai baigsite, pamėginsiu dar kartą susisiekti su daktaru Speideliu ir Marku Jelandu.

Jie įžengė į kambarį, kurio dydis ir forma — visiškai tokie patys, kaip ir Meikrofto kabineto. Ir čia buvo didelis lenktas langas su beribiu dangaus ir jūros vaizdu. Šis kambarys atitiko biblioteką su sustatytomis palei sienas raudonmedžio spintomis įstiklintomis durimis, besistiebiančiomis nuo grindų ir beveik siekiančiomis lubas. Dešinėje durų pusėje knygų lentynos buvo perdarytos į stelažą, skirtą kompaktinių diskų kolekcijai. Priešais židinį stovėjo dvi odinės kėdės aukštais atlošais, kitos kėdės buvo sustatytos aplink didelį stačiakampį stalą kambario viduryje. Čia ir įsitaisė visa draugija, išskyrus dvi moteris, susėdusias į fotelius, ir jaunesnio amžiaus tvirtai sudėtą blondinę, stovinčią ir žiūrinčią pro langą. Šalia jos buvo Gajus Steivlis. Įėjus Dalglišui ir mažajai jo grupelei, ji atsigręžė ir įsmeigė į jį atviro pasigėrėjimo žvilgsnį, trykštantį iš nuostabių akių, kurių rainelės buvo sodriai rudos kaip melasa.

Nelaukdama, kol kas nors juos supažindins, ji pratarė:

— Aš esu Džoana Steivli. Gajus stengiasi susidoroti su ligomis, o aš daliju pleistrus, vidurius laisvinančius vaistus ir placebą. Jeigu jums mūsų prireiktų, gydytojo kabinetas yra antrame bokšto aukšte.

Niekas nieko nepasakė. Pasigirdo tylus šiugždesys, kai už stalo susėdę vyrai kilstelėjo kėdes, tarsi norėtų atsistoti, bet paskui apsigalvojo. Sunkios raudonmedžio durys buvo per storos, kad koks nors murmesys pasiektų mažąją grupelę hole, bet dabar tyla tvyrojo absoliuti, ir sunku patikėti, kad kažkada ją sutrikdė. Visi langai, išskyrus vieną, buvo uždaryti, ir Dalglišas dar kartą suvokė, jog jūra alsuoja.

Meikroftas neabejotinai mintyse parepetavo, ką turės sakyti. Nors ir nesijausdamas visiškai laisvai, jis supažindino visus ramiai pasitikėdamas savimi. Autoritetingiau, nei Dalglišas tikėjosi.

— Tai komisaras Dalglišas iš Naujojo Skotland Jardo ir jo kolegos — detektyvė inspektorė Miskin ir detektyvas seržantas Bentonas-Smitas. Jie atvyko tirti tragiškos pono Oliverio mirties aplinkybių, o aš garantavau komisarui Dalglišui, kad mes visi nuoširdžiai bendradarbiausime ir padėsime išsiaiškinti tiesą.

Jis atsigręžė į Dalglišą.

— Dabar norėčiau jus supažindinti su savo kolegomis.

Jis linktelėjo į dvi foteliuose sėdinčias moteris:

— Ponia Barbridž yra mūsų šeimininkė, atsakinga už visus namų ūkio darbus, o ponia Planket — mūsų virėja.

Ponia Planket buvo solidi moteris į slyvas panašiais skruostais, negražaus, bet malonaus veido. Ji vilkėjo baltą apsiaustą, tvarkingai susagstytą ir gulantį ant tvirto jos stoto. Drabužis buvo standžiai iškrakmolytas, ir Dalglišas svarstė, ar nebus ji jo užsivilkusi tyčia, pabrėžtinai norėdama parodyti savo vietą salos hierarchijoje. Jos tamsūs plaukai su pirmosiomis žilomis sruogomis krito sunkiomis bangomis atgal, prilaikomi segtuko: tokias šukuosenas Dalglišas matė ketvirtojo dešimtmečio pradžios nuotraukose. Ji sėdėjo lyg ir visai rami, jos stiprios rankos — apvalūs kaip dešrelės pirštai, vos vos rausva oda — ilsėjosi plačiame skreite. Ponios Planket akys buvo mažos ir labai šviesios — bet, pamanė jis, nepasakytum, kad nedraugiškos, — įbestos į jį ir įdėmiai vertinančios, kaip prityrusi virėja vertina naujos virtuvės pagalbininkės būsimas gerąsias savybes ir trūkumus.

Ponia Barbridž labai priminė viso namo seniūnę. Ji ramiai tiesi sėdėjo savo krėsle, lyg pozuotų portretui. Barbridž buvo nedidelė, turėjo aukštą putlų biustą, grakščius riešus ir kulkšnis. Jos blyškios rankos su trumpais ir nelakuotais nagais buvo atgniaužtos, nerodė jokių įtampos ženklų. Plieno pilkumo plaukai tvarkingai supinti ir viršugalvyje susukti į kuodą, aštrios akys, įbestos į Dalglišą iš po akinių sidabriniais rėmeliais, daugiau klausė nei spėliojo. Burna atrodė didelė, lūpos sučiauptos, ir Dalglišas pajuto, kad Barbridž žino savo vertę ir galią: ji iš tų moterų, kurios pasiekia savo ne ko nors reikalaudamos, bet niekada nė neįsivaizduodamos, jog jų reikalavimai gali būti kvestionuojami.

Dvi moterys liko sėdėti, bet jų veidus trumpam nušvietė nežymios santūrios šypsenėlės.

Meikroftas atkreipė dėmesį į grupelę prie stalo.

— Jūs jau pažįstate Džagą Tamliną. Džagas atsakingas ne tik už kėlimą kateriu, jis yra ir kvalifikuotas elektrikas, prižiūrintis mūsų generatorių, be kurio būtume atkirsti nuo žemyno, liktume be šviesos ir energijos. Šalia Džago — Adrianas Boidas, asmeninis mano padėjėjas, toliau — Denas Padžetas, sodininkas ir visų darbų pagalbininkas,

o gale stalo — Milė Tranter. Milė padeda tvarkyti skalbinus ir dirbti virtuvėje.

Dalglišas neketino šio susitikimo labai sureikšminti, bet nieko kita nė nesitikėjo. Jis suprato, kad negali sumažinti jų įtampos, ir kiekviena tokia pastanga atrodytų juokinga. Jis čia atėjo ne kaip draugas, ir jokie formalūs apgailestavimai dėl Oliverio mirties, jokios banalybės apie tai, jog jis gailisi dėl jiems sukeltų nepatogumų, negalėjo paslėpti nemalonios tiesos. Daugiausia Dalglišas tikėjosi sužinoti jau vėliau, kiekvieną apklausdamas individualiai, bet jeigu šįryt kas nors matė Oliverį, ypač tada, kai jis ėjo švyturio link, kuo anksčiau apie tai pasakys, tuo bus geriau. Buvo ir kitas teigiamas dalykas, dėl kurio vertėjo apklausti visą grupę iš karto. Atvirai išsakytais teiginiais iškart galima suabejoti ar juos užginčyti, jeigu ne žodžiu, tai žvilgsniu. Jo įtariamieji, vėliau apklausiami pavieniui, tikriausiai bus atviresni, ir galima tikėtis, kad būtent dabar, kai jie visi kartu, atsiskleis jų tarpusavio santykiai. Jeigu įmanoma, jam reikėjo žinoti tikslų mirties laiką. Jis buvo įsitikinęs, jog paaiškės, kad preliminarus daktarės Glenister įvertinimas pasirodys esąs teisingas — Oliveris mirė apie aštuntą valandą ryto. Tačiau dešimties minučių intervalas išryškintų skirtumą tarp tvirto ir abejotino alibi, tarp dvejonės ir užtikrintumo, tarp nekaltumo ir kaltės.

Jis pratarė:

— Aš, o gal vienas iš mano pareigūnų, kiek vėliau šiandien arba rytoj susitiks su kiekvienu iš jūsų atskirai. Galbūt jūs pranešite ponui Meikroftui, jeigu ketinsite išvykti iš namo ar iš savo butų. Bet dabar, kol esame visi kartu, norėčiau paklausti, ar kas nors matė poną Oliverį po to, kai vakar vakare, maždaug penkiolika po devynių, jis išėjo iš valgomojo, arba bet kuriuo metu šįryt?

Tyla. Jų akys žvalgėsi, bet niekas nekalbėjo. Tylą nutraukė ponia Planket.

— Mačiau jį per pietus. Jis išėjo, kai įėjau į valgomąjį norėdama surinkti indus po antrojo patiekalo. Kaip paprastai, pusę dešimtos čia, bibliotekoje, patiekiau kavą, bet jis negrįžo. Per pietus aš jį mačiau paskutinį kartą. Šįryt triūsiau virtuvėje gamindama ponui Meikroftui pusryčius ir ruošdama priešpiečius.

Ji nutilo, o paskui pridūrė:

— Bet niekas jų nenorėjo, ir labai gaila, nes priešpiečiams buvo

skrebučiai su lašiša. Nėra jokios prasmės mėginti visa tai vėliau pašildyti. Tiesą sakant, viskas nuėjo vėjais. Atsiprašau, bet niekuo negaliu padėti.

Ji pažvelgė į ponią Barbridž, tarsi duodama signalą. Ponia Barbridž pratęsė:

— Pietavau savo bute, paskui skaičiau iki penkiolika po dešimtos, o tada išėjau paskutinį kartą įkvėpti šviežio oro. Nieko nemačiau. Pakilo vėjas ir ėmė pūsti stipriau, nei tikėjausi, todėl lauke užtrukau ne ilgiau nei penkiolika minučių. Šįryt buvau savo namuose, daugiausia siuvimo kambaryje, tada man paskambino ponas Meikroftas ir pasakė, kad ponas Oliveris rastas pasikoręs.

Keitė paklausė:

— Kuria kryptimi vakar vakare ėjote pasivaikščioti?

— Iki švyturio ir atgal, palei viršutinę uolą. Aš dažnai einu ten pasivaikščioti prieš miegą. Kaip jau sakiau, nieko nemačiau.

Adrianas Boidas sėdėjo ramus, kiek pasikūprinęs, sunėręs po stalu rankas. Iš visų keturių, sėdinčių greta, jis, kuriam neteko pamatyti kyburiuojančio Oliverio kūno, atrodė labiausias prislėgtas. Bespalvis jo veidas blizgėjo nuo prakaito, viena labai tamsių plaukų sruoga buvo prilipusi prie kaktos ir atrodė teatrališkai juoda, tarsi nudažyta. Jis buvo nuleidęs žvilgsnį į savo rankas, bet dabar pakėlė akis ir įbedė jas į Dalglišą.

— Aš vakarieniavau vienas savo namuose, o paskui jau niekur nėjau. Šįryt anksti susiruošiau į darbą — truputį prieš aštuonias — ir perėjau per salą, bet nieko nemačiau, tada maždaug dvidešimt po devynių į kabinetą atėjo ponas Meikroftas.

Dabar jie sužiuro į Deną Padžetą. Jo blyškaus veido baimės kupinos akys klaidžiojo, tarsi ieškodamos kitų žvilgsniuose patikinimo, kad dabar jo eilė kalbėti. Jis caktelėjo lūpomis. Kiti laukė. Galiausiai prasiveržę žodžiai buvo trumpi, tariami priverstinai drąsiai, todėl skambėjo keistai priešiškai. Dalglišas buvo pernelyg patyręs, kad manytų, jog baimė reiškia kaltę: dažnai žmogžudystės baisumas labiausiai išgąsdina nekalčiausią. Bet jį domino šios baimės priežastis. Jis jau dabar nujautė, kad visuotinė antipatija Oliveriui turėjo gilesnes šaknis nei nesugyvenama jo asmenybė ar ginčai dėl gyvenamosios vietos. Ponia Emilė Holkūm, turėdama tokią garsią pavardę, galėjo drąsiai pasiprie-

šinti Oliveriui. Jis labai laukė, kada galės apklausti ponią Holkūm. Gal Padžetas buvo dar pažeidžiamesnė auka?

Padžetas pratarė:

— Prieš vakarienę ėjau pasivaikščioti, bet aštuntą jau buvau savo namuose, o paskui jau niekur nėjau. Pono Oliverio nemačiau nei vakar vakare, nei šiandien iš ryto.

Milė pratarė:

— Ir aš nemačiau, — paskui ji pažvelgė į Keitę tarsi įspėdama, kad ši nesumanytų pasakyti kitaip. Dalglišui pasirodė keista, kad žmogus, atrodantis vos vyresnis už vaiką, galėtų pasirinkti darbą Kūmo saloje. Net nekyla abejonių, kad ši maža, izoliuota, atidžiai kontroliuojama sala daugeliui paauglių būtų tikras prakeiksmas. Ji vilkėjo labai trumpą šviesaus džinsinio audinio švarkelį, gausiai puoštą emblemomis, ir sėdėjo nenustygdama kėdėje, todėl kartkartėmis Dalglišas žvilgsniu kliudydavo siaurą gražaus jauno kūno juostelę, pasimatančią tarp švarko kraštelio ir džinsų juosmens. Šviesūs jos plaukai buvo sušukuoti į viršų ir surišti į uodegėlę, o neklusnių kirpčiukų sruogelės dengė beveik pusę aštrių bruožų veido ir mažas neramias akis. Neseniai patirto šoko nesimatė nė ženklo, o nedidelės suspaustos lūpos bylojo apie niaurų agresyvumą. Dalglišas nujautė, kad dabar ne pats tinkamiausias metas toliau klausinėti Milės, bet taktiškai su ja elgiantis ir kalbantis prie keturių akių ji galėtų suteikti daugiau informacijos už vyresniuosius.

Jų akys nukrypo į Džagą. Jis pasakė:

— Turint galvoje, kad ponas Oliveris buvo gyvas ir sveikas per pietus, jūsų tikriausiai nedomins, kas vyko penktadienio vidurdienį. Vakarieniavau savo namuose. Jeigu jums įdomu, valgiau dešros ir bulvių košės. Šįryt keturiasdešimčiai minučių buvau išplaukęs kateriu, nes norėjau patikrinti variklį. Turėjau šiek tiek vargo. Šitai truko nuo septynios keturiasdešimt penkios iki dvidešimt po aštuonių, tikiuosi, pasakiau gana tikslų laiką.

Keitė paklausė:

— Kur plaukėte? Na, turiu galvoje kryptį.

Džagas pažvelgė į ją taip, tarsi klausimas būtų nesuprantamas.

— Tiesiai pirmyn ir tiesiai atgal, panele. Tai nebuvo pasiplaukiojimas pramogai.

Keitė tvardėsi.

— Ar praplaukėte pro švyturį?

— Ne, ar galėčiau praplaukti neplaukdamas tiesiai į jūrą ir atgal?

— Bet jūs matėte švyturį?

— Būčiau jį matęs, jeigu būčiau žiūrėjęs į tą pusę, bet aš nežiūrėjau.

— Vargu ar jis toks nepastebimas, ką?

— Buvau užsiėmęs kateriu. Nieko nemačiau, nei daiktų, nei žmonių. Grįžęs savo namuose buvau vienas, o apie pusę dešimtos atėjo Milė. Kitas neramus momentas buvo tada, kai paskambino ponas Boidas ir pasakė, kad dingo ponas Oliveris. Ponas Boidas paprašė, kad padėčiau jo ieškoti. Visa kita aš jums jau pasakojau.

Įsiterpė Milė:

— Tu sakei, kad neplauksi tikrinti katerio iki pusės dešimtos. Žadėjai ir mane kartu paimti.

— Na, aš persigalvojau. Beje, Mile, tai nebuvo pažadas.

— Tu net nenorėjai, kad aš su tavim eičiau jo ieškoti. Liepei man likti trobelėje. Nežinau, kas tave taip supykdė.

Atrodė, kad ji tuoj pravirks.

Nei Steivlis, nei jo žmona nenorėjo sėdėti. Stebėdamas juos abu, vis dar tebestovinčius prie lango, Dalglišas buvo priblokštas jų skirtingumo. Kultūringo paprastumo žabojamos vidinės įtampos įspūdis, kurį buvo galima susidaryti žvelgiant į Gajų Steivlį, dar labiau išryškino ugningą jo žmonos vitališkumą. Ji buvo tik coliu žemesnė už vyrą, putlia krūtine, ilgomis kojomis. Jos šviesūs, o prie šaknų tamsūs plaukai — tiek stori, kiek jos vyro reti — buvo suimti dvejomis raudonomis šukomis. Kelios geltonos sruogos vilnijo ant kaktos rėmindamos veidą, kuriame išryškėjo pirmos laiko žymės. Jos greičiau pabrėžė, o ne slopino neabejotiną jos moteriškumą. Ją buvo galima vadinti tipažu — graži, seksuali, reikli moteris, dominuojanti prieš silpnesnį nevykėlį vyrą. Visada vengiantis stereotipų Dalglišas manė, jog realybė gali pasirodyti subtilesnė ir įdomesnė. Taip pat ir pavojingesnė. Iš visų kambaryje susirinkusių žmonių ji buvo labiausiai atsipalaidavusi. Šiam susitikimui ji buvo persirengusi, pasirinkusi dalykiškesnius drabužius nei dėvėtų įprastą darbo dieną. Dygsniuoto kreminio švarkelio, dėvimo kartu su siauromis juodomis kelnėmis, šilkas blizgėjo. Švarkelio ji neužsisegė,

kad matytųsi juodi marškinėliai, kurių iškirptė buvo tokia atvira, jog matėsi tarpelis tarp krūtų.

Ji pasakė:

— Jūs, žinoma, susipažinote su mano vyru, kai ėjote apžiūrėti nusikaltimo vietos. O gal savižudybė jau nėra nusikaltimas? Vis dėlto tikriausiai tai savižudybė su pagalbininku, tiesa? Nemanau, kad Oliveriui reikėjo pagalbos. Šį dalyką jis turėjo padaryti pats.

Keitė paklausė:

— Ar galėtumėte atsakyti į klausimą, ponia Steivli?

— Vakar vakare čia pietavau kartu su vyru. Mes abu likome bibliotekoje išgerti kavos. Grįžome į Delfinų trobelę ir buvome ten vieni du, truputį prieš vienuoliktą nuėjome miegoti. Nė vienas iš mūsų nebuvome išėję iš trobelės. Man nebūdinga toji aistra prieš einant miegoti pakvėpuoti grynu oru. Pusryčiavome kartu trobelėje, valgėme greipfrutą, skrebučių ir gėrėme kavos, o tada nuėjau į gydytojo kabinetą laukti Oliverio. Devintą valandą jis turėjo ateiti kraujo tyrimui. Kai dvidešimt po devynių jo vis dar nebuvo, pradėjau skambinti norėdama išsiaiškinti, kas jį užlaikė. Oliveris būdavo apniktas įkyrių neramių minčių, bet tikėjausi, kad jis, nepaisant jo baimės adatoms, arba paskambins ir atidės vizitą, arba bus punktualus. Neprisidėjau prie ieškančiųjų, bet mano vyras išėjo ieškoti. Pirmą kartą apie tai, kas nutiko, sužinojau tada, kai grįžo Gajus ir viską papasakojo. Bet jūs viską apie tai jau žinote.

Dalglišas pratarė:

— Ačiū, kad viską papasakojote.

Ji nusišypsojo.

— Vargu ar mano pasakojimas skirsis nuo mano vyro. Jeigu norėtume sufabrikuoti alibi, mums užtektų laiko iki jums atvykstant.

Akivaizdžiai matėsi, kad jos atvirumas trikdo visą draugiją. Įsivyravusioje tyloje beveik buvo galima išgirsti šoko sukeltą drebuliuką. Visi stengėsi nesutikti vieni kitų žvilgsnių.

Tada prakalbo ponia Barbridž:

— Mes čia susirinkome ne tam, kad vienas kitam pateiktume savo alibi. Savižudybei alibi nereikia.

Džagas įsiterpė:

— Taip pat nereikia ir aukščiausio rango Londono policijos pa-

reigūnų, atvykstančių sraigtasparniu. Kuo netinkama Kornišo policija? Manau, jiems užtenka kompetencijos savižudybei tirti. — Jis nutilo, o paskui pridūrė: — Arba žmogžudystei, jeigu jau taip.

Visų žvilgsniai nukrypo į Dalglišą. Jis pratarė:

— Niekas nekvestionuoja vietinės policijos kompetencijos. Esu čia gavęs Kornišo policijos sutikimą. Juos, kaip ir beveik visas policijos pajėgas, spaudžia darbai. O šį reikalą svarbu sutvarkyti kuo greičiau, minimaliai jį viešinant. Šiuo metu aš tiriu daug įtarimų keliančią mirtį.

Ponia Barbridž švelniai pratarė:

— Bet ponas Oliveris buvo svarbus žmogus, žinomas rašytojas. Žmonės kalba, kad jam gali būti paskirta Nobelio premija. Jūs negalite nuslėpti mirties, ypač šios mirties.

Dalglišas atsakė:

— Mes jos ir neslepiame, tik stengiamės ją išaiškinti. Žinia jau perduota pono Oliverio leidėjams, ir tikriausiai šio vakaro žinių laidose apie tai praneš televizija ir radijas. Galbūt šios naujienos atsidurs ir rytdienos laikraščiuose. Saloje nebus leista atsirasti jokiems žurnalistams, o į visus klausimus atsakinės Londono policijos atstovai spaudai.

Meikroftas pažvelgė į Dalglišą, o tada tarsi sulaukęs signalo pratarė:

— Aišku, kalbų bus, bet aš viliuosi, kad nė vienas iš jūsų bendraudami su išoriniu pasauliu prie tų kalbų neprisidės. Už daugelį svarbių dalykų atsakingi vyrai ir moterys čia atvyksta ieškoti vienatvės ir ramybės. Koncernas nori užtikrinti, kad jie vis dar galėtų tą vienatvę ir ramybę čia surasti. Sala įgyvendino tai, ko norėjo pirmasis dovanotojas, bet tik čia dirbančių žmonių — jūsų visų — dėka, tik todėl, kad esate atsidavę, lojalūs ir neabejotinai taktiški. Prašau jūsų ir toliau būti tokiems taktiškiems ir lojaliems ir padėti ponui Dalglišui kuo greičiau išsiaiškinti tiesą apie pono Oliverio mirtį.

Tada atsidarė durys. Visų akys nukrypo į ką tik atėjusįjį. Jis žingsniavo ramiai, pasitikėdamas savimi ir atsisėdo ant vienos iš likusių tuščių kėdžių prie stalo.

Dalglišas dažnai nustebdavo pamatęs kokį nors žinomą mokslininką, ir dabar jis nustebo, kaip jaunai atrodo Jelandas. Jis buvo aukštas, daugiau kaip šešių pėdų, šviesių garbanotų plaukų ilgis ir laisva šukuosena atrodė jaunatviškai. Gražus jo veidas nepriminė banalaus

tradicinio gražuolio — skruostikauliai buvo atsikišę, o plonos lūpos tvirtai sučiauptos. Dalglišui retai kada tekdavo išvysti taip aiškiai nuovargio paženklintą veidą, tokias akivaizdžias nuolatinės atsakomybės naštos ir persidirbimo žymes. Bet dėl šio žmogaus autoriteto abejonių nekilo.

Jis pratarė:

— Markas Jelandas. Kai grįžau į Marileto trobelę valgyti priešpiečių, radau telefono žinutę apie Oliverio mirtį. Kaip įsivaizduoju, šio susirinkimo tikslas — pamėginti nustatyti mirties laiką.

Dalglišas pasakė:

— Aš norėčiau paklausti, ar jūs matėte poną Oliverį vakar po pietų arba kuriuo nors metu šiandien iš ryto.

Jelando balsas stebino, jis buvo šiurkštokas, turėjo lengvą rytų Londono akcento prieskonį.

— Jums tikriausiai jau pasakojo apie mūsų kivirčą prie pietų stalo. Kol neįžengiau į šį kambarį, šįryt nemačiau nieko, nei gyvo, nei mirusio. Daugiau niekuo negaliu padėti, jeigu kalbama apie laiką.

Buvo tylu. Meikroftas pažvelgė į Dalglišą.

— Ar šiam kartui viskas, komisare? Tada visiems dėkoju, kad atėjote. Prašyčiau jus užtikrinti, kad aš ar vienas kuris iš pono Dalglišo komandos narių žinotų, kur prireikus jus rasti.

Visa draugija, išskyrus ponią Barbridž, pakilo ir ėmė skirstytis. Nuotaika buvo slogi, kaip vyresnių kursų studentų po itin nepasisekusio seminaro. Ponia Barbridž vikriai pakilo, pažvelgė į laikrodėlį ir, dirstelėjusi į Meikroftą, pasuko durų link.

— Pamaniau, kad su viskuo susidorojai labai kompetentingai, Rupertai, bet vargu ar reikėjo tos pastabos apie lojalumą ir taktiškumą. Ar per visą tą laiką, kol čia gyvename, kuris nors salos gyventojas buvo nelojalus ir netaktiškas?

Kai Jelandas priėjo prie durų, jį užkalbino Dalglišas:

— Gal galėtumėte lukteltėti, daktare Jelandai?

Kai Bentonas-Smitas uždarė duris paskui paskutinį išėjusį salos gyventoją, Dalglišas pratarė:

— Paprašiau jūsų pasilikti, nes man neatsakėte, kai paklausiau, ar kalbėjotės su ponu Oliveriu vakar vakare po devintos trisdešimt. Aš vis dar norėčiau išgirsti atsakymą į šį klausimą.

Jelandas ramiai į jį pažvelgė. Dalglišą ir vėl pribloškė šio žmogaus galia.

Jelandas atsakė:

— Man nepatinka, kai mane tardo, ypač kai tardo viešai. Štai kodėl delsiau ateiti. Šįryt Oliverio nemačiau ir su juo nesikalbėjau. Šitai neabejotinai būtų man parankus laikas, jeigu jis nebūtų sumanęs nerti į amžiną tamsą vakar vėlai vakare. Bet po pietų aš vis dėlto jį mačiau. Jam išėjus, aš išėjau paskui.

Ir šitai, mąstė Dalglišas, yra faktas, kuris nei Meikroftui, nei Steivliui nepasirodė tiek vertas, kad būtų jam papasakotas.

— Aš nusekiau paskui jį, nes mes susiginčijome, o tame ginče buvo daugiau kandumo ir pašaipos nei aiškumo. Užsisakiau pietus tik todėl, kad žinojau, jog ten bus ir Oliveris. Norėjau jam papriekaištauti dėl naujos jo knygos, norėjau, kad jis paaiškintų, ką joje parašė. Aš supratau, kad nukreipiau į jį visą savo pyktį, kurį sukėlusi priežastis buvo visai kita. Pamačiau, kad vis dar turiu jam šį tą pasakyti. Jeigu tai būtų buvęs ne jis, o kas nors kitas, nebūčiau varginęsis. Esu pripratęs prie neišmanymo ir pagiežos, na, gal ir nepripratęs, bet dažniausiai psichologiškai pajėgiu susidoroti. Su Oliveriu viskas buvo kitaip. Jis yra vienintelis šiuolaikinis romanistas, kurį skaitau, na, iš dalies todėl, kad neturiu daug laiko skaityti savo malonumui, bet svarbiausia todėl, kad laikas, praleistas jį skaitant, nebūna sugaištas veltui. Jis nesileidžia į nereikalingas smulkmenas. Manyčiau, jis mums suteikia tai, ką Henris Džeimsas vadino romano tikslu — padeda žmogaus širdžiai pažinti save. Truputį pretenzinga, bet tame yra šiek tiek tiesos, jeigu jums reikia grožinės literatūros sofistikos. Aš nebuvau nusiteikęs aiškinti, ką darau, — galiausiai, vienintelis žmogus, kurį turėčiau įtikinėti, esu aš pats, — bet norėjau, kad jis suprastų, bent jau dalis manęs to norėjo. Buvau labai pavargęs ir per pietus išgėręs per daug vyno. Nebuvau girtas, bet ir neįstengiau blaiviai mąstyti. Turbūt turėjau du vienas kitam prieštaraujančius motyvus — pamėginti atkurti šiokią tokią taiką su žmogumi, kurio absoliutų atsidavimą savam menui gerai supratau ir juo žavėjausi, ir jį įspėti: jeigu jis ir vėl ims kištis į mano personalo ir laboratorijos darbą, aš pareikalausiu visa tai uždrausti. Na, žinoma, nepareikalaučiau. Tada viskas būtų paviešinta, o tokio viešumo mes turime vengti. Bet aš vis dar pykau. Man prisiartinus jis sustojo ir atsigręžė, įsiklausydamas į tamsą.

Pauzė. Dalglišas laukė. Jelandas tęsė:

— Aš jam pabrėžiau, jog atlikdamas vieną eksperimentą galiu pasinaudoti penkiais primatais, būtent taip ir yra. Paskui jie tinkamai prižiūrimi, gerai maitinami, mankštinami, su jais žaidžiama, jie net mylimi. Jų mirtis bus lengvesnė nei kitų, gyvenančių gamtoje, ir šios mirtys galiausiai gali sumažinti, gal net išgydyti šimtų tūkstančių žmonių skausmą, gali padaryti galą kai kurioms baisiausioms ir sunkiausiai gydomoms žmonių ligoms. Ar neturėtume pamąstyti apie kančios aritmetiką? Norėjau jam užduoti vieną klausimą: jeigu aš, pasinaudojęs penkiais gyvūnais, galėčiau išgelbėti nuo visą gyvenimą besitęsiančių kančių, gal net nuo mirties, penkiasdešimt tūkstančių kitų gyvūnų — ne žmonių, ar jam neatrodytų šių penkių gyvūnų netektys pateisinamos remiantis ir proto, ir žmogiškumo kriterijais? Taigi kodėl ne žmonės? Jis atsakė: „Manęs nedomina kitų — žmonių ar gyvūnų — kančios. Mane traukė pati problema". Aš atsakiau: „Bet jūs esate didis rašytojas humanistas. Jūs suprantate kančią". Gerai prisimenu, ką jis atsakė: „Aš apie tai rašau; aš to nesuprantu. Man tai svetima, negaliu to pajusti. Jeigu galėčiau jausti, negalėčiau apie tai rašyti. Jūs veltui gaištate laiką, daktare Jelandai. Mes abu darome tai, ką turime daryti. Nė vienam iš mūsų nėra kito pasirinkimo. Bet šitai turi pabaigą. Manasis galas labai arti". Jis kalbėjo taip, tarsi būtų labai pavargęs, netekęs bet kokios atjautos. Aš apsigręžiau ir palikau jį ramybėje. Man atrodė, kad kalbuosi su žmogumi, kuriam tuoj tuoj pritrūks kantrybės. Jis atrodė tarsi sugautas, tarsi įkalintas, kaip vienas iš mano gyvūnų. Man nerūpi, kokios gali būti savižudybės kontraindikacijos. Esu įsitikinęs, kad Natanas Oliveris nusižudė.

Dalglišas ramiai pratarė:

— Dėkoju. Ir tai buvo pokalbio pabaiga, paskutinis kartas, kada jį matėte ir su juo kalbėjotės?

— Taip, paskutinis kartas. Gal tai buvo paskutinis kartas, kai jis apskritai su kuo nors kalbėjosi.

Jis patylėjo, o paskui pridūrė:

— Jeigu, žinoma, tai nėra žmogžudystė. Bet aš esu naivus. Galbūt per daug sureikšminu paskutiniuosius Oliverio žodžius. Londono policija nesiųstų grėsmingojo poeto detektyvo, kad šis tirtų įtariamą savižudybę mažoje saleleje.

Galbūt šie žodžiai nebuvo ištarti norint pasišaipyti, bet nuskambėjo kaip pajuoka. Keitė stovėjo šalia Bentono, ir jai pasirodė, kad išgirdo tylų urzgimą, panašų į pikto šunyčio. Šis garsas buvo toks absurdiškas, jog ji sunkiai susitvardė nenusišypsojusi.

Jelandas tęsė:

— Gal turėčiau pasakyti, kad iki vakar vakaro pietų niekada nebuvau susitikęs su Natanu Oliveriu, nemačiau jo ir po antro mūsų susidūrimo. Gerbiau jį kaip romanistą, bet man jis nepatiko. O dabar, jeigu neturite daugiau ko manęs paklausti, norėčiau grįžti į Marileto trobelę.

Jis išėjo taip pat skubiai, kaip ir buvo atėjęs.

Bentonas pratarė:

— Įtartinas reikalas, sere. Iš pradžių jis prisipažįsta, jog užsisakė pietus tik todėl, kad norėjo išprovokuoti ginčą su Oliveriu, paskui išeina paskui jį, kad nuramintų arba dar labiau įbaugintų ir pagrasintų. Jis nesuformuluoja, koks gi buvo tikrasis jo tikslas, bet juk jis — mokslininkas.

Dalglišas atsakė:

— Net ir mokslininkams būdingas iracionalumas. Jis gyvena ir dirba jausdamas nuolatinę grėsmę sau ir savo šeimai. Hajeso-Skolingo laboratorija ir yra didysis taikinys, į kurį nusitaikę kovojantys už gyvūnų išlaisvinimą žmonės.

Bentonas pasakė:

— Vadinasi, jis atvyksta į Kūmą savo žmoną ir šeimą palikęs be globos.

Keitė įsiterpė:

— Mes to nežinome, bet vienas dalykas yra aiškus, sere. Turint galvoje daktaro Jelando liudijimą, niekas nepatikėtų, jog tai — žmogžudystė. Jis buvo akivaizdžiai nusiteikęs mus įtikinti, jog Oliveris nusižudė.

Bentonas atsakė:

— Galbūt jis ir pats nuoširdžiai tiki, kad taip yra. Be abejo, jis nematė tų žymių ant Oliverio kaklo.

— Ne, bet jis yra mokslininkas. Jeigu jis tas žymes paliko, tai turėtų žinoti, jog jos ten ir bus.

7

Miranda Oliver telefonu pasakė, jog yra pasirengusi apklausai, jeigu komisaras Dalglišas panorėtų ateiti dabar. Kadangi jam teks klausinėti sielvartaujančią dukrą, Dalglišas pamanė, jog pasielgs taktiškai, jei kartu pasikvies tik Keitę. Jis norėjo, kad Bentonas kai ką padarytų — reikėjo patikrinti atstumus tarp trobelių ir švyturio, nufotografuoti žemutinę uolą, ypač tas vietas, kuriose būtų nelabai sudėtinga užlipti viršun ar nusileisti. Žemutinė uola, atrodo, visiems turėtų kelti sunkumų. Uola kyšojo apėjusi krūmais: vargu ar reikėtų abejoti, kad vakarinėje salos pakrantėje esančiose trobelėse gyvenantys žmonės galėtų nueiti paskutinį ketvirtį mylios iki švyturio nepastebėti.

Sakalo trobelė, palyginti su Kūmo namu, net ir su kaimynine Ruonių trobele, buvo didesnė nei atrodė iš oro. Ji stovėjo plokščioje įduboje, žvelgiant nuo tako pusiau pasislėpusi ir labiau nei kitos trobelės nutolusi nuo uolos krašto. Ji buvo, kaip ir kitos, akmeninėmis sienomis, su priebučiu, dviem langais pirmame aukšte ir dviem langais viršuje, šiferiu dengtu stogu, tačiau šis aiškus panašumas dvelkė atsiskyrėliškumu, net atšiaurumu. Galbūt tokį tyčinės izoliacijos įspūdį sąlygojo didesnis atstumas nuo uolos ir plokščia įduba, turbūt todėl šioji trobelė atrodė mažiau patraukli už savo kaimynes.

Apatinius langus dengė užuolaidos. Prie įėjimo kabojo geležinis belstukas. Durys atsivėrė beveik iškart, kai Keitė švelniai pabeldė. Miranda Oliver pasitraukė ir nežymiai mostelėjusi pakvietė juos vidun.

Prieš išeidamas iš savo kabineto Dalglišas per pusę minutės permetė svarbiausius Natano Oliverio gyvenimo faktus, pavartė „Kas yra kas", todėl žinojo, kad jis vedė 1970-aisiais, o dukters susilaukė būdamas trisdešimt šešerių. Tačiau dabar ramiai į jį žvelgianti jauna moteris atrodė vyresnė nei trisdešimt dvejų. Ji buvo aukšta krūtine, su ryškėjančiais moteriško solidumo bruožais. Dalglišui ji pasirodė menkai panaši į tėvą, išskyrus stambią nosį ir aukštą kaktą, nuo kurios buvo nubraukti vešlūs šviesiai rudi plaukai, perkišti per vilnonę kilpą ir krintantys ant sprando. Jos burna buvo nedidelė, bet išraiškinga, skruostai kiek padribę. Gražiausios jos veide buvo pilkšvai

žalios akys, dabar ramiai žvelgiančios į jį. Neatrodė, kad ji neseniai būtų verkusi.

Dalglišas neprisistatė. Dirbdamas detektyvo darbą jis daugybę kartų buvo patyręs tokias akimirkas, kurios jam, kaip ir bet kuriam kitam jo pažįstamam pareigūnui, neatrodė lengvos. Formalūs užuojautos žodžiai geriausiu atveju skambėjo nenuoširdžiai, blogiausiu — sentimentaliai ir šleikštokai. Bet šį kartą jam buvo užbėgta už akių.

Miranda Oliver pratarė:

— Žinoma, mano netektis didžiausia. Aš juk esu jo dukra, beveik visą savo brandų gyvenimą gyvenau dirbdama kartu su juo. Bet mano tėvo mirtis yra dar ir literatūros pasaulio netektis, viso pasaulio netektis.

Ji trumpam nutilo.

— Gal galėčiau jums ko nors pasiūlyti? Kavos? Arbatos?

Ši akimirka Dalglišui pasirodė, galima sakyti, labai keista. Jis atsakė:

— Ne, ačiū, nieko nereikia. Atsiprašau, kad turiu jus trukdyti tokiu metu, bet esu tikras, kad jūs suprasite, kaip mums tai svarbu.

Kadangi nebuvo pasiūlyta jokios kėdės, jis pridūrė:

— Gal atsisėskime?

Kambario ilgis sutapo su visos trobelės ilgiu; netoli durų esanti valgomojo zona, Dalglišo supratimu, vedė į virtuvę, o tolimiausiame gale buvo Oliverio kabinetas. Prieš langą į jūrą stovėjo masyvus ąžuolinis darbo stalas, šalia — kvadratinis stalelis su kompiuteriu ir kopijavimo aparatu, o palei dvi sienas buvo sustatytos ąžuolinės lentynos. Valgomojo zona atliko ir nedidelės svetainės funkcijas: iš abiejų židinio pusių čia buvo pastatytos dvi kėdės aukštomis atkaltėmis, po langu — sofa. Bendras įspūdis — nepatogu ir asketiška. Degėsių kvapo nesijautė, bet židinyje matėsi pajuodę popieriai ir balti pelenai.

Jie susėdo už valgomojo stalo. Miranda Oliver buvo susikaupusi, tarsi rengtųsi visuotiniam susirinkimui. Tada jie išgirdo lėtai laiptais besileidžiančius sunkius žingsnius, pasirodė jaunas vyriškis. Tikriausiai jis girdėjo, kaip jie beldėsi, tikriausiai žinojo, jog jie atėję, bet jo žvilgsnis klaidžiojo nuo Dalglišo prie Keitės, tarsi jį baugintų jų viešnagė. Jis vilkėjo mėlynais džinsais ir tamsiai mėlynu storu megztiniu, kurio didumas išryškino paties vyriškio smulkumą. Kitaip nei Miranda

Oliver, jis atrodė priblokštas sielvarto ar baimės, o gal ir vieno, ir kito. Jo veidas buvo jaunatviškas, jis atrodė greitai pažeidžiamas, o lūpos — beveik bespalvės. Rudi plaukai labai tvarkingai ir labai trumpai apkirpti, kirpčiukai krito ant kaktos virš giliai įdubusių akių, todėl jis atrodė kaip vienuolis novicijus. Dalglišas beveik tikėjosi pamatyti tonzūrą.

Miranda Oliver pratarė:

— Tai Denis Tremletas. Jis buvo mano tėvo korektorius ir sekretorius. Manau, turėčiau jums pasakyti, kad mes su Deniu susižadėję ir ketiname susituokti, bet gal mano tėvas apie tai buvo užsiminęs vakar per pietus.

— Ne, — atsakė Dalglišas, — mums to nesakė.

Jis ėmė svarstyti, ar turėtų pasveikinti porą. Užuot pasveikinęs jis paklausė:

— Gal galėtumėte prie mūsų prisidėti, pone Tremletai?

Tremletas priėjo prie stalo. Dalglišas pastebėjo, kad jis nežymiai šlubčiojo. Minutėlę padvejojęs, jis atsisėdo ant kėdės šalia Mirandos. Ji pažvelgė į jį kaip savininkė, kiek grėsmingu žvilgsniu, ir ištiesė ranką jo link. Panašu, kad Tremletas abejojo, ar paimti Mirandos ranką, bet prieš jam abi rankas nuleidžiant po stalu jų pirštai trumpam susilietė.

Dalglišas paklausė:

— Ar susižadėjote neseniai?

— Jau per paskutinę tėtės viešnagę Jungtinėse Valstijose supratome, kad vienas kitą mylime. Tiesą sakant, tai nutiko Los Andžele. Nebuvome oficialiai susižadėję iki vakar, o tėvui apie tai pranešiau vakar vakare.

— Kaip jis reagavo į šią naujieną?

— Jis pasakė, jog jau kuris laikas įtarė, jog mes vienas kitam vis labiau patinkame, todėl šitai jo nenustebino. Jis džiaugėsi dėl mūsų, o aš jam išdėsčiau mūsų ateities planus, pasakiau, kad mes galėtume gyventi Londone, tame bute, kurį jis buvo nupirkęs Deniui, bent jau tol, kol įsigysime savo namus. Aš jį patikinau, kad jis bus prižiūrėtas, kad mes su Deniu jį lankysime kiekvieną dieną. Jis žinojo, kad be mūsų neišsivers, o mes norėjome garantuoti, kad jam ir nereikės verstis be mūsų, bet, žinoma, jo gyvenimas šiek tiek pasikeis. Paskui mes ėmėme svarstyti, ar jis neapsimetinėja džiaugdamasis dėl mūsų, gal jis vis dėlto nerimauja, kad laukia perspektyva gyventi vienam. Žinoma, jam nerei-

kėjo nerimauti. Ketinome surasti patikimą namų šeimininkę, o dieną ir patys būtume jį lankę, bet gali būti, kad naujiena jam sukėlė didesnį šoką nei man tada atrodė.

Keitė pratarė:

— Vadinasi, šią žinią jam pasakėte jūs. Jūs neketinote susiimti su tėvu abu?

Tikriausiai ji netyčia pasirinko tokį veiksmažodį. Mirandos Oliver skruostai išraudo, ir ji drėbė atsakymą pro kietai sučiauptas lūpas:

— Man nereikėjo su juo susiimti. Aš esu jo dukra. Nebuvo jokio susidūrimo. Išdėsčiau jam savo naujieną, o jis tuo apsidžiaugė, bent jau man taip pasirodė.

Keitė atsigręžė į Denį Tremletą.

— Ar jūs kalbėjotės su ponu Oliveriu po to, kai jūsų sužadėtinė pranešė jam naujieną?

Tremletas mirkčiojo, tarsi mėgindamas sulaikyti ašaras, ir buvo aišku, kad tik labai pasistengęs jis sugebėjo pakelti į ją akis.

— Ne, nepasitaikė progos. Jis pietavo name, o kai grįžo, jau buvau išėjęs. Kai šįryt atėjau, jo jau nebuvo. Daugiau jo nemačiau.

Jo balsas drebėjo. Keitė atsigręžė į Mirandą Oliver.

— Kaip laikėsi jūsų tėvas nuo tada, kai atvykote į salą? Ar jis atrodė prislėgtas, sunerimęs, tarsi nesavas?

— Jis buvo labai tylus. Žinau, jam kėlė nerimą artėjanti senatvė, jis jaudinosi, jog galbūt jo talentas blėsta. Jis taip nesakė, bet mes buvome labai artimi. Jutau, kad yra nelaimingas.

Ji atsigręžė į Tremletą.

— Ir tu tai jautei, tiesa, mielasis?

Toks beveik šokiruojantis netikėtas švelnumas, prasiveržęs droviu žodžiu, ką tik įvaldytu ir dar gerai nepažįstamu, buvo panašesnis į lengvą panieką nei į meilią glamonę. Atrodo, Tremletas to nepastebėjo.

Jis atsigręžė į Dalglišą ir tarė:

— Jis manimi pernelyg nepasitikėjo, mūsų santykiai buvo kitokie. Tiesiog buvau jo korektorius ir sekretorius. Žinau, jis jaudinosi, jog paskutinė jo knyga nebuvo taip gerai sutikta kaip ankstesnės. Aišku, dabar jis yra tapęs klasikos dalimi, kritikai visada jį gerbė. Bet jis pats nebuvo patenkintas. Rašymas trukdavo ilgiau, žodžiai taip lengvai nebeateidavo. Bet jis vis dar buvo nuostabus rašytojas.

Jo balsas nutrūko.

Miranda Oliver pasakė:

— Manau, ponas Meikroftas ir daktaras Steivlis, taip pat ir kiti jums patvirtins, kad mano tėvas buvo sunkus žmogus. Jis turėjo teisę toks būti. Jis čia gimė, ir pagal koncerno dokumentus jie negalėjo jam uždrausti lankytis saloje kada panorėjus. Tėvas turėjo būti apgyvendintas Atlanto trobelėje. Jam jos reikėjo darbui, jis turėjo teisę joje gyventi. Emilė Holkūm laisvai galėjo išsikelti, bet neišsikėlė. Iš pradžių buvo kilę sunkumų, nes tėtis primygtinai reikalavo, kad Denis ir aš būtume kartu su juo. Čia priimta, kad svečiai atvyktų vieni. Tėvas pasakė: jeigu Emilei Holkūm leidžiama naudotis Rotvudo pagalba, tai jis atsigabens Denį ir mane. Vis dėlto jam to reikėjo, jam reikėjo mūsų. Čia tvarkosi ponas Meikroftas ir Emilė Holkūm. Neatrodo, kad jie suprastų, jog tėtis yra... buvo didis romanistas. Kvailos taisyklės jam netaikytinos.

Dalglišas pratarė:

— Ar jums atrodo, kad jis buvo tiek prislėgtas, jog galėjo atimti sau gyvybę? Atleiskite, bet turiu to paklausti.

Miranda pažvelgė į Denį Tremletą, tarsi tokį klausimą būtų reikėję užduoti jam, o ne jai. Jis sėdėjo įsitempęs, nudelbęs akis į sunertas rankas ir į ją nepažvelgė. Ji pasakė:

— Baisi prielaida, komisare. Mano tėvas nebuvo iš tų žmonių, kurie galėtų nusižudyti, o jeigu jau būtų žudęsis, nebūtų pasirinkęs tokio siaubingo būdo. Jis bjaurėjosi šlykštumu, o pasikarti yra šlykštu. Jis turėjo viską, dėl ko reikėjo gyventi. Tėvas turėjo šlovę, saugumą ir talentą. Jis turėjo mane. Aš jį mylėjau.

Dabar įsiterpė Keitė. Nepasakytum, kad ji nebuvo jautri, ji tik labai retai būdavo netaktiška, bet per didelis jausmingumas niekada jos nesulaikydavo nuo noro pateikti tiesmukus klausimus. Ji pratarė:

— Galbūt jį labiau nuliūdino jūsų sprendimas ištekėti, nei jis tai parodė. Juk šitai būtų reiškę didelius jo gyvenimo pokyčius. Jeigu jis turėjo kokių nors kitokių graužačių, apie kurias jums nieko nesakė, jūsų sprendimas galėjo būti paskutinis lašas.

Miranda atsigręžė į ją visa išraudusi. Prabilusi ji vos įstengė valdyti balsą.

— Siaubinga taip kalbėti. Jūs mėginate pasakyti, kad aš ir Denis esame atsakingi už tėvo mirtį. Tai žiauru, taip pat absurdiška. Ar ma-

note, kad nepažinojau savo tėvo? Mes gyvenome kartu nuo to laiko, kai baigiau mokyklą, aš juo rūpinausi, stengiausi, kad jis gyventų patogiai, tarnavau jo talentui.

Dalglišas švelniai pratarė:

— Šitai inspektorė Miskin ir turėjo galvoje. Jūs ir ponas Tremletas neabejotinai buvote pasiryžę gyventi taip, kad jūsų tėvas nekentėtų, jūs rengėtės ir toliau nenusimesti atsakomybės ir juo rūpintis, o ponas Tremletas ir toliau ketino būti jo sekretorius. Bet jūsų tėvas galėjo ir nesuprasti, kiek daug jūs apie tai galvojate. Inspektorė Miskin uždavė suprantamą klausimą, kuris nėra nei žiaurus, nei nejautrus. Mums paliudijo, kad tą vakarą, kai jūs pranešėte savąsias naujienas, jūsų tėvas pietavo centriniame pastate — o tai buvo neįprasta — ir neabejotinai atrodė prislėgtas. Šiai popietei jis taip pat buvo užsisakęs katerį. Tiesą sakant, jis neprasitarė, kad ketina išvykti iš salos, bet buvo galima taip suprasti. Ar jis minėjo kuriam nors iš jūsų, kad ketina išvykti?

Šįkart jie susižvalgė. Dalglišas suprato, kad šis klausimas buvo netikėtas jiems abiem. Trumpam įsivyravo tyla. Denis Tremletas pasakė:

— Kiek anksčiau jis man buvo užsiminęs, jog ketina vienai dienai plaukti į žemyną. Tik nesakė, kokiu tikslu. Nujaučiau, jog tai galėtų būti susiję su jo tyrimu.

Keitė pratarė:

— Užsisakęs katerį po vidurdienio jis negalėtų žemyne praleisti visos dienos. Ar jis buvo kada nors išvykęs iš salos po to, kai čia įsikūrė?

Ir vėl tylu. Jeigu Tremletas ar ponia Oliver gundėsi pameluoti, minutėlę pasvarstę jie turėtų suvokti, jog viską, ką jie pasakys, policija galės patikrinti pasikalbėjusi su Džagu Tamlinu. Galiausiai Tremletas pratarė:

— Kartais išvykdavo, bet nedažnai. Neprisimenu, kada tai nutiko paskutinį kartą.

Dalglišas subtiliai pajuto neabejotinai pasikeitusią klausimų ir atsakymų kryptį. Jis pakeitė taktiką.

— Ar jūsų tėvas jums buvo užsiminęs apie testamentą? Pavyzdžiui, ar yra kokių nors organizacijų, kurios galėtų pasipelnyti iš jo mirties?

Jis pamatė, jog su šiuo klausimu jiems buvo lengviau susidoroti. Miranda atsakė:

— Aš — vienintelis jo vaikas, todėl natūralu, kad esu svarbiausia paveldėtoja. Jis man šitai pasakė prieš kelerius metus. Tėvas galėjo ką nors palikti ir Deniui, kaip padėką už dvylika metų teiktas paslaugas, manyčiau, jis buvo apie tai užsiminęs. Jis man dar sakė, jog du milijonus svarų palieka Kūmo salos koncernui: pinigai turėtų būti panaudoti dar vienos trobelės statybai, o toji trobelė turėtų būti pavadinta jo vardu. Nežinau, ar jis kada neseniai keitė testamentą. Jeigu keitė, man nepasakė. Žinau, kad jį vis labiau liūdino tai, jog koncernas neatiduoda Atlanto trobelės. Turbūt jie taip elgėsi išklausę pono Meikrofto patarimo. Čia niekas nė nenutuokia, ką tėčiui reiškė toji trobelė. Jam buvo svarbu, kur jis dirba, o ši vieta iš tikrųjų netinkama. Suprantu, čia yra du miegamieji, kurių daugelyje trobelių nėra, bet čia gyvendamas jis niekada nesijautė kaip namie. Neatrodo, kad ponas Meikroftas ar Emilė Holkūm kada nors būtų supratę, jog mano tėvas buvo vienas iš garsiausių Anglijos romanistų, jog jo darbui reikia tam tikrų dalykų — tinkamos vietos, tinkamo vaizdo, pakankamai erdvės, kaip ir privatumo. Jis norėjo Atlanto trobelės, ir šį reikalą buvo galima kuo puikiausiai sutvarkyti. Džiaugčiausi, jeigu jis būtų išbraukęs koncerną iš testamento.

Keitė paklausė:

— Kada tiksliai jūs pranešėte tėvui naujieną, jog esate susižadėjusi?

— Vakar, apie penktą valandą, gal truputį vėliau. Mes su Deniu buvome išėję pasivaikščioti palei uolas, aš grįžau viena. Tėtis buvo čia, skaitė, aš išviriau jam arbatos ir tada viską papasakojau. Jis labai maloniai sutiko šią žinią, bet daug nekalbėjo, tik pasakė, jog džiaugiasi dėl mūsų ir laukia, kada tai įvyks. Tada jis tarė, kad pietaus centriniame pastate, ir paprašė paskambinti poniai Barbridž ir jai pasakyti, jog ateis dar vienas žmogus. Jis pasakė, jog ten bus vienas svečias, su kuriuo ypač norėtų susitikti. Tikriausiai jis kalbėjo apie daktarą Speidelį arba daktarą Jelandą, nes jie yra vieninteliai salos svečiai.

— Ar jis jums sakė, apie ką norėtų su jais pasikalbėti?

— Ne, nesakė. Jis tik pasakė, jog eina į savo kambarį pailsėti, kol ateis metas rengtis pietums. Aš jo nemačiau iki tol, kol jis nusileido šiek

tiek prieš pusę aštuntos ir išėjo į Kūmo namą. Jis tik pasakė, jog grįš nevėlai.

Dalglišas atsisuko į Tremletą.

— O kada jūs jį matėte paskutinį kartą?

— Truputį prieš pirmą. Aš, kaip paprastai, nuėjau į savo kambarius arklidžių pastatuose valgyti priešpiečių. Jis pasakė, kad po pietų jam manęs nereikės, paprastai penktadieniais nebūnu jam reikalingas. Tada aš ir nutariau pasivaikščioti. Pasakiau Mirandai, kur einu, žinojau, kad ji ateis manęs pasitikti, norėjome pasikalbėti apie savo planus. Ji sutiko, kad paskui pasikalbės su savo tėvu, o aš grįžau į savo kambarius arklidžių pastate. Vėl atėjau čia aštuntą valandą tikėdamasis, kad jis bus čia ir pietaus kartu su mumis, bet Miranda man pasakė, kad jis išėjo į didįjį namą. Daugiau jo nebemačiau.

Šįkart žodžiai liejosi greitai ir sklandžiai. Gal jie buvo surepetuoti?

Keitė pažvelgė į Mirandą. Ji pasakė:

— Tikriausiai jis grįžo labai vėlai.

— Jis grįžo vėliau, nei tikėjausi, bet išgirdau, kaip trinkteli durys, ir pažvelgiau į laikrodį, esantį prie lovos. Buvo šiek tiek po vienuoliktos. Jis neatėjo palinkėti labos nakties. Paprastai ateina, bet ne visada. Pamaniau, kad jis nenori manęs trukdyti. Pro savo langą mačiau, kaip šįryt jis išėjo dvidešimt po septintos. Tuo metu buvau ką tik po dušo ir rengiausi. Nusileidusi pamačiau, kad jis gėrė arbatą ir valgė bananą. Pamaniau, kad jis išsiruošė ankstyvam pasivaikščiojimui ir grįš pavalgyti įprastų šiltų pusryčių.

Niekas neužsiminė apie apdegusių popierių krūvelę židinyje. Dalglišas truputį nustebo, kad židinys nebuvo išvalytas, bet gali būti, kad Miranda Oliver ir Tremletas suprato, jog šitai būtų beprasmiška, nes Meikroftas ir Steivlis beveik neabejotinai būtų pranešę apie tai, ką matė.

Jis pratarė:

— Čia buvo deginti popieriai. Ar galėtumėte apie tai papasakoti?

Tremletas sunkiai nurijo gerklėje įstrigusį gumulą, bet nieko nepasakė. Jis pažvelgė į Mirandą maldaujančiu žvilgsniu, bet ji buvo pasirengusi.

— Tai buvo paskutinės mano tėvo knygos juodraščiai. Jis prie jų dirbo viską rimtai keisdamas. Mano tėvas nebūtų to padaręs. Naktį kažkas turėjo įsigauti į trobelę.

— Bet ar durys nebuvo užrakintos?

— Ne. Jos labai retai būna užrakintos, nes saloje to nereikia. Kai vakar vakare jis taip vėlai grįžo, iš įpratimo turėjo jas užrakinti, bet taip pat gali būti, kad jis tiesiog pamiršo jas užrakinti arba nė neketino. Kai šįryt atsikėliau, jos nebuvo užrakintos, bet ir neturėjo būti. Išėjęs tėtis paliktų jas neužrakintas.

— Bet jis neabejotinai turėjo pastebėti, kad rankraščiai sunaikinti. Šitai privalėjo sukelti jam siaubą. Ar nebūtų buvę natūralu jus pažadinti ir paklausti, kaip tai nutiko?

— Galbūt, bet jis to nepadarė.

— Ar jums tai neatrodo ganėtinai keista?

Dabar jis žvelgė tiesiai į priešiškai žiūrinčias akis.

— Viskas, kas nutiko po vakarykštės dienos, yra keista. Keista, kad mano tėvas nebegyvas. Jis galėjo ir nepastebėti, o jeigu ir pastebėjo, gal nenorėjo manęs trukdyti.

Dalglišas atsisuko į Denį Tremletą.

— Kiek svarbus šis praradimas? Jeigu ten buvo jau parengtos teksto skiltys, gal yra dar vienas juodraščio egzempliorius, o dar kiek nors — pas leidėją?

Tremletas atgavo žadą.

— Visa tai buvo labai svarbu. Jis pats niekada nebūtų jų sudeginęs. Jis visada primygtinai reikalaudavo jau sumaketuotų juodraščio skilčių, kad redaguotų būtent taip parengtą tekstą, o ne rankraščius. Žinoma, leidėjams tai sukeldavo daug sunkumų, o jam pačiam gerokai išaugdavo kaina, bet jis niekada neredaguodavo, kol negaudavo maketo. O redaguodavo jis daug. Štai kaip jam patikdavo dirbti. Kartais jis net keisdavo tekstus rengdamas tą pačią knygą vis kitiems tiražams. Jis niekada negalėdavo patikėti, kad romanas jau tobulas. Todėl nesinaudojo ir leidėjų siūlomų redaktorių paslaugomis. Mes abu viską tvarkėme. Jis įrašydavo pakeitimus pieštuku, o aš viską perrašydavau rašalu į savąjį juodraščio egzempliorių. Tas egzempliorius irgi dingo, kaip ir jo.

— O kur jie buvo laikomi?

— Viršutiniame darbo stalo stalčiuje. Jie nebuvo užrakinti. Jam nė negalėjo šauti į galvą, jog reikia rakinti.

Dalglišas norėjo pasikalbėti su vienu Tremletu, bet neatrodė, kad tai padaryti bus paprasta. Jis atsigręžė į Mirandą.

— Žinote, persigalvojau dėl kavos ar arbatos. Gal išgerčiau kavos, jei jums nebus labai sunku.

Jeigu jo prašymas ir buvo nelauktas, jai pavyko nuslėpti susierzinimą; netarusi nė žodelio ji išėjo iš svetainės. Dalglišas su palengvėjimu pamatė, jog ji uždaro paskui save duris. Jis svarstė, ar kava — tinkamas pasirinkimas. Jeigu Oliveris buvo išrankus, tikriausiai jai teks malti pupeles, ir tai šiek tiek užtruks, bet jeigu ji nė neketino vargintis, jis gali tikėtis ne daugiau kelių minučių privatumo.

Be jokių įžangų jis paklausė Tremleto:

— Ar galėtumėte apibūdinti poną Oliverį kaip žmogų, su kuriuo reikia dirbti?

Tremletas pakėlė akis. Dabar atrodė, kad jis beveik netveria noru kalbėti.

— Su juo nebuvo paprasta, bet, kita vertus, kodėl turėtų būti lengva? Na, jis nelaikė manęs artimu draugu, kartais būdavo nekantrus, bet man tai nerūpėjo. Aš jam skolingas už viską. Aš jam dirbau dvylika metų, ir tai buvo geriausi metai mano gyvenime. Kai ponas Oliveris mane priėmė, buvau laisvai samdomas korektorius, daugiausia dirbdavau jo leidėjams. Aš dažnai sirgdavau, todėl man buvo keblu gauti nuolatinį darbą. Jis pamatė, jog dirbu skrupulingai, todėl po to, kai sutvarkiau vienos jo knygos korektūras, jis priėmė mane dirbti visu krūviu. Ponas Oliveris sumokėjo už vakarinius kursus, kad aš geriau išmokčiau dirbti kompiuteriu. Dirbti su juo, būti šalia jo kiekvieną dieną buvo privilegija. Kartą perskaičiau T. S. Elioto žodžius, kurie kuo puikiausiai tiktų kalbant apie jį. „Jis palieka žmogų atkakliai grumtis su žodžiais ir prasmėmis". Žmonės jį vadino moderniuoju Henriu Džeimsu, bet iš tikrųjų Oliveris toks nebuvo. Jis rašė ilgais ir sudėtingais sakiniais; kalbant apie Džeimsą, man visada atrodė, kad tie sakiniai temdo tiesą. O Natanas Oliveris ją nušviečia. Niekada nepamiršiu to, ko iš jo išmokau. Negaliu be jo įsivaizduoti savo gyvenimo.

Jis vos neverkė. Dalglišas švelniai paklausė:

— Kiek daug jūs jam padėdavote? Na, ar jis kada nors su jumis tardavosi dėl tolesnio turinio, ar kalbėdavo apie tai, ką toliau ketina daryti?

— Jam nereikėjo mano pagalbos. Jis buvo genijus. Bet kartais jis tarstelėdavo — galbūt kalbėdamas apie kokią nors įtempto veiksmo

vietą: „Ar gali tuo patikėti?“ „Ar šitai tau atrodo protinga?“ Ir aš jam atsakydavau. Nemanyčiau, kad jam labai patiko kurti fabulą.

Oliveriui pasisekė, kad jis surado nuoširdžiai literatūrą mylintį ir tokį pat, kaip ir jis pats, jautrų padėjėją. Žmogų, kuris su džiaugsmu tarnaudamas didesniam talentui nepakankamai įvertino savąjį, mažesnįjį. Jo sielvartas atrodė nuoširdus, buvo sunku jį įsivaizduoti Oliverio žudiku. Bet Dalglišas pažinojo žudikų, turinčių lygiai tokių pačių aktorinių gabumų. Net ir nuoširdus sielvartas gali būti dviveidiškas, retai kada ši emocija nebūna komplikuota. Įmanoma gedėti dėl talento mirties ir tuo pat metu džiūgauti dėl žmogaus mirties. Tačiau juodraščių sudeginimas, žinoma, buvo visai kas kita. Šitai bylojo apie neapykantą pačiam darbui, apie proto ribotumą, to jis nepastebėjo Tremleto atveju. Dėl ko šis žmogus sielvartauja: dėl siaubingai savo dienas baigusio mokytojo ar dėl krūvos pajuodusio popieriaus su didžio rašytojo kruopščiais pieštuko įrašais? Jis negalėjo pasidalyti sielvartu, bet dalijosi pasipiktinimu.

Ir tada įėjo Miranda. Keitė atsistojo norėdama jai padėti nešti padėklą. Kava, kurią įpylė Miranda ir kurios jis visai nenorėjo, buvo nuostabi. Po kavos, kurią Dalglišas ir Keitė greitai išgėrė, visiems pasirodė, kad pokalbis natūraliai baigėsi. Tremletas atsistojo ir iššlubčiojo iš kambario, o Miranda palydėjo Dalglišą ir Keitę iki durų atsargiai jas užverdama jiems už nugarų.

Jie nužingsniavo Ruonių trobelės link. Po minutėlės tylos Dalglišas pratarė:

— Panelė Oliver atrodė apdairiai neapsisprendusi, tiesa? Net nekyla abejonių, kad jos tėvas negalėjo nusižudyti, nepalikęs visų tai padaryti privertusių priežasčių sąrašėlio. Tremletas prislėgtas ir išsigandęs, o ji puikiai valdosi. Nesunku pastebėti, kuris iš jų yra dominuojantis partneris. Ar manai, kad Tremletas melavo?

— Ne, sere, bet pagalvojau, kad ji galėjo ir meluoti. Na, visos tos kalbos apie sužadėtuves — tėtis mane myli, tėtis nori, kad jo mažoji mergaitė būtų laiminga... Ar tai panašu į mums pažįstamą Nataną Oliverį?

— Ne į mums pažįstamą, bet į tokį, kokį mums nupiešė kiti, Keite.

— Ir pats sužadėtuvių reikalas jau iš pat pradžių man pasirodė keistas. Pirma ėmiau svarstyti, kodėl ne jie abu atėjo pas Oliverį, kodėl

Tremletas taip stengėsi nesimaišyti Oliveriui po kojom tada, kai jam buvo pranešta ši naujiena. Ėmiau galvoti, jog gal tai visai nėra keista. Galbūt Miranda norėjo apie tai su juo pasikalbėti viena, paaiškinti savo jausmus, išsakyti savo ateities planus. O jeigu jis imtų prieštarauti, ji galėtų to nesakyti Tremletui. Pameluotų, kad Oliveris džiaugiasi jų vedybomis.

Ji minutėlę pamąstė, o paskui pridūrė:

— Bet iš viso to mažai naudos. Šįryt atėjęs į darbą jis sužinotų visą tiesą, Oliveris jam viską išklotų.

Dalglišas atsakė:

— Taip. Nebent, žinoma, Miranda būtų buvusi tikra, kad kitą rytą tėvo jau nebebus ir jis nieko nebegalės pasakyti.

.... 8

Ketvirtą valandą Dalglišas ir jo komanda jau turėjo raktus, taip pat ir raktą nuo vienų iš šoninių Kūmo namo durų. Jie įsitaisė savo būstuose: Dalglišas — Ruonių trobelėje, o Keitė ir Bentonas — su trobele susisiekiančiame arklidžių pastate. Dalglišas nusprendė leisti Keitei ir Bentonui apklausti Emilę Holkūm, bent jau surinkti pirminę informaciją. Būdama paskutinė savo šeimos palikuonė ir seniausiai čia gyvenantis žmogus, ji tikriausiai daugiau nei kas kitas galėtų jam papasakoti apie salos gyventojus; jis nekantravo pokalbio su Emile. Bet interviu galėjo palaukti, ir padėties šeimininkas bus jis, o ne ji. Svarbu, kad visi įtariamieji suvoktų, jog Keitė ir Bentonas — komandos dalis.

Grįžęs į kabinetą sutvarkyti kelių administracinių reikalų jis kiek nustebo, kad Meikroftas, kaip atrodė, visai nesirūpino dėl daktaro Speidelio nepasirodymo, kita vertus, toks nesirūpinimas galėjo būti sąlygotas čia dominuojančios taisyklės palikti svečius ramybėje ir jiems netrukdyti. Žmogžudystės metu daktaras Speidelis buvo saloje. Anksčiau ar vėliau jo paties pasirinkta vienatvė turės būti sutrikdyta.

Jam atėjus, Meikroftas kabinete buvo vienas, bet beveik iškart tarpduryje pasirodė Adriano Boido galva.

— Daktaras Speidelis jau čia. Kai jūs jam paskambinote ir paskui palikote žinutę, jis miegojo, nebuvo niekur išėjęs.

— Prašau jį pakviesti, Adrianai. Ar jis žino apie Nataną Oliverį?

— Nemanau. Sutikau jį einantį pro galines duris. Aš jam nieko nesakiau.

— Gerai. Paprašykite, kad ponia Planket atneštų arbatos. Gersime maždaug po dešimties minučių. Kur dabar daktaras Speidelis?

— Hole, sėdi ant ąžuolinio suolo. Jis prastai atrodo.

— Jeigu jis sutiktų, galėtume patys pas jį nueiti. Kodėl jis nepaskambino ir nepaprašė automobilio? Nuo Audrapaukščių trobelės ilgas kelias.

— Klausiau. Manė, kad pasivaikščiojęs pasijus geriau.

— Pasakykite jam, kad būčiau dėkingas, jeigu jis mums skirtų keletą minučių. Neturėtume ilgai užtrukti.

Boidas pažvelgė į Dalglišą.

— Jis atvyko tik trečiadienį, tai jo pirma viešnagė. Abejoju, ar jis turės jums ką naudinga pasakyti.

Boidas dingo. Jie laukė tylėdami. Durys atsidarė, ir Boidas, tarsi oficialiai pristatydamas svarbų svečią, pratarė:

— Daktaras Speidelis.

Dalglišas ir Meikroftas atsistojo. Pažvelgęs į Dalglišą, daktaras Speidelis minutėlę atrodė praradęs orientaciją, tarsi svarstytų, ar turėtų šį žmogų pažinti. Meikroftas neskubėjo jų supažindinti. Galbūt nujausdamas, kad toks stovėjimas už darbo stalo atrodo netinkamai ir net kiek per daug oficialiai ir grėsmingai, jis mostelėjo Speideliui sėstis į vieną iš krėslų prie tuščio židinio, o pats atsisėdo priešais. Žmogus ištiės atrodė kaip ligonis. Gražus jo veidas buvo išpiltas raudonio ir prakaituotas, prakaito lašeliai kaip spuogai dengė kaktą. Galbūt jis per šiltai apsirengė tokią gražią dieną. Storos kelnės, šiltas vilnos megztinis aukštu kaklu, odinis švarkas ir šalikas atrodė tinkamesni žiemai, o ne tokiai šiltai rudens popietei. Dalglišas atsuko savo kėdę, bet nesėdo, jis laukė, kol bus pristatytas.

Meikroftas pratarė:

— Tai komisaras Dalglišas, policijos pareigūnas iš Naujojo Skotland Jardo. Jis yra čia, nes nutiko tragedija. Štai kodėl būtinai turėjau jus sutrukdyti. Apgailestaudamas turiu jums pranešti, kad Natanas Olive-

ris nebegyvas. Šįryt, dešimtą valandą, jo kūną radome kybantį, pririštą prie turėklų švyturio viršūnėje.

Speidelio reakcija buvo trikdanti: jis pakilo nuo krėslo ir paspaudė Dalglišui ranką. Nepaisant įraudusio jo veido, ranka pasirodė netikėtai šalta ir lipni. Vėl sėsdamasis ir iš lėto nusivyniodamas šaliką jis, atrodo, svarstė, koks atsakymas būtų tinkamiausias. Su nežymiu vokišku akcentu jis galiausiai atsakė:

— Tai tikra tragedija jo šeimai, jo draugams ir literatūrai. Vokietijoje jis buvo labai vertinamas, ypač viduriniojo periodo romanai. Ar jūs norite pasakyti, kad jo mirtis — savižudybė?

Meikroftas pažvelgė į Dalglišą leisdamas jam atsakyti.

— Gali būti ir taip, bet yra keli prieštaravimai. Mes neabejotinai norime viską išsiaiškinti, pageidautina dar iki tol, kol ši žinia nepasklis plačiai.

Meikroftas įsiterpė:

— Net negalvojame to nuslėpti. Ši mirtis sukels tarptautinį dėmesį ir liūdesį. Koncernas viliasi, kad pavyks greitai surinkti visus faktus, salos gyvenimas nebus ilgam sutrikdytas.

Jis nutilo ir atrodė, kad gailisi to, ką pasakęs.

— Žinoma, tragedija sutrikdys ne vien tiktai Kūmo ramybę. Visi suinteresuoti, taip pat ir pono Oliverio šeima, kad faktai būtų išaiškinti kuo greičiau ir išvengta gandų bei visokiausių spekuliacijų.

Dalglišas pratarė:

— Visų klausinėju, ar vakar vakare, po pietų, o ypač šiandien rytą, kuriuo nors metu jie nematė pono Oliverio. Mums labai padėtų, jeigu ką nors sužinotume apie Oliverio būseną likus kelioms valandoms iki jo mirties ir, jeigu įmanoma, kas buvo, kai jį ištiko mirtis.

Speidelio atsakymą nutraukė stiprus kosulio priepuolis. Tada jis nuleido akis į sunertas ant kelių rankas ir atrodė, kad kelias sekundes mąsto. Tyla, regis, keistai užsitęsė. Vargu ar taip sielvartauti turėtų žmogus, kuris nesisakė asmeniškai pažinojęs Oliverį. Pirma jo reakcija, sužinojus naujieną, buvo paprasta formali užuojauta, išreikšta be emocijų. Taip pat nepasakytum, kad vienintelis Dalglišo klausimas pareikalautų tokių apmąstymų. Dalglišas ėmė svarstyti, ar šis žmogus rimtai neserga. Kosulys buvo skausmingas. Jis vėl ėmė kosėti į nosinę, ir šį kartą kosėjo ilgiau. Galbūt tyla tebuvo mėginimas tą kosulį sulaikyti.

Galiausiai Speidelis pakėlė akis ir pratarė:

— Prašau man atleisti, tas kosulys — tikra bėda. Prastai pasijutau dar laive plaukdamas į salą, bet ne taip blogai, kad būčiau turėjęs atidėti viešnagę. Nėra nieko, ko negalėtų išgydyti poilsis ir geras oras. Apgailestaučiau, jei kaip koks piktavalis atgabenčiau į salą gripą.

Dalglišas pasakė:

— Jeigu jums būtų geriau pasikalbėti su manimi vėliau...

— Ne ne. Svarbu pasikalbėti dabar. Manau, galėčiau padėti kalbant apie jo mirties laiką. Bet dėl jo būsenos — apie tai nieko neišmanau. Natano Oliverio asmeniškai nepažinojau ir nemanyčiau, kad galėčiau suprasti šį žmogų, nebent tiek, kiek įmanoma suprasti rašytoją. O dėl jo mirties laiko galėčiau būti naudingas. Buvau susitaręs su juo susitikti švyturyje šįryt, aštuntą valandą. Naktį neramiai miegojau, turėjau karščio ir truputį vėlavau išeiti. Prie švyturio buvau šešios minutės po aštuntos. Negalėjau įeiti. Durys buvo užrakintos.

— Kaip patekote prie švyturio, daktare Speideli? Ar užsisakėte mašiną?

— Ne, ėjau pėsčias. Praėjau pro netoli manęs esančią trobelę — atrodo, ji vadinasi Atlanto, — nusileidau žemyn ir patraukiau taku, einančiu po uola. Likus kokiems dvidešimčiai metrų iki švyturio, takas tapo nebepraeinamas. Vyliausi, kad manęs niekas nestebi.

— Ar ką nors matėte?

— Nieko, nei eidamas pirmyn, nei grįždamas.

Stojo tyla. Speidelis neraginamas tęsė:

— Atėjęs prie švyturio durų pažvelgiau į laikrodį. Nepaisant to, kad šešias minutes vėlavau, tikėjausi rasiąs poną Oliverį manęs belaukiantį arba prie durų, arba viduje, švyturyje. Tačiau, kaip jau sakiau, durys buvo užrakintos.

Meikroftas pažvelgė į Dalglišą.

— Jos turėjo būti užsklęstos iš vidaus. Kaip jau esu sakęs ponui Dalglišui, raktas buvo, bet jau keleri metai kaip jis dingęs.

Dalglišas paklausė:

— Ar girdėjote, kaip užsklendžiami skląsčiai?

— Nieko negirdėjau. Labai garsiai beldžiau į duris, bet nebuvo jokio atsako.

— Ar apėjote aplink švyturį?

— Man nešovė į galvą to padaryti. Net neabejoju, kad nebuvo jokios prasmės apeiti. Pirmiausia pamaniau, kad atėjęs ponas Oliveris rado švyturį užrakintą ir nuėjo paimti rakto. Kita versija — jis nenorėjo su manimi susitikti, o gal mano žinutė jo nepasiekė.

Dalglišas paklausė:

— Kaip tarėtės susitikti?

— Jeigu per pietus būčiau gerai jautęsis, tada būčiau pasikalbėjęs su ponu Oliveriu. Mane informavo, jog jis turėtų būti. Bet aš parašiau raštelį. Kai toji jauna moteris man atnešė sriubos ir viskio, padaviau jai raštelį ir paprašiau jį perduoti. Ji vairavo sunkvežimiuką, stovėdamas prie durų mačiau, kaip ji įdeda raštelį į odinį krepšį su užrašu „Paštas", pritvirtintą prie mašinos sparno. Moteris man pasakė, kad asmeniškai įteiks raštelį ponui Oliveriui, nugabenusi į Sakalo trobelę.

Dalglišas nepasakė, kad prie kūno nebuvo rasta jokio raštelio. Jis paklausė:

— Ar raštelyje buvote užsiminęs, kad jūsų susitikimas turėtų likti paslaptyje?

Speidelis įstengė kreivokai šyptelėti, bet jam vėl sutrukdė kosulio protrūkis, šį kartą trumpesnis. Jis pasakė:

— Neparašiau „perskaitęs raštelį sudeginkite arba prarykite". Nebuvo mokyklinio teatrališkumo. Paprasčiausiai parašiau, jog yra privatus reikalas, svarbus mums abiem, kurį ir norėčiau aptarti.

Dalglišas paklausė:

— Ar tiksliai prisimenate tuos žodžius, kuriuos rašėte?

— Žinoma. Juos parašiau vakar, prieš atvykstant jaunajai moteriai — Milei, tiesa? — su maistu, kurio prašiau. Tai buvo mažiau nei prieš dvidešimt keturias valandas. Paėmiau tuščią balto popieriaus lapą, viršuje užrašiau savo trobelės pavadinimą ir telefono numerį, laiką ir datą. Rašiau, kad atsiprašau, jog trikdau jo vienatvę, bet yra vienas man labai svarbus reikalas, kuris galėtų dominti ir jį, todėl norėčiau šitai su juo aptarti akis į akį. Gal jis galėtų su manimi susitikti prie švyturio kitos dienos rytą, aštuntą valandą. Jeigu tas laikas jam nepatogus, būčiau dėkingas, jeigu jis paskambintų į Audrapaukščio trobelę, kad sutartume dėl kito laiko.

— O laikas — aštunta valanda — buvo užrašytas žodžiais ar skaitmenimis?

— Žodžiais. Kai švyturį radau užrakintą, pamaniau, kad jaunoji moteris pamiršo atiduoti raštelį, bet labai dėl to nesirūpinau. Ir aš, ir ponas Oliveris gyvename saloje. Vargu ar jam pavyktų taip lengvai manęs išvengti.

Beveik atsitiktinai ištarta frazė vis dėlto nuskambėjo netikėtai ir, pamanė Dalglišas, tikriausiai yra reikšminga. Visi tylėjo. Jis paklausė:

— Ar vokas buvo užklijuotas?

— Ne, užklijuotas nebuvo, bet voko snapelis įkištas vidun. Paprastai neklijuoju vokų, perduodamų iš rankų į rankas. Ar jūs taip nesate įpratęs? Žinoma, raštelis galėjo būti perskaitytas, bet man niekada nešautų į galvą, kad kas nors galėtų taip padaryti. Konfidencialus buvo reikalas, kurį norėjau su juo aptarti, o ne pats mūsų susitikimo faktas.

— O paskui? — Dalglišas paklausė taip švelniai, tarsi būtų klausinėjęs lengvai pažeidžiamą vaiką.

— Tada nutariau pasižiūrėti, ar pono Oliverio nėra jo trobelėje. Atvykęs paklausiau šeimininkės, kur jis apsistojęs. Jau buvau pradėjęs keliauti jo pusėn, bet paskui apsigalvojau. Jaučiausi nekaip, todėl pamaniau, jog galbūt geriau, jei atidėsiu susitikimą, kuris tikriausiai bus skausmingas. Atidėsiu, kol pasijusiu stipriau. Tai nebuvo degantis reikalas. Kaip jau sakiau, vargu ar man būtų pavykę išvengti susitikimo su juo. Bet aš nutariau grįžti į savo trobelę švyturio keliu ir dar kartą pasižiūrėti, ar jo nėra. Šį kartą durys buvo praviros. Stumtelėjęs aš jas plačiau atidariau ir šūkčiodamas užlipau du aukštus. Neišgirdau jokio atsakymo.

— Jūs nelipote į patį švyturio viršų?

— Nebuvo prasmės lipti, be to, aš buvau pavargęs. Mane jau pradėjo varginti kosulys. Supratau, kad ir taip per toli nuėjau.

O dabar, pamanė Dalglišas, reikia susikaupti gyvybiškai svarbiam klausimui. Jis atsargiai apsvarstė visus žodžius, kuriuos pasakys. Būtų beprasmiška klausti Speidelio, ar pirmame švyturio aukšte jis nepastebėjo nieko neįprasta, nes į švyturį jis tada įžengė pirmą kartą. Rizikuojant, kad šis klausimas netaptų pagalbinis, jį reikėjo užduoti tiesiogiai.

— Ar vos įėjęs pro duris pastebėjote ant sienos kabančius alpinistų naudojamų virvių ritinius?

Speidelis atsakė:

— Jų buvo penki. Ant kablio, įtaisyto toliausiai nuo durų, virvės nebuvo.

— Ar esate tuo tikras, daktare Speideli?

— Esu tikras. Paprastai pastebiu tokias smulkmenas. Jaunystėje ir aš esu laipiojęs po uolas, todėl susidomėjau pamatęs, jog ir šioje saloje yra laipioti reikalingų dalykų. Tada aš uždariau duris ir patraukiau atgal į savo trobelę per krūmynus, nes tai, aišku, buvo trumpiausias kelias, taip man nereikėjo leistis žemyn iki plokštikalnės.

— Vadinasi, švyturio jūs neapėjote?

Daktaras Speidelis sukosėjo, atrodo, pakilusi temperatūra jam netrukdė blaiviai mąstyti. Kiek atšiauriu balsu jis atsakė:

— Komisare, jeigu būčiau apėjęs, manau, būčiau pastebėjęs kyburiuojantį kūną net ir pro rytmetinę miglą. Neapsukau švyturio, nepakėliau akių ir jo nepamačiau.

Dalglišas ramiai paklausė:

— Ką norėjote vieni du aptarti su ponu Oliveriu? Atsiprašau, jeigu klausimas pasirodys įkyrus, tačiau esu tikras, jūs suprasite, kodėl man reikia žinoti.

Ir vėl tylu. Paskui Speidelis atsakė:

— Grynai šeimyninis reikalas. Galiu jus užtikrinti, komisare, kad su mirtimi jis neturi nieko bendra.

Kalbėdamas su kokiu nors kitu įtariamuoju — Speidelis irgi buvo įtariamasis, kaip ir visi kiti saloje esantys žmonės — Dalglišas būtų išvardijęs žmogžudystės tyrimo nuostatus, bet Speideliui nereikės šito priminti. Jis palaukė, kol vyriškis nusišluostys nuo kaktos prakaitą ir tarsi sukaups jėgas. Dalglišas pažvelgė į Meikroftą, o tada pratarė:

— Jeigu jūs jaučiate, jog nebegalite tęsti, pasikalbėsime vėliau. Atrodote taip, tarsi turėtumėte karščio. Kaip žinote, saloje yra gydytojas. Gal jums vertėtų kreiptis į daktarą Gajų Steivlį?

Jis nepridūrė, jog jam nėra labai svarbu tęsti interviu. Tęsti buvo svarbu, ką jau kalbėti apie tai, jei daktaras Speidelis bus paguldytas į ligonių kambarį. Kita vertus, nepaisant jo nenoro varginti negaluojantį žmogų, tęsti būtų pavojinga, jeigu daktaras niekuo dėtas.

Speidelio balse nuskambėjo nekantros gaidelės:

— Man viskas gerai. Nieko daugiau nėra, tik kosulys ir neaukšta temperatūra. Geriau jau tęskime. Tik prieš tai norėčiau užduoti vieną

klausimą. Ar gerai supratau, kad dabar ši apklausa tapo žmogžudystės tyrimo dalimi?

Dalglišas atsakė:

— Tai tik viena iš galimybių. Kol negavau patologo apžiūros rezultatų, šitai traktuoju kaip įtarimų keliančią mirtį.

— Tada geriau jau atsakysiu į jūsų klausimą. Gal galėčiau gauti truputį vandens?

Meikroftas jau žengė prie šone stovinčio stalo norėdamas paimti grafiną, kai pasigirdo beldimas į duris, o tada beveik iškart pasirodė ponia Planket, vežanti nedidelį vežimaitį su padėklu, ant kurio buvo trys puodeliai, arbatinis, ąsotėlis su pienu ir cukrinė.

Meikroftas pratarė:

— Dėkoju. Mums dar reikėtų šviežio vandens. Prašyčiau kuo šaltesnio.

Kol jie laukė, Meikroftas išpilstė arbatą. Speidelis papurtė galvą, Dalglišas — taip pat. Jiems neteko ilgai laukti, kol ponia Planket grįžo su ąsočiu ir stikline. Ji tarė:

— Vanduo labai šaltas. Ar įpilti?

Speidelis atsistojo, ir ji padavė jam stiklinę. Jie trumpai vienas kitam linktelėjo, o paskui ji padėjo ąsotį ant padėklo. Ponia Planket pratarė:

— Ne per geriausiai atrodote, daktare. Manyčiau, jums dabar reikėtų į lovą.

Speidelis vėl atsisėdo, godžiai atsigėrė ir pasakė:

— Dabar jau geriau. Mano pasakojimas ilgai netruks.

Jis palaukė, kol išeis ponia Planket, o tada padėjo stiklinę.

— Kaip jau sakiau, tai šeimyninis reikalas, kurį tikėjausi išlaikyti paslaptyje. Šioje saloje mirė mano tėvas; į tos mirties aplinkybes šeima niekada taip ir nesigilino. Esmė ta, kad mano tėvų vedybinis gyvenimas ėmė griūti dar prieš man gimstant. Mama kilusi iš žinomo prūsų kariškio šeimos, ir jos vedybos su mano tėvu buvo traktuojamos kaip nelygi santuoka. Karo metu kartu su okupantų pajėgomis jis buvo užėmęs pozicijas Gernsyje, Kanalo salyne. Šitai nedarė garbės mano motinos šeimai, kuri troško jį matyti garbingesniame pulke, vaidinantį svarbesnį vaidmenį. Sklinda gandai, kad po to, kai žmonės iš šios salos buvo evakuoti, jis ir dar du jo bičiuliai karininkai nutarė ją aplankyti.

Nežinau, kodėl taip nutiko, ar tai įvyko gavus jo vado leidimą. Manyčiau, ne. Nė vienas iš jų trijų negrįžo. Po tyrimo, kurį atlikus konstatavo pabėgimą, padaryta prielaida, jog jie dingo jūroje. Šeima buvo dėkinga už tai, kad santuoka nutrūko, bent jau nesibaigė gėdingomis skyrybomis, kurioms jie smarkiai priešinosi, bet „patogia" mirtimi karo tarnyboje, nors ir ne tokia šlovinga, kaip kad toje šeimoje buvo įprasta. Vaikystėje man labai mažai pasakojo apie mano tėvą. Kaip visi vaikai, tada buvau susidaręs įspūdį, jog klausimai nepageidaujami. Po pirmosios žmonos mirties vedžiau dar kartą, dabar turiu dvylikos metų sūnų. Jis klausinėja manęs apie savo senelį ir, manyčiau, jį erzina tai, kad jo gyvenimo smulkmenos nėra aprašytos, apie jas nekalbama, tarsi jo gyvenimas būtų koks nors gėdingas ar negarbingas. Aš jam pasakiau, kad pamėginsiu išsiaiškinti, kas jam nutiko. Iš oficialių šaltinių mažai ką tepešiau. Parašyta tik tiek, kad trys jauni vyrai išvyko negavę leidimo, pasiėmę trisdešimties pėdų laivelį su varikliu. Jie niekada negrįžo, todėl buvo pranešta, kad jie dingo, tikriausiai nuskendo. Man labiau pasisekė, kai pavyko surasti mano tėvo bičiulį, vieną iš kariškių, kuriam jis viską patikėjo su sąlyga, kad šis laikys paslaptį. Jis pasakė, kad jo bičiuliai ketino iškelti vokiečių vėliavą vienoje iš nedidelių salų prie Kornišo krantų, tikriausiai norėdami parodyti, jog gali jas užimti. Kūmas atrodė esanti vienintelė tokia sala, pirmiausiai ją ir pasirinkau tyrinėjimams. Praėjusiais metais atvykau į Kornvolį, bet ne į Kūmo salą. Sutikau žvejį, išėjusį į pensiją, kuriam buvo per aštuoniasdešimt. Jis galėjo man suteikti šiek tiek informacijos. Buvo nelengva. Žmonės įtarūs, tarsi dar ir dabar kariautume. Turint galvoje jūsų nacionalinę maniją palyginti nesenos istorijos, ypač Hitlerio eros, atžvilgiu, kartais galima pasijusti lyg mūšio lauke.

Jo balse nuskambėjo apmaudo gaidelės.

Meikroftas pratarė:

— Paklausę apie Kūmo salą, iš vietinių mažai ką pešite. Ši vietovė turi ilgą ir nelaimingą istoriją. Žmonės šį tą atsimena apie salos praeitį, bet faktas, jog sala privati ir čia neleidžiama lankytis turistams, atsiminimų nepraturtina.

Speidelis atsakė:

— Sužinojau pakankamai, kad suprasčiau, jog man verta čia apsilankyti. Žinojau, kad čia gimė Natanas Oliveris ir kad jis čia atvyksta

kas ketvirtį. Apie tai jis rašė viename laikraščio straipsnyje 2003-iųjų balandį. Tada spaudoje buvo daug rašoma apie jo vaikystę Korniše.

Meikroftas pasakė:

— Bet tada, kai prasidėjo karas, jis buvo dar vaikas. Kaip jis būtų galėjęs jums padėti?

— 1940-aisiais jam buvo ketveri. Jis galėjo ką nors prisiminti. O jeigu neprisiminė, galbūt jo tėvas jam ką nors pasakojo apie tai, kas čia dėjosi evakuacijos metu. Manasis informatorius sakė, kad Oliveris buvo vienas iš paskutinių išvykusiųjų.

Dalglišas paklausė:

— Kodėl jį pakvietėte ateiti prie švyturio? Be jokių abejonių, ramiai pasikalbėti galima beveik bet kurioje salos vietoje. Kodėl jo nepasivadinote į savo trobelę?

Dabar jis pajuto, jog daktaro Speidelio atsakymo tonas pasikeitė, — pasikeitė labai subtiliai, bet neabejotinai. Klausimas buvo nelauktas.

— Mane visada domino švyturiai. Tai tarsi mano hobis. Pamaniau, ponas Oliveris galės jį man aprodyti.

Dalglišas pagalvojo: „Kodėl ne Meikroftas ar Džagas?" Jis paklausė:

— Tai jūs žinote jo istoriją, žinote, kad tai seniau statyto ir žinomesnio švyturio, kurį sukūrė tas pats architektas Džonas Vailksas, pastatęs Edistouną, kopija?

— Taip, aš tai žinau.

Staiga Speidelio balsas tapo silpnesnis, o kaktą nubarstę prakaito karoliukai ėmė jungtis į vis didesnius; prakaitas pasileido srovelėmis, ir atrodė, kad įraudęs veidas tirpsta.

Dalglišas pratarė:

— Jūs mums labai padėjote, ypač tuo, kad nurodėte mirties laiką. Gal galėtume tą laiką galutinai patikslinti. Kada jūs pirmą kartą atėjote prie švyturio?

— Kaip jau sakiau, kiek pavėlavęs. Pažvelgiau į laikrodį. Buvo šešios minutės po aštuntos.

— Ir durys buvo užsklęstos?

— Turbūt taip. Negalėjau įeiti vidun ar ko nors prisišaukti.

— O kada grįžote dar kartą?

— Maždaug po dvidešimties minučių. Apytiksliai tiek būčiau turėjęs užtrukti, bet nepasižiūrėjau į laikrodį.

— Vadinasi, maždaug aštuntą trisdešimt durys buvo praviros?

— Taip, praviros.

— O per visą tą laiką nieko nematėte prie švyturio ar šiaip kur nors, kol ėjote?

— Nieko nemačiau.

Jis pridėjo prie galvos ranką ir užsimerkė.

Dalglišas pratarė:

— Dėkoju, tai ir baigsime.

Meikroftas pasakė:

— Būtų išmintinga pasirodyti daktarui Steivliui. Ligonių kambarys šiuo metu jums tinkamesnė vieta nei Audrapaukščių trobelė.

Tarsi paneigdamas tai, ką išgirdo, Speidelis atsistojo. Jis susvirduliavo, ir atskubėjęs Dalglišas spėjo jį sučiupti ir vėl pasodinti į kėdę.

Speidelis pratarė:

— Man viskas gerai. Tik truputį kosčiu ir karščiuoju. Prie manęs dažnai kimba plaučių infekcijos. Dabar norėčiau grįžti į savo trobelę. Gal galėčiau pasinaudoti mašina, ir komisaras Dalglišas mane ten nuvežtų...

Prašymas buvo netikėtas. Dalglišas pastebėjo, kad jis nustebino Meikroftą. Ir jį nustebino, bet jis pasakė:

— Mielai.

Jis pažvelgė į Meikroftą.

— Ar sunkvežimiukas lauke?

— Prie galinių durų. Ar galite paeiti, daktare Speideli?

— Žinoma, galiu. Dėkoju.

Atrodė, kad jis tikrai atgavo jėgas. Jie su Dalglišu abu nusileido žemyn liftu. Uždaroje erdvėje į jį padvelkė slopus ir šiltas Speidelio kvėpavimas. Mašina stovėjo galiniame kiemelyje. Jie važiavo tylėdami, iš pradžių nelygiu keliu, paskui švelniai riedėdami pro krūmokšnius. Dalglišas norėjo daug ko paklausti, bet nuojauta jam kuždėjo, jog metas nepalankus.

Audrapaukščių trobelėje jis padėjo Speideliui nusigauti iki svetainės ir jį prilaikė, kol šis atsisėdo ant kėdės.

Dalglišas paklausė:

— Ar esate visiškai tikras, jog jaučiatės pakenčiamai?

— Visiškai, ačiū. Dėkoju už pagalbą, komisare. Norėčiau jums užduoti du klausimus. Pirmasis štai toks. Ar Natanas Oliveris paliko raštelį?

— Bent jau mes neradome. O koks antrasis klausimas?

— Ar jūs manote, kad jo mirtis — tai nužudymas?

— Taip, — atsakė Dalglišas. — Aš taip manau.

— Ačiū. Tik tiek ir norėjau sužinoti.

Jis pakilo. Dalglišas priėjo norėdamas jam padėti užlipti laiptais, bet Speidelis įsitvėrė turėklų atsisakydamas pagalbos.

— Galėsiu ir pats, ačiū. Nėra nieko, ko neišgydytų nakties miegas.

Dalglišas palaukė, kol Speidelis saugiai pasieks miegamąjį, tada uždarė trobelės duris ir parvažiavo į Kūmo namą.

Grįžęs į kabinetą Daglišas paėmė puodelį arbatos ir atsisėdo prie židinio. Jis pasakė:

— Speidelis nieko nežino apie švyturius. Aš pats sugalvojau Džono Vailkso pavardę. Jis nepastatė nei jūsiškio, nei Edistouno švyturio.

Su puodeliu rankose Meikroftas atsisėdo į priešais pastatytą kėdę. Susimąstęs jis pamaišė arbatą, o paskui pratarė nežiūrėdamas į Dalglišą:

— Suprantu, jog leidote man čia pasilikti tik todėl, kad daktaras Speidelis yra svečias, o aš koncerno vardu esu atsakingas už jo gerovę. Taip pat suprantu, kad jeigu tai žmogžudystė, aš esu toks pat įtariamasis, kaip ir bet kuris kitas. Nesitikiu, kad ką nors man papasakotumėte, bet aš norėčiau jums šį tą pasakyti. Maniau, kad jis kalbėjo tiesą.

— Jeigu ne, tai faktas, kad aš jį apklausiau tokiu metu, kai fizinė jo būklė buvo abejotina, galėtų sukelti sunkumų.

— Bet jis reikalavo tęsti apklausą. Mes abu jo paklausėme, ar jis tikrai to nori. Jis nebuvo verčiamas. Kokių galėtų kilti sunkumų?

Dalglišas atsakė:

— Dėl kaltinimų. Gynyba galėtų ginčytis teigdama, jog jis per prastai jautėsi, kad būtų apklaustas, o jo žodžiai būtų priimti už gryną pinigą.

— Bet jis nieko nepasakė, kas mestų šešėlį ant Oliverio mirties. Jis kalbėjo tik apie praeitį, apie senus nepasisekusius dalykus, apie seniai vykusius mūšius.

Dalglišas neatsakė. Gaila, kad Meikroftas dalyvavo apklausoje. Būtų buvę sunku jį išprašyti iš jo paties kabineto arba pareikalauti, kad aiškiai negaluojantis žmogus pereitų į Ruonių trobelę. Jeigu Speidelis kalbėjo tiesą, dabar jiems žinomas labai svarbus mirties laikas, kurį Dalglišas būtų mieliau laikęs paslaptyje ir pasakęs tik savo komandos nariams. Oliveris mirė iš ryto, tarp septintos keturiasdešimt penkių ir penkiolika minučių po aštuntos. Kai Speidelis pirmą kartą atėjo prie švyturio, Oliverio žudikas jau galėjo būti už užsklęstų durų, o kūnas gal jau lėtai sūpavosi prie sienos jūros pusėje.

.... 9

Dalglišas paprašė, kad Meikroftas leistų pasinaudoti savo kabinetu Milei apklausti. Jis pamanė, kad galbūt ji mažiau išsigąs nei Ruonių trobelėje, be to, taip bus neabejotinai greičiau. Meikroftas sutiko pridurdamas:

— Jeigu neprieštarausite, norėčiau dalyvauti ir aš. Gal prie mūsų galėtų prisidėti ir ponia Barbridž. Ji daugiausia turi įtakos Milei. Gal būtų gerai, jei čia dalyvautų ir moteris, na, dar viena, ne policijos pareigūnė.

Dalglišas atsakė:

— Milei jau aštuoniolika, tiesa? Ji jau pilnametė, bet jeigu jums atrodo, kad jai reikia apsaugos...

Meikroftas paskubom atsakė:

— Visai ne. Aš tik jaučiuosi esąs atsakingas už tai, kad ją čia priėmiau. Galbūt tada padariau klaidą, bet dabar ji čia, įsivėlusi į šią painiavą, be to, ji neabejotinai patyrė šoką pamačiusi Oliverio lavoną. Negaliu liautis apie ją galvojęs kaip apie vaiką.

Vargu ar Dalglišas galėjo užginti Meikroftui eiti į savo paties kabinetą. Jis abejojo, ar Milė norėtų, kad čia būtų ponia Barbridž, bet šeimininkė atrodė esanti protinga moteris, ir jis vylėsi, jog ji supras, kada derėtų patylėti. Per radijo stotelę Dalglišas išsikvietė Keitę ir Bentoną-Smitą. Įskaitant Meikroftą ir ponią Barbridž, Milei teks kalbėti

prie penkių žmonių, jų bus per daug, bet jis neketino atsisakyti Keitės ir Bentono. Milės parodymai tikriausiai labai svarbūs.

Jis pasakė:

— Tada prašyčiau paskambinti poniai Barbridž ir paklausti, gal ji būtų tokia maloni ir pasistengtų suradusi Milę ją čionai palydėti.

Meikroftas atrodė sutrikęs, kad taip lengvai pasiekė savo. Jis pakėlė ragelį ir paskambino. Tada suraukęs kaktą nužvelgė kabinetą ir ėmė rikiuoti kėdes puslankiu jas statydamas prie kitų dviejų apmuštais atlošais, stovinčių prie židinio. Jis neabejotinai ketino sukurti saugesnę, neoficialią atmosferą, tačiau židinys neliepsnojo ir toks rikiavimas atrodė keistai.

Kol atvyko ponia Barbridž ir Milė, praėjo dešimt minučių. Dalglišas svarstė, ar pakeliui jos nebuvo susikivirčijusios. Ponios Barbridž lūpos buvo kietai sučiauptos, o ant skruostų matėsi dvi raudonos dėmės. Nuspėti Milės nuotaiką buvo dar lengviau. Nuostabą, įžengus į kabinetą, keitė nuožmus atšiaurumas, beje, netrūko ir tarsi į muilo operos filmavimo atranką atėjusios aktorės lankstumo. Dalglišas jai pasiūlė vieną iš kėdžių ir iškart priešais pasodino Keitę, o pats atsisėdo Keitei iš dešinės. Ponia Barbridž atsisėdo šalia Milės, o Bentonas ir Meikroftas užėmė kitas dvi kėdes.

Dalglišas pradėjo be įžangų:

— Mile, daktaras Speidelis mums sako, kad vakar po pietų jis tau padavė voką, kurį turėjai perduoti ponui Oliveriui. Ar tai tiesa?

— Gal ir padavė.

Įsikišo ponia Barbridž.

— Mile, nereikia tų absurdų. Negaišink laiko. Arba padavė, arba nepadavė.

— Taip, gerai. Jis davė man raštelį.

Tada ji pratrūko:

— Kodėl čia turi būti ponas Meikroftas ir ponia Barbridž? Aš jau pilnametė!

Vadinasi, negalėjai sakyti, kad Milė nesusipažinusi su nepilnamečių baudžiamosios teisės sistema. Dalglišas nenustebo, bet dabar nenorėjo pereiti prie smulkesnių nusižengimų. Jis pasakė:

— Mile, mes tavęs niekuo nekaltiname. Nėra jokių įtarimų, kad padarei ką nors bloga. Bet mums reikia tiksliai žinoti, kas nutiko tą

dieną prieš pono Oliverio mirtį. Ar prisimeni, kuriuo laiku daktaras Speidelis tau padavė raštelį?

— Kaip ir sakėte, apie pietus. — Ji nutilo, o paskui pridūrė: — Prieš arbatą.

Ponia Barbridž pasakė:

— Manyčiau, šiuo atveju galėčiau padėti. Daktaras Speidelis paskambino ir pasakė, kad nevalgys pietų, bet būtų dėkingas, jeigu pašildyčiau jam sriubos ir įpilčiau truputį viskio. Jis skundėsi, kad prastokai jaučiasi. Kai nuėjau pasakyti apie sriubą poniai Planket, virtuvėje mums padėjo Milė. Ponia Planket beveik visada turi sriubos. Vakar buvo vištienos sultinys, aišku, virtas namuose, labai maistingas. Milė pasisiūlė jį nuvežti į Audrapaukščių trobelę. Jai patinka vairuoti sunkvežimiuką. Ji išvažiavo apie trečią valandą.

Dalglišas atsigręžė į Milę.

— Taigi tu nugabenai sriubą ir viskį, o kas nutiko paskui?

— Daktaras Speidelis man padavė raštelį, juk taip? Jis paklausė, ar jo neperduočiau ponui Oliveriui, o aš atsakiau, kad taip, perduosiu.

— Ir ką tada darei?

— Įdėjau raštelį į pašto krepšį, juk taip?

Ponia Barbridž paaiškino:

— Prie sukvežimio sparno yra pritvirtintas krepšys laiškams su užrašu „Paštas". Denas Padžetas išvežioja paštą po trobeles ir surenka laiškus, kuriuos perduoda Džagui, kad šis juos nugabentų į žemyną.

Dabar ėmė klausinėti Keitė:

— O paskui, Mile? Ar keliavai tiesiai į Sakalo trobelę? Ir nesakyk, jog gal ir keliavai, gerai? Ar keliavai?

— Ne, nekeliavau. Daktaras Speidelis man nepasakė, jog tai skubu. Jis man nesakė, kad turėčiau iškart nunešti raštelį ponui Oliveriui. Jis tik paprašė jį perduoti.

Paskui ji niauriai pridūrė:

— Žodžiu, aš vis tiek pamiršau jį perduoti.

— Kaip galėjai pamiršti?

— Tiesiog pamiršau. Žodžiu, turėjau grįžti į savo kambarį. Norėjau nueiti į tualetą, todėl pamaniau, jog geriau pasikeisiu palaidinę ir džinsus. Tikriausiai čia nėra nieko bloga?

— Aišku, kad ne, Mile. Kur buvo sunkvežimis, kol buvai savo kambaryje?

— Palikau jį kieme, juk taip?

— Ar daktaro Speidelio raštelis tebebuvo krepšyje?

— Tikriausiai buvo, juk taip? Kitaip nebūčiau galėjusi jo perduoti.

— Ir kada tai buvo?

Milė neatsakė. Keitė tęsė:

— Kas nutiko tada, kai persirengei? Kur tada ėjai?

— Gerai, nusileidau aplankyti Džago. Žinojau, kad šįryt jis plauks su laiveliu, kad patikrintų variklį, norėjau plaukti su juo. Todėl nusileidau prie Uosto trobelės. Jis man davė puodelį arbatos ir pyrago.

— Vis dar buvai sunkvežimyje?

— Taip, teisingai. Nusileidau sunkvežimiuku, kurį palikau lauke, prieplaukoje, o su Džagu kalbėjausi jo trobelėje.

Ponia Barbridž paklausė:

— Mile, ar tau neatėjo į galvą, kad tame voke gali būti svarbi informacija ir daktaras Speidelis galbūt tikėjosi, jog raštelį atiduosi iškart, grįždama į namą?

— Na, jis nieko neužsiminė apie tai, jog reikalas skubus. Bet jis ir nebuvo skubus, tiesa? Susitikimas turėjo įvykti tik šįryt, aštuntą valandą.

Visi tylėjo. Milė tarstelėjo:

— Oi, šūdas!

Keitė pratarė:

— Vadinasi, tu perskaitei raštelį.

— Gal ir perskaičiau. Gerai, perskaičiau. Na, vokas buvo neužklijuotas. Kam jis būtų davęs jį neužklijuotą, jeigu būtų nenorėjęs, kad kas nors raštelį perskaitytų? Negalite patraukti žmonių atsakomybėn už tai, kad jie skaito raštelius.

Dalglišas atsakė:

— Ne, Mile, negalime, bet gali būti, kad pono Oliverio mirtis baigsis teismo procesu, o jeigu taip ir nutiks, tu tikriausiai būsi viena iš liudininkių. Žinai, kaip svarbu teisme kalbėti tiesą. Tau teks prisiekti. Jeigu mums meluosi dabar, vėliau tau gali kilti labai didelių sunkumų. Vadinasi, perskaitei raštelį?

— Taip, kaip jau sakiau, perskaičiau.

— Ar sakei ponui Tamlinui, kad perskaitei? Ar pasakojai jam apie pono Oliverio ir daktaro Speidelio susitikimą švyturyje?

Ilga pauzė. Tada Milė atsakė:

— Taip, aš jam papasakojau.

— Ir ką jis atsakė?

— Jis nieko nepasakė. Na, jis nieko nesakė apie susitikimą. Jis mane paragino, kad dabar geriau jau eičiau ir iškart nuneščiau ponui Oliveriui raštelį.

— O tada?

— Tada aš įlipau į sunkvežimiuką, juk taip, ir pakilau iki Sakalo trobelės. Ten nieko nesutikau, todėl įdėjau raštelį į pašto dėžutę, kur priebutyje. Jeigu jis jo negavo, turbūt raštelis ten tebėra. Girdėjau, kaip svetainėje su kažkuo kalbėjosi panelė Oliver, bet nenorėjau raštelio atiduoti jai. Ji yra pasipūtusi, savimi patenkinta kalė, be to, raštelis vis tiek buvo adresuotas ne jai. Daktaras Speidelis prašė perduoti raštelį ponui Oliveriui, būčiau taip ir padariusi, jeigu būčiau jį pamačiusi. Taigi voką įdėjau į dėžutę priebutyje. Tada vėl įlipau į sunkvežimį ir grįžau į namą padėti poniai Planket gaminti pietus.

Dalglišas pasakė:

— Ačiū, Mile. Tu mums labai padėjai. Ar esi visiškai tikra, kad nebėra nieko, ką turėtume žinoti? Gal dar ką nors padarei ar pasakei, o gal tau buvo kas nors pasakyta?

Staiga Milė ėmė rėkti:

— Norėčiau, kad niekada nebūčiau ėmusi į rankas to suš... to prakeikto raštelio. Geriau jau būčiau jį suplėšiusi!

Ji atsigręžė į ponią Barbridž:

— O jums negaila, kad jis nebegyvas. Nė vienam iš jūsų! Jūs visi norėjote, kad jis dingtų iš salos, kiekvienas galėjo tai pastebėti. Bet man jis patiko. Man jis buvo visai geras. Mes susitikdavome ir eidavome pasivaikščioti. Mes buvome... — jos balsas pavirto dusliu šnabždesiu, — mes buvome draugai.

Nutraukdamas įsivyravusią tylą Dalglišas švelniai pratarė:

— Kada toji bičiulystė užsimezgė, Mile?

— Kai jis čia buvo praėjusį kartą... atrodo, liepą, tiesa? Greitai po to, kai Džagas mane čia atgabeno. Tada ir susitikome.

Vėl stojusioje tyloje Dalglišas matė, kaip vertinančios Milės akys

šaudė nuo veido prie veido. Ji metė verbalinę bombą ir liko patenkinta, gal kiek ir išgąsdinta kritusiųjų skaičiaus. Ji juto jų reakcijas akimirkos tyloje, matė sunerimusios ponios Barbridž surauktą kaktą.

Ponia Barbridž griežtokai pratarė:

— Tai štai kuo tu užsiimdavai rytais, kai tavęs prašydavau patvarkyti skalbinius. Tu man sakydavai, jog eini pasivaikščioti. Manydavau, jog tu būni Uosto trobelėje, pas Džagą.

— Taip, kartais ten ir būdavau, juk taip? Kitais kartais susitikdavau su ponu Oliveriu. Sakydavau, jog einu pasivaikščioti, bet aš ir eidavau pasivaikščioti. Vaikščiodavau su juo. Čia nėra nieko bloga.

— Mile, kai čia atvykai, sakiau tau, kad negalima lįsti svečiams į akis. Jie čia atvyksta tam, kad pabūtų patys sau, ypač ponas Oliveris.

— O kas sakė, kad aš lindau į akis? Jis neprivalėjo su manimi susitikinėti. Tai buvo jo mintis. Jam patiko būti su manimi. Jis pats taip sakė.

Dalglišas nepertraukinėjo ponios Barbridž. Ji visai neblogai už jį dirbo jo darbą. Ant jos skruostų vėl pasirodė dvi negražios raudonos dėmės, bet balsas skambėjo griežtai:

— Mile, ar jis norėjo... na, ar jis norėjo su tavimi pasimylėti?

Atsakymas buvo dramatiškas. Milė įsiutusi riktelėjo.

— Tai šlykštu! Aišku, kad ne. Jis senas. Jis senesnis už poną Meikroftą. Kaip bjauru. Nieko panašaus nebuvo. Jis manęs nė nepalietė. Ar norite pasakyti, kad jis koks iškrypėlis, ar ką? Jūs sakote, kad jis buvo pedofilas?

Netikėtai įsiterpė Bentonas. Jaunatviškas jo balsas nuskambėjo neabejotinai blaiviai.

— Mile, jis negalėjo būti pedofilas, nes tu jau ne vaikas. Bet yra pagyvenusių žmonių, kurie įsimyli jaunas merginas. Ar prisimeni tą seną turtingą amerikietį, apie kurį praėjusią savaitę rašė laikraščiai? Jis vedė keturias tokias, jos visos su juo išsiskyrė ir tapo labai turtingos, o dabar jis vedė penktą.

— Taip, skaičiau. Manau, tai bjauru. Ponas Oliveris toks nebuvo.

Dalglišas pratarė:

— Mile, mes esame tikri, kad jis toks nebuvo, bet mus domina viskas, ką tu apie jį gali papasakoti. Kai žmonės paslaptingai miršta, labai gerai žinoti, ką jie jautė, ar jie buvo sunerimę, ar nuliūdę, ar ko nors

bijojo. Atrodo, kad poną Oliverį tu pažinojai geriau nei bet kuris kitas Kūmo gyventojas, išskyrus jo dukrą ir poną Tremletą.

— Tai kodėl jų apie jį neklausinėjate?

— Klausinėjame. Dabar klausiame tavęs.

— Net ir tada, kai šitai asmeniška?

— Net ir tada, kai asmeniška. Tau patiko ponas Oliveris. Jis buvo tavo draugas. Esu tikras, jog nori mums padėti atskleisti, kodėl jis mirė. Taigi prisimink pirmąjį jūsų susitikimą ir papasakok, kaip jūsų draugystė prasidėjo.

Ponia Barbridž pamatė Dalglišo žvilgsnį ir nurijo komentarus. Dabar visas jų dėmesys buvo sutelktas į Milę. Dalglišas matė, jog ji jau pradeda mėgautis neįprastu reikšmingumu. Jis tik vylėsi, jog ji atsispirs pagundai viską pagražinti.

Milė palinko į priekį ir blizgančiomis akimis žvelgė nuo veido į veidą.

— Aš kaitinausi prieš saulę ant uolos, atokiau nuo koplyčios. Žolėje ten yra įduba ir keli krūmai, gali pabūti viena pati. Žodžiu, ten niekas nevaikšto. O jeigu ir vaikščiotų, manęs tai nejaudina. Kaip jau sakiau, aš deginausi prieš saulę. Čia nieko bloga nėra.

Ponia Barbridž paklausė:

— Ar vilkėjai maudymosi kostiumėlį?

— Kokį maudymosi kostiumėlį? Nieko nevilkėjau. Gulėjau ant rankšluosčio. Taigi gulėjau prieš saulę. Tai buvo mano laisva popietė, vadinasi, turėjo būti ketvirtadienis. Norėjau vykti į Pentvortį, bet Džagas neplukdė katerio. Žodžiu, aš ten gulėjau sau, kai staiga išgirdau tą triukšmą. Tarsi kas verktų, na, tiksliau, tarsi kas aimanuotų. Pamaniau, kad tai koks nors gyvūnas. Prasimerkiau ir pamačiau jį stovintį šalia. Aš riktelėjau, čiupau rankšluostį ir susisupau. Jis atrodė siaubingai. Pamaniau, kad jis tuoj nualps, buvo toks išbalęs. Dar niekada nebuvau mačiusi taip išsigandusio suaugusio žmogaus. Jis pasakė, jog atsiprašo, paklausė, ar man viskas gerai. Na, man viskas buvo gerai. Tiesą sakant, visai neišsigandau, ne taip, kaip jis. Todėl pasakiau, kad jam būtų geriau atsisėsti, tada irgi pasijus geriau. Jis taip ir padarė. Viskas išties buvo keista. Tada jis ėmė apgailestauti, kad mane išgąsdino, jis manė, jog aš esu kažkokia kita mergina, kurią jis kažkada pažinojo, kuri, kaip ir aš, paplūdimyje gulėjo prieš saulę. Aš paklausiau: „Ar ji jums patiko?“

— Jis atsakė kažkaip tikrai keistai, kad tai nutiko kitoje šalyje, o mergina nebegyva, tik jis nesakė „mergina".

Dalglišas suprato, kad Milė — puiki liudytoja, vienas iš tų retai pasitaikančių žmonių, turinčių beveik absoliučią atmintį. Jis pasakė: „Bet tai nutiko kitame krašte, beje, mergaitė ta nebegyva".

— Taip, būtent taip ir pasakė. Įdomu, kad jūs tai žinote. Keista, tiesa? Maniau, kad jis viską sugalvojo.

— Ne, Mile, tai sugalvojęs žmogus mirė jau prieš keturis šimtus metų.

Milė nutilo suraukusi kaktą ir svarstydama visas išgirstas keistenybes. Dalglišas švelniai ją paragino:

— Paskui?

— Paklausiau, iš kur jis žino, kad ji nebegyva, o jis atsakė: jeigu ji nebūtų negyva, tai jos nesapnuotų. Ponas Oliveris sakė, kad jo sapnuose niekada nesilanko gyvieji, lankosi tik mirusieji. Paklausiau, kuo ji buvo vardu, o jis atsakė, kad neprisimena, o gal ji niekada jam to nė nesakė. Jis kalbėjo, kad vardas visai nesvarbu. Jis ją vadino Dona, bet taip buvo parašyta knygoje.

— O paskui?

— Na, mes kalbėjomės. Daugiausia apie mane — kaip aš atsidūriau saloje. Jis turėjo bloknotą. Kartais, kai ką nors pasakydavau, jis užsirašydavo.

Ji piktai dėbtelėjo į ponią Barbridž.

— Tada jau buvau apsirengusi.

Ponia Barbridž atrodė norinti pasakyti, jog apgailestauja, kad jie apskritai buvo nusimesti, bet nutylėjo.

Milė tęsė:

— Taigi paskui mes atsistojome, ir aš grįžau į namą. Bet jis paklausė, ar negalėtume dar kartą susitikti ir vėl pasikalbėti. Mes ir susitikome. Jis man paskambindavo anksti rytą ir pasakydavo, kur susitiksime. Ponas Oliveris man patiko. Jis man pasakodavo apie kai kuriuos dalykus, patirtus keliaujant. Jis apkeliavęs visą pasaulį. Ponas Oliveris pasakojo, kad susitikdavo su žmonėmis ir mokėsi būti rašytoju. Kartais jis mažai kalbėdavo, tada tiesiog vaikštinėdavome.

Dalglišas paklausė:

— Mile, kada tu jį matei paskutinį kartą?

— Ketvirtadienį. Ketvirtadienio popietę.

— Koks jis tau tada pasirodė?

— Kaip visada.

— Apie ką jis kalbėjo?

— Jis manęs paklausė, ar esu laiminga. Atsakiau, jog šiaip man viskas gerai, išskyrus tokius atvejus, kaip tas, kai jie atgal į namus nugabeno močiutę, kai mirė mano katytė Slipė — jos letenėlės buvo baltos, kai Džagas manęs niekur neplukdė, kai ponia Barbridž ima knisti su skalbiniais. Išskyrus štai tokius dalykus. Jis atsakė, kad jam viskas yra atvirkščiai. Dažniausiai jis būna nelaimingas. Jis ėmė klausinėti apie močiutę, kada ji susirgo Alzheimeriu, tai aš jam viską papasakojau. Jis pasakė, kad visi seni žmonės bijo susirgti Alzheimeriu. Ši liga atima svarbiausias žmogaus galias. Ponas Oliveris manė, kad tos galios yra tokios didžios, kaip kokių nors tironų arba net dievų. Mes galime tapti savo pačių budeliais.

Tyla buvo mirtina. Dalglišas pratarė:

— Tu labai padėjai. Mile, ar gali mums dar ką nors papasakoti apie poną Oliverį?

— Ne, sere, negaliu.

Staiga Milės tonas tapo agresyvus.

— Nebūčiau jums to pasakojusi, jeigu nebūtumėte manęs privertę. Jis man patiko. Jis buvo mano draugas. Aš esu vienintelė, kuriai negera, kad jis mirė. Aš čia daugiau nepasiliksiu.

Jos akyse sužibo ašaros. Ji atsistojo, pakilo ir ponia Barbridž, lydėdama Milę iš kambario ji kaltinamai pažvelgė į Dalglišą.

Pirmą kartą prakalbo Meikroftas. Jis tarė:

— Šitai, žinoma, keičia visą reikalą. Tikriausiai tai buvo savižudybė. Turi būti koks nors tų žymių ant kaklo paaiškinimas. Arba jis pats jas paliko, arba kas nors kitas, jau po jo mirties, kas nors, kas norėjo, kad visa tai atrodytų kaip žmogžudystė.

Dalglišas nieko neatsakė.

— Bet jis jautėsi nelaimingas, ir tie sudeginti juodraščiai...

Dalglišas pratarė:

— Rytoj jau turėsiu patvirtinimą, bet nemanau, kad būtų galima nusiraminti išklausius Milės parodymų.

Meikroftas ėmė statyti į vietas kėdes. Jis pasakė:

— Žinoma, Oliveris ja naudojosi. Jis nebūtų leidęs laiko su Mile vien tik dėl to, kad jai buvo malonu su juo šnekučiuotis.

Bet būtent to jis ir norėjo — jos pokalbių, svarstė Dalglišas. Jeigu jis ketino sukurti išgalvotą Milę kitam savo romanui, jis stengėsi ją pažinti geriau nei save patį. Jis ketino išsiaiškinti, ką ji jautė, ką ji galvojo. Jam reikėjo suprasti, kaip ji tas mintis galėtų išreikšti žodžiais.

Jie jau buvo lifte, kai prabilo Keitė:

— Vadinasi, nuo tada, kai Milė grįžo į savo kambarį, iki tol, kol ji įmetė laišką į dėžutę prie Sakalo trobelės, jį galėjo pasiekti bet kas.

Bentonas atsakė:

— Bet, madam, iš kur kas nors galėjo sužinoti, kad laiškas apskritai ten buvo? Ar kas nors galėtų lįsti į pašto krepšį tik iš smalsumo? Niekas nesitikėtų jame rasti ką nors vertinga.

Dalglišas pratarė:

— Bet taip galėjo būti. Dabar jau žinome, kad Džagas tikrai žinojo apie aštuntos valandos susitikimą, o Miranda su Tremletu irgi galėjo žinoti, kaip ir bet kas kitas, matęs be priežiūros paliktą sunkvežimį. Suprantu, kodėl Džagas tylėjo — jis dengė Milę. Bet jeigu tie kiti du rado raštelį ir jį perskaitė, kodėl jie nieko nesakė? Gali būti, kad Oliveris nepažiūrėjo į pašto dėžutę, kol šįryt neišėjo iš trobelės. Jis galėjo išeiti pasivaikščioti anksti rytą norėdamas išvengti susitikimo su dukra. Perskaitęs Speidelio raštelį, jis rado priežastį pakeisti planus ir nutarė anksti nueiti prie švyturio.

Jie grįžo į Ruonių namus ir paskambino į Sakalo trobelę. Atsiliepė Miranda Oliver. Ji pasakė, jog negirdėjo, kaip vakar vakare buvo privažiavęs sunkvežimiukas, nes jis niekada neprivažiuodavo prie pat durų, nes keliukas buvo per siauras, ji ir negalėjo išgirsti. Pašto dėžutės netikrino nei ji, nei Tremletas, nė vienas iš jų neatplėšė jokio laiško, adresuoto jos tėvui.

Keitė ir Bentonas nusileido žemyn norėdami apklausti Džagą jo trobelėje. Jie rado jį prie Uosto trobelės grėbiantį sausus lapus nuo augančių šešiuose terakotos vazonuose pelargonijų. Augalai buvo aukšti ir keroti, sumedėjusiais stiebais, bet dauguma lapelių tebežaliavo, o ant blyškių ataugėlių matėsi keletas smulkių žiedelių, kuriančių vasaros iliuziją.

Jam pasakius, jog Milė viską išdėstė, jis pratarė:

— Ji man tikrai papasakojo apie raštelį, ir aš pasakiau, jog bus geriau, jei ji iškart jį nuneš į Sakalo trobelę. Aš to raštelio niekada nemačiau ir jo neskaičiau. Manęs jis taip labai nedomino.

Iš tono buvo galima spręsti, kad jo visas šis reikalas nedomina.

Keitė pasakė:

— Gal tuo metu ir nesusimąstėte, bet, žinoma, po pono Oliverio mirties turėjote pagalvoti, kad ši informacija labai svarbi. To raštelio užlaikymas gali būti traktuojamas beveik kaip nusižengimas, trukdymas policijos tyrimui. Jūs nesate kvailas. Tikriausiai suprantate, kaip visa tai atrodo.

— Pamaniau, kad daktaras Speidelis ir pats jums viską papasakos, kai ateis. Jis juk ir papasakojo, tiesa? Tai, ką daro svečiai, su kuo jie susitikinėja ir kur — ne mano reikalas.

Bentonas pratarė:

— Bet jūs nieko nepasakojote ir tada, kai šiandien po pietų mes kalbėjomės su jumis visais. Galėjote apie tai papasakoti tuomet arba susitikti su mumis asmeniškai.

— Jūs manęs klausėte, ar aš mačiau poną Oliverį praėjusį vakarą ar šįryt. Aš jo nemačiau, nematė ir Milė.

Keitė pasakė:

— Jūs puikiausiai suprantate, kad tokią informaciją turėjote pateikti iškart. Tai kodėl to nepadarėte?

— Nenorėjau, kad kas nors užsipultų Milę. Ji niekuo nenusižengė. Vaikui gyvenimas Kūme nėra lengvas. Taip pat pirštais būtų badomas ir daktaras Speidelis, tiesa?

— O jūs nenorėjote, kad taip būtų?

Džagas atsakė:

— Nenorėjau jų visų akivaizdoje, ne tada, kai jo nebuvo. Man nerūpi, kas nužudė Nataną Oliverį, jeigu jis buvo nužudytas. Manyčiau, jūs čia nevažiuotumėt, jeigu jis būtų pats sau pasidaręs galą. Jūsų darbas surasti, kas jį pasmaugė. Jums moka už tai, kad surastumėte. Aš nemeluosiu, bet ir nesiruošiu jums padėti, tik jau ne rodydamas pirštu į žmones ir trypdamas juos į šūdą.

Bentonas paklausė:

— Jūs taip labai nekentėte pono Oliverio?

— Galima sakyti ir taip. Gal Natanas Oliveris ir gimė šioje saloje,

bet jo mama ir tėtis buvo atėjūnai. Nė vienas iš jų nebuvo Kornai, nei Natanas, nei jo tėvai, kad ir ką jis tvirtintų. Gal jis nė nežinojo, kad šiose vietovėse visi viską ilgai prisimena. Bet aš nesu žudikas.

Atrodė, kad Džagas rengiasi dar kažką pasakyti, bet galiausiai jis vėl pasilenkė prie puodynių su gėlėmis. Keitė pažvelgė į Bentoną. Šiuo metu negalėjai tikėtis išgirsti iš Džago ko nors daugiau. Ji ne be ironijos jam padėkojo, ir jie paliko jį genintį gėles.

10

Besidarbuojančiai saloje komandai Meikroftas pasiūlė važinėtis dviračiais. Svečiams naudotis buvo skirti du dviračiai, bet Keitė, nors ir žinodama, kad laiko nedaug, pasakė, jog ji ir Bentonas-Smitas iki Atlanto trobelės nueis pėsti. Mintis, jog jie abu mins pedalus keliuku važiuodami apklausti įtariamosios žmogžudyste, atrodė beveik juokinga. Ji žinojo, jog Dalglišas tikriausiai nesijaudintų dėl pakitusio įvaizdžio, galbūt jį net sužavėtų tokia neįprasta transporto priemonė. Apgailestaudama, kad taip savimi nepasitiki, kaip jis, Keitė pasirinko kelionę pėsčiomis. Vis dėlto atstumas — vos pusė mylios. Jiems pravers šiek tiek pasimankštinti.

Pirmą šimtą jardų takas ėjo palei patį uolos kraštą, kartkartėmis jie stabtelėdavo dirstelėti žemyn į suskeldėjusį ir susisluoksniavusį granitą, dantytas uolas ir atplūstantį potvynį. Paskui takas suko į dešinę, ir jie keliavo žole apžėlusiu dešinėn krypstančiu ir kylančiu keliuku, apaugusiu žemomis gervuogių ir gudobelių gyvatvorėmis. Jie ėjo nekalbėdami. Jeigu Keitė keliautų su Pirsu Tarantu, jiedu diskutuotų apie bylą, aptartų pirmąsias reakcijas susidūrus su žmonėmis, įdomų mazgą ant kilpos, bet dabar ji nutarė garsiai nesvarstyti, kol Dalglišas, kaip įprastai, šįvakar jų nesušauks visų kartu. Rytoj apie vidurdienį Dalglišas jau bus gavęs daktarės Glenister ataskaitą. Jeigu pasiseks, tai jiems bus aišku, kad tiria žmogžudystę. Ji žinojo, kad Dalglišas ir dabar tuo neabejoja, neabejojo ir ji pati. Ji manė, jog ir Bentonas nujautė tą patį, bet kažkokia kliūtis, nesusijusi su jos viršenybe jo atžvilgiu, neleido jai

klausti Bentono nuomonės. Ji pritarė, kad jie turi artimai bendradarbiauti. Kadangi saloje jie buvo tik trise, nesitikėdami sulaukti kokių nors tyrimo pagalbininkų, — nei fotografų, nei pirštų atspaudų ekspertų, nei nusikaltimo vietos tyrėjų, — būtų absurdiška skrupulingai vertinti užduočių statusą ar paskirstymą. Sunkiausia buvo tai, kad jų santykiai, nors ir dalykiški, turėjo būti harmoningi; blogiausia, kad tarp jų nebuvo jokių santykių. Anksčiau jis tik vieną kartą yra dirbęs su ja vienoje komandoje. Tada jis darbavosi gerai, nebijojo reikšti savo minčių, siūlydavo neabejotinai išmintingas prielaidas. Bet ji paprasčiausiai jo nepažinojo, dar nebuvo jo perpratusi. Atrodė, kad jis apsitvėręs metalinių strypų tvora su užrašu „Laikykitės atokiau", kybančiu ant vielos.

Dabar jau matėsi Atlanto trobelė. Dar iš oro ji buvo pastebėjusi, jog tai pati didžiausia iš visų akmeninių trobelių, stovinti arčiausiai uolos krašto. Ji pamatė, kad ten yra dvi trobelės — dešiniau stovėjo didesnė, su plytelėmis išklotu priebučiu, iš abiejų pusių turinti po du langus ir po du langus — po akmenine pastoge. Mažesnė trobelė buvo lygaus fasado, žemesnio stogo ir turėjo keturis mažesnius langus. Prieš abu namus, palei akmeninę sieną, buvo įrengta kokių trijų pėdų pločio gėlių lysvė. Nuo plyšių driekėsi svyrantys augalai ir smulkūs raudoni žiedeliai, o dešinėje priebučio pusėje vešėjo aukštas fuksijos krūmas, kurio žiedlapiai buvo nutaškę taką kaip kraujo lašeliai.

Keitei pabeldus, duris atidarė Rotvudas. Jis buvo vidutinio ūgio, plačių pečių, kampuoto bauginančio veido, putlių lūpų, mėlynai pilkšvų giliai įsodintų akių, blyškumu kontrastuojančių su jau žilstančiais, bet vis dar puikiais geltonais plaukais ir blakstienomis. Keitė nedaug yra sutikusi vyrų, galinčių džiaugtis štai tokia plaukų spalva. Jis vilkėjo dalykišku juodu kostiumu, ryšėjo ramių spalvų dryžuotą kaklaraištį po aukšta apykakle; šis žmogus buvo panašus į laidojimo paslaugų biuro savininko asistentą. Ji svarstė, ar toks yra jo įprastas ankstyvo vakaro drabužis, ar taip jis persirengė, nes šis kostiumas labiau tinka gedinčiam salos gyventojui. Bet ar sala tikrai gedi?

Jie įžengė į nedidelį kvadratinį koridorių. Kairėje pusėje pravi-ros durys vedė į virtuvę, o dešinėje esantis kambarys tikriausiai buvo valgomasis. Už pailgo stalo blizgančiu paviršiumi Keitė pamatė sieną, išmargintą odinėmis knygų nugarėlėmis.

Rotvudas pravėrė koridoriaus gale esančias duris ir pasakė:

— Madam, atvyko policija. Jie atėjo šešiomis minutėmis per anksti.

Jie aiškiai išgirdo ponios Holkūm balsą — tvirtą, àutoritetingą, elito atstovės balsą.

— Tai kviesk juos į vidų, Rotvudai. Juk nenorime būti apkaltinti vengimu bendradarbiauti.

Rotvudas pasitraukė į šalį ir oficialiai pareiškė:

— Inspektorė Miskin ir seržantas Bentonas-Smitas, madam.

Kambarys buvo didesnis, nei galėtum pamanyti vos užmetęs akį į trobelę. Prieš juos buvo keturi langai ir stiklinės durys į terasą. Židinys — kairėje, priešais stovėjo nedidelis stalelis ir dvi kėdės. Atrodo, buvo pradėtas žaisti žodžių loto. Mėgindama atsispirti nepadoriai pagundai smalsiai apsidairyti, Keitė susidarė įspūdį, jog čia dominuoja sodrios spalvos, blizgus medis, kilimai ant akmeninių grindų, aliejiniais dažais tapyti paveikslai, o ant vienos sienos, kaip ir valgomajame, nuo grindų iki lubų buvo sudėliotos knygos odinėmis nugarėlėmis. Židinyje traškėjo malkos, pripildydamos visą kambarį aitraus rudeninio kvapo.

Ponia Holkūm nepakilo iš savo vietos prie žaidimo lentos. Ji atrodė jaunesnė, nei manė Keitė — stambių bruožų veidas beveik be raukšlių, o blizgančių didelių pilkų akių po išlenktais antakiais netemdė amžiaus debesėliai. Plieno pilkumo plaukai, išmarginti sidabro sruogų, buvo sušukuoti atgal ir susukti į sunkų įmantrų kuodą, pūpsantį ant sprando. Ji segėjo platėjantį juodų, pilkų ir baltų langų sijoną, vilkėjo baltą megztinį aukštu atlenkiamu kaklu ir puošėsi sunkiu gintaro vėriniu, kurio gintariukai buvo stambių stiklo rutuliukų dydžio. Į ausis ilgais speneliais buvo įverti labai įmantrūs gintaro auskarai. Ji nežymiai mostelėjo Rotvudui, atsisėdusiam priešais, o paskui minutėlę įdėmiai į jį žvelgė, tarsi norėdama įsitikinti, kad jis nepajudės. Ponia Holkūm atsigręžė į Keitę.

— Kaip matote, inspektore, mes baigiame žaisti šeštadieninį žodžių loto. Dabar mano ėjimas; man yra likusios septynios raidės. O mano priešininkui liko... Rotvudai, kiek tau liko?

— Keturios, madam.

— Ir maišelis tuščias, taigi mes jūsų ilgai netrukdysime. Prašau sėstis. Nujaučiu, kad turiu septynių raidžių žodį, bet negaliu jo sufor-

muluoti. Per daug balsių. O, E ir Ė. M yra vienintelė priebalsė, jeigu neskaičiuosime J ir Z. Paprastai žaidimo pabaigoje tų raidžių nelieka, bet aš ką tik vieną iš jų pasiėmiau.

Kol ponia Holkūm tyrinėjo savo korteles, buvo tylu, ji pradėjo dėlioti jas ant lentos. Plonų jos pirštų sąnariai buvo išsukioti artrito, o ant rankų matėsi venos, panašios į rožines virveles.

Bentonas-Smitas tyliai pratarė:

— „Mejozė", madam. Trečia eilutė nuo viršaus dešinėje.

Ji atsigręžė į jį. Klausiamai kilstelėjusį antakį palaikęs kvietimu, jis priėjo arčiau, norėdamas atidžiau pasižiūrėti į lentą.

— Jeigu sudėliosite žodį taip, kad raidė Ė būtų dvigubų taškų zonoje virš žodžio pradžios DUON, pelnysite dar dvidešimt du taškus už žodį ĖDUONIS. Tada ir M atsidurs dvigubų taškų zonoje, įvertintoje šešiais balais, o žodis iš septynių raidžių irgi yra dvigubų taškų zonoje.

Ponia Holkūm neįtikėtinai greitai viską suskaičiavo.

— Iš viso devyniasdešimt šeši, plius manieji du šimtai penkiasdešimt trys.

Ji atsigręžė į Rotvudą.

— Taigi rezultatas nediskutuotinas. Minusuok keturis ėjimus, Rotvudai, ir kas tau lieka?

— Du šimtai trisdešimt devyni, madam, bet norėčiau paprieštarauti. Niekada nesitarėme, kad leidžiama pagalba.

— Bet niekada ir nesakėme, kad neleidžiama. Mes žaidžiame pagal savo pačių taisykles. Leidžiama tai, kas neuždrausta. Šitai dera prie garsaus anglų teisėtvarkos teiginio, jog viskas yra galima, jeigu teisiškai neuždrausta. Palyginkime su praktika Europos žemyne, kur niekas neleidžiama, jeigu nėra teisiškai sankcionuota.

— Mano supratimu, madam, seržantas žaidime nedalyvauja. Niekas jo neprašė įsikišti.

Ponia Holkūm tikriausiai suprato, kad pokalbis gali pasisukti nepatogia ginčo linkme. Imdama rinkti korteles ir dėdama jas į krepšelį ji pasakė:

— Gerai, užskaitysime tik paskutinį rezultatą. Ir vis tiek nugalėtoja būsiu aš.

— O aš norėčiau, madam, kad šis lošimas būtų anuliuotas, laikomas niekiniu ir nebūtų įskaitytas į mėnesio turnyrus.

— Gerai, nes su tavimi jau darosi sunku. Atrodo, tu nesitikėjai, jog tą žodį būčiau prisiminusi pati, be seržanto pagalbos. Jis man jau sukosi ant liežuvio galo.

Rotvudo tyla buvo iškalbinga. Jis pakartojo:

— Seržantas neturėjo teisės įsikišti. Turėtume įtvirtinti naują taisyklę. Jokios pagalbos.

Bentonas-Smitas kreipėsi į ponią Holkūm:

— Atleiskite, bet juk žinote, kaip būna su žodžių loto. Pastebėjus septynių raidžių žodį, tiesiog neįmanoma jo nutylėti.

Ponia Holkūm nutarė eiti išvien su liokajumi.

— Jeigu žaidžia kiti, disciplinuotesnis žmogus vis dėlto pasistengtų tai padaryti. Na, šiaip ar taip, žaidimas netikėtai baigėsi, net neabejoju, jog jūs to ir tikėjotės. Po žodžių loto paprastai išgeriame po taurę vyno. Turbūt nėra prasmės vyno siūlyti jums. Ar nėra tokios taisyklės, kad nedera gerti su įtariamaisiais, jeigu nenori susikompromituoti? Jeigu ponas Dalglišas per daug skrupulingas šiuo požiūriu, Kūmo saloje jis jausis nepatogiai — mes didžiuojamės savo vyno rūsiais. Tačiau nė vienas iš jūsų nepažeisite įstatymų, jei išgersite po puodelį kavos.

Keitė priėmė pasiūlymą. Dabar, kai sužibo viltis pradėti apklausą, ji nebeskubėjo. Vargu ar ponia Holkūm galės sakyti, kad jie per ilgai svečiuojasi, jeigu gers kavą jiems patinkančiu tempu.

Rotvudas išėjo neparodęs jokio nepasitenkinimo. Jam už nugaros užsidarius durims, ponia Holkūm pratarė:

— Kadangi mes su Rotvudu galime patvirtinti vienas kito alibi, geriau būtų susilaikyti nuo klausimų iki jam grįžtant. Taip visi sutaupysime laiko. Kol bus kava, gal norėtumėte išeiti į lauką, į terasą? Vaizdas stebuklingas.

Ji ir toliau rinko žaidimo korteles nė nekrustelėdama jų palydėti. Jie atsistojo ir abu kartu nuėjo durų į terasą link. Viršutinė durų dalis stiklinė, bet jos pačios buvo sunkios, stiklas labai storas, todėl Bentonui prireikė šiek tiek jėgų, kol jas atidarė. Duryse matėsi langinių sąvaros. Keitė pastebėjo, kad prie kiekvieno iš keturių langų buvo pritvirtintos medinės langinės. Uolos kraštas buvo mažiau nei už penkių pėdų, atitvertas juosmenį siekiančia akmenine sienele. Į ausis alsavo ūžiantis vandenynas. Prieš žengdama prie sienelės ir pažvelgdama, Keitė ins-

tinktyviai žengė žingsnį atgal. Po jais, labai žemai, kilo balta migla — į uolos masyvą griausmingai taškėsi lūžtančios bangos.

Bentonas-Smitas prisigretino prie jos. Jis pamėgino perrėkti griausmą:

— Nuostabu! Tarp mūsų ir Amerikos — visiškai nieko. Suprantama, kodėl Oliveris norėjo šios vietos.

Keitė jo balse išgirdo pagarbią baimę, bet nieko neatsakė. Jos mintys nuskriejo iki pat Londono upės po langais, prie stiprios, rudos, pulsuojančios Temzės, prismaigstytos žiburių ir apakintos miesto šviesų. Kartais atrodydavo, kad srovė teka vangiai, tarsi būtų ne upė, o koks nors purvinas tvenkinys. Žvelgdama į vandenį ji krūptelėdavo: juk ši snaudžianti galybė gali staiga atgyti ir nuplauti visą miestą, šėlstančiame savo glėbyje nusinešdama ir jos namų liekanas. Ir šitai nebuvo tuščios fantazijos. Jeigu ištirptų sniego kepurė, nedaug palei upę įsikūrusio Londono beliktų. Bet galvodama apie savo butą ji prisiminė Pirsą, jo kūno prišildytą lovą, šįryt į ją ištiestą jo ranką. Ką jis dabar veikia? Kiek kartu praleisto vakaro įvykių jo buvo suplanuota iš anksto? Ar ir jis dabar tiek pat daug apie ją galvoja, kaip ji apie jį? Ar jis gailisi dėl to, kas nutiko, o gal ji jam yra tik dar viena lengva pergalė? Ji ryžtingai atmetė tokią nemalonią mintį. Čia, kur ir pati trobelė atrodė tarsi išaugusi iš granito uolos, buvo juntama kitokia galybė, nepalyginti didesnė, daug daug pavojingesnė nei Temzės. Kaip keista, kad upė ir šis vandenynas turi vieną bendrumą — tą patį liežuviu juntamą sūrumą, tą patį aštrų kvapą. Jai ant skruosto užtiško mažas putų purslas, kuris nudžiūvo nė nespėjus kilstelėti rankos ir nusišluostyti.

Bėgo minutės... Tada, tarsi vienu metu atsitokėję ir susivokę, jog čia atėjo turėdami tikslą, abu grįžo į trobelę. Vėjo ir vandenyno sūkuriai akimirksniu prislopo. Jie vėl įžengė į taikią namų erdvę, juos pasitiko ką tik užplikytos kavos aromatas. Žaidimo stalelis buvo sulankstytas. Rotvudas dabar perėjo prie durų, vedančių į terasą, tarsi norėdamas visus apsaugoti nuo kitų galimų ekskursijų, o ponia Holkūm sėdėjo toje pačioje kėdėje, bet dabar jau atsigręžusi į juos.

Ji pratarė:

— Turbūt jums bus patogu sėdėti ant sofos. Nemanau, kad viskas užtruks ilgiau nei kelias minutes. Tikriausiai norėtumėte sužinoti, ką mes veikėme tada, kai mirė Natanas Oliveris. Koks tai buvo laikas?

Keitė atsakė:

— Negalime būti tikri, bet mums sakė, kad iš Sakalo trobelės jis išėjo apie septynios dvidešimt šiandien rytą. Devintą valandą gydytojo kabinete jis turėjo duoti kraujo tyrimams, bet ten nepasirodė. Manau, jums visa tai jau papasakojo. Privalome sužinoti, kur kiekvienas buvo tarp valandos, kai vakar vakare jį matė paskutinį kartą, ir šio ryto dešimtos, kai buvo rastas jo kūnas.

— Mes lengvai galime atsakyti į šį klausimą. Aš pietavau čia, todėl vakar vakare jo nemačiau. Septynios trisdešimt Rotvudas man atnešė rytinę arbatą, o po valandos patiekė pusryčius. Aš jo nemačiau, kol jis neatėjo į mano trobelę surinkti po pusryčių indų ir sidabro, kurį turėjo nušveisti. Tą darbą jis dirba savo trobelėje, į kurią veda gretimos durys, nes aš nekenčiu valiklio kvapo.

Ant dešinėje židinio pusėje pastatyto mažo apskrito stalelio sudėliotos puošmenos tikrai blizgėjo, bet tai nebūtinai reiškė, kad jos buvo nušveistos visai neseniai. Keitė nujautė, kad visi šie daiktai visada švyti, galbūt pakaktų vien patrinti juos minkšta medžiagėle ir jie imtų blizgėti.

— Ir kada tai buvo, ponia Holkūm?

— Laiko labai tiksliai nepasakysiu. Kadangi nenumačiau, jog galiu tapti žmogžudystės tyrimo dalyve, nieko neužsirašinėjau. Manyčiau, tarp penkiolika po aštuonių ir aštuonios trisdešimt. Tuo metu buvau terasoje, svetainės durys buvo atdaros. Aš jį girdėjau, bet nemačiau.

Keitė atsigręžė į Rotvudą.

— Gal jūs galėtumėte pasakyti tiksliau, pone Rotvudai?

— Sakyčiau, galėjo būti maždaug aštuonios penkiolika, inspektore, bet ir aš, kaip ponia, raštu laiko nefiksavau.

Ponia Holkūm tęsė:

— Aš jo nebemačiau iki maždaug devintos valandos, kol neįkišau galvos pasižiūrėti prieš išeidama į gydytojo kabinetą pasiskiepyti nuo gripo.

Keitė paklausė:

— Ir nė vienas iš jūsų šįryt niekur nebuvote, kol jūs, ponia Holkūm, neišėjote pas gydytoją?

— Aš, aišku, niekur nebuvau išėjusi, išskyrus terasą. O tu, Rotvudai, geriau pats atsakyk.

— Aš, ponia, buvau savo namuose, virtuvėje, šveičiau sidabrą. Po kiek laiko, kai jūs išėjote, suskambo mano telefonas. Skambino ponas Boidas, jis man pasakė, kad dingo ponas Oliveris, ir paprašė eiti padėti jo ieškoti.

Bentonas-Smitas paklausė:

— Bet iš tikrųjų jūs nėjote?

— Ne. Norėjau baigti pradėtą darbą, be to, pamaniau, kad nėra ko skubėti. Ganėtinai daug žmonių buvo susiruošę ieškoti pono Oliverio. Salos svečiams patinka ilgi pasivaikščiojimai, jie visai nenori, kad kas nors sektų jiems iš paskos. Nesupratau, kodėl taip panikuojama. Vis dėlto aš dirbu poniai, o ne ponui Boidui ar didžiajam namui.

Keitė pratarė:

— Bet vėliau jūs vis dėlto nuėjote prie švyturio?

— Nuėjau, kai grįžo ponia ir man pasakė, kad ponas Oliveris rastas negyvas. Ponia paprašė, kad nueičiau prie švyturio ir išsiaiškinčiau, ar reikalinga mano pagalba. Nuėjau ten laiku, galėjau padėti jiems nešti neštuvus.

Keitė paklausė:

— Ar kuris nors iš jūsų būtų išgirdęs, jeigu šįryt vienas ar kitas būtų išėjęs iš trobelės?

— Nebūtinai. Mes gyvename ganėtinai nepriklausomą gyvenimą. Sakote, Oliverį matė išeinantį iš Sakalo trobelės maždaug dvidešimt po septynių. Jam būtų pakakę kokių penkiolikos minučių nueiti iki švyturio. Jeigu Rotvudas ten būtų buvęs kokią aštuntą ir jį nužudęs — kaip suprantu, jūs būtent tokią prielaidą ir darote, — vargu ar jis būtų spėjęs čia grįžti iki pusės devynių, ir tai — vėliausiai, nes kaip tik tada jis ir atėjo pasiimti sidabro. Kaip jūs jau tikriausiai pastebėjote, mes gyvename už pusės mylios nuo didžiojo namo ir kiek mažiau — nuo švyturio.

— Aišku, ponas Rotvudas turi dviratį?

— Vadinasi, dabar jūs norite pasakyti, kad jis dviračiu nuvažiavo iki švyturio ir atgal? Tai gal tada dviračio pirkinių krepšyje jis buvo įsitupdęs ir mane?

Keitė atsakė:

— Mes nieko nenorime pasakyti, ponia Holkūm. Kaip mums ir pridera, mes klausiame, kur buvote tam tikru laiku, be to, dabar ši mirtis traktuojama kaip kelianti daug įtarimų. Niekas neminėjo nužudymo.

— Esu tikra, kad jūs apdairiai mėginate to neminėti, bet šioje saloje visi nekvaili. Vargu ar metropoliteno policijos komisaras, detektyvas inspektorius ir detektyvas konsteblis sraigtasparniu atskristų tirti savižudybės ar mirties dėl nelaimingo atsitikimo. Gerai, galite nieko neaiškinti, žinau, kad jokių paaiškinimų nesulauksiu. Jeigu reikia daugiau kokios nors informacijos, mieliau ją pateikčiau komisarui Dalglišui. Saloje yra ribotas skaičius įtariamųjų, todėl vargu ar jis galės teisintis esąs persidirbęs.

Keitė pratarė:

— Jis prašė, kad pasakyčiau, jog jis pas jus ateis vėliau.

— Prašyčiau jam perduoti linkėjimus. Jeigu jam atrodo, kad galėsiu padėti, galbūt jis galėtų man paskambinti ir sutarti dėl mums abiem patogaus laiko. Pirmadienio rytą susitikti niekaip negalėsiu, nes esu susitarusi su stomatologu Njukvėjuje. Rotvudas, be jokių abejonių, bus labai patenkintas, nes ilgai nelaukęs galės jums parodyti savo dviratį. O dabar, inspektore, būčiau labai dėkinga, jeigu savo svetainėje likčiau viena.

Dviratis stovėjo nedideliame akmeniniame Rotvudo trobelės priestatėlyje. Anksčiau čia tikriausiai buvo skalbykla, nes dar ir dabar matėsi tarp akmenų įmūrytas varinis katilas. Viena siena buvo nukabinėta įvairiausiais įrankiais ir sodo padargais, kurių, kaip manė Keitė, čia kabojo daugiau, nei reikėjo nedideliam ruoželiui dirvos prie abiejų trobelių išdirbti. Viskas atrodė labai švaru ir skrupulingai sudėliota. Dviratis, senas ir sunkus „Raleigh“ su priekyje iškeltu dideliu pintu krepšiu, rėmėsi į kitą sieną. Priekinė padanga buvo minkšta.

Bentonas-Smitas priklaupė norėdamas apžiūrėti padangą. Jis pasakė:

— Matau gilų įplyšimą, madam, kokio pusės colio ilgio.

Keitė pritūpė greta. Buvo sunku patikėti, kad šis vienintelis įplyšimas atsirado užvažiavus ant akmens, vinies, ar ko nors kito, išskyrus peilį, bet ji nekomentavo. Ji paklausė Rotvudo:

— Kada tai nutiko?

— Prieš dvi dienas, inspektore, kai važiavau į namą parsigabenti valymo priemonių.

— Ar pastebėjote, nuo ko padanga įplyšo?

— Padangoje neradau jokio įstrigusio daikto. Turbūt užvažiavau ant aštrios titnago atplaišos.

Keitė minutėlę svarstė, ar nevertėtų dviračio paimti kaip galimo įkalčio, bet paskui apsisprendė neimti. Vargu ar jis kur nors dings, o šioje tyrimo stadijoje Rotvudas — tiesą sakant, ir visi kiti — nebuvo svarbiausias įtariamasis. Ji galėjo įsivaizduoti salos gyventojų reakciją, jeigu Bentonas-Smitas išsivežtų dviratį. „Jie dabar išsivežė vargšelio Rotvudo senąjį dviratį. Dievas žino, kas jiems toliau šaus į galvą". Ji trumpai padėkojo Rotvudui už bendradarbiavimą, ir jie išėjo.

Kelias minutes jie ėjo tylėdami, paskui Keitė pratarė:

— Nemaniau, kad esi loto specialistas. Reikėjo šitai įrašyti į gyvenimo aprašymą. Ar turi ir kitokių talentų, apie kuriuos mums nieko nepasakojai?

Jo balsas buvo bespalvis.

— Dabar taip staiga nesugalvosiu, madam. Dar būdamas vaikas žaisdavau loto su močiute. Su tąja angle.

— O taip, tiesiog negalėjai susilaikyti to nepademonstravęs. Bent jau baigei žaidimą. Nei ji, nei jis nežiūri į mus rimtai, ir jie nepabijojo mums to parodyti. Jie tarsi vaidino. Vis dėlto mes gavome informaciją, kurią gauti buvome paprašyti, — sužinojome, kur jie buvo nuo septynių trisdešimt šiandien rytą. Ponas Dalglišas išgaus visa kita, ko jam reikia. Su juo jie nežais. Ką apie ją manai?

— Kaip apie įtariamąją?

— O ko gi dar mes pas juos ėjome? Tai nebuvo apsilankymas svečiuose.

Taigi jie ėmė kolegiškai apie tai kalbėtis. Paskui trumpam nutilo, o tada Bentonas pratarė:

— Manau, jeigu ji sumanytų ką nors nužudyti, tai elgtųsi šaltakraujiškai. Kažin ar paskui ją labai graužtų kaltės jausmas. Bet koks galėtų būti motyvas?

— Kaip teigia Miranda Oliver, jos tėvas mirtinai norėjo iškeldinti ją iš trobelės.

— Nėra jokių prielaidų, kad jam būtų pavykę. Ji yra Holkūm, koncernas būtų jos pusėje. Beje, ar jai ne aštuoniasdešimt? Gal ji ir galėtų užlipti švyturio laiptais, šiaip jau ji man pasirodė labai stipri, turint galvoje jos amžių, bet niekaip negalėčiau įsivaizduoti, kad ji turėtų tiek jėgų, jog įstengtų permesti per turėklus Oliverio kūną ar užnešti jį, paėmusi iš apatinio aukšto. Manau, kad ten jis ir mirė. Kad ir kas jį būtų

nusiviliojęs į švyturį, neketintų jo užmušti prie žibinto. Visada išliktų rizika būti pastebėtam.

Keitė pratarė:

— Iš jūros pusės niekas nepastebėtų. Ir viskas būtų paprasčiau nei tempti negyvą kūną viršun ir įveikus paskutinius laiptelius užvilkti jį ant platformos. Ji galėjo pasiūlyti pasikalbėti gryname ore. Be to, jis nebuvo stambus. Manau, galėjo jį permesti per turėklus. Bet tada jai tektų Oliverį pakelti. O tai padaryti ne taip jau lengva.

Bentonas-Smitas paklausė:

— Gal manote, kad Rotvudas galėjo užmušti ar jai padėti?

— Iš kur galėčiau žinoti, seržante? Nėra prasmės spekuliuoti apie motyvą ar sąmokslą, kol nepatikrinome alibi ir neišsiaiškinome, ar tikrai viskas visiškai skaidru. Mums reikia tik faktų. Sakykime, jis pasinaudojo dviračiu. Ar jis tada labai rizikavo būti pastebėtas?

— Menkai terizikavo, madam, bent jau kol važiavo keliuku tarp gyvatvorių. Gyvatvorės taip sužėlusios, kad galėjo jį pridengti, ypač jeigu jis važiavo žemai nuleidęs galvą. O tas plyšys padangoje galėjo būti paliktas peilio. Pažiūrėkite į šį keliuką — šiurkšti žolė, smėlinga žemė, nugludinti akmenukai, išskyrus vieną kitą. Arba jis važiavo žemesniąja uola. Važiuodamas tuo keliu jis galėjo būti garantuotas, jog pradurs padangą. Aštrus titnagas gali prapjauti padangą kaip peilis. Bet aš manau, kad padanga perpjauta tyčia, kad ir kokiu būdu tai buvo padaryta.

— Bet nebūtinai šitai byloja apie kaltumą. Jis galėjo taip padaryti norėdamas pasirodyti visiškai „švarus“, vildamasis, kad mes juos paliksime ramybėje.

Bentonas-Smitas paklausė:

— Tai kodėl to nepadarius įtikinamiau?

— Nebuvo laiko. Toji mintis jam galėjo šauti į galvą visai prieš mums atvykstant. Palėpėje buvo visokių įrankių ir žirklės. Jam būtų tikęs bet koks aštrus daiktas.

— Madam, jeigu nužudymas ir alibi buvo sumanyti iš anksto, ar jis negalėjo savo dviračio sugadinti anksčiau?

— Būtent, seržante.

Likusį kelią iki namo jie nuėjo nesikalbėdami, bet Keitė jautė, kad toji tyla bičiuliška ir kad viena nedidelė tvoros dalis atsargiai praverta.

11

Dalglišas svarstė, kokios skirtingos, bent jau iš išorės, atrodė visos jo matytos trobelės. Regis, paprastą projektą gavęs architektas iš paskutiniųjų vengė tiesioginio panašumo. Atrodė, kad Ruonių trobelė buvo viena iš pačių maloniausių. Ji stovėjo vos už trisdešimties pėdų nuo uolos krašto, nors suprojektuota labai paprastai, žavėjo langų simetrija ir akmeninių sienų bei stogo proporcijomis. Joje buvo tik du kambariai — didelis miegamasis ir modernus vonios kambarys viršuje ir svetainė su virtuve apačioje. Langai iškirsti iš dviejų pusių, todėl trobelėje buvo labai šviesu. Viskas jo patogumui, kaip jį patikino ponia Barbridž. Platus akmeninis židinys ir pintinė su malkomis, židinyje sudėtos nerūkstančios anglys jau buvo apibertos prakuromis. Kamputyje kairėje jis pamatė geležines duonkepės dureles, kurias pravėręs rado dar daugiau prakurų. Baldų buvo mažai, bet visi puikaus dizaino. Šalia židinio stovėjo du krėslai, o viduryje kambario — paprastas stalas su dviem kėdėm. Po vienu iš žvelgiančių į jūrą langų buvo pastatytas funkcionalus modernus darbo stalas. Virtuvė atrodė vos didesnė už laivo virtuvėlę, tačiau puikiai įrengta — joje stovėjo maža elektrinė viryklėlė ir mikrobangų krosnelė. Čia buvo ir solidžios apelsinų atsargos, ir elektrinė sulčiaspaudė, šaldytuve — pieno, pustuzinis kiaušinių, keturi griežinėliai kumpio, ne aptraukti celofanu, bet sudėti į plastikinę dėžutę, grietinė ir kepaliukas akivaizdžiai namuose keptos duonos. Ant lentynėlės, spintelėje, jis rado nedidelius pakelius javainių pusryčiams ir užsukamą grūdų batonėlių indelį. Kitoje spintelėje buvo indai, stalo įrankiai trims žmonėms, dar stiklinės ir trys taurės vynui. Čia taip pat puikavosi šeši buteliai vyno — trys Naujosios Zelandijos „Sauvignon Blanc“ ir trys „Chateau Batailley'94“; tokios rūšys per geros gerti be jokios progos. Jis svarstė, kas už visa tai sumokės? Šykštesniems tai pasirodytų kaip paskatinimas gerti ar provokacija. Kuriam laikui šių butelių turėtų pakakti? Ar jie parodo neabejotiną ponios Barbridž gebėjimą skaičiuoti ir žinias, kiek trys policijos pareigūnai galėtų išgerti per porą dienų, o gal šiuos pakeis nauji?

Buvo ir kitokių ponios Barbridž rūpesčio jo patogumu ženklų,

kurie jį pamalonino, atrodė, kad jo asmuo ir skonis yra svarbūs. Iš abiejų židinio pusių knygų lentynos tikriausiai įrengtos tam, kad svečiai patys jas užpildytų atsigabentomis knygomis. Ponia Barbridž pati jam parinko knygų iš bibliotekos, „Kovo vidurį", labai tinkamą skaityti salos vienatvėje, ir keturis tomelius poezijos — Brauningą, Hausmaną, Eliotą ir Larkin. Nors čia nebuvo televizoriaus, svetainėje laukė garso aparatūra, ant lentynėlės ponia Barbridž paruošė kompaktinių diskų kolekciją, o gal tiesiog sudėjo atsitiktinai. Diskų įvairovė galėjo bent jau laikinai tenkinti nepretenzingą skonį — Bacho mišios B minor ir siuitos violončelei, kurias grojo Polas Torteljeras, Finzi dainos, Džeimso Baumano dainuojamas Hendelis ir Vivaldis, Bethoveno Devintoji simfonija ir Mocarto „Figaro vedybos". Atrodo, kad jo mėgstamo džiazo čia klausytis neteks.

Dalglišas nė nesiūlė visai komandai pietauti kartu ir per pietus aptarti bylą. Atlikdami maisto gaminimo ritualą, sukdamiesi nepažįstamoje virtuvėje ir galiausiai plaudami indus jie tik gaištų laiką, vis atidėliodami rimtą pokalbį. Jam taip pat atrodė, kad Keitė ir Bentonas mieliau valgys savo kambariuose — kartu arba atskirai, kaip nutars Keitė, nors žodis „kambariai" atrodė per skambus kalbant apie personalui skirtas patalpas arklidžių pastatuose. Jis svarstė, kaip jie sutaria dirbdami kartu. Keitei neturėtų būti sunku bendrauti su pavaldiniu, kuris neabejotinai intelektualus ir fiziškai patrauklus, bet Dalglišas ganėtinai ilgai su ja dirbo, kad pastebėtų, jog Bentono Oksforde įgytas išsilavinimas ir neslepiamos ambicijos vertė ją jaustis nejaukiai. Bentonas bus skrupulingai korektiškas, bet Keitė supras, kad už tų tamsių budrių akių slypi noras teisti viršininką ir laukti tinkamos progos.

Ponia Barbridž tikriausiai numatė, kad jie valgys atskirai. Čia nebuvo jokių papildomų indų ar stalo įrankių, tik dvi atliekamos vyno taurės ir puodeliai tikintis, jog jie bent jau išgerti susirinks kartu. Ant spintelės gulėjo ranka parašytas raštelis: „Prašome paskambinti, jeigu ko nors prireiks". Dalglišas nutarė visa ko prašyti minimaliai. Jeigu jis su kolegomis panorės valgyti kartu, viską galima atsinešti iš arklidžių pastatų.

Pietūs buvo sudėti į metalinį termosą, paliktą ant lentynos prieangyje, po medine dėže su užrašu „Laiškai". Raštelis ant didesnės dėžutės teigė: „Prašome pašildyti pagrindinį patiekalą ir keptas bulves tris-

dešimt minučių orkaitėje, nustatę 160 laipsnių temperatūrą. Pagardas šaldytuve".

Vykdydamas nurodymus ir dengdamas stalą jis kreivai šypsojosi galvodamas apie tokią keistą situaciją. Nuo tada, kai tapo kriminalinio skyriaus seržantu, praėjo daug metų; jis prisiminė įvairiausius valgymus tarnybos metu — paskubomis ar ramiau, lauke ir viduje, vienam ir su kolegomis, skanius patiekalus ir beveik nevalgomus. Daugelis dalykų jau seniai buvo pamiršta, bet kai kas iš tų dienų, kai jis dar buvo jaunas konsteblis, vis dar glūdėjo atminty — žiaurus vaiko nužudymas visiems laikams nesuderinamai siejosi su sūrio sumuštiniais, kuriuos įnirtingai tepė motina; niekam nereikalingos kvadratinės krūvelės augo vis aukštyn, aukštyn, o tada klyktelėjusi ji abiem rankom sugriebė peilį ir smeigė jį į lentą, o paskui rėkdama susmuko ant sukrauto sūrio ir duonos kalno. Kartu su detektyvu jiems slepiantis po geležinkelio tiltu, pliaupiant lietui ir laukiant teismo ekspertizės patologo, Nobis Klarkas išsiėmė iš savo lagaminėlio Kornvalio pyragėlių. „Sukrimsk, vaikine. Kepė mano žmona. Jie tau įkvėps gyvybės". Jis ir dabar prisiminė sušalusiuose delnuose laikomų dar šiltų pyragėlių skleidžiamą jaukumą, po to karto jis niekada nebuvo pajutęs tokio malonaus skonio. Bet maistas Kūmo saloje taip pat pateks į keisčiausių valgymų sąrašą. Ar jis ir jo kolegos artimiausiomis dienomis bus maitinami iš žudiko malonės? Be jokių abejonių, policija ilgainiui už viską užmokės — koks nors paskirtas pareigūnas Jarde turės susiderėti dėl sumos; tikriausiai didžiajame name Meikroftas ir ponia Barbridž jau konsultavosi dėl suirutės jiems atvykus. Akivaizdu, kad su jais elgiamasi kaip su paprastais svečiais. Ar tai reiškia, kad panorėję jie galėtų pietauti didžiajame name? Bent jau jis galėtų išvaduoti Meikroftą nuo tokio streso. Bet jis jautėsi dėkingas už tai, kad ponia Barbridž ar ponia Planket nutarė, jog po priešpiečiams patiektų sumuštinių jiems priklauso ir karšti pietūs.

Kai troškinys buvo pašildytas, jo apetitas, nors ir sužadintas virtuvę persmelkusio malonaus svogūnų, pomidorų ir česnako kvapo, paslaptingai dingo. Po kelių veršienos, tokios minkštos, kad net krito nuo kaulų, kąsnių jis suprato esąs per daug pavargęs, kad įstengtų valgyti. Šluostydamas stalą jis tarė sau, jog čia nėra nieko keista — dar prieš šią bylą jis ištisas savaites dirbo daugiau nei paprastai; net tas kelias vienatvės akimirkas jam pasirodė, kad Kūmo sala keistai trikdo. Gal salos

ramybė jį aplenkia dėl to, kad jis jaučiasi praradęs savąją ramybę? Jo sąmonė buvo tarsi vilties, ilgesio ir desperacijos sūkurys. Jis prisiminė visas jam patikusias moteris, tas, kurias jis gerbė ir kuriomis džiaugėsi kaip draugėmis ir meilužėmis, tas, su kuriomis buvo užmezgęs delikačius, neįpareigojančius santykius, neteikiančius jokių vilčių, išskyrus pastangas duoti ir gauti malonumą. Jam patikusios moterys — išrankios ir protingos — neieškojo pastovumo. Jos turėjo nuosavus darbus, jų pajamos buvo didesnės nei jo. Valanda su draugių vaikais dar labiau sustiprindavo nuostatą, kad motinystė — tai tam tikras gyvenimo nuosprendis, kuriam, dėkui Dievui, jos psichologiškai netinkamos. Jos be sąžinės graužimo atsiduodavo egoizmui, o jeigu vėliau dėl to gailėdavosi, jam neužkraudavo savo skausmo. Romanai paprastai baigdavosi dėl jo darbo specifikos, ir jeigu kuri nors pusė likdavo įskaudinta, išdidumas reikalaudavo tai nuslėpti. Bet dabar, būdamas įsimylėjęs, kaip jam atrodė, pirmą kartą po jaunos žmonos mirties gimdant, jis norėjo neįmanomos garantijos, kad santykiai tęsis tol, kol truks meilė. Kaip keista, kad seksas gali būti toks paprastas, o meilė — tokia sudėtinga.

Jis prisivertė išmesti iš galvos praeities vaizdus ir dabartinius asmeniškumus. Reikia dirbti darbą, po penkių minučių pas jį ateis Keitė ir Bentonas. Grįžęs į virtuvę jis užsiplikė stiprios kavos, atkimšo butelį raudonojo vyno ir pravėrė trobelės duris: po mirgančiu žvaigždėtu baldakimu švytėjo švelni, saldžiai kvepianti naktis.

.... 12

Keitė ir Bentonas pietavo savo kambariuose pasiėmę metalinius termosus su pietumis iš didžiojo namo. Keitė svarstė, jog, jeigu ji čia būtų su Pirsu Tarantu, jie valgytų kartu, laikinai pamiršę rungtyniavimą, kalbėtųsi ir aptarinėtų bylą. Bet su Bentonu-Smitu viskas kitaip, ir ne todėl, kad jo laipsnis žemesnis: kai jai kolega patikdavo, laipsnis neturėdavo jokios reikšmės. Bet Eidi, kaip visada, pirmiausia klausdavo jaunesniojo nuomonės, o jeigu Bentonas sumanytų parodyti savo intelektą, ji visai nenorėtų padėti jam sublizgėti surengusi generalinę

repeticiją. Jiems buvo duoti du greta esantys apartamentai arklidžių pastate. Prieš pasirinkdama vieną iš jų, ji dirstelėjo į abu, todėl žinojo, kad jo numeris yra visai kaip veidrodinis jos kambario atspindys. Kambariuose buvo mažai baldų; Bentono svetainė atrodė kaip jos — kokių dvylikos ir aštuonių pėdų, mažutėje virtuvėlėje kuo puikiausiai galėjai pasišildyti maistą ir pasigaminti karštų gėrimų, o viršuje buvo miegamasis su greta esančiu vonios kambariu.

Ji nusprendė, kad abiejuose numeriuose paprastai gyvena vienai nakčiai čia atvykęs personalas ir po savaitę dirbantys žmonės. Nors ponia Barbridž, tikriausiai padedama Milės, parengė kambarius netikėtiems ir vargu ar lauktiems svečiams (lova buvo gražiai paklota, nepriekaištingai sutvarkyta virtuvė, o šaldytuve — maistas ir pienas), čia vis dar matėsi ankstesnių gyventojų palikti pėdsakai. Dešinėje lovos pusėje kabojo Rafaelio „Madonos su kūdikiu“ reprodukcija, o kairėje — ąžuoliniuose rusvuose rėmeliuose įrėminta šeimos nuotrauka. Jie visi rūpestingai išsirikiavo prie pajūrio molo tvorelės: seneliai — vyriškis plačiai šypsodamasis sėdėjo ratukuose, vasariniais laisvalaikio drabužiais vilkintys tėvai ir trys nedideli vaikai vienodais kirpčiukų įrėmintais veideliais, santūriai įsižiūrėję į fotoaparato objektyvą. Tikriausiai viena iš jų yra šio kambario gyventoja. Vienintelėje spintoje kabojo jos rožinis chalatas, prie spintos buvo padėtos šlepetės, o ant lentynos — Katerinos Kokson knygos plonais viršeliais. Nukabindama svetimą chalatą ir užkabindama savąjį Keitė pasijuto kaip įsibrovėlė.

Ji nusiprausė po dušu, pasikeitė marškinius ir gerai iššukavusi plaukus juos persipynė, o paskui pabeldė į Bentono duris, duodama ženklą, jog jau pasirengusi. Jis iškart išėjo, ir ji pamatė, kad Bentonas persirengęs — apsivilkęs tamsiai žalios, beveik juodos spalvos laisvo stiliaus kostiumą. Vilkėdamas šiuo kostiumu jis atrodė iškilmingiau, neabejotinai vertas pagarbos ir kažkoks svetimas, bet jautėsi taip laisvai, tarsi būtų persivilkęs įprastais patogiais drabužiais tik savo malonumui. Gal taip ir buvo. Ji gundėsi paklausti: „Kodėl persirengei? Juk mes ne Londone, o ir ne į žmones einame“. Tačiau suprato, jog tokia pastaba neabejotinai pasirodytų smulkmeniška. Beje, ar ir ji pati nesistengė?

Jie nesikalbėdami žingsniavo kyšulio taku Ruonių trobelės link. Už nugarų švytintys didžiojo namo langai ir iš tolo spingsinčios tro-

belių švieselės didino tylos įtampą. Nusileidus saulei išsisklaidė ir vasaros iliuzija. Tai tikras vėlyvo spalio oras, vis dar neįprastai švelnus, bet jau paženklintas pirmojo rudeniško šaltuko: jis dvelkė lengvu aromatu, tarsi išblukusi šviesa būtų paskleidusi po kyšulį sodrų dienos saldumą. Jeigu ne žvaigždės, būtų visiškai tamsu. Keitei dar niekada neatrodė, kad jų tiek daug, kad jos tokios skaisčios ir taip arti. Nuo žvaigždžių minkšta tamsa paslaptingai švytėjo; nuleidusi akis Keitė išvydo siaurą takelį, besidriekiantį tarsi lengvai tviskantis kaspinas, ant kurio mirgėjo atskiri žolės stiebeliai, primenantys mažas ietis, pasidabruotas šviesa.

Šiaurinėje Ruonių trobelės pusėje matėsi praviros durys, ir ant akmenimis grįsto kiemo pro duris plūdo šviesa. Keitė pastebėjo, kad Dalglišas visai neseniai įkūrė židinį. Vis dar traškėjo prakuros, o kelios nerūkstančio kuro plokštelės vis dar buvo nepaliestos. Ant stalo stovėjo atkimštas vyno butelis ir trys taurės, tvyrojo kavos kvapas. Keitė ir Bentonas nutarė išgerti vyno, Eidi jiems įpylė. Bentonas prisitraukė prie stalo kėdę.

Ši tyrimo dalis Keitei labiausiai patiko, ji labiausiai jos laukė. Jai patikdavo tokios ramios akimirkos, paprastai išgyvenamos baigiantis kiekvienai dienai, kai aptariamas nuveiktas darbas ir išdėstomi būsimos veiklos planai. Ši pokalbiams skirta valanda ir tyla prie vis dar pravertų trobelės durų, ant akmeninių grindų šokant raudonoms židinio liepsnelėms ir dvelkiant vyno bei kavos aromatams, taip labai priminė patogų, ramų namų pasaulio jaukumą, kurio, būdama vaikas, ji taip ir nepažino ir kuris, jos supratimu, turėtų būti šeimos gyvenimo esmė.

Eidi paskleidė ant stalo salos žemėlapį. Jis pratarė:

— Aišku, galime teigti, kad tiriame nužudymą. Man nesinori vartoti šio žodžio kalbant apie Kūmo gyventojus, kol negausime patvirtinimo iš daktarės Glenister. Geriausiu atveju rezultatų sulauksime rytojaus vidurdienį. Dėstykime faktus tokius, kokie mums yra žinomi dabar, bet pirmiausia mums reikėtų sugalvoti tariamam žudikui vardą. Gal turite ką pasiūlyti?

Keitei buvo pažįstama nesikeičianti šefo praktika. Jis bjaurėjosi visokiais „bičiuliais“ ar kitokiomis pravardėmis, kurių nevengė kiti. Keitė turėjo būti pasirengusi, bet dabar jai nešovė į galvą jokių minčių.

Bentonas pratarė:

— Galėtume jį pavadinti Smitonu, sere, Plimuto rago švyturio projektuotojo vardu. Čionykštis švyturys yra ano kopija.

— Būtų nedora puikaus inžinieriaus atžvilgiu.

Bentonas pasakė:

— Arba gali būti ir Kalkraftas, XIX amžiaus korikas.

— Kalkraftas tinka. Gerai, Bentonai, kas mums žinoma?

Bentonas stumtelėjo vyno taurę. Jo žvilgsnis susitiko su Dalglišo akimis.

— Auka, Natanas Oliveris, Kūmo saloje lankydavosi reguliariai, kas ketvirtį, visada atvykdavo dviem savaitėm. Šį kartą jis atvyko pirmadienį su dukra Miranda ir sekretoriumi Deniu Tremletu. Kaip įprastai. Kai kurie mums žinomi faktai priklauso nuo informacijos, kuri gali būti teisinga arba ne, bet jo dukra sako, kad iš Sakalo trobelės šįryt jis išėjo maždaug dvidešimt minučių po septintos nesuvalgęs įprastų specialiai jam pagamintų pusryčių. Dešimtą valandą ryto kūną rado Rupertas Meikroftas, prie kurio atskubėjo Danielis Padžetas, Gajus Steivlis, Džagas Tamlinas, Milė Tranter ir Emilė Holkūm. Akivaizdi mirties priežastis — smaugimas. Tai nutiko arba kambaryje, esančiame po švyturio žibintu, arba apvalioje platformoje viršuje. Tada Kalkraftas susirado kalnų turistų virvę, aprišo Oliveriui aplink kaklą, pririšo virvę prie turėklų ir pakabino kūną. Todėl Kalkraftas turėjo būti ganėtinai stiprus — jeigu jam nereikėjo užnešti jau negyvo Oliverio kūno įveikiant neilgą laiptatakį į viršų, jis turėjo bent jau permesti jį per tvorelę.

Jūs sakėte, sere, kad daktaro Speidelio paliudijimas jus pribloškė, nes pasirodė mažų mažiausiai nebaigtas. Jis parašė raštelį, kuriame prašė susitikti švyturyje šįryt, aštuntą valandą. Raštelis buvo paduotas Milei Tranter, kuri sakėsi raštelį perdavusi — įdėjusi į laiškų dėžutę, esančią prie Sakalo trobelės. Ji pripažįsta pasakiusi Džagui apie pasimatymą. Raštelį galėjo perskaityti ir Miranda Oliver su Tremletu, kaip ir bet kas kitas, tarkime, ėjęs prie automobilio. Ar Oliveris gavo raštelį? Jeigu negavo, kodėl ėjo į švyturį? Jeigu susitikimas turėjo įvykti aštuntą valandą, kodėl jis ten išsiruošė taip anksti — dvidešimt po septintos? Ar raštelyje nurodytas laikas buvo pakeistas? Jeigu pakeistas, tai kas jį pakeitė? Aštuntos taip lengvai neištaisysi į septintą trisdešimt, nebent senąjį laiką išbrauktum ir parašytum naują, pataisytąjį. Bet šitai, žinoma, būtų tikras absurdas. Tada Kalkraftas turėtų vos trisdešimt

minučių susitikti su Oliveriu, pasikelti į švyturio viršų, nužudyti ir išsinešdinti, ir visa tai — tik su sąlyga, kad Oliveris ateis laiku. Žinoma, Kalkraftas galėjo sunaikinti originalų raštelį ir pakeisti jį kitu. Bet vis tiek būtų absurdiška keisti susitikimo laiką vos trisdešimčia minučių.

Be to, mums šį tą atskleidžia ir švyturio durys. Speidelis sako, jog jam atėjus jos buvo užrakintos. Vadinasi, kažkas viduje buvo — Oliveris, jo žudikas arba ir vienas, ir kitas. Kai jis grįžo po dvidešimt penkių minučių, durys buvo praviros, o jis pastebėjo, kad nebėra virvės. Speidelis nieko neišgirdo, kita vertus, ar galėjo išgirsti būdamas beveik šimtu pėdų žemiau nei kambarėlis, kuriame įvyko žmogžudystė? Bet Speidelis galėjo ir meluoti. Jis mums tik sakė, kad švyturys užrakintas, kad taip ir nesutiko Oliverio. Oliveris galėjo jo laukti, kaip kad jie ir tarėsi, o Speidelis galėjo jį nužudyti. O mirties laiką mums patvirtino tik Speidelio parodymai. Bet kam reikėjo pasimatymui paskirti vietą prie švyturio? Žinome, jog jis melavo ponui Dalglišui teigdamas, jog švyturiai — jo hobis.

Keitė tarė:

— Iš tavęs buvo tikimasi faktų. Tu perėjai prie spėliojimų. Yra ir kitų dalykų, kuriuos neabejotinai žinome. Oliveris visada buvo nelengvas svečias, bet šį kartą, atrodo, jis buvo dar nesuprantamesnis nei paprastai. Sužinojęs, kad jo kraujo mėginiai prarasti, Oliveris iškėlė sceną uoste, jis nuolat skundėsi Meikroftui, nepaliovė reikalavęs, kad Emilė Holkūm būtų iškeldinta iš Atlanto trobelės, o paskui, penktadienį, iškėlė sceną pietų metu. O kur dar Mirandos susižadėjimas su Tremletu... Visų trijų elgesys buvo labai keistas, tiesa? Oliveris grįžta namo vėlai, jau po pietų, kai Miranda jau atsigulusi, o išeina jai dar neatsikėlus. Atrodo, kad jis tyčia nenorėjo su ja susitikti. Ir kodėl jis užsakė katerį popietei? Kam tas kateris užsakytas? Ar mes tikime Mirandos pasakojimu, kad jis pritarė vedyboms? Ar tokios reakcijos lauktume iš žmogaus, kuris taip egoistiškai atsidavęs darbui, kad niekam neleidžia kištis į jo gyvenimą ir trukdyti patogumui? O gal motyvas slypi kur nors kitur, tolimoje praeityje?

Dalglišas pasakė:

— Jeigu taip ir yra, kodėl Kalkraftas laukė šio savaitgalio? Oliveris reguliariai atvykdavo į salą. Dauguma mūsų įtariamųjų turėjo gražaus laiko ir progų anksčiau jam atkeršyti. Beje, už ką jam reikėjo keršyti? Šis savaitgalis visai neparankus — yra tik du svečiai, nenuolatinis per-

sonalas išvykęs į žemyną, o galimų įtariamųjų — vos trylika, na, jeigu įskaičiuosime ir ponią Planket su ponia Barbridž — penkiolika.

Bentonas pratarė:

— Bet yra ir kita pusė, sere. Žmonių, kuriuos galima laikyti įtariamaisiais, yra mažiau, bet daugiau šansų likti nepastebėtam.

Keitė pasakė:

— Bet iš tikrųjų atrodo, kad Kalkraftas galėjo apsispręsti veikti šį savaitgalį. Tai kas pasikeitė nuo paskutiniojo Oliverio vizito? Po paskutinio Oliverio vizito prieš tris mėnesius į salą atvyko du žmonės, kurių tada čia nebuvo — daktaras Speidelis ir daktaras Jelandas. Būtent incidentas dėl prarastų mėginių išprovokavo Oliverio grasinimus likti čia gyventi visam laikui. Be to, yra dar Mirandos ir Tremleto sužadėtuvės. Sunku ją įsivaizduoti kaip žudikę, bet vis dėlto ji galėjo suplanuoti nužudymą kartu su Tremletu. Miranda akivaizdžiai už jį stipresnė.

Dalglišas atsakė:

— Pažvelkime į žemėlapį. Kalkraftas galėjo nueiti prie švyturio atskirai susitaręs su Oliveriu, žinoma, tai būtų neįtikėtinas sutapimas, kita vertus, esame susidūrę ir su dar neįtikėtinesniais. Arba galėjo perskaityti raštelį ir pakeisti laiką, kaip ir atsitiktinai pamatęs švyturio link einantį Oliverį jį pasekti. Įtikinamiausias kelias — palei žemutinę uolą. Patogiausia tuo keliu naudotis tiems, kurie gyvena name arba pietvakarinėje salos pusėje esančiose trobelėse — Steivliams, Denui Padžetui, Rotvudui ir poniai Holkūm. Rytinėje pusėje yra keliukas po uola, jis tęsiasi po Koplyčios trobele, bet jį nutraukia uostas. Neturime pamiršti, kad raštelis buvo perduotas praėjusį vakarą. Kalkraftas galėjo nusigauti iki švyturio penktadienio vakarą prisidengęs tamsa ir ten laukti iki šeštadienio ryto. Taip pat realu, jog jis visai nesijaudino, kad gali būti pamatytas, nes tada nė neketino žudyti. Nužudymas galėjo būti neplanuotas, gal tai netyčinis nužudymas, o ne žmogžudystė. Dabar mes tik klaidžiojame tamsoje. Mums reikia ponios Glenister ataskaitos po skrodimo, taip pat vertėtų dar kartą apklausti daktarą Speidelį. Tikėkimės, kad jis jausis pakenčiamai.

Po valandėlės svarstymai ir spėliojimai baigėsi. Rytoj bus sunki diena. Dalglišas atsistojo, Keitė ir Bentonas — taip pat. Jis pasakė:

— Susitiksime po pusryčių, aptarsime programą. Ne, palik taures, Bentonai. Aš pats jas sutvarkysiu. Saldžiai išsimiegokite.

........13

Vyno taurės buvo išplautos ir padėtos, ugnis blėso. Prieš miegą jis pasiklausys Mocarto. Pasirinko antrą „Figaro vedybų" dalį, ir trobelę užliejo širdį glostantis, puikiai valdomas, stiprus Kiri Te Kanavos balsas. Šio disko jis klausėsi kartu su Ema savo bute prie Temzės. Akmeninės trobelės sienos buvo per ankštos, kad sutalpintų tokį grožį, todėl jis vėl pravėrė duris į laukus, kad vyro besiilginčios grafienės balsas sklistų po žvaigždėmis. Prie trobelės sienos buvo vieta atsisėsti; jis sėdėjo ir klausėsi. Palaukė, kol baigsis veiksmas, tada grįžo išjungti grotuvo, vėliau dar kartą išėjo paskutinį kartą pasižiūrėti į nakties dangų.

Nuo Adriano Boido trobelės lyguma ėjo moteris. Ji pamatė jį ir sustojo. Iš ryžtingos eisenos ir blykstelėjusios gelsvuose plaukuose žvaigždžių šviesos jis iškart suprato, jog tai Džo Steivli; dabar, akimirką padvejojusi, ji pasuko jo link.

Šypsodamasis jis pratarė:

— Vadinasi, kartais jūs vis dėlto vaikštinėjate naktį.

— Tik tada, kai turiu kokį nors tikslą. Pamaniau, kad Adriano nereikėtų palikti vieno. Mums visiems ši diena buvo itin nemaloni, bet jam — tiesiog pragariška, todėl nuėjau kartu suvalgyti troškinio. Deja, jis negeriantis. Jeigu jums nebūtų labai sunku, išgerčiau taurę vyno. Gajus jau miegos, o man nepatinka gerti vienai.

— Man visai nebus sunku.

Ji nuėjo paskui jį į trobelę. Dalglišas atkimšo antrą raudonojo vyno butelį ir atnešęs pastatė ant stalo kartu su dviem taurėmis. Ji vilkėjo raudoną švarkelį, kurio pakelta apykaklė rėmino jos veidą; dabar ji nusimetė švarkelį ir pasikabino ant kėdės atlošo. Jie sėdėjo vienas priešais kitą nekalbėdami. Dalglišas įpylė vyno. Iš pradžių ji godžiai nurijo keletą gurkšnių, tarsi būtų gėrusi paprastą vandenį, paskui pastatė ant stalo taurę, ištiesė kojas ir patenkinta atsiduso. Ugnis blėso, nuo paskutinės pajuodusios malkos rangėsi vos matomas dūmų botagėlis. Mėgaudamasis tyla Dalglišas svarstė, ar svečiams kartais neima atrodyti, kad tylos ir vienatvės jiems jau per akis, ir ar jie nenutaria pasiduoti gundančiam testosteronų varomo gyvenimo spindesiui. Jis uždavė šį klausimą.

Ji nusijuokė.

— Tokie faktai žinomi, man apie tai pasakojo, bet taip nutinka retai. Prieš atvykdami jie žino, ko čia keliauja. Jie moka už tylą, patikėkite, jiems visa tai nepigiai atsieina. Ar niekada nesijautėte taip, jog priverstas atsakyti dar į vieną klausimą, išklausyti dar vieno telefono skambučio ar pamatyti dar vieną veidą jūs būtumėte galėjęs pradėti rėkti ir išeiti iš proto? Be to, yra dar ir saugumas. Siautėjant teroristams ir nuolat kybant pagrobimo grėsmei, turėtų būti tikra palaima žinoti, kad gali miegoti atsidaręs duris ir langus, ir joks asmens sargybinis ar policija neseks kiekvieno tavo judesio.

Dalglišas paklausė:

— Ar Oliverio mirtis nepadarys galo tokiai iliuzijai?

— Abejoju. Kūmas atsigaus. Sala pamiršo ir didesnius siaubus nei Natano Oliverio mirtis.

Jis pratarė:

— Atrodo, visuotinę antipatiją Oliveriui išprovokavo kažkokie rimtesni dalykai nei jo nedraugiškas elgesys čia svečiuojantis. Ar tarp jo ir Adriano Boido kas nors nutiko?

— Kodėl manęs klausiate?

— Todėl, kad ponas Boidas yra jūsų draugas. Tad jūs jį suprantate geriau nei kiti salos gyventojai. Vadinasi, tikriausiai jūs ir žinosite tiesą.

— Ir būsiu pasirengusi viską papasakoti jums?

— Tikriausiai.

— Ar jūs klausėte jo? Ar kalbėjotės su Adrianu? — paklausė Džo. Dabar ji vyną gurkšnojo lėčiau, akivaizdžiai mėgaudamasi.

— Ne, dar nesikalbėjau.

— Tada ir nesikalbėkite. Klausykite, niekas, net ir jūs, iš tikrųjų netiki, kad Adrianas turi ką nors bendra su Oliverio mirtimi. Jo galimybės nužudyti ne ką didesnės nei jūsų ar mano, gal net gerokai mažesnės. Tai kam reikėtų suteikti jam skausmo? Kam judinti praeitį, jeigu ji neturi nieko bendra su Oliverio mirtimi, neturi nieko bendra su tuo, kad jūs esate čia, neturi nieko bendra su jūsų darbu?

— Deja, judinti praeitį ir yra dalis mano darbo.

— Jūs esate patyręs detektyvas. Mes apie jus žinome. Tai tik nepasakokit man, kad į Adrianą žvelgiate kaip į rimtą įtariamąjį. Ar tik

nėra taip, kad jūs tik taršote nešvarius marškinius savo malonumui, na, norėdami parodyti savo valdžią? Žodžiu, tikriausiai jūs patiriate malonumą uždavinėdami klausimus, į kuriuos turime atsakyti. Jeigu neatsakome, atrodome kalti, jeigu atsakome, įsiveržiame į kažkieno privatų gyvenimą. Ir dėl ko? Tik nepasakokite, kad viskas dėl teisingumo. „Kas yra tiesa?“ — pajuokavo Pilotas ir nelaukė atsakymo. Jis išmanė keletą dalykų, tasai Pilotas, tiesa?

Citata jį nustebino, bet kodėl jis turėtų daryti prielaidą, kad ji niekada neskaitė Beikono? Jis taip pat nustebo, kad ji gali būti tokia temperamentinga, tačiau, nepaisant jos žodžių jėgos, jis nepajuto jokio asmeniško priešiškumo. Jis buvo tik pakaitalas. Tikrasis priešas prasmuko nepaliestas jos neapykantos.

Jis švelniai atsakė:

— Neturiu laiko pseudofilosofinėms diskusijoms apie teisingumą ir tiesą. Moku gerbti paslaptis, bet tik iki tam tikrų ribų. Žmogžudystė panaikina privatumą — įtariamųjų, aukos šeimos, kiekvieno, susidūrusio su mirtimi, privatumą. Jaučiuosi pavargęs nuo nuolatinio šių dalykų kartojimo žmonėms, bet šitai reikia pripažinti. Svarbiausia, žmogžudystė panaikina aukos privatumą. Jums atrodo, kad turite teisę ginti savo draugą, o Natano Oliverio apginti nebegalės niekas.

— Jeigu jums viską papasakosiu, ar jūs priimsite visa tai kaip tiesą ir paliksite Adrianą ramybėje?

— Negaliu to pažadėti. Galiu pasakyti tik tiek, kad man sužinojus faktus bus lengviau jį apklausti ir nesukelti nereikalingų emocijų. Mes visai nenorime suteikti skausmo.

— Tikrai? Gerai gerai, įtikinote, kad tyčia neskaudinate. Dievas žino, koks jūs tada būtumėte, jeigu skaudintumėte tyčia.

Dalglišas atsispyrė pagundai atsikirsti, ir tai nebuvo sunku. Jis prisiminė, kas jam buvo pasakyta aukštajame kambaryje Nju Skotland Jarde. Jos vyras buvo kaltas dėl aštuonerių metų berniuko mirties. Tai buvo medicininė klaida, bet tada galėjo būti įsitraukusi ir vietinė policija. Galėjo pakakti vienintelio per daug stropaus pareigūno, kad ji iki šiol jaustų karčią pagiežą.

Džo stumtelėjo tuščią vyno taurę, ir jis įpylė dar. Jis paklausė:

— Ar Adrianas Boidas alkoholikas?

— Iš kur žinote?

— Nežinau. Papasakokite, kas nutiko.

— Per labai svarbias mišias jis dalijo komuniją. Žodžiu, jis išmetė taurę, o paskui nukrito ir pats būdamas mirtinai girtas. O gal jis nukrito būdamas mirtinai girtas ir išmetė taurę. Jis persikėlė į bažnyčią, kur anksčiau vikaravo ponios Barbridž vyras, o vienas iš bažnyčios seniūnų žinojo, kad ponia Barbridž persikėlė čia; tikriausiai jam buvo kas nors papasakota apie Kūmą. Jis parašė ankstesniam mūsų sekretoriui kreipdamasis su pasiūlymu duoti Adrianui darbo. Adrianas yra absoliučiai kompetentingas. Jis jau mokėjo dirbti kompiuteriu, taip pat jis išmano aritmetiką. Iš pradžių viskas klostėsi gerai. Jis išgyveno čia būdamas visiškai blaivus daugiau nei metus, mes jau ėmėme viltis, kad jis ir liks blaivininkas. Štai tada viskas ir nutiko. Ketvirčio viešnagei atvyko Natanas Oliveris. Vieną vakarą jis paprašė Adriano kartu pavakarieniauti ir įpylė jam vyno. Žinoma, tas vakaras buvo lemtingas. Viskas, ko Adrianas čia buvo pasiekęs, žlugo per vieną vakarą.

— Ar Oliveris žinojo, kad Boidas buvo alkoholikas?

— Aišku, žinojo. Štai todėl jis jį ir pasikvietė. Viskas buvo suplanuota. Jis rašė knygą, kurioje vienas iš personažų buvo alkoholikas, ir jam reikėjo pačiam tiksliai išsiaiškinti, kas nutinka tada, kai alkoholiką pagirdai vynu.

Dalglišas paklausė:

— Bet kodėl čia? Jis galėjo atsižiūrėti iki sąmonės netekimo prisigėrusių girtuoklių bet kuriame Londono klube. Juk tai nėra retas reiškinys.

Ji pridūrė:

— Arba gatvėse bet kurio šeštadienio vakarą. Oi, bet tai nebūtų buvę tas pats, juk taip? Jam reikėjo ko nors, kas mėgintų kautis su savaisiais demonais. Jis norėjo laiko ir privatumo, kad galėtų kontroliuoti situaciją ir stebėti kiekvieną minutę. Turbūt pasiekus tam tikrą romano vietą jam buvo svarbu žinoti, kad jo auka yra netoliese ir lengvai pasiekiama.

Dalglišas matė, jog ji dreba. Ji spinduliavo tokiu galingu pasipiktinimu, jog jis visa tai pajuto kaip fizinę jėgą. Visas kambarys prisipildė koncentruotos neapykantos. Jis palaukė minutėlę, o paskui paklausė:

— Kas nutiko vėliau?

— Kas nors — arba Oliveris su savo maketuotoju, arba jo duk-

ra — tikriausiai nunešė Adrianą į jo trobelę. Jam prireikė poros dienų, kol išsiblaivė. Mes net nežinojome, kas atsitiko, išskyrus tai, kad jis gėrė. Manėme, kad namuose jis kažkokiu būdu buvo pasilikęs vyno, bet niekaip negalėjome suprasti, kaip jam tai pavyko. Po dviejų dienų jis išvyko su Džagu atgabenti prekių savaitei ir dingo. Kiek vėliau tą patį mėnesį persikėliau į savo butą Londone ir vieną vakarą jį radau prie savo slenksčio girtut girtutėlį. Aš jį pasiėmiau pas save ir kelias savaites prižiūrėjau. Tada vėl jį grąžinau čia. Istorijos pabaiga. Kol buvome kartu, jis man papasakojo, kas atsitiko.

— Jums turėjo būti nelengva.

— Kaip ir jam. Niekam negalėčiau būti ideali kambario draugė, ypač gyvendama su mėginančiu nustoti gerti. Supratau, kad Londone bus neįmanoma, todėl išnuomojau atskirą trobelę prie Bodmino prieplaukos. Sezonas dar nebuvo prasidėjęs, todėl nesunkiai radau pigią vietą. Mes ten išbuvome šešias savaites.

— Ar kas nors iš čia esančių žino, kas buvo nutikę?

— Paskambinau Gajui ir Rupertui norėdama pasakyti, kad man viskas gerai ir Adrianas su manimi. Aš jiems nesakiau, kur esu, bet pasakiau Džagui. Jis pas mus atvažiuodavo ir mane išleisdavo, kai turėdavo laisvą savaitgalį. Be jo nebūčiau išsivertusi. Vienas kuris iš mūsų niekada neišleisdavo Adriano iš akių. Dieve, tuo metu visa tai atrodė sunku, bet ganėtinai linksma žvelgiant iš atstumo. Man atrodo, kad tada buvau labai laiminga, tikriausiai niekada anksčiau nesu buvusi tokia laiminga. Mes vaikštinėdavome, kalbėdavomės, gamindavome valgyti, žaisdavome kortomis, ištisas valandas praleisdavome prie televizoriaus žiūrėdami senus BBC serialus, o kai kurie iš jų — tokie kaip „Karūnos brangakmeniai" — būdavo rodomi kiauras savaites. Žinoma, buvo dar ir knygos. Su juo lengva gyventi. Jis geras, protingas, jautrus ir linksmas. Jis neinkščia. Kai pajuto, jog jau atėjo laikas, grįžome čia. Niekas nieko neklausinėjo. Štai kaip jie čia gyvena. Jie nieko neklausinėja.

— Ar būtent dėl alkoholizmo jis išėjo iš bažnyčios? Ar jis jums apie tai išsikalbėjo?

— Taip, kiek mes apskritai apie tai kalbėjomės. Aš nesuprantu religijos. Iš dalies dėl alkoholizmo, bet svarbiausia dėl to, kad jis prarado tikėjimą kai kuriomis dogmomis. Nesuprantu, kodėl visa tai jį ne-

ramino. Maniau, kad daugmaž gali tikėti taip, kaip nori, kuo nori, bet jis ėmė tikėti, kad Dievas negali būti ir geras, ir visagalis vienu metu. Gyvenimas yra dviejų jėgų kova — gėrio ir blogio, Dievo ir velnio kova. Tai tarsi kokia erezija, toks ilgas žodis, kurio pirma raidė „M".

Dalglišas pratarė:

— Manikeanizmas.

— Skamba panašiai. Man šitai atrodo prasminga. Bent jau tai paaiškina nekaltųjų kančias, nes aiškinant kitaip įsiveliama į sofistiką. Jeigu prijausčiau kokiai nors religijai, pasirinkčiau būtent šią. Manau, nė pati to nežinodama tapau manikiete — jeigu teisingai pasakiau, — kai pirmą kartą pamačiau nuo vėžio mirštantį vaiką. Bet, atrodo, negalima taip tikėti, jeigu esi krikščionis, o ypač — jei esi kunigas. Adrianas yra geras žmogus. Gal aš ir nesu labai gera, bet galiu tai pripažinti. Oliveris buvo blogis. Adrianas yra gėris.

Dalglišas pratarė:

— Jeigu viskas būtų taip paprasta, man būtų labai lengva dirbti. Ačiū, kad papasakojote.

— Ir jūs neklausinėsite Adriano apie jo alkoholizmą? Juk taip susitarėme.

— Nebuvo jokios sutarties, bet dabar aš jam apie tai neužsiminsiu. Gal man apskritai nebus būtina apie tai kalbėti.

— Aš jam pasakysiu, kad jūs apie tai žinote. Manau, taip bus teisinga. Gal jis pats nuspręs jums apie tai pasakyti. Ačiū už vyną. Labos nakties. Žinote, kur mane rasti.

Dalglišas žvelgė į ją, kol ji dingo jam iš akių, užtikrintai žingsniuodama po žvaigždėtu dangumi, paskui jis praskalavo dvi vyno taures ir užrakino trobelės duris. Taigi yra trys žmonės, kurie gali turėti motyvą — Adrianas Boidas, Džo Steivli ir tikriausiai Džagas, kuris paaukojo laisvus savaitgalius, kad padėtų Džo, — tokį dosnumą galima aiškinti jo pasidygėjimu Oliverio žiaurumu. Bet ar Džo Steivli būtų tokia šneki ir patikli, jeigu žinotų ar bent įtartų, kad vienas iš kitų dviejų yra kaltas? Gal, jeigu suprastų, kad anksčiau ar vėliau jis neišvengiamai atskleis tiesą. Nė vienas iš tų trijų nebuvo panašus į žudiką, bet tą patį būtų galima pasakyti apie kiekvieną Kūmo salos gyventoją. Jis žinojo, jog yra pavojinga susitelkti į motyvą paneigiant veikimo būdą ir priemones, bet jam atrodė, kad šiuo atveju motyvas ir yra esminis bylos dalykas.

Senasis Nobis Klarkas jam sakė, kad geismas, pinigai, neapykanta ir meilė gali paaiškinti visus žmogžudystės motyvus. Labai garsiai pasakyta. Bet motyvų būna neįtikėtinai įvairių, o kai kurie sužvėrėję žudikai žudo be jokių sveikam protui suvokiamų priežasčių. Jam į galvą atėjo keli žodžiai, tikriausiai Džordžo Orvelo. „Žmogžudystė — unikalus nusikaltimas, jis turėtų būti išprovokuotas tik stiprių emocijų“. Žinoma, visada taip ir būna.

TREČIOJI KNYGA

Balsai iš praeities

1

Sekmadienio rytą Dalglišas nubudo prieš auštant. Jau nuo vaikystės jis nubusdavo staiga, be aiškaus perėjimo į sąmoningą būseną; jis akimirksniu tapdavo budrus, fiksuojantis naujos dienos vaizdus ir garsus, kūnas nekantraudavo išsivaduoti iš antklodžių. Bet šįryt jis gulėjo apimtas mieguistos ramybės, tarsi tęsdamas kiekvieną sėlinančio nubudimo žingsnelį. Du dideli praviri langai po truputį ryškėjo, miegamasis palengva ėmė įgauti pavidalus ir spalvas. Vakar vakare jūra priminė ramų būdravimo akompanimentą, o dabar ji atrodė ramesnė, daugiau primenanti švelnius ore pasklidusius virpesius, o ne girdimą mūšą.

Dalglišas nusiprausė po dušu, apsirengė ir nusileido žemyn. Jis išsispaudė šviežių apelsinų sulčių, nutarė nesigaminti karštų pusryčių ir pasisukiojęs po svetainę su dubenėliu dribsnių, įdėmiau ir ramiau nei prieš dieną nužvelgęs neįprastą būstą akmeninėmis sienomis išėjo iš trobelės į minkštą, jūra kvepiantį rytmečio orą. Diena buvo rami, virš žemų pilkšvai rožinių debesų ruoželių matėsi byškiai mėlyni lopai dangaus. Jūra buvo tarsi kruopščiai nupieštas piešinys, iki pat horizonto nutaškytas sidabrine šviesa. Jis stovėjo labai ramiai, žvelgdamas rytų pusėn — Emos pusėn. Net ir dirbant su byla, Ema labai greitai užvaldydavo jo mintis. Praėjusią naktį jis tiesiog kankinamai aiškiai ją įsivaizdavo savo glėbyje; dabar jos buvimas mažiau trikdė — ji tykiai sau buvo šalia susitaršiusiais nuo miego tamsiais plaukais. Staiga jis ėmė ilgėtis jos balso, nors gerai žinojo, kad ji nepaskambins, kad ir ką ši diena atneštų. Ar ši tyla, kai Dalglišas dirbo, patvirtino, kad jis turi teisę darbuotis niekieno netrukdomas, pripažinimą, jog jų abiejų gyvenimai darbe yra atskiri gyvenimai? Žmonos ar meilužės skambutis pačiu nepatogiausiu ar labiausiai trikdančiu momentu yra šabloniška visų komedijų situacija. Jis pats galėtų dabar jai paskambinti — jos darbo diena dar tikrai neprasidėjusi, — bet žinojo, kad nepaskambins. Atrodė, kad jos sąmonėje įsitvirtinusi nerašyta sutartis, pagal kurią ji aiškiai atskyrė meilužį-detektyvą ir meilužį-poetą. Anksčiau minėtasis perio-

diškai pasitraukdavo į svetimą, niekur nepažymėtą teritoriją, kurios ji nenorėjo, o gal jautėsi neturinti teisės aiškintis ar tyrinėti. O gal ji, taip pat kaip ir jis, žinojo, kad jo darbas yra poezijos šaltinis, kad pačios geriausios jo eilės yra pagimdytos skausmo, siaubo ir patetiškai tragiškų, sudaužytų gyvenimų šukių, iš kurių lipdėsi jo gyvenimas darbe? Gal šis žinojimas ir laikė ją atokiau, kai jis dirbo, gal todėl ji ir tylėjo? Dalglišui-poetui gamtos ir žmonių veidų grožio niekada nepakako. Jam visada reikėjo Jytso širdingumo. Jis taip pat svarstė, ar Ema nujautė egzistuojantį jo paties gėdingai pripažįstamą suvokimą — Dalglišas, taip uoliai saugantis savo privatumą, pasirinko darbą, leidžiantį, tiksliau, net reikalaujantį, brautis į kitų — gyvų ir mirusių — privatumą.

Bet dabar, žvelgdamas šiaurės kryptimi į akmeninį kvadratinį koplyčios korpusą, jis pamatė moterį, einančią ryžtingu žingsniu, jam primenančiu vieną pasaulietišką poreikį — suvalgyti karštus pusryčius. Prireikė tik sekundės, kad pažintų ponią Barbridž, bet šioji ponia Barbridž buvo pasikeitusi. Ji vilkėjo griežto senamadiško kirpimo mėlyno ir gelsvai rudo tvido paltą, buvo užsidėjusi fetrinę skrybėlę su prašmatnia plunksna, o pirštinėtoje rankoje laikė maldaknygę — dėl to tikriausiai neturėtų kilti abejonių. Tikriausiai ji buvo koplyčioje išklausyti kokių nors mišių. Vadinasi, Boidas dabar jau turėtų būti laisvas ir savo trobelėje.

Dalglišui nereikėjo skubėti, todėl jis nutarė praeiti trobelę ir nueiti iki koplyčios, esančios už kokių penkiasdešimties jardų. Koplyčia buvo grubiau pastatyta nei trobelės — tvirtas statinys, ne didesnis nei penkiolikos kvadratų. Durys panašios į arklidžių — su velkėmis; jas pravėręs jis buvo sutiktas vėsesnio, drėgme dvelkiančio oro. Grindys grįstos skaldytais plokščiais akmenimis, matėsi vienas aukštas langas, kurio stiklas buvo toks nešvarus, kad pro jį besisunkianti šviesa perteikė purvino dangaus įspūdį. Tiesiai po langu pastatytas sunkus plokščias akmuo, kuriuo aiškiai buvo naudojamasi kaip altoriumi, nors jis dunksojo visiškai plikas, niekuo neuždengtas, matėsi tik dvi trumpos ir storos sidabrinės žvakidės ir nedidelis medinis kryžius. Žvakės buvo beveik visai sudegusios, bet jam pasirodė, jog jis dar jaučia aštrų tvyrančių dūmelių kvapą. Jis svarstė, kaip tasai akmuo čia pateko. Tikriausiai prireikė pustuzinio stiprių vyrų, kad jį čia atgabentų. Čia nebuvo suolų ar kėdžių, išskyrus dvi medines sulankstomas kėdes, sustatytas palei sieną;

viena iš jų tikriausiai buvo skirta poniai Barbridž, vienintelei laukiamai garbintojai. Tik kreivokai prie aukščiausios stogo vietos pritvirtintas nedidelis akmeninis kryžius bylojo apie tai, jog pastatas konsekruotas; Dalglišui atrodė, kad jis buvo pastatytas kaip pastogė gyvuliams, ir tik pragyvenus kelioms kartoms imtas naudoti kaip maldų vieta. Jis nepajuto mistiškos pagarbios baimės, kurią pagimdo senų bažnyčių tuštuma ir tyloje aidintys grigališkieji giedojimai. Vis dėlto duris uždarė tyliau nei paprastai. Jis dažnai nusistebėdavo, kaip giliai jo sąmonėje išlikusi vaikystės atmintis, kai jam, kunigo sūnui, metai atrodydavo suskirstyti ne į mokyklinius trimestrus, atostogas ar mėnesius, bet surikiuoti pagal Bažnyčios kalendorių — adventas, Kalėdos, Sekminės, nesibaigiantys sekmadieniai po Švenčiausiosios Trejybės šventės.

Durys į Koplyčios trobelę buvo praviros, o aukštam Dalglišui pasirodžius tarpduryje ir visiškai užtemdžius šviesą, belsti nė nereikėjo. Boidas sėdėjo prie lango, už stalo, atstojančio darbo stalą; jis iškart atsigręžė sveikindamas Dalglišą. Kambarys buvo nutviekstas šviesos. Centrinės durys su dviem langais iš abiejų pusių vedė į akmenimis grįstą aikštelę ant uolos krašto. Kairėje buvo didelė akmeninė ugniavietė su duonkepe. Vienoje duonkepės pusėje gulėjo krūva prakurų, kitoje — smulkios malkos. Priešais buvo du foteliai aukštais atlošais, prie vieno iš jų — nedidelis stalelis ir modernus šviestuvėlis. Ant stalo matėsi riebaluota lėkštė, tvyrojo kiaulienos kvapas.

Dalglišas pratarė:

— Tikiuosi, jums labai nesutrukdžiau. Mačiau, kaip iš koplyčios išėjo ponia Barbridž, todėl pamaniau, jog galbūt šis metas būtų patogus pasikalbėti.

Boidas atsakė:

— Taip, paprastai ji ateina išklausyti septintos valandos sekmadienio mišių.

— Ir daugiau niekas neateina?

— Ne. Nemanau, kad kam nors šautų į galvą ateiti. Gal net ir tiems nešauna į galvą, kurie kada nors lankydavosi bažnyčioje. Jie tikriausiai mano, kad dirbti liovęsis kunigas — na, parapijos neturintis kunigas — daugiau jau nebe kunigas. Aš nereklamuoju mišių. Tai išties privatus reikalas, bet ponia Barbridž apie jas sužinojo tada, kai mes padėjom Denui Padžetui slaugyti jo motiną.

Jis nusišypsojo.

— Dabar aš esu Ruperto Meikrofto sekretorius. Gal tai ir į gera. Galbūt nutiktų taip, kad salos kapeliono darbas pasirodytų ne mano jėgoms.

Dalglišas pasakė:

— Ypač tada, jeigu jie visi jumis naudotųsi kaip išpažinčių klausančiu tėveliu.

Ši pastaba buvo linksma ir mesta nerūpestingai. Jis net trumpam įsivaizdavo juokingą vaizdelį: Kūmo gyventojai pila Boidui į ausis nemalonius dalykus vieni apie kitus ir apie salos svečius, ypač apie Oliverį. Bet Boido reakcija jį nustebino. Akimirką Dalglišas net pagalvojo, jog turėtų pasijusti kaltas dėl prasto skonio ar netakto ir dėkingas už tai, kad Boidas jam neatkirto kaip žmogui, ieškojusiam priežasčių įžeidinėjimams.

Dabar jis vėl nusišypsojo ir pasakė:

— Tada susigundyčiau keisti savosios dvasininkystės profilį, tapčiau griežtu evangeliku ir juos visus nukreipčiau pas tėvą Mykolą Pentvortyje. Bet aš labai nesvetingas. Prašau sėstis. Verdu kavą. Gal ir jūs norėtumėte?

— Dėkoju, norėčiau.

Dalglišas pagalvojo, kad vienas iš mažesnių rizikingų dalykų tiriant žmogžudystės bylą yra besaikės kokaino dozės, kurias jis turi suvartoti. Bet jis norėjo, kad ši apklausa būtų kuo neoficialesnė, o maistas ir gėrimas tokiais atvejais visada padeda.

Boidas dingo virtuvėje palikęs atviras duris. Girdėjosi pažįstami iš virtuvės sklindantys garsai — pripilto kavinuko šnypštimas, metalinis malamų pupelių tratėjimas, puodelių ir lėkštelių barškėjimas. Dalglišas įsitaisė ant vienos iš kėdžių priešais židinį ir susikaupęs įsižiūrėjo į aliejiniais dažais tapytą paveikslą virš tuščios židinio atbrailos. Ar tai gali būti Koro? Prancūziškas peizažas: tiesus kelias tarp išsirikiavusių tuopų, tolimo kaimelio stogai, vasaros saulėje švytinti bažnyčios bokšto smailė.

Grįžo padėklu nešinas Boidas. Jūros ir degančių malkų kvapą užgožė kavos ir karšto pieno aromatai. Jis įspraudė tarp kėdžių nedidelį stalelį ir padėjo padėklą.

Dalglišas pratarė:

— Grožėjausi jūsų drobe.

— Tai mano močiutės palikimas. Ji buvo prancūzė. Tai ankstyvasis Koro, tapyta 1830-aisiais prie Fontenbliu. Vienintelis vertingas mano turimas daiktas. Viena iš buvimo Kūme kompensacijų yra žinojimas, jog galiu jį pasikabinti nebijodamas, kad jis bus pavogtas ar išniekintas. Niekada neišgalėjau jo apdrausti. Man jis patinka dėl medžių. Man trūksta medžių, saloje jų tiek nedaug. Mes net malkas turime atsigabenti iš kitur.

Kavą jie gėrė tylėdami. Dalglišas juto neįprastą ramybę, o tai buvo labai retas dalykas bendraujant su įtariamuoju. „Štai, — mąstė jis, — žmogus, su kuriuo galėčiau kalbėtis, kuris man patiktų". Bet jis juto, jog tarp jų nebuvo pasitikėjimo nepaisant jaukaus Boido svetingumo.

Po minutėlės jis pastatė puodelį ir pratarė:

— Kai buvau susitikęs su jumis visais bibliotekoje ir klausinėjau apie vakarykštį rytą, jūs vienintelis teigėte, kad dar prieš pusryčius vaikštinėjote po lygumą. Turiu jūsų paklausti dar kartą, ar vaikštinėdamas ką nors matėte.

Nežiūrėdamas Dalglišui į akis, Boidas tyliai atsakė:

— Nieko nemačiau.

— O kur tiksliai jūs vaikštinėjote?

— Vaikštinėjau po lygumą ir buvau nuėjęs iki Atlanto trobelės, o paskui grįžau čia. Buvo šiek tiek prieš aštuonias.

Ir vėl tyla. Boidas paėmė padėklą ir išnešė jį į virtuvę. Po trijų minučių jis grįžo į savo vietą ir ėmė rinkti žodžius.

— Ar pritariate, kad mes neturėtume reikšti įtarimų, kurie galėtų trikdyti, klaidinti ar kaip kitaip kenkti su tuo susijusiam asmeniui?

Dalglišas atsakė:

— Įtarimas paprastai turi faktinį pagrindą. Tie faktai man turi būti išsakyti. Tai aš turiu nuspręsti, reikšmingi jie ar ne.

Jis pažvelgė į Boidą ir tiesiai paklausė:

— Tėve, ar žinote, kas nužudė Nataną Oliverį?

Jis netyčia kreipėsi į Boidą kaip į kunigą. Išsprūdęs žodis nustebino jį patį. Jam prireikė kelių sekundžių susivokti, ką padarė taip netikėtai susisukęs liežuvis. Boidas reagavo akimirksniu. Jis pažvelgė į Dalglišą skausmo kupinomis akimis, kuriose atsispindėjo maldavimas.

— Nežinau, prisiekiu. Taip pat prisiekiu, kad lygumoje nieko nemačiau.

Dalglišas juo patikėjo. Jis suprato, kad šiuo metu nieko daugiau nesužinos. Gal jis nieko daugiau ir negalės sužinoti. Po penkių minučių, po nereikšmingų pastabų apie šį bei tą ir dar ilgesnių pauzių, jis išėjo iš trobelės nepatenkintas. Kad ir kaip jį paveiks apklausa, teks susitikti su Boidu dar kartą.

Dabar buvo penkiolika po devynių. Artėdamas prie Ruonių trobelės durų, jis pamatė per krūmokšnyną žingsniuojančius Keitę ir Bentoną. Dalglišas nuėjo jų pasitikti, ir jie grįžo visi kartu.

Jiems įėjus vidun suskambo telefonas. Skambino Gajus Steivlis.

— Pone Dalglišai? Skambinu jums norėdamas pasakyti, kad negalėsite dar kartą apklausti daktaro Speidelio, bent jau ne dabar. Naktį jam pasidarė blogiau. Mes jį perkėlėme į ligonių kambarį.

.... 2

Artėjo vienuolikta. Eidamas apklausti ponios Planket, Dalglišas nutarė pasikviesti Keitę. Kai ji paskambino norėdama susitarti dėl susitikimo, virėja jos paklausė, ar jie sutiktų ateiti į virtuvę. Dalglišas noriai sutiko. Poniai Planket taip bus patogiau, ji sutaupys laiko, be to, manė jis, būdama įprastoje darbo aplinkoje ji bus šnekesnė nei Ruonių trobelėje. Po penkių minučių jie su Keite sėdėjo vienas šalia kito už ilgo virtuvės stalo, o kitoje stalo pusėje darbavosi ponia Planket.

Virtuvė Dalglišui priminė jo vaikystę — tokia pati, tik modernesnė viryklė, nušveistas medinis stalas su Vindzoro kėdėmis ir ilga ąžuolinė spintelė su įvairiausiomis lėkštėmis, puodeliais ir puodais. Vienas kambario galas neabejotinai buvo ponios Planket kampelis. Čia stovėjo išlenkta medinė supamoji kėdė, žemas stalelis ir stalas, nukrautas kulinarinėmis knygomis. Virtuvėje, kaip ir klebonijoje, tvyrojo įvairiausi kvapai — ką tik iškeptos duonos, maltų kavos pupelių, keptos kiaulienos; visi šie aromatai žadino malonius lūkesčius, potyrius, kurių taip dažnai nepajusi. Jis prisiminė savo šeimos virėją, keturiolikos stonų moterį, neadekvačiai pravardžiuojamą ponia Lengvapėde. Ši mažakalbė moteris visada jo laukdavo klebonijos virtuvėje, leisdavo

jam išgramdyti dubenis su pyrago tešla, duodavo jam mažų tešlos gabalėlių, kad jis galėtų pasidaryti imbierinių žmogeliukų, klausydavosi nesibaigiančių jo klausinėjimų. Kartais ji atsakydavo: „Geriau apie tai paklausk Garbiojo". Ji visada kreipdavosi į kunigą „Garbusis". Tėvo kabinetas jam visada buvo atviras, bet mažajam Adamui šilta akmenimis grįsta virtuvė atstojo namų širdį.

Jis leido klausinėti Keitei. Ponia Planket darbavosi toliau. Ji nupjaustė nuo kiaulienos pjausnių lašinius, abejas mėsos gabaliukų puses apvoliojo miltuose su prieskoniais, paskui apkepė keptuvėje karštuose riebaluose. Jis stebėjo, kaip ji išėmė mėsą iš keptuvės ir sudėjo į troškintuvą, o paskui atsisėdo priešais juos už stalo, ėmė lupti ir pjaustyti svogūnus bei darinėti žaliuosius pipirus.

Nenorėjusi kalbėtis su ponios Planket nugara, Keitė paklausė:

— Kaip ilgai čia dirbate, ponia Planket?

— Per praėjusias Kalėdas buvo dvylika metų. Prieš mane virėja dirbo ponia Diuberi. Ponia virėja su aukščiausios rūšies kulinarijos diplomais; viskas buvo „dėkui, labai miela". Na, nepaneigsiu, ji buvo labai gera virėja. Padažai! Toji ponia Diuberi gamino ypatingus padažus. Daug ko iš jos išmokau, jeigu jau kalbėsime apie padažus. Kelias dienas per savaitę ateidavau jai padėti darbuotis virtuvėje, kai ji būdavo itin užimta. Ji ne visada būdavo taip labai užimta — negali būti labai užimta, kai čia gyvena daugiausia šeši svečiai. Personalas pats savimi pasirūpina. Vis dėlto ji buvo pratusi prie pagalbininkų tuose prašmatniuose restoranuose, kuriuose dirbo, o aš, bevaikė našlė, neturėjau kur dėti laiko. Visada buvau gera virėja ir dabar esu. Šitai paveldėjau iš mamos. Virtuvėje nebuvo nieko, prie ko ji nebūtų pridėjusi savo rankos. Kai ponia Diuberi išėjo, ji pasiūlė man viską perimti. Tada ji jau žinojo, ką sugebu. Man buvo skirtas dviejų savaičių bandomasis laikotarpis, štai ir viskas. Šitai tiko abiem pusėm. Aš dirbu už mažesnį atlygį nei ponia Diuberi, be to, galiu išsiversti be visą darbo dieną dirbančios pagalbininkės, labai jums už tai ačiū. Savo virtuvėje mėgstu būti viena. Tiesą kalbant, su šiandieninėmis merginomis daugiau bėdos nei naudos. Jeigu jos apskritai imasi gaminti maistą, tai tik todėl, kad jau mato save televizoriaus ekrane šalia kokio nors įžymaus šefo. Nepasakyčiau, kad nesidžiaugiu kartkartėmis sulaukdama Milės pagalbos, bet ji daugiau laiko praleidžia lakstydama paskui Džagą nei mano virtuvėje.

Kalbėdama ji dirbo, paskui atsistojo ir nuėjo prie viryklės. Ponia Planket sukosi po virtuvę ramiai ir tiksliai, kaip tikras savimi pasitikintis meistras savo gerai pažįstamoje teritorijoje. Bet Dalglišui atrodė, kad tarp tų pažįstamų veiksmų ir jos minčių nebuvo jokios jungties, kad ji ėmėsi raminančios ir neįpareigojančios veiklos ir kalbų apie ponios Diuberi išskirtinumą tik tam, kad išvengtų tiesioginio susidūrimo atsisėdusi su jais už nušveisto medinio stalo ir pažvelgusi jiems į akis. Virtuvėje pasklido pikantiškas kvapas, jis išgirdo tyliai šnypščiančius karštus riebalus.

Keitė pratarė:

— Skaniai kvepia. Ką gaminate?

— Kiaulienos pjausnius su pomidorais ir žaliųjų pipirų padažu. Šiandien bus tokie pietūs, bet pamaniau, jog geriau, jei iškepsiu dabar. Man patinka po pietų nusnūsti. Dabar, kai orai pasikeitė, toks maistas gal ir per sunkus, bet daktarui Steivliui patinka kartkartėmis pasimėgauti kiauliena, be to, jiems norėsis ko nors karšta. Išgyvendami netektį žmonės turi palaikyti jėgas. Nepasakyčiau, kad kas nors labai sielotųsi, išskyrus ponią Oliver, bet vargšas žmogus turėjo jaustis labai nelaimingas, jeigu padarė tokį siaubingą dalyką.

Dalglišas atsakė:

— Tokiais atvejais mums reikia kuo daugiau sužinoti apie mirusį žmogų. Man pasakojo, kad ponas Oliveris čia lankydavosi reguliariai, kas tris mėnesius visus metus. Tikriausiai jūs jį pažįstate.

— Tiesą sakant, menkai. Mums nerekomenduojama kalbėtis su svečiais, nebent jie patys to panorėtų. Tai nereiškia, kad esam nedraugiški ar kad netinka personalo statusui. Nieko bendra su tokiu snobizmu. Ponas Meikroftas ir daktaras Steivlis taip pat svečių beveik nemato. Jie yra čia, nes ieško tylos, vienatvės ir saugumo. Jie čia atvyksta tam, kad pabūtų vieni. Nepamirškite, saloje dvi savaites svečiavosi ir ministras pirmininkas. Buvo daug triukšmo dėl apsaugos, bet jis paliko savo apsauginius. Ministras pirmininkas turėjo jų atsisakyti, nes kitaip jam nebūtų leista čia atvykti. Jis daug laiko praleido sėdėdamas už stalo ir žiūrėdamas, kaip dirbu, mažai kalbėjo. Manau, jam visa tai teikė ramybę. Kartą pasakiau: „Jeigu nieko geriau nesugalvojate, sere, gal išplaktumėte tuos kiaušinius". Jis išplakė.

Dalglišas norėjo paklausti, kuris tai buvo ministras pirmininkas ir

iš kokios šalies, bet suprato, kad toks klausimas būtų netaktiškas ir į jį negautų atsakymo. Jis paklausė:

— Jeigu svečiai visą laiką būna vieni, kaip su maistu? Kada jie maitinami?

— Visose trobelėse yra šaldytuvai ir mikrobangės. Na, jūs ir pats tai matėte. Svečiai patys rūpinasi pusryčiais ir priešpiečiais. Denas Padžetas iš vakaro apvažiuoja juos furgonėliu ir pristato tai, ko jiems prireiks pusryčiams ir priešpiečiams. Jie gauna mūsų laikomų vištų šviežių kiaušinių, mano keptos duonos ir kiaulienos kumpio. Žemyne turime mėsininką, kuris rūko savo paties ruoštą mėsą; tai visai kas kita nei kumpio pakeliai, iš kurių teka pieningas skystis. Priešpiečiams žiemos metu jie dažniausiai gauna salotų ar troškintų daržovių ir pašteto, arba šaltos mėsos. Aštuntą valandą čia visiems norintiems patiekiami pietūs. Visada iš trijų patiekalų.

Keitė pratarė:

— Penktadienį pietavo ponas Oliveris. Ar tai buvo įprasta?

— Ne, neįprasta. Per visus tuos metus, kiek jis čia lankėsi, jis pietavo kokius tris kartus. Ponui Oliveriui patikdavo valgyti savo trobelėje. Jam gamindavo ponia Oliver, ji iš vakaro duodavo man nurodymus.

Dalglišas paklausė:

— Ar per pietus jis buvo toks, koks visada? Juk tikriausiai tai paskutinis kartas, kai jį matė gyvą, išskyrus jo šeimos narius. Bet koks neįprastas ženklas mums galėtų padėti įvertinti jo dvasinę būseną.

Ji nusisuko nuo jo viryklės pusėn, bet ganėtinai lėtai. Jam pasirodė, jog jos akyse akimirką blykstelėjo palengvėjimas. Ji atsakė:

— Nepasakyčiau, kad jis būtų kaip nors keistai elgęsis, bet aš nežinau, kas jam buvo normalu. Kaip jau sakiau, paprastai mums netenka pažinti svečių. Bet žmonėms yra įprasta per pietus būti ramiems ir tyliems. Suprantama, jie nekalba apie savo darbą arba apie tai, kodėl jie yra čia. Niekas nesitiki pakelto balso. Ten buvo daktaras Steivlis ir ponas Meikroftas, todėl jums būtų geriau paklausti jų.

Keitė atsakė:

— Žinoma. Bet dabar norėtume sužinoti jūsų įspūdį.

— Na, aš trumpai tebuvau valgomajame, niekada ilgai nebūnu. Pradėjome nuo meliono rutuliukų su apelsinais; visa tai paruošiau dar prieš mušdama pietų gongą, taigi manęs nebuvo kambaryje, kol mes su

Mile neįnešėme paukštienos su daržovėmis ir nepradėjome nurinkinėti pirmojo patiekalo lėkštelių. Mačiau, kad daktaras Jelandas ir ponas Oliveris ima ginčytis. Manau, visa tai kažkaip susiję su daktaro Jelando laboratorija. Kiti trys atrodė sutrikę.

Keitė paklausė:

— Ponas Meikroftas, daktaras ir ponia Steivli?

— Teisingai, jie trys. Ponia Holkūm ir ponia Barbridž paprastai nepietauja name. Manau, daktaras Jelandas pats jums apie tai papasakos. Ar manote, jog tai reiškia, kad ponas Oliveris penktadienį buvo kaip nesavas, nes jį nuliūdino kas nors kitas?

Dalglišas atsakė:

— Žinoma, gali būti ir taip.

— Na, gerai apie tai pagalvojusi, manyčiau, kai kuriuos svečius pažįstu geriau nei kiti, nes laukiu, kol jie papietaus. Tiesą sakant, juos pažįstu geriau nei daktaras Steivlis ar ponas Meikroftas. Negalėčiau pasakyti jų vardų, o jei ir galėčiau, nesakyčiau. Buvo čia toks džentelmenas, — man atrodo, kad jie jį vadino pramonės kapitonu, — kuris mėgo duoną su taukais. Jeigu pietums būdavo kepta jautiena, — tada mes dažniau gamindavome šį patiekalą, ypač žiemos metu, — prieš išeidamas iš valgomojo jis man pašnibždėdavo: „Ponia, prieš eidamas miegoti aš užsuksiu pas jus į virtuvę". Iki tol aš spėdavau susitvarkyti ir atsisėdusi prie židinio ramiai gerdavau arbatą. Jis mėgdavo duoną su taukais. Jis man pasakojo, jog taip valgydavo vaikystėje. Jis daug kalbėdavo apie savo šeimos virėją. Niekada nepamiršti žmonių, kurie vaikystėje tau buvo geri, tiesa, sere?

— Taip, — atsakė Dalglišas. — Niekada nepamiršti.

Keitė pratarė:

— Gaila, ponia Planket, kad ponas Oliveris nebuvo toks draugiškas ir linkęs išsipasakoti. Vylėmės, kad galėsite ką nors apie jį papasakoti ir padėsite mums suprasti, kodėl jis taip mirė.

— Tiesą sakant, aš į jį beveik nė nežiūrėdavau. Net negaliu jo įsivaizduoti atėjusio pas mane į virtuvę pasikalbėti ar suvalgyti duonos su taukais.

Keitė paklausė:

— Kaip jis sutarė su kitais salos žmonėmis? Kalbu apie personalą ir nuolatinius jos gyventojus.

— Kaip jau sakiau, aš su juo nesusidurdavau, nemanau, kad kiti personalo nariai susidurdavo. Girdėjau gandus, kad jis ketina čia persikelti visam laikui. Manau, ponas Meikroftas šitai jums jau minėjo. Toks jo sprendimas nebūtų nudžiuginęs personalo, taip pat nemanau, kad tuo būtų apsidžiaugusi ponia Holkūm. Aišku, mes visi žinojome, kad jis nesutaria su Denu Padžetu. Nesakyčiau, kad jie labai jau dažnai susitikinėdavo, bet Denas išvežioja maistą ir trobelėse atlieka visus reikalingus darbus, todėl manau, kad jie vienas su kitu susidurdavo dažniau nei kiti žmonės. Denas niekada negalėdavo įtikti ponui Oliveriui. Jis arba ponia Oliver man paskambindavo norėdami pasiskųsti, kad Denas nepristatė jiems to, ką jie buvo užsakę, kad tai, ką pristatė, nebuvo šviežia, bet visa tai negalėjo būti tiesa. Iš virtuvės niekur neiškeliauja joks maistas, jeigu jis nėra šviežias. Atrodo, kad ponui Oliveriui būtinai reikėjo su kuo nors ginčytis, turbūt pyktis su Denu buvo lengviausia ir paprasčiausia.

Keitė pratarė:

— O paskui dar ta bėda su kraujo mėginiais, išmestais už borto...

— Taip, girdėjau apie tai. Na, žinoma, ponas Oliveris turėjo teisę supykti. Vadinasi, jam reikėjo dar kartą duoti kraujo, o niekam nepatinka, kai jį bado adatomis. Kaip paaiškėjo, jis ir nedavė kraujo antrą kartą. Vis dėlto ponas Oliveris tikriausiai nuolat apie tai galvojo. Ir visi pritars, kad dėl to kaltas Deno nerūpestingumas.

Keitė paklausė:

— Jūs nemanote, kad jis galėjo taip padaryti tyčia, kad tuo pačiu atsakytų į pono Oliverio pretenzijas?

— Ne, aš taip nesakyčiau. Manau, jis per daug bijojo pono Oliverio, kad galėtų iškrėsti tokią kvailystę. Vis dėlto tai keistas atsitikimas. Denui nepatinka jūra, tai kam jam reikėjo svertis per laivelio bortą? Greičiau jau pamanyčiau, kad jis turėtų sėdėti kajutėje. Būtent ten jis ir sėdėdavo, kai kartu su juo keldavausi į žemyną. Jis kaip reikiant baimindavosi.

Keitė paklausė:

— Ar jis kada nors yra su jumis kalbėjęsis apie tai, kaip jis čia pateko, turiu galvoje Deną Padžetą?

Atrodė, kad ponia Planket svarsto, kaip atsakyti ir ar apskritai atsakyti. Paskui ji pratarė:

— Na, drįstu manyti, kad jūs patys jo to paklausite, ir aš nė neabejoju, kad jis jums atsakys.

Dalglišas pratarė:

— Ir aš taip manau, ponia Planket. Tačiau tiriant įtartiną mirtį visada naudinga sužinoti kelias nuomones apie žmones.

— Bet ponas Oliveris nusižudė. Na, jis buvo rastas pasikoręs. Nemanau, kad visa tai turi ką nors bendra su kuo nors, išskyrus jį patį ir gal jo dukrą.

— Gal ir nieko bendra neturi, bet jo sąmonę turėjo veikti kiti žmonės, jį turėjo veikti tai, ką jie sakė, ką darė. Ir mes vis dar negalime būti tikri, kad tai savižudybė.

— Jūs norite pasakyti, kad tai galėjo būti nužudymas?

— Galėjo taip būti, ponia Planket.

— Jeigu taip ir buvo, galite išmesti Deną Padžetą iš galvos. Tas berniukas neturėtų drąsos net viščiuko nuskriausti, na, toks jis ir berniukas, žinoma. Nors Denas ir atrodo jaunas, dabar jam turėtų būti apie trisdešimt. Bet aš visada galvoju apie jį kaip apie berniuką.

Keitė pratarė:

— Mes svarstėme, ar jis kada nors yra su jumis išsikalbėjęs, ponia Planket. Daugumai iš mūsų reikia su kuo nors pasikalbėti apie gyvenimą, apie savo problemas. Man susidarė įspūdis, kad Denas Kūme nesijautė kaip namuose.

— Na taip, visai teisingai, nesijautė kaip namie. Tai mirusi jo motina labai norėjo čia persikelti. Jis man pasakojo, kad vaikystėje jo mama ir jos tėvai kiekvieną rugpjūtį dviem savaitėms apsigyvendavo Pentvortyje. Žinoma, net ir tada nebuvo galima aplankyti šios salos, bet ji labai norėjo ją pamatyti. Jai šitai tapo tarsi kokia romantiška svajonė. Kai ji sunkiai susirgo ir sužinojo, kad greitai mirs, panoro čia atvykti. Gal ji buvo įtikėjusi, kad sala galėtų ją išgydyti. Denas nenorėjo jai atsakyti, nes matė, kaip sunkiai ji serga. Jie abu labai klydo nesakydami ponui Meikroftui, kad ji labai serga, kai kreipėsi į jį prašydami darbo. Tiesą sakant, taip elgtis buvo neteisinga nei jo, nei kieno nors iš mūsų atžvilgiu. Ponia Steivli buvo Londone, bet prieš galą ji grįžo ir apsiėmė ją slaugyti. Truputį padėjo ir ponas Boidas, manau, todėl, kad jis dvasininkas. Mes, moterys, irgi padėjome slaugyti, o paskutinį mėnesį Denas menkai tedirbo tiesioginį savo darbą. Manau, prieš galą jis pyko

ant savo motinos. Po ponios Padžet mirties buvau tvarkyti trobelės. Ponia Steivli buvo paguldžiusi velionę ant lovos ir laukė, kol ją nugabens į uostą. Denas pasakė, jog norėtų pasilikti jos plaukų sruogelę, todėl aš nuėjau ieškoti voko, į kurį jis galėtų tą sruogelę įsidėti. Jis tiesiog išrovė tą sruogelę, o jo žvilgsnio tada tikrai nebūčiau pavadinusi mylinčiu. Man atrodo, jis pyko ant abiejų tėvų, ir tai išties liūdna. Jis man pasakojo, jog jiems būtų galėję puikiai sektis. Deno tėvas turėjo nedidelį verslą, — atrodo, jis sakė, jog tai spauda, — kurį buvo paveldėjęs iš savo tėvo. Bet jis buvo prastas verslininkas. Susirado partnerį, kuris jį apgavo, todėl verslas bankrutavo. O tada jis susirgo vėžiu — kaip ir Deno motina, tik jam vėžys buvo plaučiuose — ir mirė, o jie pamatė, jog jis net nenorėjo vargintis pasirūpindamas draudimu. Denui tada buvo vos treji, todėl jis tėvo beveik nė neprisimena. Taigi Denas ir jo motina išvyko gyventi pas vyresniąją jo seserį ir jos vyrą. Jie neturėjo savų vaikų, todėl lyg ir galima manyti, kad jie būtų apsiėmę auginti berniuką kaip savo, bet taip nenutiko. Jie priklausė vienai iš tų puritoniškų sektų, kurios mano, kad viskas, kuo žmogus džiaugiasi, yra nuodėmė. Jie net privertė jį pasikeisti vardą. Jis buvo pakrikštytas Veinu, Danielis iš tikrųjų antras jo vardas. Jo vaikystė buvo siaubinga, ir nuo tada jam viskas klostėsi nekaip. Jo dėdė išmokė jį dailidės amato ir dažymo — Deno rankos tikrai auksinės. Vis dėlto jis niekada nebuvo tikras salos gyventojas ir niekada nebus. Žinoma, jis man iškart visko nepapasakojo apie savo vaikystę. Viskas buvo išdėstyta po truputį, per daugelį mėnesių. Kaip ir sakėte — mums visiems reikia su kuo nors pasikalbėti.

Dalglišas paklausė:

— Bet kodėl jis čia tebegyvena dabar, kai jo mama mirė?

— Oi, jis nė neketina čia pasilikti. Jo motina jam paliko šiek tiek sutaupytų pinigų; jis ketina vykti į Londoną ir ten kiek pasimokyti. Man atrodo, kad Denas jau padavė dokumentus į vieną iš naujų universitetų. Jis negali sulaukti tos dienos, kada iš čia išvyks. Tiesą sakant, nemanau, kad ankstesnis mūsų sekretorius būtų jį laikęs. Bet ponas Meikroftas čia buvo naujokas, be to, turėjo dvi laisvas vietas — vieną — pagalbininkui visokiems darbams nudirbti, kitą — ponios Barbridž pagalbininkei. Kai Denas išvyks, vėl atsiras viena laisva vieta, jeigu sala apskritai gyvuos ir toliau.

— Ar sklandė kokių nors gandų, kad gali ir nebegyvuoti?

— Na, truputį sklandė. Savižudybė atbaido žmones, tiesa? Aišku, žmogžudystė taip pat. Bet juk nežudai žmonių tik todėl, kad jie kartkartėmis tave pykdo. Vis dėlto ponas Oliveris čia apsistodavo tik dviem savaitėm, vadinasi, jis turėjo iš čia išvykti mažiau nei po dviejų savaičių. Jeigu jį nužudė, kažkas turėjo įsigauti į salą nepastebėtas, nors mes visada manėme, kad to padaryti neįmanoma. Ir kaip jis iš čia paspruko? Man atrodo, kad jis ir dabar turėtų būti čia, kur nors pasislėpęs. Nemaloni mintis, tiesa?

— Dar yra ir Milė. Ponas Meikroftas ir ją įdarbino, tiesa?

— Taip, įdarbino, bet nemanau, kad jis turėjo iš ko rinktis. Džagas Tamlinas ją rado Pentvorčio gatvėse prašančią išmaldos ir pasigailėjo mergaitės. Tas Džagas yra minkštos širdies, ypač kalbant apie jaunus žmones. Jis turėjo seserį, kuri pasikorė po to, kai ją suviliojo vedęs vyras ir ji tapo nėščia. Tai nutiko prieš kokius šešerius metus, bet nemanau, kad jis būtų su tuo susitaikęs. Gal Milė kažkiek buvo į ją panaši. Taigi jis paskambino ponui Meikroftui ir paklausė, ar galėtų Milę atsigabenti į salą ir surasti kambarį ir darbo, kol ji nutars, kuo jai geriausia užsiimti. Buvo du keliai — arba šis, arba policija. Taigi ponas Meikroftas rado jai darbo — ji turėjo padėti poniai Barbridž tvarkyti skalbinius, o man — padėti virtuvėje. Apie Milę negalėčiau pasakyti nieko bloga. Kai ji yra atitinkamai nusiteikusi, būna visai šauni darbininkėlė, negalėčiau ja skųstis. Vis dėlto sala nėra tinkama vieta jaunai merginai. Jai reikia bendraamžių ir tinkamo darbo. Milė daugiau siuva nei man padeda, žinau, kad poniai Barbridž dėl jos neramu. Na, nepasakyčiau, kad būtų nemalonu Kūmo saloje matyti jauną žmogų.

Keitė tiesmukai paklausė:

— Ponia Planket, kaip jūs sutariate su Miranda Oliver? Ar ir ji taip pat sunkiai sugyvenama, kaip ir jos tėvas?

— Nepasakyčiau, kad ji būtų labai sukalbama moteris. Ji labiau linkusi kritikuoti nei už ką nors padėkoti. Vis dėlto jos gyvenimas nebuvo paprastas: vargšė mergaitė buvo pririšta prie senstančio tėvo ir visada nuo jo priklausė. Ponia Barbridž man sako, kad Miranda susižiedavusi su sekretoriumi, dirbusiu jos tėvui. Su Deniu Tremletu. Jūs, aišku, jau buvote su juo susitikę. Jeigu jis ir yra viskas, ko ji nori, esu tikra, kad jie bus laimingi. Manau, jie nejaus nepritekliaus, o šitai visada padeda.

Keitė paklausė:

— Ar sužieduotuvės jus nustebino?

— Niekada apie tai negirdėjau, išgirdau tik šįryt. Man neteko su jais matytis tiek, kad būčiau galėjusi susidaryti vienokią ar kitokią nuomonę. Kaip jau sakiau, mes turime palikti svečius ramybėje, aš taip ir darau. Jeigu jie užsinori ateiti į virtuvę — tai jau kitas reikalas, bet aš pati jų neieškau. Šiaip ar taip, tam aš neturiu laiko. Menkai ką tepadaryčiau, jeigu žmonės nuolat užbėgtų į virtuvę.

Šitai buvo pasakyta tarsi nerūpestingai ir be jokių užuominų, bet Keitė pažvelgė į Dalglišą. Jis linktelėjo. Jiems buvo metas išeiti.

Keitė turėjo daug ką nuveikti. Ji išėjo norėdama prisidėti prie Bentono, o Dalglišas grįžo į Ruonių trobelę laukti daktarės Glenister skambučio. Ponia Planket suteikė daugiau informacijos nei tikriausiai pati tikėjosi. Iš jos jis pirmą kartą išgirdo apie tai, jog Oliveris ketino visam laikui persikelti į Kūmą. Kiti nuolat čia gyvenantys žmonės į tokį sumanymą tikriausiai žvelgė net ne kaip į nepatogumą, o kaip į košmarą, ypač Emilė Holkūm. Bet buvo dar kažkas. Jį erzino įsitikinimas, kad kažkas, kas buvo įpinta į „naminį" ponios Planket pašnekesį, yra nepaprastai svarbu. Ši mintis kirbėjo jo sąmonėje, ir jeigu tik jis nutvertų tos minties siūlo galiuką, mazgas išsinarpliotų ir nuvestų prie tiesos. Mintyse jis pakartojo jų pokalbį: sunki Deno Padžeto vaikystė, Pentvorčio gatvėse elgetaujanti Milė, pramonės magnatas su pamėgta duona ir taukais, Oliverio ginčas su Marku Jelandu. Siūlo galas ne čia. Jis tvirtai apsisprendė kuriam laikui išmesti iš galvos šią problemą vildamasis, jog anksčiau ar vėliau jo mintys praskaidrės.

Lygiai vidurdienį suskambo telefonas. Pasigirdo tvirtas, ramus, autoritetingas daktarės Glenister balsas, nedvejojantis, tarsi ji skaitytų iš rašto:

— Natanas Oliveris mirė uždusęs, nes buvo pasmaugtas rankomis. Aiškiai matomi vidiniai sužalojimai. Visa skrodimo ataskaita dar neišspausdinta, bet kai tik viskas bus parengta, atsiųsiu elektroniniu paštu. Tiriami kai kurie kiti vidaus organai, bet visa tai nelabai svarbu. Būdamas šešiasdešimt aštuonerių metų, fiziškai jis atrodė labai stiprus. Dešinėje rankoje pastebėtas išplitęs artritas; jeigu jis rašė ranka, — o taip teigti galima, nes ant smiliaus matoma nežymi nuospauda, — jam turėjo būti nelabai patogu. Kremzlės užkalkėjusios, bet toks dalykas

yra tipiškas kalbant apie pagyvenusius žmones; viršutinė skydliaukės kremzlė įtrūkusi. Lokalizuotas įtrūkimas neabejotinai sukeltas spaudimo — trūkę toje vietoje, ties kuria buvo sučiupta ir suspausta. Šiuo atveju nė nereikėjo didelės jėgos. Oliveris buvo trapesnis nei atrodė, o jo kaklas, kaip pats matėte, palyginti plonas. Ant sprando matoma nedidelė mėlynė — ties ta vieta, kur jo galva buvo atlošta ir atremta į kažką kieta. Kalbant apie žymes, niekaip negali būti, kad jis pats susižalojo kaklą norėdamas, kad savižudybė atrodytų kaip nužudymas, jeigu tokia nereali galimybė apskritai egzistuotų. Oliverio drabužiai atiduoti į laboratoriją, bet, kaip jūs žinote, smaugiant tokiu būdu, kai galva atlošiama ir įremiama į kietą daiktą, gali ir nebūti fizinio kontakto tarp užpuoliko ir aukos. Bet čia jau jūsų reikalas, ne mano. Vis dėlto yra vienas įdomus faktas: šįryt man reikėjo paskambinti į laboratoriją dėl kitos bylos, o jie jau buvo preliminariai apžiūrėję virvę. Deja, nieko naudinga jie nerado. Visą virvę pasistengta nuvalyti. Gal jie aptiks medžiagos, kuria buvo valyta, pėdsakų, bet vargu ar jiems pavyks turint galvoje virvės paviršiaus faktūrą.

Dalglišas paklausė:

— Įskaitant ir mazgą?

— Atrodo. Kai jie ras ką nors, apie ką vertėtų pranešti, tai ir praneš elektroniniu laišku, bet aš pasakiau, kad dėl virvės pati viską perduosiu. Jeigu būtų reikalinga mano pagalba, skambinkite. Sudie, komisare.

— Sudie ir ačiū.

Ragelis buvo padėtas. Daktarė Glenister atliko savo darbą, ji neketino gaišti laiko aptardama jo reikalus.

Dalglišas pasikvietė Keitę ir Bentoną į Ruonių trobelę ir papasakojo jiems naujienas.

Keitė pasakė:

— Vadinasi, iš virvės mes nieko naudinga nepešėme. Galime pasakyti tik tiek, kad Kalkraftas tikriausiai pagalvojo apie tai, jog laboratorijoje gali būti aptikti pirštų atspaudai, palikti ant virvės paviršiaus, vadinasi, jis šį tą žino apie teismo ekspertų darbą. Gal jis žino ir tai, kad iš prakaito galima išsiaiškinti DNR. Nukabinant virvę, prie jos lietėsi ir Džagas, ir Padžetas, ar jiems būtinai reikėjo stengtis kruopščiai ją nuvalyti? Kai virvė buvo vėl pakabinta nerakinamame švyturyje, bet kas galėjo prie jos prieiti.

Bentonas pratarė:

— Ją galėjo nuvalyti ne žudikas, bet kas nors, kas stengėsi jį apsaugoti.

Įsitaisęs už stalo Dalglišas išdėstė likusios dienos programą. Reikėjo išmatuoti atstumus, išsiaiškinti, ar iš Pufinų trobelės Padžetas galėjo matyti, kaip Oliveris keliauja prie švyturio, reikėjo išmatuoti laiką, reikalingą jam nukeliauti iki švyturio einant žemesniąja uola; taip pat reikėjo atidžiai apžiūrėti visą švyturį ieškant visų įmanomų įkalčių, taip pat derėjo atskirai apklausti įtariamuosius. Visada gali būti, kad po nakties apmąstymų paaiškėja kas nors nauja.

Dabar, kai daktarė Glenister oficialiai patvirtino, jog tai žmogžudystė, atėjo laikas paskambinti Džefriui Harknesui į Jardą. Jis nesitikėjo, kad vyriausiojo komisaro pavaduotojas būtų patenkintas verdiktu; šis ir nebuvo patenkintas.

Vyriausiojo komisaro pavaduotojas pasakė:

— Dabar jums prireiks pastiprinimo — kitokio profilio pareigūnų ir pirštų atspaudų ekspertų. Išmintingiausia būtų bylą perduoti Devonui ir Kornvoliui, bet toks sprendimas nepatiktų kai kuriems žmonėms iš Londono; suprantama, kadangi jau ten esate, viską turite tirti jūs. Ar gali būti, kad rezultato sulauksime per artimiausias dvi dienas?

— Neįmanoma numatyti.

— Bet jūs neabejojate, kad jums reikalingas žmogus yra saloje?

— Manau, mąstant sveiku protu, taip turėtų būti.

— Vadinasi, darbas neturėtų užsitęsti turint galvoje ribotą įtariamųjų skaičių. Kaip jau sakiau, Londone bus manoma, kad jūs turėtumėte tęsti tyrimą. Kai tik viską nutarsime galutinai, aš pranešiu. O dabar — sėkmės.

.... 3

Ponios Barbridž kabinetas buvo mažame kambarėlyje, esančiame pirmame vakarinio sparno aukšte, bet asmeniniai jos apartamentai — aukštu aukščiau. Kadangi liftu buvo galima pasikelti tik bokšte, jos butą

galėjai pasiekti arba laiptais ties užpakaliniu įėjimu, arba liftu, esančiu prie Meikrofto kabineto, o paskui dar perėjus biblioteką. Prie švytinčių baltai dažytų durų prikalta žalvario lentelė su jos pavarde ir pritaisytas skambučio mygtukas patvirtino šeimininkės statusą ir tarsi pripažino jos teisę į privatumą. Dalglišas iš anksto sutarė dėl susitikimo laiko, ir ponia Barbridž iškart atsiliepė į beveik negirdimai burzgiantį skambutį. Ji pasisveikino su Keite ir Dalglišu taip, kaip su pažadėjusiais atvykti svečiais, bet ne tokiais žmonėmis, kuriuos ji būtų labai norėjusi matyti. Tačiau ji nesielgė nemaloniai. Būtina laikytis svetingumo taisyklių.

Holas, kuriuo ji juos nulydėjo, buvo neįprastai platus, ir dar nespėjus už nugarų užsiverti durims Dalglišas pajuto, jog jie įžengė į privatesnę valdą, nei jie tikėjosi rasti Kūmo saloje. Atvykdama į salą ponia Barbridž atsigabeno visas per daugelį kartų sukauptas relikvijas — įvairias šeimos smulkmenas, menančias trumpus ar ilgalaikius džiaugsmus, tam amžiui tipiškus puikiai išsaugotus baldus, išlaikytus ne tiek dėl jų pritaikymo naujuose namuose, kiek jaučiant sentimentus savai šeimai. Ant raudonmedžio stalo buvo sustatyta Stafordširo figūrėlių kolekcija; figūrėlės nederėjo nei pagal dydį, nei pagal turinį. Šalia didelio portreto, vaizduojančio Šekspyrą elegantiškai sukryžiuotomis kojomis ir ranka pasirėmusį įspūdingą kaktą, o kitą uždėjusį ant gražiai įrištų tomelių krūvos, iš sakyklos pamokslavo Džonas Veslis. Apžergęs mažutį arklį, užgožtą dviejų pėdų aukščio karalienės Viktorijos, pasipuošusios Indijos imperatorės regalijomis, kojomis kadaravo Dikas Turpinas. Apačioje buvo sustatyta nesvetinga eilė kėdžių — dvi elegantiškos, o kitos — siaubingos, kalbant ir apie dydį, ir apie formas. Išblukusių sienų apmušalų beveik nesimatė per paveikslus — niekuo neišsiskiriančios akvarelės, nedidelės aliejumi tapytos drobės pretenzinguose rėmeliuose, kelios tamsiai rusvos nuotraukos, kaimišką Viktorijos laikų gyvenimą, kurio neatpažintų joks tų laikų kaimietis, vaizduojančios graviūros ir pora subtilesnių drobių su šokančiomis nimfomis paauksuotuose ovaliuose rėmeliuose.

Nepaisant šios gausos, Dalglišas nesijautė kaip antikvariate: visi daiktai buvo išdėlioti bet kaip, nekreipiant dėmesio į jų privalumus. Sekdamas paskui Keitę ir ponią Barbridž, kelias sekundes pasižvalgęs po holą jis pagalvojo: „Mūsų tėvų karta išsaugojo prisiminimus tapybos, porceliano ir medžio darbuose. Mes jos atsikratome. Net mūsų

tautos istorijos mokoma prisimenant tai, ką esame padarę blogiausia, o ne geriausia". Mintys Dalglišą nunešė į jo paties negausiai apstatytą butą aukštai virš Temzės; jis pajuto iracionalią kaltę ir lyg nebegalėjo jaustis jaukiai. Jis išsirinko tuos šeimos paveikslus ir baldus, kuriuos mėgo asmeniškai, į kuriuos norėjo nuolat ganyti akis. Šeimos sidabras buvo laikomas banko saugykloje: nei jam jo reikėjo, nei jis turėjo laiko jį šveisti. Jo motinos paveikslai ir tėvo teologinių knygų biblioteka buvo padovanota jų draugams. Ir ką, svarstė jis, su tuo nepageidaujamu palikimu galiausiai darys tų draugų vaikai? Jauniems praeitis visada tarsi našta. Ką Ema panorės atsinešti į bendrą jų gyvenimą? Tada įsibrovė kita klastinga mintis. Ar jie gyvens bendrą gyvenimą?

Ponia Barbridž kalbėjo:

— Aš ką tik baigiau tvarkyti siuvimo kambarį. Gal neprieštarausite, jei kelioms minutėms jus ten ir pasikviesiu; tada galėtume pereiti į svetainę, kuri jums pasirodys patogesnė.

Ji juos vedė į kambarį, esantį koridoriaus gale, ir tas kambarys taip labai skyrėsi nuo perkrauto holo, jog Dalglišui sunkiai sekėsi nuslėpti nuostabą. Čia viskas buvo elegantiškai suderinta: labai šviesu, matėsi du dideli į vakarus žvelgiantys langai. Vos metęs žvilgsnį galėjai pasakyti, kad ponia Barbridž — labai talentinga siuvinėtoja. Visas kambarys buvo skirtas jos rankdarbiams. Be dviejų medinių stalų, sustatytų dešiniuose kampuose ir apdengtų balta staltiese, viena siena buvo nustatyta dėžėmis, pro kurių celofanuotus dangčius galėjai pamatyti švytinčias spalvotų šilkinių siūlų rites. Didelėje skrynioje prie kitos sienos buvo sukrauti šilko ritiniai. Šalia stovinti skelbimų lenta buvo nusėta smulkiais pavyzdėliais ir išmarginta spalvotomis nuotraukomis, vaizduojančiomis altorių užtiesalus, siuvinėtus arnotus ir stulas. Galėjai apžiūrėti kokius du tuzinus kryžių pavyzdžių, keturių evangelistų ir visokiausių šventųjų simbolius, nusileidžiančių ir kylančių balandžių piešinius. Tolimame kambario kamputyje stovėjo manekenas, ant kurio buvo užmestas sodriai žaliu šilku siuvinėtas arnotas, jo įsiuvai puošti subtiliais lapijos ir pavasario gėlių raštais.

Už stalo, esančio arčiausiai durų, siuvinėdama kreminę stulą sėdėjo Milė. Ši Dalglišo ir Keitės išvysta mergina labai skyrėsi nuo tos, kurią jie apklausė vakar. Ji vilkėjo baltutėlaitį chalatą, jos plaukai buvo suimti ir surišti baltu kaspinu, švariomis rankomis ji delikačiai badė

smulkute adata į siuvamą prie šilko aplikaciją. Ji vos dirstelėjo į Dalglišą ir Keitę, o paskui vėl palinko prie jai patikėto darbo. Rimta intencija taip pakeitė vaikišką aštrių bruožų veidą, jog ji atrodė beveik graži ir labai jauna.

Ponia Barbridž priėjo prie jos ir pažvelgė į dygsnelius, kurie Dalglišo akims buvo visai nematomi. Jos balsas nuskambėjo kaip švelnus pritariantis šnipštelėjimas:

— Taip taip, Mile. Labai gerai. Puikiai padirbėta. Dabar gali viską palikti. Jeigu norėsi, ateik po pietų.

Milė pasidarė šiurkšti.

— Gal ateisiu, gal ir neateisiu. Ir taip turiu ką veikti.

Stula buvo padėta ant nedidelės baltos drobės atraižos. Milė įsmeigė adatą į medžiagos kamputį, užmetė ant dirbinio medžiagos galą, tada nusivilko chalatą, nusirišo kaspiną ir viską pakabino į spintą, stovėjusią prie durų. Ji buvo pasirengusi išeiti. Tada išpyškino:

— Nemanau, kad policininkai gali mums trukdyti, kai dirbame.

Ponia Barbridž tyliai atsakė:

— Jie yra čia todėl, kad aš juos kviečiau, Mile.

— Manęs niekas neklausė. Aš irgi čia dirbu. Man jau vakar tų policininkų užteko.

Milė išėjo.

Ponia Barbridž pratarė:

— Šiandien po pietų ji vėl bus čia. Jai patinka siūti, o per visai trumpą laiką, kol čia gyvena, ji tapo tikrai sumani siuvinėtoja. Ją mokė jos senelė; kaip suprantu, dabar visas jaunimas toks. Mėginu ją įkalbėti lankyti Gildijos kursus, bet ten mokytis sunku. Žinoma, jai iškiltų problema — nežinia, kur gyventų, jeigu išvyktų iš salos.

Dalglišas ir Keitė susėdo už ilgo stalo, o ponia Barbridž sukosi po kambarį — suvyniojo permatomą šabloną, tikriausiai skirtą altoriaus apdangalo raštui sukurti, paskui ėmė pagal spalvą dėlioti į dėžutes rites su šilko siūlais, kilnoti spintelėje sudėtas šilko sruogeles.

Ją stebėdamas Dalglišas pasakė:

— Gražus arnotas. Ar jūs ir raštus kuriate, ne tik siuvinėjate?

— Taip, šitai man beveik labiausiai ir patinka. Nuo paskutinio karo laikų bažnytinių drabužių siuvinėjimo raštai gerokai pasikeitė. Tikriausiai prisimenate, kad altoriaus apdangalas paprastai tebūdavo

dvi susiūtos juostos, o siūlė būdavo slepiama po išsiuvinėtu šablonišku motyvu — visai neoriginalu ir nieko nauja. Šeštajame dešimtmetyje įvyko tam tikrų poslinkių — pasitelkus vaizduotę, mėginta atspindėti XX amžiaus vidurio tendencijas. Tada aš laikiau gildijos egzaminą ir likau sužavėta tuo, ką pamačiau. Bet aš tik mėgėja. Siuvinėju tik šilku. Yra žmonių, dirbančių daug originalesnį ir sudėtingesnį darbą. Ėmiausi šio darbo tada, kai mano vyro bažnyčios altoriaus apdangalas ėmė irti ties siūle; vikaro padėjėjas man pasiūlė imtis darbo ir pasiūti naują apdangalą. Dažniausiai darbuojuosi draugams, nors, žinoma, jie užmoka už medžiagas ir duoda pinigų, kuriuos turiu sumokėti Milei už pagalbą. Arnotas yra dovana į pensiją išeinančiam vyskupui. Aišku, žalia — tai liturginė spalva, skirta Trijų karalių ir Trejybės šventėms, tačiau pamaniau, kad jam turėtų patikti pavasarinės gėlės.

Keitė pratarė:

— Jau baigti bažnytiniai drabužiai turėtų būti sunkūs ir labai vertingi. Kaip jūs juos pristatote užsakovams?

— Juos nugabendavo Adrianas Boidas. Aš jam suteikiau retą progą išvykti iš salos. Manau, jis jos labai laukia. Tikiuosi, po savaitės jis jau galės išgabenti arnotą. Turbūt galime surizikuoti.

Paskutiniai žodžiai buvo ištarti labai švelniai. Dalglišas laukė. Staiga ji pratarė:

— Aš čia jau baigiau. Gal dabar norėtumėte pereiti į svetainę?

Ji juos nuvedė į mažesnį kambarį, kuris buvo beveik taip pat perkrautas, kaip ir holas, bet stebėtinai jaukus ir patogus. Dalglišą ir Keitę pasodino į du žemus prie židinio stovinčius Viktorijos laikų krėslus, trauktus aksomu, su sagutėmis nusagstytais atlošais. Ponia Barbridž prisitraukė kėdę ir atsisėdo priešais juos. Kaip ir dera, ji pasiūlė jiems kavos, jie padėkoję atsisakė. Dalglišas neskubėjo pradėti kalbos apie Oliverio mirtį, bet jis buvo įsitikinęs, kad iš ponios Barbridž sužinos ką nors naudinga. Ji buvo diskretiška moteris, bet apie salą ir jos gyventojus tikriausiai galėtų papasakoti daugiau nei neseniai čia atsikėlęs Rupertas Meikroftas.

Ji pasakė:

— Milę čia atgabeno Džagas gegužės gale. Jis buvo pasiprašęs laisvos dienos ir viešėjo pas draugą Pentvortyje. Grįždami iš aludės jie pamatė gatvėje prie jūros elgetaujančią merginą. Ji atrodė išalkusi, ir

Džagas užkalbino. Jis visada užjausdavo jaunus žmones. Žodžiu, Džagas su bičiuliu nusivedė Milę į žuvies parduotuvėlę — ji tikrai buvo labai alkana — ir ji išklojo visą savo istoriją. Turbūt jos istorija — kaip ir visos. Jos tėvas išėjo, kai ji buvo dar visai maža, ji niekada taip ir nesusigyveno su motina ar vis naujais motinos draugužiais. Milė išvyko iš Pekhemo ir persikėlė gyventi pas močiutę iš tėvo pusės, į kaimą prie Plimuto. Viskas klostėsi gerai, bet po dvejų metų senoji ledi susirgo Alzheimeriu ir buvo perkelta į pensioną, o Milė liko benamė. Man atrodo, kad ji pasakė socialinėms tarnyboms, jog ketina grįžti namo į Pekhemą, bet niekas to netikrino. Vis dėlto ji jau nebuvo mažametė, o jie tikriausiai buvo per daug užimti. Taigi jokių galimybių likti tame name. Šeimininkas visada norėjo, kad jos išsikeltų, o ji pati niekaip neįstengė sumokėti nuompinigių. Milė šiaip taip vertėsi, kol baigėsi pinigai, o tada ji ir sutiko Džagą. Iš Pentvorčio jis paskambino ponui Meikroftui ir paklausė, ar galėtų laikinai atsigabenti Milę. Vienas kambarys arklidžių pastate buvo tuščias, o poniai Planket tikrai reikėjo pagalbos virtuvėje. Ponui Meikroftui būtų buvę sunku pasakyti „ne". Ką jau kalbėti apie įgimtą humaniškumą, Džagas Kūmo saloje yra nepakeičiamas, be to, jis seksualiai nesidomėjo ta mergina.

Staiga ji pratarė:

— Bet, aišku, jūs čia ne tam, kad pasikalbėtumėte apie Milę. Jūs dar kartą norite manęs paklausinėti apie Oliverio mirtį. Atleiskite, jeigu vakar kiek per aštriai kalbėjau, bet jo naudojimasis Mile atrodė tipiškas. Žinoma, jis ją išnaudojo.

— Ar galite būti visiškai tuo tikra?

— O, taip, pone Dalglišai. Taip jis dirbo, taip jis ir gyveno. Jis stebėjo kitus žmones ir jais naudojosi. Jeigu jis panorėdavo pasižiūrėti, kaip kas nors žengia į pragarą, tai iš paskutiniųjų stengdavosi šitai pasiekti. Viskas yra jo romanuose. Jeigu jis nerasdavo nieko, su kuo galėtų eksperimentuoti, tai būdavo pasirengęs eksperimentuoti su savimi. Aš manau, būtent taip jis ir mirė. Jeigu jis norėjo parašyti apie ką nors, kas pasikorė arba ketino mirti būtent taip, jam reikėjo kuo labiau prie viso to priartėti. Jis būtų galėjęs taip toli nueiti, kad pats užsinertų ant kaklo virvę ir žengtų per aptvarą. Turėklo plotis — kokie aštuoni coliai ar daugiau, aišku, jis galėjo už to turėklo pasilaikyti. Suprantu, jog viskas skamba kvailai, bet aš daug apie tai mąsčiau, mes

visi mąstėme; manau, jog toks ir galėtų būti paaiškinimas. Jis atliko eksperimentą.

Dalglišas galėjo pridurti, jog šis eksperimentas buvo neįtikėtinai kvailas, bet jam nereikėjo to daryti. Ji tęsė toliau, o jos akyse atsispindėjo nuoširdus noras kalbėti, tarsi labai norint jį įtikinti.

— Tikriausiai jis tvirtai laikėsi įsikibęs turėklo. Gali būti, kad jis pajuto akimirkos impulsą perlipti aptvarą, poreikį pajusti, kaip mirtis dvelkteli į skruostą, bet kartu tikėjo, jog viską puikiai valdo. Ar ne tokį pasitenkinimą pajunta visi vyrai, žaidžiantys pavojingus žaidimus?

Ši mintis nebuvo visiškai absurdiška. Dalglišas galėjo įsivaizduoti sumišusius siaubo ir pakilumo pojūčius, kurių apimtas Oliveris stovėtų ant siauro akmenų ruoželio tik viena ranka laikydamasis už turėklo ir tik taip saugodamasis, kad nenukristų. Bet jis neturėtų tų žymių ant sprando. Kai jį nuleido į tą bekraštę erdvę, jis jau buvo miręs.

Ponia Barbridž minutėlę sėdėjo tylėdama, atrodė, tarsi ką svarstytų. Tada ji pažvelgė tiesiai jam į akis ir kažkaip karštai pratarė:

— Nė vienas šioje saloje jums nepasakys, kad mėgo Nataną Oliverį. Nė vienas. Bet dauguma dalykų, dėl kurių jis pykdė žmones, iš tikrųjų buvo visai menki — prasta nuotaika, nemandagumas, skundai dėl prasto Deno Padžeto darbo, per vėlai pristatytas maistas, faktas, kad ne visada galėdavo gauti laivelį, jeigu staiga panorėdavo paplaukioti po jūrą, ir panašiai. Bet vienas dalykas, kurį jis padarė, išties buvo blogas. Šio paskutinio žodžio čia būdami žmonės nevartoja, bet aš, komisare, pavartosiu.

Dalglišas pasakė:

— Manau, suprantu, ką turite galvoje, ponia Barbridž. Ponia Steivli man jau pasakojo.

— Džo Steivli būtų paprasta kritikuoti, bet aš niekada to nedarau. Jeigu ne ji, Adrianas gal būtų miręs. Dabar jis mėgina viso to atsikratyti, o mes, savaime suprantama, niekada apie tai neužsimename. Esu tikra, kad ir jūs neužsiminsite. Tai neturi nieko bendra su Oliverio mirtimi, bet niekas nepamirš, ką jis padarė. O dabar, jeigu man atleisite, norėčiau imtis savų reikalų, kuriuos turiu sutvarkyti. Gaila, kad menkai tegalėjau padėti.

Dalglišas atsakė:

— Jūs labai padėjote, ponia Barbridž. Dėkoju.

Eidama pro biblioteką Keitė pratarė:

— Ji mano, kad tai padarė Džo Steivli. Ponia Steivli tikrai labai jaudinasi dėl to, kas nutiko Adrianui Boidui, bet ji yra slaugė. Kam jai būtų reikėję žudyti būtent taip? Imdama kraują ji galėjo jam suleisti mirtiną dozę vaistų. Žinoma, visa tai absurdiška. Ji būtų pirmoji įtariamoji.

Dalglišas pridūrė:

— Beje, ar tai neprieštarautų jos įgimtoms savybėms? Be to, neturėtume pamiršti, kad žmogžudystė galėjo būti įvykdyta impulsyviai, o ne detaliai viską apmąsčius iš anksto. Nors ji tikrai ganėtinai stipri ir būtų pajėgusi permesti Oliverio kūną per turėklus, taip pat ji galėjo lengvai patekti į švyturį palei žemesniąją uolą eidama iš Delfinų trobelės. Kažkodėl negaliu Džoanos Steivli įsivaizduoti žudikės vietoje. Kita vertus, nemanau, kad mums dar kada yra tekę susidurti su tokiais netipiškais įtariamaisiais.

.... 4

Kaip ponia Barbridž ir tikėjosi, Milė grįžo popiet, bet ne tam, kad dirbtų su stula, o kad gražiau sudėliotų į dėžutes spalvotas šilko gijas ir į ilgą kartoninę dėžę supakuotų arnotą, ypač kruopščiai jį sulanksčiusi ir įvyniojusi į šilkinį popierių. Beveik visas darbas buvo atliktas tylint. Paskui jos nusivilko baltus chalatus ir abi nuėjo į nepriekaištingai švarią ir tvarkingą ponios Barbridž virtuvę, kur ji užvirino arbatinį. Arbatą jos gėrė susėdusios už virtuvinio stalo.

Milės patirtas didelis šokas dėl Oliverio mirties jau buvo atslūgęs, ir dabar, po Dalglišo apklausos, ji sėdėjo paniurusi ir tarsi su viskuo susitaikiusi. Bet buvo kai kas, ką ponia Barbridž tarėsi privalanti jai pasakyti. Sėdėdama priešais Milę ji prisivertė paklausti:

— Mile, komisarui Dalglišui tu papasakojai visą tiesą apie tai, kas nutiko su daktaro Speidelio rašteliu, taip? Nenoriu pasakyti, kad buvai nesąžininga, bet kartais mes pamirštame svarbias detales, o kartais visko nepasakojame, nes norime apsaugoti ką nors kitą.

— Aišku, kad papasakojau tiesą. Kas sakė, kad melavau?

— Niekas nesakė, Mile. Aš tik norėjau įsitikinti.

— Na, dabar jau įsitikinote. Kodėl jūs visi nuolat mane dėl to graužiate — jūs arba ponas Meikroftas, arba policininkai, arba dar kas nors!

— Aš tavęs negraužiu. Jeigu tu man pasakysi, kad kalbėjai tiesą, man to ir pakaks, tiek ir tenoriu žinoti.

— Na, sakiau tiesą, juk taip?

Ponia Barbridž prisivertė tęsti:

— Mile, aš tik kartais dėl tavęs nerimauju. Mums patinka, kad čia gyveni, bet iš tikrųjų ši sala nėra tinkami namai jaunam žmogui. Tau prieš akis — visas gyvenimas. Tau reikia būti su kitais jaunais žmonėmis, reikia susirasti tinkamą darbą.

— Kai panorėsiu, susirasiu tinkamą darbą. Beje, aš jau turiu tinkamą darbą — dirbu jums ir poniai Planket.

— O mes džiaugiamės, kad tave turim. Bet čia tau nėra beveik jokių perspektyvų, tiesa, Mile? Kartais svarstau, jog gali būti, kad čia tu gyveni tik dėl to, kad tau patinka Džagas.

— Jis geras. Jis mano draugas.

— Aišku, kad draugas, bet juk jis negali tau būti daugiau nei draugas, tiesa? Na, jis turi kažką Pentvortyje, kažką, pas ką lankosi, juk taip? Yra draugas, su kuriuo jis buvo tada, kai pirmą kartą su juo susitikai.

— Taip, Džeikas. Ligoninės gydytojas. Jis kietas.

— Vadinasi, iš tikrųjų nėra vilčių, kad Džagas tave įsimylėtų, tiesa?

— Nežinau. Gal ir yra. Jis galėtų nukrypti į bet kurią pusę.

Ponia Barbridž vos nepaklausė „o tu tikiesi, kad jis palinks į tavo pusę, tiesa?“ , bet laiku susigriebė. Ji gailėjosi pradėjusi šį pavojingą pokalbį. Ir tyliai pratarė:

— Tiesiog turėtum susitikti su kitais žmonėmis, Mile, gyventi kitokį gyvenimą nei gyveni čia. Susirask draugų.

— Bet aš juk turiu draugų. Jūs esate mano draugė. Aš turiu jus, o jūs turite mane.

Šie žodžiai ją pervėrė tokiu stipriu džiaugsmu, jog kelias sekundes ji nė negalėjo kalbėti. Ji prisivertė pažvelgti tiesiai Milei į akis. Mergaitės rankos gniaužė arbatos puodelį, ji žvelgė žemyn. Ir tada ponia Barbridž pamatė, kaip vaikiškos lūpos susideda į suaugusio žmogaus

šypsnį, atspindintį ir džiaugsmą, ir — taip taip — panieką. Tai buvo tik žodžiai, kaip ir dauguma Milės ištartų žodžių — pasakyti šiaip sau, nieko nereiškiantys, tik perteikiantys akimirkos nuotaiką. Ponia Barbridž, suėmusi rankomis puodelį, atsargiai pakėlė jį prie lūpų ir nuleido akis.

.... 5

Klara Bekvit buvo artimiausia Emos Leivenhem bičiulė. Pirmą kartą jos susitiko tada, kai abi buvo Kembridžo pirmakursės; ji buvo vienintelė, kuria Ema pasitikėjo. Labiau skirtingų žmonių nė nerasi: viena heteroseksuali, nuolat juntanti tamsaus grožio naštą, kita — kresna, nuo putlaus akiniuoto veido nubrauktais plaukais, Emos akimis žvelgiant, pasižyminti nepalaužiamu tvirtumu. Ji gerai nežinojo, kas Klarai joje atrodė vertinga, manė, kad šis jų ryšys daugiau fizinis. Ema pasitikėjo savo bičiulės sąžiningumu, sveiku protu ir be sentimentų traktuojamais gyvenimo įnoriais, meile ir troškimais. Ji žinojo, kad Klarą seksualiai traukia ir vyrai, ir moterys, bet jau penkeri metai, kaip ji pasirinko švelniaveidę Anę, kuri buvo trapi ir pažeidžiama ne mažiau, negu pati Klara buvo stipri. Klaros nuomonė apie Emos santykius su Dalglišu būtų sukėlusi keblumų. Aniedu niekada nebuvo susitikę. O ir nereikėjo to daryti.

Klara baigė Kembridže matematiką, studijos įvertintos pagyrimu, ir dabar dirbo Sityje. Jai labai gerai sekėsi finansų vadybininkės darbas, bet ji vis dar gyveno savo bute Putnyje su savo partnere. Butą nusipirko baigusi universitetą. Drabužiams ji išleisdavo visai nedaug, o išlaidaudavo tik tiek, kiek to reikalavo jos automobilis ir atostogos, kurias leisdavo su drauge. Ema įtarė, kad žymi dalis jos pajamų buvo skiriama labdarai, o kita dalis — būsimam verslui, ketinamam pradėti su mylimąja, nors konkrečių planų dar nė viena iš jų neturėjo. Darbas Sityje turėjo būti laikinas, Klara visai nenorėjo būti įsiurbta į tą gundantį, bet išdavikišką ir rizikingą turto pasaulį, nuo kurio tampi visiškai priklausomas.

Jos buvo nuėjusios į vakarinį koncertą „Royal Festival" salėje. Koncertas baigėsi anksti, ir jau penkiolika po aštuonių jos, prasibro-

vusios pro eilę drabužinėje, įsiliejo į minią, judančią palei Temzę Hangerfordo tilto link. Kaip ir buvo pratusios, muziką aptars vėliau. Dabar, mintyse tebeskambant muzikai, jos ėjo tylėdamos, įbedusios akis į žibančias ir panašias į vėrinį šviesas kitame krante. Dar prieš tiltą jos sustojo ir abi pasilenkė atsiremdamos į akmeninius turėklus pasižiūrėti į tamsią, pulsuojančią upę, kurios paviršius atrodė švelnus ir vilnijantis kaip žvėrelio kailiukas.

Ema pasidavė Londonui. Ji mylėjo miestą, mylėjo ne ta aistringa meile, kokia jį mylėjo Dalglišas, gerai išmanęs ir šviesiąsias, ir tamsiąsias pasirinktos teritorijos puses, bet juto ištikimus, šiltus jausmus, tokius stiprius, kokius juto Kembridžui, gimtajam savo miestui. Londonas slėpė menką jos paslapties dalelę net ir nuo tų, kurie ją mylėjo. Londonas buvo akmenyse ir plytose įsigalėjusi istorija, nušviesta vitražų, įamžinta paminkluose ir skulptūrose, ir vis dėlto Emai Londonas atrodė labiau dvasia nei vieta, pasislėpusiose alėjose alsuojantis bastūnas vėjas, tuščių miesto bažnyčių tyla, nepaliesta dvasia, sklandanti triukšmingiausiose gatvėse. Ji pažvelgė skersai upės į Big Beno mėnulį ir apšviestus Vestminsterio rūmus su pliku vėliavos stiebu. Bokšto laikrodis nebuvo apšviestas. Šiandien šeštadienio vakaras, parlamentas neposėdžiauja. Aukštai danguje lėtai leidosi lėktuvas, sparnų švieselės atrodė kaip mirksinčios žvaigždės. Keleiviai leidžiasi į juodą upės vingį, išmargintą tarsi nutapytais pasakiškais tiltais, kurie papuošti spalvotais žiburiais.

Ema svarstė, ką dabar veikia Dalglišas. Gal dirba, o gal miega, gal vaikštinėja po tą nepažymėtą salą ir žvalgosi į nakties dangų? Londone žvaigždes temdo miesto švytėjimas, bet nuošali sala turėtų švytėti po žvaigždžių baldakimu. Staiga ilgesys Dalglišui tapo toks stiprus ir fiziškai juntamas, jog jai ėmė kaisti skruostai. Ji troško grįžti į tą butą virš upės Kvinhite, į jo lovą, į jo glėbį. Šįvakar ji su Klara Krantinės stotyje sės į metro ir važiuos iki Putnio tilto, iki Klaros buto netoli upės. Tai kodėl ne į Kvinhitą, kur galima nukakti keliaujant pėsčiomis? Jai niekada nešovė į galvą pasikviesti ten Klarą, atrodo, jos draugė to nė nesitikėjo. Kvinhitas buvo tik jos ir Adamo. Įsileisti ten ką nors kitą, vadinasi, ką nors įsileisti į privatų jo gyvenimą, jo ir jos gyvenimą. Bet ar ten ji jaučiasi kaip namuose?

Ema prisiminė vieną akimirką iš ankstyvųjų jų meilės dienų, kai savo namuose iš dušo išėjęs Adamas pasakė:

— Tavo vonios kambaryje palikau savo dantų šepetuką. Ar nieko, jei nueisiu jo paimti?

Nusijuokusi ji atsakė:

— Žinoma, mielasis. Dabar aš čia gyvenu, bent jau dalį laiko.

Jis priėjo prie jos kėdės iš už nugaros, palenkė tamsią galvą ir ją apsikabino.

— Taip, mano meile, tai ir yra tikrasis stebuklas.

Ji suprato, kad Klara į ją žiūri. Jos draugė pratarė:

— Žinau, kad dabar galvoji apie savo komisarą. Džiaugiuosi, kad poezija tau negali atstoti tikrų veiksmų. Kaip skamba toji Bleiko citata apie džiaugsmo troškimo proveržius? Labai tau tiktų. Džiaugiuosi, kad šįvakar važiuoji į Putnį. Anė apsidžiaugs tave pamačiusi.

Ji patylėjo, o paskui paklausė:

— Ar kas nors blogai?

— Ne. Mes taip trumpai tebūname kartu, bet kai būname, mums taip gera, tiesiog nepakartojama. Bet negalima amžinai gyventi pasirinkus tokį tempą. Klara, aš tikrai noriu už jo ištekėti. Net nežinau, kodėl taip stipriai šitai jaučiu. Mes nė negalime būti laimingesni, nei esame dabar, negalime būti dar labiau vienas kitam įsipareigoję. Negalėčiau būti dar labiau juo tikra. Tai kodėl noriu įteisintų santykių? Kažkaip neprotinga.

— Na, jis tau pasipiršo, beje, irgi raštu, o prieš tai jūs sugulėt. Tai liudija pasitikėjimą seksualinių santykių atžvilgiu ir prilygsta arogancijai. Bet juk jis vis dar nori tave vesti?

— Nesu tikra. Gal jis jaučia, kad atskiras gyvenimas ir darbas, kaip yra dabar, tokie trumpi, bet tokie nuostabūs susitikimai ir yra viskas, ko mums abiem reikia?

Klara atsakė:

— Jūs, heteroseksualai, taip stipriai komplikuojate sau gyvenimą. Juk jūs pasikalbate, tiesa? Na, juk jūs bendraujate? Jis tau pasipiršo. Pasakyk jam, jog atėjo metas susitarti dėl datos.

— Nesu tikra, ar žinau, kaip tai padaryti.

— Galiu pasiūlyti keletą pasirinkimų. Galėtum pasakyti: „Gruodį būsiu užimta, nes prasidės pokalbiai su būsimais naujokais. Jeigu mąstai apie medaus mėnesį, o ne tik apie savaitgalį bute, geriausias metas — Naujieji metai“. Arba galėtum nusivežti savo komisarą supa-

žindinti su tėvu. Tikriausiai jis yra išvengęs šios tradicinės prievolės. Tada priversk profesorių paklausti, kokie jo ketinimai. Šitai atsiduoda senomis geromis tradicijomis, ir jam galėtų patikti.

— Abejoju, kad tai patiktų mano tėvui — na, norėjau pasakyti, abejoju, kad jis sutiks atsitraukti nuo knygų tiek ilgai, kad įstengtų suprasti, ką kalba Adamas. Be to, norėčiau, kad liautumeisi jį vadinusi manuoju komisaru.

— Paskutinį ir vienintelį kartą, kai apie jį kalbėjomės, prisimenu, jį pavadinau galviju. Manyčiau, turime nueiti šiokį tokį kelią, kad galėtume griebtis vardų. Jeigu nenori jo nusigabenti pas profesorių nepasirengusio, kodėl mums nepamėginus šantažo? „Daugiau jokių savaitgalių, kol ant mano piršto nebus žiedo. Man svarbu moralės dalykai". Toks sumanymas efektyviai veikdavo ištisus šimtmečius. Jis ne mažiau vertingas dėl to, kad juo jau buvo pasinaudota.

Ema nusijuokė.

— Nesu tikra, ar galėčiau tai ištverti. Nesu mazochistė. Tikriausiai negalėčiau ištverti ilgiau nei dvi savaites.

— Na, gerai, pati susigalvok kokį nors būdą, tik liaukis save draskiusi. Juk iš tikrųjų nebijai būti atstumta?

— Ne, visai ne tai. Tiesiog giliai širdyje jis gali nenorėti manęs vesti, o aš noriu.

Jos ėjo tiltu namo. Kiek patylėjusi Klara pratarė:

— Jeigu jis sirgtų — prakaituotų, siaubingai dvoktų, vemtų, apsidirbtų, ar galėtum jį apkuopti ir paguosti?

— Žinoma.

— Įsivaizduok, kad sergi tu. Kaip tada?

Ema neatsakė. Klara pratarė:

— Jau diagnozavau tavo bėdą. Tu baiminiesi, kad jis tave myli tik todėl, kad esi graži. Tu negali pakęsti minties, kad jis tave galės pamatyti tada, kai būsi ne tokia graži.

— Bet ar bent jau iš pradžių tai nėra svarbu? Ar su tavimi ir Ane taip nebuvo? Ar ne nuo fizinio patrauklumo ir prasideda meilė?

— Žinoma. Tačiau jeigu tėra tik tiek, vadinasi, pakliuvai į bėdą.

— Mes turime daugiau nei tik tiek. Esu tuo tikra.

Tačiau ši nuodinga mintis jau įsiskverbė į sąmonę. Ji pasakė:

— Šitai neturi nieko bendra su jo darbu. Suprantu, jog esame at-

skirti vienas nuo kito tada, kai to visai nenorime. Suprantu, kad šį savaitgalį jis turėjo išvykti. Tik šį kartą man viskas atrodo kažkaip kitaip. Bijau, kad šį kartą jis gali negrįžti, kad toje saloje jis gali... mirti.

— Bet taip galvoti yra absurdiška. Kodėl turėtų? Jis ten nesikauna su teroristais. Maniau, kad jo profesija susijusi su pasiturinčiųjų nužudymais, su bylomis, kurios yra per daug painios ir subtilios, kad jas tirtų vietiniai policininkėliai. Tikriausiai jam gresia ne didesnis pavojus už tą, kuris gresia mums įlipus į Putnio metro.

— Suprantu, jog tai neprotinga, bet niekaip negaliu to išmesti iš galvos.

— Tada keliaukime namo.

Ema pagalvojo: „Ji gali vartoti šį žodį. Kodėl negaliu aš, kai būnu su Adamu?“

.... 6

Rupertas Meikroftas paaiškino visai komandai, jog mirus Padžeto motinai Denas persikėlė iš arklidžių pastato į vieno miegamojo Pufinų trobelę, esančią šiaurės vakarų pakrantėje, tarp Delfinų ir Atlanto namų. Ankstyvą pirmadienio rytą Keitė jam paskambino ir sutarė susitikti vidurdienį. Vos jai pabeldus, jis iškart atidarė duris ir nieko nesakęs pasitraukė į šalį.

Pirmoji Bentono reakcija — išsiaiškinti, kuo Padžetas užsiima būdamas namuose. Svetainėje nesimatė jokių konkretaus pomėgio ar užsiėmimo ženklų: čia stovėjo tik baldai, o ant jų nieko nebuvo, išskyrus kelias knygas popieriniais viršeliais, sudėtas ant viršutinės ąžuolinės knygų spintos lentynos, ir eilę porcelianinių figūrėlių, išrikiuotų ant židinio atbrailos. Dauguma baldų buvo iš ąžuolo masyvo — kambario viduryje stovėjo stalas su lenktomis kojomis ir dviem ištraukiamomis dalimis, šešios vienodo dizaino valgomojo kėdės ir prie šių baldų priderinta masyvi indauja, kurios dureles ir viršų puošė raižiniai. Vienintelis kitoks baldas buvo sofa, pastatyta po langu ir uždengta skiautinių užtiesalu. Bentonas svarstė, ar čia buvo slaugoma ponia Padžet, kai

gulėjo prirakinta prie lovos, vienintelį miegamąjį palikusi tam, kas prie jos budėjo nakties valandomis. Nors kambaryje nesijautė jokio ligos dvelksmo, gaivaus oro čia stigo gal todėl, kad visi trys langai buvo aklinai uždaryti.

Padžetas atitraukė tris kėdes, ir jie susėdo priešais jį. Bentono džiaugsmui, Padžetas jiems nesiūlė nei arbatos, nei kavos, tik sėdėjo pakišęs po stalu rankas kaip klusnus vaikas, mirkčiodamas akimis. Plonas jo kaklas kyšojo iš sunkaus dygsniuoto bluzono, nuo kurio jo veidas atrodė blyškus, o kaukolė — gerokai išgaubta, apaugusi trumpais plaukais. Į akis krito menkas kūno sudėjimas.

Keitė pratarė:

— Atėjome čia, kad dar kartą aptartumėme tai, ką bibliotekoje mums pasakojote šeštadienį. Gal bus lengviau, jei prisiminsite visą savo dieną nuo šeštadienio ryto, nuo tada, kai atsikėlėte.

Padžetas pradėjo savo pasakojimą, kuris skambėjo kaip atmintinai išmokta kalba:

— Mano darbas — išvežioti iš vakaro svečių telefonu užsakytą maistą; septintą valandą aš tą ir dariau. Vienintelis žmogus, norėjęs daugiau produktų, buvo daktaras Jelandas iš Marileto trobelės. Jis norėjo šaltų priešpiečių, trupučio pieno ir kiaušinių, taip pat kompaktinių diskų rinkinuko iš muzikos bibliotekos. Jo trobelė, kaip ir daugelis kitų, yra su priebučiu, todėl maistą ten ir palikau. Būtent to iš manęs ir reikalaujama. Daktaro Jelando nemačiau, septynios keturiasdešimt penkios su mašina jau buvau prie didžiojo namo. Mašiną palikau įprastoje vietoje, kieme, ir grįžau čia. Kreipiausi į vieną iš Londono universitetų, prašiau leidimo mokytis psichologijos; dėstytojai pageidavo, kad parašyčiau darbą, kuriame paaiškinčiau, kodėl renkuosi būtent šį dalyką. Negavau A lygio įvertinimų, bet atrodo, tai nėra labai svarbu. Čia ir buvau, savo trobelėje, čia ir dirbau, kol truputį po pusės devintos nepaskambino ponas Meikroftas ir nepasakė, kad dingo ponas Oliveris ir kad norima, jog prisidėčiau prie paieškos grupės. Tada jau buvo pradėjusi kristi migla, bet aš, žinoma, išėjau. Prie grupės prisidėjau kieme, kuris yra priešais namą. Prie švyturio stovėjau tiesiai ponui Meikroftui už nugaros, kai staiga rūkas pakilo, ir mes pamatėme kūną. Tada išgirdome klykiančią Milę.

Keitė paklausė:

— Ir jūs esate tikras, kad prieš prisidėdamas prie paieškos grupės nieko nematėte — nei pono Oliverio, nei ko nors kito?

— Aš jau sakiau. Nieko nemačiau.

Tada suskambo telefonas. Padžetas greitai pakilo:

— Turiu atsiliepti. Telefonas virtuvėje. Mes jį ten perkėlėme, kad netrukdytų mamai.

Jis išėjo uždarydamas duris. Keitė pratarė:

— Jeigu skambina ponia Barbridž norėdama jį kontroliuoti, jis neturėtų užtrukti.

Jis negrįžo. Keitė ir Bentonas atsistojo, Keitė priėjo prie knygų lentynos. Ji pratarė:

— Tikriausiai tai jo mamos knygos, populiarūs romantiškieji romanai. Vis dėlto yra ir viena Natano Oliverio knyga — „Truvilio smėlynai". Atrodo, ji buvo skaityta, nors ir nedažnai.

Bentonas tarstelėjo:

— Skamba kaip kokio populiaraus skaitalo pavadinimas. Jam neįprastas stilius.

Jis apžiūrinėjo ant židinio atbrailos sustatytas porcelianines figūrėles.

— Tikriausiai ir šitos priklausė jo motinai, tai kodėl jos vis dar čia? Aišku, ir šie daikčiukai buvo kandidatai į labdaros krautuvėlę Njukvėjuje, nebent Padžetas juos laiko dėl tam tikrų sentimentų.

Keitė priėjo prie jo.

— Galėtum pamanyti, kad būtent šie daiktai turėtų pirmieji skristi už borto.

Jis susimąstęs vartė rankose vieną figūrėlę — krinolinais vilkinti moteris, dėvinti kaspinais puoštą skrybėlaitę, su grakščiu kauptuku rankose, ramiai ravinti sodo takelį.

Keitė pratarė:

— Vargu ar tokie drabužiai tinka darbui, tiesa? Su tokiais bateliais išėjusi iš miegamojo neišbūtum nė penkių minučių, o jos skrybėlaitė nuskristų su pirmu vėjelio pūstelėjimu. Apie ką mąstai?

Bentonas atsakė:

— Tikriausiai tai įprastas klausimas. Kodėl aš linkęs visa tai niekinti? Ar tai ne tam tikras kultūrinis snobizmas? Na, šitai nepatinka todėl, kad man įskiepyta kita vertybių sistema. Beje, ji puikiai

padaryta. Figūrėlė sentimentali, bet juk ir geras menas gali būti sentimentalus.

— Koks menas?

— Na, pavyzdžiui, Vato. Jeigu kalbėsime apie literatūrą, „Senų daikčiukų krautuvėlė".

Keitė pratarė:

— Geriau padėk, nes gali sudaužyti. Bet dėl kultūrinio snobizmo tu teisus.

Bentonas padėjo figūrėlę, ir jie grįžo prie stalo. Atsidarė durys, į kambarį grįžo Padžetas. Jis pasakė:

— Atsiprašau. Skambino iš koledžo. Mėginu juos įtikinti, kad mane priimtų anksčiau. Nauji akademiniai metai jau prasidėjo, bet dar visai neseniai, jie galėtų padaryti išimtį. Turbūt viskas priklausys nuo to, kaip ilgai ketinate čia būti.

Bentonas žinojo, jog Keitė galėtų atsakyti, kad šiuo metu policija neturi galios sulaikyti Padžetą saloje, bet ji to nedarė. Ji pasakė:

— Apie tai turėsite pasikalbėti su komisaru Dalglišu. Akivaizdu, kad apklausti jus Londone, galbūt net koledže, ir jums, ir jiems bus labiau nepatogu nei pasikalbėti su mumis čia.

Bentonas pamanė, jog šitai truputį nesąžininga, bet tikriausiai pateisinama. Jie išklausė visų smulkmenų apie tai, kas nutiko vėliau, kai buvo rastas kūnas. Padžeto pasakojimas sutapo su tuo, ką pasakojo Meikroftas ir Steivlis. Padžetas padėjo Džagui nuimti nuo Oliverio kaklo virvę ir girdėjo, kaip Meikroftas liepė Džagui vėl užkabinti virvę ant kablio, bet paskui jis tos virvės nei matė, nei lietė. Jis nė nenumanė, kas vėliau buvo įėjęs į švyturį ir ar apskritai buvo įėjęs.

Galiausiai Keitė pasakė:

— Žinome, kad ponas Oliveris pyko ant jūsų už tai, kad išmetėte už borto jo kraujo mėginius, mums pasakojo, kad jis apskritai buvo kritiškas jūsų atžvilgiu. Ar tai tiesa?

— Aš niekaip negalėjau jam įtikti. Žinoma, mes taip dažnai ir nesusidurdavome. Mums nerekomenduojama kalbėtis su svečiais, jeigu jie patys to nenori. O jis buvo svečias, nors visada elgdavosi taip, tarsi čia gyventų nuolat ir turėtų kokią nors išskirtinę teisę gyventi šioje saloje. Bet jeigu jis imdavo su manimi kalbėtis, toji kalba paprastai apsiribodavo skundais. Kartais jis ar ponia Oliver būdavo nepatenkinti

mano atgabentais produktais arba jis sakydavo, kad aš supainiojau užsakymus. Tiesiog jutau, kad jis manęs nemėgsta. Jis yra... jis buvo toks žmogus, kuriam nuolat reikėjo ant ko nors išsilieti. Bet aš jo nežudžiau. Aš nė jokio gyvūno negalėčiau nudobti, ką jau kalbėti apie žmogų. Žinau, kad čia yra žmonių, kurie norėtų, kad būčiau kaltas, nes niekada čia negyvenau; štai tą jie ir turi galvoje sakydami, kad nesu tikras salietis. Niekada nenorėjau būti salietis. Atvykau čia todėl, kad to norėjo mano motina, būčiau laimingas galėdamas iš čia išvykti, pradėti naują gyvenimą, gauti žinių geram darbui dirbti. Esu vertas šio to daugiau nei pagalbinio darbininko vietos.

Gailesčio sau ir šiurkštumo mišinys nebuvo patrauklus. Bentonas turėjo sau priminti, jog dėl to Padžetas juk neprivalo tapti žudiku. Jis paklausė:

— Ir daugiau nieko nenorite mums papasakoti?

Padžetas pažvelgė į stalviršį nuleidęs akis, o paskui vėl jas pakėlė ir pasakė:

— Tik apie dūmus.

— Kokius dūmus?

— Na, Sakalo trobelėje kažkas jau turėjo būti atsikėlęs. Jie įkūrė ugnį. Buvau miegamajame ir pažvelgęs pro langą pamačiau dūmus.

Keitė atsargiai mėgino suvaldyti balsą.

— Koks tai buvo laikas? Pasistenkite būti tikslus.

— Tuoj po to, kai grįžau. Neabejoju, kad prieš aštuonias. Žinau tai, nes būdamas čia paprastai klausausi aštuntos valandos žinių.

— Kodėl anksčiau to neminėjote?

— Na, turite galvoje tą dieną, kai visi buvome susirinkę bibliotekoje? Man tai nepasirodė svarbu. Pamaniau, kad kitiems galiu pasirodyti kvailys. Na, kodėl ponia Oliver negalėjo įkurti ugnies?

Atėjo metas baigti apklausą, grįžti į Ruonių trobelę ir pateikti ataskaitą Dalglišui. Kurį laiką jie ėjo tylėdami, paskui Keitė pratarė:

— Nemanau, kad jam kas nors būtų pasakojęs apie sudegintus juodraščius. Turėsime tai patikrinti. Įdomu, kodėl nepasakojo. Gal jis ir teisus, jie į jį nežiūri kaip į salietį. Jam nieko nepasakojama, nes jis niekada nebuvo vienas iš jų. Tačiau jeigu Padžetas prieš aštuonias matė iš Sakalo trobelės kylančius dūmus, vadinasi, jis nekaltas.

7

Pirmadienio rytą, po pusryčių, Dalglišas paskambino Markui Jelandui į Marileto trobelę sakydamas, kad nori su juo susitikti. Jelandas atsakė, jog rengiasi eiti pasivaikščioti ir, jeigu reikalas neskubus, galėtų užsukti į Ruonių trobelę truputį po vidurdienio. Dalglišas buvo numatęs eiti į Marileto trobelę, bet nutarė, jog Jelandas tikriausiai labai nenorėtų, kad kas nors jį trukdytų, todėl, jo manymu, nebuvo prasmės prieštarauti. Naktį jis praleido be poilsio, nuolat nusimesdamas antklodę, nes buvo nemaloniai karšta, o paskui nubudo valanda vėliau drebėdamas nuo šalčio. Galiausiai nubudo po aštuonių, apsunkusiomis galūnėmis ir įsiskaustančia galva. Kaip daugelis sveikų žmonių į ligą jis žiūrėjo kaip į asmeninį įžeidimą, su kuriuo geriausia kovoti atsisakant pripažinti, jog negalavimas realus. Retas negalavimas atlaikytų smagaus pasivaikščiojimo gryname ore terapiją. Taigi šįryt jis nesigailėjo leidęs Jelandui pasivaikščioti.

Jelandas atvyko laiku. Jis avėjo tvirtais žygio batais, mūvėjo džinsus ir vilkėjo mėlyną švarkelį, nešėsi kuprinę. Dalglišas neatsiprašinėjo dėl to, kad sutrukdė jam rytą, nes jam nė nereikėjo teisintis. Trobelės duris jis paliko praviras, kad į vidų smelktųsi saulės spinduliai. Jelandas numetė ant stalo kuprinę, bet nesisėdo.

Be jokių įžangų Dalglišas pratarė:

— Šeštadienio rytą kažkas sudegino naujojo Oliverio romano juodraščius. Privalau paklausti, ar ne jūs.

Jelandas ramiai reagavo į šį klausimą.

— Ne, ne aš. Moku pykti, susierzinti, kerštauti, žinoma, man būdingos ir kitokios žmogiškos ydos, bet nesielgiu vaikiškai ar kvailai. Degindamas rankraščius nepasieksi, kad romanas nebūtų išleistas. Tikriausiai nelaimėtum nieko daugiau, išskyrus šiek tiek nepatogumų ar vėlesnių publikavimo terminų.

Dalglišas pasakė:

— Denis Tremletas sako, kad Oliveris iš esmės pakeitė kai kuriuos skyrius. Dabar tų skyrių nebėra.

— Tai netektis, kalbant apie literatūrą ir atsidavusius jo skaity-

tojus, bet abejoju, ar tie skyriai buvo tokie jau nepaprastai svarbūs. Tų skyrių sunaikinimas tikriausiai gali būti traktuojamas kaip asmeninės pagiežos pasireiškimas, bet tik ne iš mano pusės. Šeštadienį buvau Marileto trobelėje, kol apie pusę devintos neišėjau pasivaikščioti. Man rūpėjo kiti dalykai, ne Oliveris ar jo romanas. Nežinojau, kad jis atsigabenęs rankraščius.

— Ir nuo tada, kai atvykote į Kūmą, nenutiko nieko daugiau, net ir koks nežymus ar nereikšmingas įvykis, apie kurį turėčiau žinoti?

— Jau pasakojau jums apie penktadienio kivirčą per pietus. Tiesa, jūs domitės smulkmenomis. Mačiau, kaip kažkas atėjo pas Emilę Holkūm ketvirtadienio vakarą, truputį po dešimtos. Tada grįžau iš pasivaikščiojimo po salą. Žinoma, buvo tamsu, todėl, kai Rotvudas atidarė duris, pamačiau tik jo siluetą. Tai nebuvo kuris nors iš nuolatinių gyventojų, tad spėčiau, jog ten buvo daktaras Speidelis. Nemanau, kad šitai kaip nors sietųsi su jūsų apklausa, bet tai vienintelis nutikimas, kurį prisimenu. Man sakė, kad daktaras Speidelis dabar ligonių kambaryje, turbūt jis nesijaučia taip blogai, kad negalėtų patvirtinti to, ką pasakiau. Ar jau viskas?

Dalglišas atsakė, kad viskas, kaip įprastai pridūręs „šiam kartui".

Prie durų Jelandas stabtelėjo.

— Aš nežudžiau Natano Oliverio. Nesitikėkite, kad sielvartaučiau dėl jo mirties. Man atrodo, kad išties sielvartaujame dėl labai mažai žmonių. Ir man jis nėra tas tikrasis. Bet aš išties apgailestauju dėl Oliverio žūties. Tikiuosi, surasite tą, kuris jį pasmaugė. Jeigu norėsite dar ką nors man pasakyti, žinote, kur mane rasti.

Ir jis išėjo.

Atėjus Keitei ir Bentonui, suskambo telefonas. Dalglišas pakėlė ragelį ir išgirdo Ruperto Meikrofto balsą.

— Deja, manau, kad jums nepavyks pasikalbėti su daktaru Speideliu, bent jau kurį laiką. Per naktį jam labai pakilo temperatūra, ir Gajus rengiasi jį perkelti į Plimutą. Mes neturime galimybių čia slaugyti rimtų ligonių. Laukiame kiekvieną minutę pasirodant sraigtasparnio.

Dalglišas padėjo ragelį. Net tai darydamas jis išgirdo tolimą burzgimą. Išėjęs į lauką pamatė Keitę ir Bentoną, užvertusius galvas ir žiūrinčius į sraigtasparnį, tarsi bjaurus vabalas juoduojantį vaiskioje ryto dangaus žydrynėje.

Keitė pratarė:

— Maniau, kad sraigtasparnis skirtas tik išskirtiniams nenumatytiems atvejams. Mes neprašėme pastiprinimo.

Dalglišas atsakė:

— Tai ir yra išskirtinis atvejis. Daktarui Speideliui pablogėjo. Daktaras Steivlis mano, jog jam reikia rimtesnės pagalbos, nei gali būti suteikta čia. Mums tai nėra gerai, bet jam, reikia manyti, dar blogiau.

Speidelis turėjo būti išneštas neįtikėtinai greitai, nes atrodė, kad praėjo vos kelios minutės nuo tada, kai sraigtasparnis nusileido, iki tol, kol jiems tylint ir stebint pakilo ir nuskrido tiesiai virš galvų.

— Štai, — pasakė Keitė, — išskrenda vienas iš mūsų įtariamųjų.

Dalglišas pagalvojo: „Gal ir ne svarbiausias įtariamasis, bet, žinoma, tas, kurio mirties laiko paliudijimas yra gyvybiškai svarbus. Tas, kuris man nepapasakojo visko, ką žino". Nutilus triukšmui, jie atsisuko į trobelę.

.... 8

Dalglišas buvo susitaręs susitikti su Emile Holkūm aštuntą valandą, todėl pusę aštuntos jis išjungė šviesas Ruonių trobelėje ir uždarė paskui save duris. Užaugęs Norfolko klebonijoje jis niekada nesijautė esąs svetimas po bežvaigždžiu dangumi, bet retai kada yra matęs tokią tamsą. Koplyčios trobelėje nedegė šviesa; Adrianas Boidas tikriausiai buvo išėjęs pietauti į didįjį namą. Jis nematė nė tolimesnių trobelių žiburių, todėl negalėjo būti tikras, ar eina teisinga kryptimi. Minutėlę sustojęs, kad susiorientuotų, jis įjungė prožektorių ir žengė į tamsą. Visą dieną jam nesiliovė skaudėjusios rankos ir kojos, tad pamanė, jog galbūt pasičiupo kokią nors infekciją. Kažin ar protinga tokiam eiti pas ponią Holkūm. Daglišas nečiaudėjo ir nekosėjo. Jis kiek įmanydamas laikysis atokiau nuo jos, galiausiai, jeigu Jelandas teisus, Atlanto trobelėje jau lankėsi Speidelis.

Dėl kylančio reljefo, saugojusio Atlanto trobelę iš salos pusės, vos pamatęs šviesas žemutiniuose languose jis pasijuto stovįs beveik visai

prie durų. Rotvudas palydėjo jį į svetainę kaip maloningas garbingo šeimininko tarnas, sulaukęs nuomininko, atnešusio nuompinigius. Kambarį apšvietė tik židinys ir ant stalo pastatyta lempa. Ponia Holkūm sėdėjo prie židinio, ant kelių susinėrusi rankas. Židinio liepsnelės žaidė ant balkšvo jos palaidinės aukštu kaklu šilko, ant juodo vilnonio sijono, klostėmis krintančio iki kulkšnių. Dalglišui tyliai įėjus, ji tarsi pakirdo iš svajų ir ištiesusi ranką trumpai spustelėjo jam delną, o paskui mostelėjo sėstis prie židinio į kėdę, pastatytą priešais ją.

Dalglišas nepastebėjo Emilės Holkūm skvarbiame žvilgsnyje susirūpinimo jo patogumu. Jį nuramino pleškančių malkų šiluma, prislopinta bangų mūša ir pagalvėlių, padėtų ant fotelio aukštu atlošu, minkštumas. Kiek atsipalaidavęs jis patogiai atsilošė. Jam buvo pasiūlyta vyno, kavos arba ramunėlių arbatos; jis su dėkingumu priėmė paskutinįjį pasiūlymą. Šiandien jis buvo užtektinai prisigėręs kavos.

Kai Rotvudas atnešė ramunėlių arbatos, ponia Holkūm pratarė:

— Atsiprašau, kad taip vėlai. Iš dalies man taip buvo patogiau. Buvau užsiregistravusi pas stomatologą ir nenorėjau to vizito atidėti. Kai kurie šios salos žmonės kalbėdami atvirai — nors jie retai tai daro — jums pasakytų, kad aš esu savanaudė senė. Bent jau šis bruožas mane sieja su Natanu Oliveriu.

— Jums jis nepatiko?

— Jis buvo iš tokių žmonių, kurie nemėgsta, kai kas nors reiškia jiems savo simpatijas. Niekada negalvojau, kad genijus atleidžia ir toleruoja blogą elgesį. Jis buvo normų laužytojas. Kas tris mėnesius Oliveris čia atvykdavo su dukra ir maketuotoju, apsistodavo dviem savaitėms, įsiūbuodavo suirutę ir sėkmingai mums primindavo, jog mes, nuolatiniai salos gyventojai, esame tik būrelis nesusipratusių pabėgėlių iš realybės, jog mes, kaip ir tasai senasis švyturys, esame tik vargani simboliai, praeities reliktai. Jis suardydavo ramų mūsų buvimą. Šitaip jis siekdavo savų tikslų. Jį būtų galima pavadinti neišvengiamu blogiu.

Dalglišas paklausė:

— Bet ar jis pats nebėgdavo nuo realybės, jeigu nuolat čia lankydavosi?

— Tai jums jau apie tai pasakojo? Nemanyčiau, kad jis pats būtų taip manęs. Jis būtų aiškinęs, jog jam reikėjo vienatvės, kad realizuotų rašytojo tikslus. Oliveris desperatiškai troško parašyti tokį gerą

romaną, koks buvo priešpaskutinysis, nors ir žinojo, kad jo talentas blėsta.

— Ar jis tai jautė?

— O taip. Šitai ir mirties siaubas buvo didžiosios jo baimės. Ir, žinoma, kaltės jausmas. Jeigu apsisprendi išsiversti be savaip suprantamo Dievo, tai kam įsikinkyti į judėjiškos-krikščioniškos nuodėmės kinkinį. Tada belieka kęsti psichologinius nepatogumus — jausti kaltę ir neturėti nuodėmių atleidimo vilties. Oliveris dėl labai daug ko galėjo jaustis kaltas, kaip, beje, ir mes visi.

Kurį laiką buvo tylu. Padėdama taurę ji žvelgė į blėstančią ugnį. Ji pratarė:

— Natanas Oliveris buvo ne kas kita kaip jo talentas, na, gal tiksliau — jo genijus. Jeigu jis būtų tą savąjį genijų praradęs, būtų pavirtęs į tuščią kiaukutą. Taigi jis baiminosi dvigubos mirties. Esu tai mačiusi stebėdama savo pažinotus ir dabar pažįstamus puikius, nepaprastos sėkmės lydimus žmones. Atrodo, moterys šią neišvengiamybę priima stoiškiau. Negali to nepastebėti. Kartą per metus trims savaitėms vykstu į Londoną aplankyti dar gyvų likusių savo draugų, kad sau priminčiau, ko man pavyko išvengti. Oliveris buvo išsigandęs ir jautėsi nesaugus, bet jis nenusižudė. Mus visus sutrikdė jo mirtis, mes ir dabar jaučiamės sutrikę. Kad ir kiek būtų priešingai tvirtinančių ženklų, vis dėlto savižudybė atrodo vienintelis įmanomas jo mirties paaiškinimas. Bet aš negaliu tuo patikėti. Ir jis nebūtų pasirinkęs tokio būdo — bjaurumo, siaubo, pažeminimo. Šis sunaikinimo būdas būdingas visoms kartuvėse kadaruojančioms apgailėtinoms aukoms. Budeliai pasinaudoja aukos kūnu, kad išsunktų iš jo gyvybę... Gal todėl tokia mirtis mums atrodo taip labai atstumianti? Ne, Natanas Oliveris nebūtų pasismaugęs. Jis pasinaudotų mano metodu — alkoholis ir vaistai, patogi lova, jeigu apėmusi atitinkama nuotaika — gražiai išdėstyti atsisveikinimo žodžiai. Jis švelniai panirtų į tą puikią naktį.

Kurį laiką buvo tylu, paskui ji pasakė:

— Kaip žinote, aš ten buvau. Aišku, ne tada, kai jis mirė, bet kai buvo nupjauta virvė. Tik kad toji virvė nebuvo nupjauta. Rupertas ir Gajus negalėjo apsispręsti, ar jį geriau nuleisti, ar užkelti. Kažkiek minučių, kurios atrodė begalinės, jis buvo panašus į žmogaus pavidalo jo-jo žaisliuką. Tada aš ir nuėjau. Man buvo truputį smalsu, bet paskui

savyje pajutau atavistinį pasibjaurėjimą, apimantį tada, kai pamatai netinkamą elgesį su lavonu. Mirtis sukelia tam tikrus dalykus. Jūs, aišku, prie to pripratęs.

Dalglišas atsakė:

— Ne, ponia, mes prie to nepriprantame.

— Aš jo nemėgau asmeniškai, nemėgau ne todėl, kad nebūčiau galėjusi toleruoti jo charakterio trūkumų. Jis norėjo mane iškeldinti iš šios trobelės. Pagal koncerno sutartį aš turiu teisę čia gyventi, bet toje sutartyje nenurodyta, kokios patalpos man turi būti pasiūlytos; ten nenurodyta, ar aš pati galiu rinktis, ar galiu apgyvendinti dar ir savo tarną. Turbūt šia prasme Natanas Oliveris lyg ir turėtų menkutį pretekstą piktintis, nors jis pats visada čia atvykdavo su palydovais. Rupertas turėjo jums papasakoti, kad jis negalėjo būti atstumtas, aišku, tik jau ne todėl, kad buvo bjaurus. Tresto dokumente rašoma, jog niekam negali būti užkirstas kelias į salą, jeigu ji ar jis šioje saloje gimė. Tai gana saugi nuostata. Nuo XVIII amžiaus čia niekas nėra gimęs, išskyrus Nataną Oliverį, o jis traktuojamas kaip gimęs saloje tik todėl, kad jo motina gimdymo skausmus palaikė virškinimo sutrikimu ir jis gimė dviem savaitėm anksčiau, sakyčiau, tarsi kažkur skubant. Šios viešnagės metu jis buvo ypač atkaklus ir reiklus. Oliveris pasiūlė, kad persikelčiau į Pufinų trobelę, o šitą užleisčiau jam. Skamba visai išmintingai, bet aš nė neketinau — ir dabar neketinu — persikelti.

Ji nepasakė nieko nauja, Dalglišas ne tam atėjo į Atlanto trobelę. Jis nujautė, jog ji žino, kodėl jis čia. Ji pasilenkė norėdama įmesti į ugnį dar vieną pliauską, bet jis užbėgo jai už akių ir švelniai mestelėjo malką į židinį. Melsvi liežuvėliai ėmė laižyti medieną, ugnis įsiplieskė nušviesdama išblizgintą raudonmedį, atsispindėdama odinių knygų viršelių nugarėlėse, užliedama akmenines grindis ir spalvingus kilimėlius. Emilė Holkūm pasilenkė ir ištiesė virš ugnies ilgus, gausiai žiedais apmaustytus pirštus. Jis matė jos veido profilį — dailūs bruožai liepsnų fone atrodė tarsi raižinys. Minutėlę ji sėdėjo tylėdama. Dalglišas, patogiai įsitaisęs fotelyje, pajuto, kaip skausmas rankose ir kojose po truputį slūgsta. Jis žinojo, kad greitai ji turėtų prabilti, o jis turi būti pasirengęs klausyti nepraleisdamas nė žodelio visos istorijos, kurią ji galiausiai pasirengė papasakoti. Jis labai norėjo, kad galva nebūtų tokia sunki, kad jis įveiktų nenugalimą norą užsimerkti ir atsiduoti ramybei ir patogumui.

Tada ji pasakė:

— Norėčiau dar trupučio vyno, — ir padavė jam taurę. Jis pripildė taurę iki pusės, o sau įsipylė antrą puodelį arbatos. Arbata buvo be skonio, bet karštas skystis nuteikė maloniai.

Ji pratarė:

— Vis atidėliojau susitikimą su jumis, nes pirmiausia turėjau pasikonsultuoti su dviem žmonėmis. Dabar, kai Raimundas Speidelis nugabentas į ligoninę, manau, neabejodama galėčiau remtis jo leidimu. Tai darydama tikiuosi, kad šiam pasakojimui nesuteiksite daugiau reikšmės, nei jis yra vertas. Tai sena istorija, ir didesnę jos dalį žinau tik aš. Ji negali nušviesti Natano Oliverio mirties, bet galiausiai dėl visko nuspręsite jūs pats.

Dalglišas pratarė:

— Šeštadienio popietę kalbėjausi su daktaru Speideliu. Jis man neužsiminė, kad jau kalbėjosi su jumis. Atrodė kaip žmogus, kuris dar klaidžioja ieškodamas tiesos. Nemanyčiau, kad jis būtų buvęs visai atviras. Žinoma, tada jis prastai jautėsi. Gal jis galvojo, kad būtų išmintingiau pažiūrėti, kaip klostysis reikalai.

Ji atsakė:

— O dabar, kai daktaras Speidelis rimtai serga ir jūs jo lengvai nepasieksite, panorote tiesos, visos tiesos ir nieko, išskyrus tiesą. Tai tikriausiai pati beprasmiškiausia priesaika, kokią tik galima prisiekti. Visos tiesos nežinau, bet galiu papasakoti, ką žinau.

Ji atsilošė kėdėje ir įsižiūrėjo į ugnį. Dalglišas nenuleido akių nuo jos veido.

— Esu tikra, kad jums buvo papasakota šiek tiek Kūmo salos istorijos. Salą užvaldė mano šeima XVI amžiuje. Jau tada ji garsėjo prasta reputacija ir buvo apgaubta pusiau prietaringo siaubo. XVI amžiuje salą užgrobė Viduržemio jūros piratai, ieškoję grobio palei pietinius Anglijos krantus. Jie grobdavo vyrus ir moteris ir parduodavo juos į vergiją. Taip buvo pagrobti tūkstančiai, ir šios salos visi baidėsi su siaubu kaip nelaisvės, prievartos ir kankinimų vietos. Dar ir šiandien vietiniai žmonės jos nemėgsta, ir mums sunkiai sekėsi rasti laikinų darbuotojų. Tie, kurie mums dirba, visi lojalūs ir patikimi, daugiausia atvykėliai, kurių nejaudina žmonių pasakojamos istorijos. Per tuos metus, kai turėjome Kūmą, mano šeimos taip pat nejaudino šios istorijos.

Namą pastatė mano senelis, ir vaikystėje, o paskui jau ir paauglystėje, aš čia atvykdavau kasmet. Natano Oliverio tėvas Saulius buvo valtininkas ir šiaip visų galų meistras. Jis buvo puikus jūrininkas, bet labai sunkus žmogus, o išgėręs imdavo smurtauti. Po žmonos mirties jam teko vienam auginti berniuką. Būdama paauglė matydavau Nataną dar visai berniuką. Jis buvo keistas, labai uždaras vaikas, nelinkęs bendrauti, bet stiprios valios. Sunku patikėti, bet aš gana neblogai sutariau su jo tėvu, nors tais laikais bet kokia mano draugystė su kuriuo nors iš tarnų būtų buvusi tiesiog neatleistina, net neįsivaizduojama.

Ji nutilo ir ištiesusi laikė taurę, kol jis pylė vyną. Prieš tęsdama istoriją ji gurkštelėjo kelis gurkšnelius.

— Prasidėjus karui buvo nuspręsta, kad salos žmones reikia evakuoti. Ne todėl, kad salą galėtų subombarduoti, bet nebebuvo kuro kateriui. Mes ten prasilaikėme per tuos netikro karo metus, bet 1940-ųjų spalį, po Prancūzijos žlugimo ir mano brolio mirties prie Dankirko, mano tėvai nutarė, jog išmintingiausia būtų išvykti. Mes persikėlėme į namą netoli Eksmuro, o kitais metais jau turėjau stoti į Oksfordą. Likusių mūsų tarnų evakuacija rūpinosi tuometinis mūsų liokajus Saulius Oliveris. Kai jis į žemyną perkėlė paskutinius likusius žmones, kartu su berniuku grįžo į salą sakydamas, jog turi sutvarkyti keletą būtinų reikalų, be to, nerimauja, ar namas tikrai paliktas saugiai. Jis pasiūlė pasilikti dar vienai nakčiai. Tada išplaukė savo paties laiveliu, o ne motoriniu kateriu, kurį tada turėjome.

Ji nutilo, ir Dalglišas paklausė:

— Ar prisimenate, kokią dieną visa tai nutiko?

— 1940-ųjų spalio dešimtąją. Dabar papasakosiu viską, ką po kelerių metų man papasakojo sunkiai sakinius berezgantis Saulius Oliveris, likus dviem savaitėms iki jo mirties. Nežinau, ar jis norėjo išsikalbėti, ar pasigirti — tikriausiai ir viena, ir kita, — nežinau, kodėl jis pasirinko mane. Per karą ir po karo santykius su juo buvau nutraukusi. Greitai baigiau universitetinę karjerą ir išvykau į Londoną vairuoti greitosios pagalbos mašinos, paskui grįžau į Oksfordą ir retai kada nuvažiuodavau į Vakarų šalį. Natanas jau seniai buvo išvykęs iš Kūmo ir stengėsi tapti rašytoju. Nemanau, kad jis dar kada nors būtų matęs savo tėvą. Sauliaus istorija man nebuvo nauja. Sklandė gandai, kaip visada. Bet, manau, išgirdau tiek tiesos, kiek jis buvo pasirengęs išsakyti.

Spalio dešimtosios naktį trys vokiečiai iš okupuotų Kanalo salų išsilaipino Kūme. Iki šios savaitės nežinojau nė vieno iš jų vardo. Tai buvo nepaprastai rizikinga kelionė, gal tiesiog nuobodžiaujančių jaunų karininkų avantiūra žvalgybos tikslais, o gal turint kokių nors bendrų asmeninių planų. Arba jie žinojo, kad salos gyventojai evakuoti, arba jie užtiko tą salą netyčia. Speidelis mano, kad jie galbūt ketino iškelti nenaudojamo švyturio viršūnėje vokiečių vėliavą. Šitai išties visus būtų nustebinę. Vos prašvitus jie pasikėlė į švyturio viršūnę. Tikriausiai tam, kad apžiūrėtų visą salą. Jiems ten būnant, Saulius Oliveris pastebėjo jų laivelį ir suprato, kad jie ten. Apatinį švyturio aukštą tada naudojo gyvulių pašarui laikyti, jis buvo prikrautas sausų šiaudų. Jis padegė šiaudus, liepsnos ir dūmai pakilo į viršutinę švyturio patalpą. Greitai visas švyturys liepsnojo. Jie nebegalėjo nukakti iki žibinto. Turėklai dabar jau buvo nesaugūs, o durys — seniai užkaltos mėginant išvengti nelaimingų atsitikimų. Visi trys vokiečiai žuvo, tikriausiai užtroško. Saulius palaukė, kol ugnis liausis šėlusi, rado kūnus pusiaukelėje į bokšto viršūnę ir nunešė juos atgal į laivelį. Pasiėmęs gelbėjimo valtį iš laivo, jis nuplukdė jų laivelį į platesnius vandenis.

Dalglišas paklausė:

— Ar liko kokių nors daiktinių šios istorijos įrodymų?

— Tik jo išsaugoti trofėjai — revolveris, žiūronai ir kompasas. Žinau, kad karo metais ten neprisišvartavo joks kitas laivas, o po karo nebuvo gauta jokių užklausimų. Trys jauni karininkai (tikriausiai jie buvo karininkai, nes galėjo pasiimti laivelį) turbūt buvo paskelbti dingę be žinios, gal nuskendę. Praėjusią savaitę čia atvykęs Speidelis buvo pirmasis, patvirtinęs šią tiesą, jeigu neminėsime tų suvenyrų, kuriuos man atidavė Saulius prieš mirdamas.

— Ką jūs su jais darėte?

— Įmečiau į jūrą. Jo veiksmą traktavau kaip nužudymą ir visai nenorėjau, kad tie daiktai man primintų apie tai, ką išgirdau pati visai to nenorėdama. Visai nenorėjau turėti reikalų su vokiečių valdžia. Tų vyrų šeimoms — jeigu jie apskritai turėjo šeimas — nebūtų jokios paguodos iš šios istorijos. Kariai žuvo siaubingai ir beprasmiškai.

Dalglišas pratarė:

— Bet tai dar ne visa istorija, tiesa? Saulius Oliveris buvo nesenas ir tikriausiai dar stiprus, bet jeigu jis ir galėjo nugabenti iki uosto vieną

po kito trijų jaunų vyrų kūnus, įveikęs tiek daug laiptelių žemyn, kaip jis būtų sugebėjęs niekieno nepadedamas nuplukdyti laivelį ir paskui grįžti tamsoje atgal? Ar su juo saloje nieko nebuvo?

Ponia Holkūm paėmė varinį žarsteklį ir pakišo jį po malkomis. Ugnis atgijo. Ji pratarė:

— Kartu jis buvo pasiėmęs vaiką Nataną. Ten buvo ir kitas vyras — Tomas Tamlinas, Džago senelis.

Dalglišas paklausė:

— Ar Natanas Oliveris yra kada nors apie tai pasakojęs?

— Man nepasakojo, kaip, beje, ir niekam kitam. Greičiausiai jis viską pamiršo, antraip savo kūryboje prisiminimais kaip nors būtų pasinaudojęs. Kai laivelis buvo nuplukdytas ir svarbiausiais įkalčiais atsikratyta, Saulius ir Tomas grįžo į Kūmą, o kiek vėliau kartu su vaiku persikėlė į žemyną. Tada jau buvo sutemę. Tomas Tamlinas kranto taip ir nepasiekė. Naktis buvo audringa, kelionė nesėkminga. Prastesnis už Saulių jūrininkas nebūtų ištvėręs. Jis pasakojo, kad Tamlinas, norėdamas padėti suvaldyti laivelį, iškrito už borto. Po šešių savaičių kūnas buvo išmestas į krantą. Iš tokio lavono vargiai ką benustatysi, bet kaukolės pakaušis buvo įlaužtas. Saulius tvirtino, jog taip įvyko nelaimingo atsitikimo metu, bet koroneris taip ir nepateikė vienareikšmio sprendimo, ir Tamlinai visada tikėjo, kad Tomą nužudė Oliveris. Motyvas — noras nuslėpti, kas atsitiko saloje.

Dalglišas pratarė:

— Bet tuo metu šis įvykis galėjo būti traktuojamas kaip pateisinamas karo metu įvykdytas aktas, ypač tuo atveju, jeigu Saulius tvirtintų, kad vokiečiai jam grasino. Beje, jie buvo ginkluoti. Jeigu Tamliną nužudė, priežastis turėjo būti rimtesnė. Įdomu, kodėl Saulius Oliveris jau iš pradžių taip labai norėjo likti paskutinis saloje? Aišku, kad liokajus privalėjo pasirūpinti namo saugumu. Ir ką jie darė su ketverių metų berniuku, kol mėgino atsikratyti kūnais? Vargu ar paliko jį vaikštinėti po salą be priežiūros.

Ponia Holkūm atsakė:

— Saulius man pasakojo, kad jie Nataną užrakino mano vaikų kambaryje, antrame namo aukšte. Jie paliko jam pieno ir truputį maisto. Ten buvo nedidelė lova ir daug žaislų. Saulius jį buvo užkėlęs ant mano seno supamo arkliuko. Prisimenu tą arkliuką. Mylėjau Pegasą.

Tai buvo didžiulis, stebuklingas gyvūnas. Bet jį turėjo parduoti kartu su daugeliu kitų daiktų. Holkūmų vaikų daugiau nebebus. Aš esu paskutinioji iš savo šeimos.

Ar jos balse tikrai suskambo gailesčio gaidelė? Dalglišo manymu — ne, kita vertus, ką gali žinoti. Minutėlę ji žvelgė į ugnį, o tada tęsė:

— Jiems grįžus, berniukas buvo nuslydęs nuo arklio ir nušliaužęs iki lango. Jie rado jį užmigusį, o gal be sąmonės. Kelionės į žemyną metu jie vaiką laikė kajutėje. Kaip sakė jo tėvas, jis nieko neprisiminė.

Dalglišas pratarė:

— Vis dar nėra aiškus motyvas. Ar Saulius Oliveris jums prisipažino, kad užmušė Tamliną?

— Ne. Jis nebuvo tiek išgėręs, kad prisipažintų. Saulius Oliveris viską išdėstė taip, lyg tai būtų nelaimingas atsitikimas.

— Bet jis jums papasakojo dar šį tą, tiesa?

Dabar ji pažvelgė tiesiai jam į akis.

— Jis man pasakė, jog būtent berniukas padegė šiaudus. Jis žaidė su degtukų dėžute, kurią rado name. Aišku, paskui jis supanikavo ir neigė buvęs prie švyturio, bet Saulius man sakė, jog jį matė.

— Ir jūs juo patikėjote?

Ji ir vėl kiek patylėjo.

— Tada patikėjau. Dabar jau nesu tokia tikra. Viena aišku, kad tai neturi nieko bendra su Natano Oliverio mirtimi. Raimundas Speidelis yra kultūringas, humaniškas ir protingas žmogus. Jis nekeršytų vaikui. Džagas Tamlinas niekada neslėpė nemėgstąs Natano Oliverio, tačiau, jei būtų norėjęs jį nužudyti, per pastaruosius dvejus metus būtų radęs daugybę progų. Žinoma, jeigu Oliveris buvo nužudytas... Turbūt dabar jūs tai jau žinote, tiesa?

— Taip, — atsakė Dalglišas. — Žinome.

— Tada priežastis galėtų slypėti praeityje, bet ne šioje praeityje.

Monologas ją išvargino. Ji atsilošė krėsle ir sėdėjo tylėdama.

Dalglišas pratarė:

— Dėkoju. Šitai paaiškina, kodėl Speidelis norėjo susitikti su Natanu Oliveriu švyturyje. Tai mane sutrikdė. Vis dėlto tai nėra vienintelė nuošali vietelė Kūme. Ar daktarui Speideliui papasakojote viską, ką papasakojote man?

— Viską. Kaip ir jūs, jis negalėjo patikėti, kad Saulius Oliveris viską darė pats vienas.

— Jis žinojo, kad Oliveris tvirtino, jog gaisrą sukėlė jo sūnus?

— Taip, aš jam persakiau viską, ką man pasakojo Saulius. Maniau, jog daktaras Speidelis turi teisę tai žinoti.

— O kaip kiti salos gyventojai? Ką apie tai žino Kūmo žmonės?

— Niekas nieko nežino, jeigu Džagas neprasitarė, ir nemanau, kad būtų prasitaręs. Iš kur jis būtų galėjęs žinoti? Natanui Oliveriui jo tėvas nieko nepasakojo, jis niekada nekalbėjo apie gyvenimą Kūme, kol apie tai neprabilo prieš septynerius metus, kai staiga nutarė, kad palyginti sunki vaikystė be mamos, praleista saloje, galėtų būti įdomus jo valia paskelbtų negausių faktų apie jo gyvenimą papildymas. Būtent tada jis ėmė domėtis tuo koncerno dokumento punktu, pagal kurį jam būtų leidžiama čia atvykti kada panorėjus. Jis gerbė susitarimą, kad tie, kurie čia atvyksta, niekada nekalba apie Kūmo egzistavimą, bet gerbė tik iki 2003-iųjų balandžio, kai davė interviu vienam iš sekmadienio laikraščių žurnalistų. Deja, šią istoriją pasičiupo bulvarinė spauda. Triukšmas kilo nedidelis, bet pasitikėjimas neabejotinai buvo išduotas. Aišku, šitai neprisidėjo prie Oliverio populiarumo saloje.

Buvo pats metas išeiti. Stodamasis Dalglišas sekundėlę pasijuto įveiktas silpnumo, bet jis įsitvėrė krėslo atlošo ir toji akimirka praėjo. Skausmas rankose ir kojose sustiprėjo, jis svarstė, ar galės nusigauti iki durų. Staiga jis susivokė, jog tarpduryje stovi Rotvudas, per ranką persimetęs jo paltą. Jis ištiesė ranką ir uždegė šviesą. Nušvitus ryškiai šviesai, Dalglišas minutėlę pasijuto kaip apspangęs. Tada jų akys susitiko. Rotvudas žvelgė į jį nė nemėgindamas nuslėpti apmaudo. Jis nulydėjo Dalglišą iki trobelės durų tarsi būtų prižiūrėtojas, lydintis kalinį, o jo „labanakt, sere“ Dalglišui nuskambėjo kaip grėsmingas iššūkis.

9

Jis neprisiminė, kaip grįžo per krūmynus. Jam atrodė, kad jo kūnas kažkaip stebuklingai akimirksniu buvo perkeltas iš ugnies

apšviestos Emilės Holkūm svetainės į jo vienuolišką tuštumą akmeninėmis sienomis. Laikydamasis kėdžių jis priėjo prie židinio, atsiklaupė ir prikišo prie prakurų degtuką. Pakilo aitrių dūmų debesėlis, paskui įsiliepsnojo ugnis. Nuo traškančių malkų kilo melsvos ir raudonos liepsnos. Atlanto trobelėje jam buvo per karšta; dabar jo kakta rasojo šalto prakaito lašeliais. Labai atsargiai jis apdėjo liepsnas mažomis šakelėmis, paskui pastatė didesnių malkelių piramidę. Jam atrodė, kad rankos tarsi nepriklauso visam kūnui, ir kai jis, norėdamas pasimėgauti ugnies skleidžiama šiluma, ištiesė ilgus pirštus, jie sušvito permatomu raudoniu, tarsi būtų trapūs atkirsti šakaliai, negalintys jausti karščio.

Po kelių minučių jis atsistojo džiaugdamasis, kad dabar jau tvirčiau laikosi ant kojų. Nors jo kūnas sunkiai pakluso valiai, mintys buvo aiškios. Jis žinojo, kas jam yra — tikriausiai jis susičiupo daktaro Speidelio gripą. Dalglišas vylėsi neužkrėtęs ponios Holkūm. Kiek prisiminė, jos trobelėje jis nei kosėjo, nei čiaudėjo. Atėjęs jis tik trumpam buvo palietęs jos ranką ir sėdėjo atokiau nuo jos. Būdama aštuoniasdešimties ji tikriausiai jau įgijusi atsparumą daugeliui infekcijų, be to, kaip ir kasmet, neseniai pasiskiepijo nuo gripo. Duos Dievas, jai nieko nenutiks. Jis nuoširdžiai to tikėjosi. Bet būtų protingiau atšaukti susitikimą su Keite ir Bentonu ar bent jau laikytis nuo jų atokiau ir kalbėti kuo trumpiau.

Dėl jo susitikimo su ponia Holkūm vakarinis jų susirinkimas buvo surengtas vėliau nei paprastai — dešimtą valandą. Tikriausiai dabar beveik tiek ir yra. Pažvelgęs į laikrodį jis pamatė, jog dabar be dešimties dešimta. Jie eina per krūmynus. Jis atidarė duris ir žengė į tamsą. Žvaigždžių nebuvo, o žemi debesys slėpė net mėnulį. Matėsi tik jūra, lengvai švytinti ir ramiai plytinti po juoda tuštuma, bauginanti ir gaivališka. Lengvai patikėtum, kad tokiame tirštame ore net kvėpuoti būtų sunku. Koplyčios trobelėje buvo tamsu, bet Kūmo name matėsi blyškūs keturkampiai, kaip ženklai iš tolimo laivo, plaukiančio nematomu vandenynu.

Bet tada jis pamatė tarsi šmėklą iš tamsos išnyrančią figūrą, einančią tiesiai prie Koplyčios trobelės durų. Tai Adrianas Boidas grįžta namo. Ant dešiniojo peties jis nešėsi ilgą siaurą dėžę. Dėžė atrodė kaip karstas, bet sunkaus daikto jis taip lengvai neneštų, at-

rodė, kad jis žingsniuoja tiesiog linksmai. Tada Dalglišas suvokė, kas tai galėtų būti. Jis jau anksčiau tai buvo matęs ponios Barbridž siuvimo kambaryje. Aišku, tai dėžė su išsiuvinėtu arnotu. Jis stebėjo, kaip Boidas atsargiai padeda dėžę ant žemės ir atidaro duris. Tada jis kiek padvejojo ir po minutėlės vėl paėmęs dėžę pasuko koplyčios link.

Ūmai Dalglišas pamatė kitokią šviesele, per krūmynus jo link artėjančią nedidelę dėmelę, panašią į apvalų mėnulį; akimirką šviesele pasislėpė už giraitėje augusių medžių, o paskui vėl pasirodė. Keitė ir Bentonas atėjo laiku. Jis grįžo į trobelę ir paruošė tris kėdes — dvi prie stalo, o sau — prie sienos. Ant stalo jis pastatė dvi taures, butelį vyno ir laukė. Jis perduos Keitei ir Bentonui viską, ką jam pasakojo ponia Holkūm, ir šiai dienai užteks. Jiems išėjus, jis palįs po karštu dušu, užsivirins pieno, išgers tirpstančio aspirino ir išprakaituos visą infekciją. Jis ir anksčiau yra taip daręs. Keitė ir Bentonas sulakstytų kur reikia, bet ir jis turi laikytis ant kojų, kad galėtų vadovauti tyrimui. Jis *turi* jaustis pakenčiamai.

Atėję jie nusivilko paltus ir numetė juos prieškambaryje. Pažvelgusi į jį Keitė paklausė:

— Ar jums viskas gerai, sere?

Ji mėgino nuslėpti balse pasigirdusį susirūpinimą. Keitė žinojo, kaip labai jam nepatinka sirgti.

— Ne visai, Keite. Manau, kad susičiupau daktaro Speidelio gripą. Sėskitės ant tų kėdžių ir nesiartinkite prie manęs. Visi negalime susirgti. Bentonai, pasirūpink vynu, gerai? Ir įmesk į židinį dar kelias malkas. Papasakosiu, ką sužinojau iš ponios Holkūm, ir sakykim, šiandien bus viskas.

Jie klausėsi jo tylėdami. Sėdėdamas atokiau jis žvelgė į juos kaip į nepažįstamuosius ar vaidinančius aktorius, dalyvaujančius surežisuotame ir gerai sumanytame epizode — šviesūs Keitės plaukai ir veidas, nurausvintas liepsnų; tamsus Bentono orumas pilstant vyną.

Jam baigus pasakoti, Keitė pasakė:

— Visa tai įdomu, sere, bet iš tikrųjų niekur toliau mūsų nenuveda, tik dar labiau sustiprina daktaro Speidelio motyvą. Bet aš jo neįsivaizduoju Kalkrafto vaidmenyje. Jis čia atvyko pamėginti išsiaiškinti visą tiesą apie jo tėvo mirtį, o ne atkeršyti vaikui už kažką, kas

buvo ar nebuvo padaryta prieš šešiasdešimt metų. Šitai neturi jokios prasmės.

Bentonas pratarė:

— Visa tai sustiprina Džago motyvą. Manau, jam yra žinomas gandas, kad tos bendros kelionės metu senasis Oliveris nužudė jo senelį.

Dalglišas atsakė:

— O taip, jis jau nuo vaikystės apie tai žinojo. Atrodo, apie tai žinojo ar bent įtarė beveik visi Pentvorčio jūrininkai. Jie šito negalėjo pamiršti.

Bentonas tęsė:

— Tačiau jeigu jis planavo atkeršyti, kodėl laukė iki dabar? Vargu ar buvo galima pasirinkti blogesnį laiką nei dabar, kai sala beveik tuščia. Ir kodėl švyturys, kodėl keistas pakorimas? Kodėl jis negalėjo suvaidinti dar vieno nelaimingo atsitikimo gabendamas Oliverį kateriu? Tada būtų galima kalbėti apie šiokį tokį teisingumą. Mes kiekvieną kartą grįžtame prie to paties. Kodėl dabar?

Keitė atsakė:

— Ar jums neatrodo truputį keista, kad Saulius Oliveris norėjo grįžti į šią salą? Kaip manote, gal čia buvo kas nors vertinga, ką jis norėjo pavogti, o gal čia ir paslėpti, kol baigsis karas, kol jis vėl galės pasiimti? Gal dėl to jis buvo susitaręs su Džago seneliu, o paskui Oliveris jį užmušė, kad nereikėtų dalytis lobio? O gal aš per daug fantazuoju?

Bentonas paprieštaravo:

— Jeigu tai ir tiesa, mums nuo to ne aiškiau. Mes juk netiriame galimo Džago senelio nužudymo. Kad ir kas būtų nutikę paskutinės jų kelionės metu, dabar tiesos nesužinosime.

Dalglišas pratarė:

— Manau, ši žmogžudystė siejasi su praeitimi, bet ne su tolima praeitimi. Mes turime sau užduoti tą patį klausimą: ar tarp paskutinio Natano Oliverio šiųmetinio liepos mėnesio vizito į šią salą ir paskutinio jo apsilankymo čia praėjusią savaitę kas nors įvyko? Kas privertė vieną ar kelis šios salos gyventojus nuspręsti, kad Oliveris turi mirti? Nemanau, kad šįvakar mes galėtume dar ką nors pešti. Norėčiau, kad rytoj rytą pirmiausia nueitumėte pas Džagą ir su juo pasikalbėtumėte, paskui ateitumėte pas mane ir viską papasakotumėte. Gal jį šitai ir su-

trikdys, bet mes turime išsiaiškinti tiesą apie jo sesers savižudybę. Ir dar vienas dalykas. Kodėl jis taip labai norėjo, kad Milė neprisidėtų prie Oliverio paieškos? Kodėl ji negalėjo padėti? Gal jis mėgino ją apsaugoti nuo to kybančio kūno vaizdo? Gal kai buvo pakviestas padėti ieškoti, jau žinojo, ką jie ras?

KETVIRTOJI KNYGA

Po tamsos skraiste

1

Keitė žinojo, kur rasti Džagą, — kateryje. Kai abu su Bentonu leidosi stačiu akmenuotu taku antradienio rytą kiek prieš aštuntą, jie jau matė kresną jo figūrą, besisukiojančią aplink laivelį. Už ramių uosto vandenų plytinti jūra buvo pasišiaušusi. Kilo vėjas, atnešdamas sumišusius salos kvapus — jūros, žemės, pirmųjų rudens ženklų. Padriki debesėliai rytmečio danguje plaukiojo lyg popieriaus skiautės.

Džagas turėjo matyti juos ateinančius, bet jis tik kartą metė žvilgsnį aukštyn, kol jie nepasiekė prieplaukos. Kai jie priėjo prie katerio, jis jau buvo dingęs kajutėje. Jie palaukė, kol jis pats ateis, nešinas pora pagalvėlių, kurias numetė ant sėdynių laivūgalyje.

Keitė pratarė:

— Labas rytas. Norėtume pasikalbėti.

— Tada pasistenkite trumpiau.

Paskui jis pridūrė:

— Nenorėčiau jūsų įžeisti, bet aš užsiėmęs.

— Ir mes taip pat. Gal užeitume į jūsų namus?

— O kodėl blogai čia?

— Trobelėje galėtume pasikalbėti asmeniškiau.

— Ir čia pakankamai privatu. Kai dirbu prie katerio, žmonės man nesipainioja. Na gerai, man tas pats.

Jie nusekė paskui jį prieplauka į Uosto trobelę. Keitė nebuvo tikra, kodėl jai labiau norėjosi su juo pasikalbėti ne kateryje. Gal todėl, kad laivelis buvo išskirtinai jo vieta; trobelė — taip pat jo, bet ten jau daugiau neutrali erdvė. Durys buvo atviros. Ant akmeninių grindų matėsi saulės spindulių raštai. Kai Keitė ir Bentonas čia lankėsi anksčiau, jie nebuvo įžengę vidun. Dabar ji aiškiai pajuto kambario atmosferą, kažkaip paslaptingai pajuto, tarsi jau daugelį metų šitai jai būtų pažįstama: neuždengtas nušveistas stalas ir dvi Vindzoro kėdės, atviras židinys, beveik visą sieną užimanti kamštinė lenta su prisegtu stambiu salos planu, potvynių tvarkaraštis, plakatas apie paukščių gyvenimą, smeigtukais prismeigti keli rašteliai, o už jų — padidinta tamsiai rusva

barzdoto žmogaus nuotrauka, įrėminta mediniuose rėmeliuose. Nenuginčysi, kad jis buvo panašus į Džagą. Tėvas ar senelis? Tikriausiai pastarasis — nuotrauka atrodė sena, pozuotojas — įsitempęs.

Džagas kryptelėjo kėdžių pusėn, jie susėdo. Šį kartą Bentonas, metęs žvilgsnį į Keitę, bloknoto neišsiėmė.

Keitė pratarė:

— Norėtume pasikalbėti apie tai, kas atsitiko švyturyje pirmaisiais karo mėnesiais. Mes žinome, kad ten mirė trys vokiečių kariai, o jų kūnus ir laivelį, su kuriuo jie čia atplaukė, nuplukdė į jūrą. Mums buvo pasakyta, kad į tą reikalą įsipainiojęs Natano Oliverio tėvas Saulius, o pats Natanas Oliveris tuo metu taip pat buvo saloje. Tada jis turėjo būti ketverių metukų, vos persiritęs per kūdikystę.

Ji nutilo. Džagas pažvelgė į ją.

— Panašu, kad jūs kalbėjotės su Emile Holkūm.

— Ne tik su ja. Atrodo, kad apie šią istoriją nemažai žino ir daktaras Speidelis.

Keitė pažvelgė į Bentoną, kuris pasakė:

— Žinoma, Oliverio tėvas negalėjo viso to padaryti, niekieno nepadedamas. Švyturio laiptais jam reikėjo nunešti trijų suaugusių vyrų kūnus, sudėti juos į laivelį, paskui tikriausiai pririšti prie jų akmenis, paskui dar paskandinti laivą. Be to, paties Sauliaus Oliverio laivas turėjo būti netoliese, kad jis galėtų grįžti į krantą. Ar su juo buvo dar kas nors? Jūsų senelis?

— Teisingai. Mano senelis ten buvo. Jis ir Saulius Oliveris paskutinieji išvyko iš Kūmo.

— Tai kas atsitiko?

— Kodėl klausiate manęs? Atrodo, viską sužinojote iš ponios Holkūm, o ji šitai turėjo sužinoti iš Sauliaus. Kai ji buvo dar vaikas, jis čia dirbo valtininku. Tikriausiai nebėra nieko, ko jis nebūtų papasakojęs poniai Holkūm.

— Iš kur jūs apie visa tai sužinojote?

— Tėtis išgirdo, kai užaugo. Jis man ir papasakojo. Beveik viską išgirdo iš Sauliaus Oliverio, kai šis buvo girtas. Buvo dar vienas ar du panašūs į jį Pentvortyje, viską žinoję apie Saulių Oliverį. Sklandė visokios kalbos.

Bentonas paklausė:

— Kokios kalbos?

— Senelis taip ir negrįžo į Pentvortį gyvas. Jį užmušė Saulius Oliveris ir išmetė jo kūną už borto. Jis sakė, jog tai nelaimingas atsitikimas, bet žmonės viską suprato. Mano senelis nebuvo iš tų, kurie galėjo sukelti ginčą laive. Jis buvo geresnis jūrininkas už Oliverį. Aišku, niekas neįrodyta. Bet būtent tai ir įvyko.

Keitė paklausė:

— Kaip seniai tie faktai jums yra žinomi, jeigu tai išties faktai?

— Tai yra tikri faktai. Kaip jau sakiau, tuo metu nieko nebuvo galima įrodyti. Tik kūnas su suskaldyta kaukole, bet jokių liudytojų. Policija mėgino pasikalbėti su berniuku, bet jis neturėjo ko pasakyti. Arba tikrai neturėjo ko pasakyti, arba buvo patyręs šoką. Bet man nereikia įrodymų. Natano Oliverio tėvas užmušė mano senelį. Pentvortyje šitai buvo labai gerai žinoma — apie tai dar ir dabar žino tokie žmonės, kaip ponia Holkūm. Tie, kurie dar gyvi.

Kurį laiką buvo tylu, paskui Džagas pratarė:

— Jeigu manote, kad turėjau priežasčių užmušti Nataną Oliverį, esate teisūs. Tikrai turėjau. Turėjau motyvą jau nuo tada, kai pirmą kartą apie viską išgirdau. Tuomet man buvo kokie vienuolika metų. Taigi, jeigu būčiau norėjęs atkeršyti už senelį, tai tam turėjau visus dvidešimt trejus metus. Nebūčiau jo smaugęs. Gana dažnai jį vieną plukdydavau kateriu. Labai tinkama proga... Galėjau išmesti Nataną Oliverį už borto, kaip buvo pasielgta su seneliu. Ir tikrai nepasirinkčiau tokio meto, kai sala ketvirtadaliu ištuštėjusi.

Keitė pratarė:

— Dabar jau žinome, kad Oliveris mirė šiek tiek po aštuonių, kai jūs, kaip teigiate, išmėginote katerį. Pakartokite dar kartą, kuria kryptimi plaukėte.

— Plaukiau į jūrą maždaug pusmylį. To pakako, kad patikrinčiau variklį.

— Iš tokio atstumo turėjote aiškiai matyti švyturį. Rūkas nebuvo tirštas, sutirštėjo tik šiek tiek prieš dešimtą. Jūs tikrai turėjote matyti kūną.

— Gal ir būčiau pamatęs, jeigu būčiau žiūrėjęs. Valdydamas katerį ir taip turiu ką veikti, į krantus nesižvalgau.

Jis atsistojo.

— O dabar, jeigu jau užtektinai papasakojau, grįšiu į laivą. Žinote, kur mane rasti.

Bentonas pasakė:

— Dar neužtektinai, Tamlinai. Kodėl mėginote sulaikyti Milę neleisdamas jai prisidėti prie paieškos grupės? Kodėl paliepėte jai likti trobelėje? Kokia prasmė jai likti?

Džagas metė į jį atšiaurų žvilgsnį.

— Jeigu ir būčiau matęs jį kyburiuojantį, ką galėčiau padaryti? Tada jau buvo per vėlu jį išgelbėti. Jį rado gana greitai. Turėjau dirbti savo darbą.

— Vadinasi, jūs pripažįstate, kad matėte nuo turėklų kyburiuojantį pono Oliverio kūną?

— Aš nieko nepripažįstu. Bet yra vienas dalykas, į kurį turėtumėte atkreipti dėmesį. Jeigu aštuntą valandą buvau kateryje, negalėjau tuo pačiu metu būti švyturyje, kad jį pasmaugčiau. O dabar norėčiau grįžti į katerį, jeigu leisite.

Keitė kaip įmanydama švelniau paklausė:

— Yra dar vienas dalykas, kurio turėčiau paklausti. Atleiskite, jeigu tai pažadins nemalonius prisiminimus. Ar tikrai prieš kelerius metus pasikorė jūsų sesuo?

Džagas įbedė į ją tokį skvarbų juodą žvilgsnį, jog akimirką Keitė pamanė, kad jis gali jai suduoti, o Bentonas spontaniškai krustelėjo rengdamasis atkirčiui. Bet Džago balsas buvo ramus, nors akys nenukrypo nuo Keitės.

— Taip. Debi. Prieš šešerius metus. Po to, kai buvo išprievartauta. Tai nebuvo suviliojimas. Tai buvo išprievartavimas.

— Ar jautėte poreikį už tai atkeršyti?

— Ir atkeršijau, juk taip? Gavau dvylika mėnesių už sunkų kūno sužalojimą. Ar jums niekas nesakė, kad prieš atvykdamas čia buvau teistas? Paguldžiau jį į ligoninę maždaug trims savaitėms. Jo nelaimei, vietiniai žmonės nepalaikė jo automobilių remonto verslo, jį paliko žmona. Negalėjau sugrąžinti Debi, bet, dėl Dievo, priverčiau jį už viską sumokėti.

— Kada jį užpuolėte?

— Kitą dieną po to, kai Debi man viską papasakojo. Jai buvo tik šešiolika. Jeigu jums įdomu, galite apie tai pasiskaityti vietiniame

laikraštyje. Jis tai vadino suviliojimu, bet nieko ir neneigė. Ar norite pasakyti, jog manėte, kad tai galėjo būti Oliveris? Kvailystė.

— Mums reikėjo sužinoti faktus, pone Tamlinai, štai ir viskas.

Džagas kimiai nusijuokė.

— Sakoma, kad kerštas — tai toks patiekalas, kurį geriausia patiekti šaltą, bet tik jau ne taip atšalusį! Tokiu atveju Natanas Oliveris jau prieš daugelį metų būtų atsidūręs už borto lygiai taip, kaip mano senelis.

Jis nelaukė, kol jie atsistos, bet iškart nuėjo prie durų ir dingo. Išėję į saulės šviesą jie žiūrėjo, kaip jis lengvai lipa į katerį.

Keitė pratarė:

— Žinoma, jis teisus. Jeigu jis norėjo užmušti Oliverį, kodėl laukė daugiau kaip dvidešimt metų? Kam jam būtų reikėję pasirinkti nepalankiausią savaitgalį, būtent tokį nužudymo būdą? Jis nežino visos švyturio istorijos, tiesa? Arba tiesa, arba jis mums nesako. Jis neužsiminė apie tai, kad pats vaikas galėjo sukelti gaisrą.

Bentonas pasakė:

— Bet ar tai jį būtų jaudinę, madam? Ar kas nors mėgintų keršyti pagyvenusiam vyrui už tai, ką jis padarė būdamas ketverių metų? Jeigu jis nekentė Oliverio (aš manau, kad nekentė), turėjo nekęsti dėl kokios nors vėlyvesnės priežasties, galbūt dėl kokio nors visai naujo dalyko, nepalikusio jokio kito pasirinkimo, kaip tik veikti dabar.

Būtent tada pyptelėjo Keitės radijo stotelė. Ji išklausė žinutę ir pažvelgė į Bentoną. Jos akys jam turėjo pasakyti viską. Keitė išvydo, kaip keičiasi jo veidas, atspindintis jos pačios šoką ir siaubą.

Ji pratarė:

— Tai Eidi. Yra dar vienas lavonas.

.... 2

Vakar vakare, išėjus Keitei ir Bentonui, Dalglišas užrakino duris daugiau iš įpročio ir apsidrausdamas nei mąstydamas apie kokį nors galimą pavojų. Ugnis jau blėso, bet priešais židinį jis pastatė apsauginį

skydelį. Jis išplovė dvi vyno taures ir nunešė į spintelę virtuvėje, paskui užkimšo vyną. Butelis buvo nugertas iki pusės, bet rytoj jie vyną pabaigs. Visi šie smulkūs darbeliai užėmė nežinia kiek laiko. Jis susivokė stovįs virtuvėje ir mėginąs prisiminti, ką čia veikia. Aišku, reikia karšto gėrimo. Jis nutarė nieko nebedaryti, nes pagalvojo, kad nuo karšto pieno kvapo jam pasidarys bloga.

Laiptai Dalglišui dabar atrodė labai statūs, todėl jis įsitvėrė turėklų ir vargais negalais stūmėsi į viršų. Karštas dušas jam pasirodė varginantis darbas, o ne malonumas, bet buvo gera nuplauti aitrų prakaitą. Galiausiai iš pakabinamos spintelės jis paėmė dvi aspirino tabletes, nuo pusiau praverto lango atitraukė užuolaidas ir atsigulė į lovą. Paklodė, antklodė ir pagalvės užvalkalas buvo maloniai vėsūs. Gulėdamas ant dešinio šono jis žvelgė į tamsą, matydamas tik blyškiai sienos juodumoje boluojantį lango keturkampį.

Jis nubudo vos pradėjus aušti, plaukai ir pagalvė buvo drėgni nuo prakaito. Aspirinas bent jau numušė temperatūrą. Gal viskas bus gerai. Bet rankas ir kojas skaudėjo dar labiau; visas kūnas buvo neįtikėtinai apsunkęs, jis net negalėjo pagalvoti apie bet kokias pastangas išlipti iš lovos. Dalglišas užsimerkė. Liko sapnas, šmėščiojantis atminties driekanomis kaip nešvarūs skudurai sąmonės pakampėse, kiek išblukęs, bet ganėtinai ryškus, kad nemaloniai trikdytų.

Jis tuokėsi su Ema, bet ne koledžo koplyčioje, o savo tėvo bažnyčioje Norfolke. Buvo alinančiai karšta vidurvasario diena, bet Ema vilkėjo juoda suknele uždaru kaklu ir ilgomis rankovėmis, jai iš paskos besivelkančiomis sunkiomis klostėmis. Jis nematė Emos veido, nes jos galvą dengė storas raštuotas vualis. Ten buvo ir jo motina, nepaliaujanti skųstis, kodėl Ema nevilki jos vestuvinės suknelės, ji juk taip rūpestingai ją saugojusi jo nuotakai. Bet Ema atsisakė persirengti. Ten buvo ir vyriausiasis komisaras su Harknesu, apsirengę uniformomis, ant pečių ir kepuraičių tviskančiais ženkleliais. Bet jis pats nebuvo apsirengęs — stovėjo klebonijos pievelėje tik su marškinėliais ir apatinėmis kelnaitėmis. Atrodė, jog tai nieko nestebino. Jis niekaip negalėjo rasti drabužių, o bažnyčios varpas jau skambino, ir jo tėvas, apsirengęs fantastiškais drabužiais — žaliu arnotu ir mitra — jam kartojo, kad visi laukia. Jie būreliais traukė per pievelę į bažnyčią — nuo vaikystės jo pažinoti parapijiečiai, jo tėvo palaidoti žmonės, žmogžudžiai, kuriuos jis

padėjo patupdyti į kalėjimą, Keitė, apsirengusi rožiniais nuotakos drabužiais. Jis turėjo rasti drabužius. Privalėjo eiti į bažnyčią. Jam reikėjo, kad kas nors nutildytų varpą.

Ir pasigirdo skambutis. Staiga visiškai išsibudinęs jis suprato, kad skamba telefonas.

Jis nuklibikščiavo laiptais ir pakėlė ragelį. Pasigirdo balsas:

— Čia Meikroftas. Ar Adrianas pas jus? Mėginau su juo susisiekti, bet trobelėje niekas neatsiliepia. Jis dar neturėtų būti išėjęs į darbą.

Balsas skambėjo primygtinai, nenatūraliai garsiai. Dalglišas nebūtų pasakęs, jog tai Meikrofto balsas. Tada jis atpažino kai ką kita — su niekuo nesupainiojamą baimės galią.

Jis atsakė:

— Ne, jo čia nėra. Mačiau, kaip vakar vakare, apie dešimtą, jis grįžo namo. Gal jis išėjęs pasivaikščioti.

— Paprastai jis rytais nevaikšto. Kartais išeina iš trobelės apie pusę devintos ir iš lėto keliauja čia, bet dabar dar per anksti jam išeiti. Jums abiem turiu svarbių nemalonių žinių. Man reikia su juo pasikalbėti.

Dalglišas pratarė:

— Palaukite, aš pažiūrėsiu.

Jis nuėjo prie durų ir pažvelgė per krūmynus Koplyčios trobelės kryptimi. Nesimatė jokių gyvybės ženklų. Jam reikės nueiti iki trobelės ir tikriausiai dar užsukti į koplyčią, bet atrodė, kad ir vienas, ir kitas pastatas stebuklingai nutolo. Tarytum skaudančios kojos jam nebepriklausė. Viskas užims laiko. Jis grįžo prie telefono.

— Pasižiūrėsiu, gal jis trobelėje ar koplyčioje.

Paskui jis pridūrė:

— Tikriausiai šiek tiek užtruksiu. Aš jums paskambinsiu.

Priebutyje kabojo neperšlampamas švarkas. Dalglišas užsimetė jį ant chalato ir basas įsispyrė į batus. Nuo lygumos kilo netvari rytmečio migla, žadėdama dar vieną gražią dieną, oras maloniai kvepėjo drėgme. Grynas oras jį atgaivino, ir jis ėjo tvirčiau nei tikėjosi. Koplyčios trobelės durys nebuvo užrakintos. Jis jas pravėrė ir riktelėjo taip, kad net suskaudo gerklę, bet jokio atsakymo neišgirdo. Perėjęs svetainę Dalglišas užlipo mediniais laiptais norėdamas apžiūrėti miegamąjį. Ant lovos buvo užtiestas apklotas, jį nudengęs pamatė, kad lova paklota.

Jis neprisiminė, kaip akmenukais nusėta žole nuėjo penkiasde-

šimt jardų iki koplyčios. Durys buvo uždarytos, ir jis atsirėmė į jas džiaugdamasis tokia atrama.

Tada, pakėlęs akis, jis pamatė kūną. Net neatsklendęs durų jis nė neabejojo, kad Boidas miręs. Jis gulėjo ant akmeninių grindų maždaug pėda nuo improvizuoto altoriaus, ištiesęs iš po arnoto skverno kairę ranką, kurios balti pirštai buvo sulenkti, tarsi ruoštųsi stumtis priekin. Arnotas buvo suplėšytas ar užtiestas ant viso kūno, o per žalią šilką matėsi tamsios kraujo dėmės. Sulankstoma kėdė ištiesta, ant jos padėta ilga kartoninė dėžė su kyšančiu iš jos šilkiniu popieriumi.

Dabar jis veikė instinktyviai. Jis nieko negali liesti, kol neužsimaus pirštinių. Šokas jį atgaivino, ir jis pasijuto pusiau bėgąs, pusiau klibikščiuojąs atgal į Ruonių trobelę, visai užmiršęs skausmą. Jis luktelėjo kelias sekundes, kad atgautų kvapą, paskui pakėlė ragelį.

— Meikroftai, deja, turiu sukrečiančių naujienų. Dar viena mirtis. Boidas nužudytas. Koplyčioje radau jo kūną.

Tyla buvo tokia mirtina, jog jis beveik patikėjo, kad ryšys nutrūko. Jis laukė. Paskui vėl pasigirdo Meikrofto balsas:

— Ar jūs tuo tikras? Tai ne nelaimingas atsitikimas, ne savižudybė?

— Esu tikras. Tai nužudymas. Man reikia, kad kuo greičiau būtų sukviesti visi salos žmonės.

Meikroftas pratarė:

— Luktelėkite, gerai? Čia yra ir Gajus.

Tada pasigirdo Steivlio balsas. Jis pasakė:

— Rupertas skambino jums abiem, norėdamas pasakyti tą patį. Bijau, kad dabar jums bus dvigubai sudėtingiau dirbti. Daktaras Speidelis susirgo SARS. Kai gabenau jį į Plimutą, pamaniau, jog gali taip būti, o dabar diagnozė jau patvirtinta. Nesu tikras, ar jums pavyks sulaukti pastiprinimo. Protingiausia būtų saloje paskelbti karantiną, dabar apie tai kalbuosi su valdžia. Mes su Rupertu visiems skambiname ir apie tai pranešame, o vėliau visus sukviesime, kad galėčiau kaip medikas paaiškinti, kokia tai liga. Niekam nereikia panikuoti. Jūsų naujiena sudėtingą situaciją pavertė tragedija. Dabar bus žymiai sudėtingiau valdyti ir medicininę padėtį.

Šitai nuskambėjo kaip kaltinimas, gal taip ir buvo. Pasikeitė ir Steivlio balsas. Dalglišas dar niekada nebuvo girdėjęs, kad jis skambėtų

taip ramiai ir užtikrintai autoritetingai. Jis liovėsi kalbėjęs, bet Dalglišas išgirdo murmesį. Du vyriškiai tarėsi. Steivlis vėl kalbėjo į ragelį:

— Ar jūs gerai jaučiatės, komisare? Kai jis prarado sąmonę ir jūs jam padėjote, galėjote įkvėpti jo iškvėpto oro, o paskui dar ėjote su juo į jo trobelę. Jūs ir Džo, kuri Speidelį slaugė, esate tie du žmonės, kuriems gresia didžiausias pavojus.

Savęs jis nepaminėjo, jam ir nereikėjo. Dalglišas tyliai paklausė:

— Kokie šios ligos simptomai?

— Iš pradžių beveik tokie, kaip ir gripo — aukšta temperatūra, skaudančios galūnės, bendras nuovargis. Iš pradžių galima ir nekosėti.

Dalglišas nieko neatsakė, bet jo tylėjimas buvo iškalbingas. Dabar Steivlio balsas buvo reiklesnis:

— Mes su Rupertu atsiųsime mašiną. O kol kas stenkitės nesušalti.

Dalglišas atgavo balsą:

— Aš nedelsdamas turiu paskambinti kolegoms. Jiems prireiks mašinos. Galiu eiti pėsčias.

— Nekalbėkite nesąmonių. Mes tuoj išvykstame.

Ragelis buvo padėtas. Jam skaudėjo rankas ir kojas, jis juto, kaip kūną apleidžia jėgos, tarsi ir kraujas būtų pradėjęs tekėti lėčiau. Dalglišas atsisėdo ir per radijo stotelę susisiekė su Keite.

Jis paklausė:

— Ar jūs — su Džagu? Kiek galėdami greičiau atvykite čia. Perimkite mašiną ir neleiskite Meikroftui ar Steivliui jūsų sustabdyti. Aišku, nieko nesakykite Džagui. Yra dar vienas lavonas — Adriano Boido.

Pauzė truko vos akimirką. Keitė pratarė:

— Taip, sere. Mes jau pakeliui.

Jis atidarė lagaminėlį ir užsimovė pirštines, paskui grįžo į koplyčią įsmeigęs akis į žemę, ieškodamas kokių nors neįprastų žymių. Vis dar ruseno nedidelė viltis minkštoje, smėlingoje žemėje įžiūrėti likusius pėdsakus, bet jis nieko nepamatė. Jau įėjęs į koplyčią jis atsiklaupė prie lavono galvos ir atsargiai kilstelėjo arnoto apykaklę. Apatinė Boido veido dalis buvo smarkiai sumušta, dešinės akies nesimatė, ji buvo užtinusi po sukrešėjusio kraujo pluta. Kairioji akis buvo dingusi. Nosis — vien tik kaulelių atplaišos. Jis švelniai palietė kaklą, paskui ištiestus kairiosios rankos pirštus. Kaip žmogaus kūnas gali būti toks šal-

tas? Ranka sustingusi, kaklo raumenys — taip pat. Kūnas buvo visiškai sustingęs. Boidas turėjo mirti vakar vakare. Žudikas tikriausiai jo laukė koplyčioje, o gal prie koplyčios, slepiamas neperregimos tamsos, stebėdamas ir klausydamasis. Arba jis galėjo pamatyti, kaip Boidas išeina iš Kūmo namų, o paskui nusekti paskui jį krūmynais. Viena mintis Dalglišui buvo ypač skaudi. Jeigu tik jis vakar vakare būtų pastovėjęs prie Ruonių trobelės keliomis minutėmis ilgiau ir pažiūrėjęs, kaip Boidas grįžta namo, jis būtų pamatęs iš tamsos išnyrančią ir antrą figūrą. Kol jis kalbėjosi su Keite ir Bentonu, žudikas tikriausiai jau buvo pradėjęs savo darbą.

Dalglišas pakilo skaudančiomis kojomis ir atsistojo lavono kojūgaly. Tyla buvo mistiška, ją trikdė tik jūros gausmas. Jis jo klausėsi ne tam, kad išgirstų ritmišką bangų, lūžtančių į tvirtą granitą, mūšą. Šis amžinas garsas jo sąmonėje virto rauda, pasaulio sielvartu. Jeigu dabar kas nors jį pamatytų štai taip stovintį sustingusį, pamanytų, jog jis nulenkė galvą iš pagarbos. Tam tikra prasme tai atitiko tiesą. Jis buvo kupinas slogiausio liūdesio, sumišusio su pralaimėjimo kartėliu: tai našta, kurią, jis žinojo, turės priimti ir su ja gyventi. Boidas neturėjo mirti. Jo neguodė savęs įtikinėjimai, jog išties nebuvo jokių užuominų apie tai, kad po Oliverio mirties dar kam nors galėjo grėsti pavojus, kad jis neturėjo jokių galių sulaikyti įtariamąjį, remdamasis miglota nuojauta, kad šis gali būti kaltas; neturėjo jokių galių net neleisti kam nors išvykti iš salos, kol nepateiks įrodymų, pateisinančių areštą. Jis žinojo tik vieną dalyką — Boidas neturėjo mirti. Nedidelėje Kūmo draugijoje negalėjo būti dviejų žudikų. Jeigu per pastarąsias tris dienas jis būtų išaiškinęs Oliverio nužudymą, Adrianas Boidas tebebūtų gyvas.

Dabar jo ausys sugavo atvažiuojančios mašinos burzgimą. Bentonas vairavo, šalia jo sėdėjo Keitė. Meikroftas ir Steivlis sėdėjo ant galinės sėdynės. Jie pasiekė savo. Mašina sustojo maždaug už trisdešimties pėdų nuo koplyčios. Keitė ir Bentonas išlipo ir pasuko jo link.

Dalglišas jiems šūktelėjo:

— Arčiau neikite. Keite, tu turėsi viską perimti.

Jų akys susitiko. Atrodė, jog Keitei sunku kalbėti. Paskui ji ramiai pratarė:

— Taip, sere, žinoma.

Dalglišas pasakė:

— Boidas buvo mirtinai sudaužytas. Sumaitotas visas veidas. Ginklas galėjo būti akmuo. Jeigu taip, Kalkraftas galėjo akmenį įmesti į jūrą. Tikriausiai aš ir būsiu paskutinis, matęs Boidą vakar vakare, visai prieš jums ateinant. Ar eidami per krūmyną jūs jo nematėte?

Keitė atsakė:

— Ne, sere. Buvo tamsu kaip duobėj, ėjome įbedę akis į žemę. Mes turėjome prožektorių, bet nemanau, kad ir jis turėjo. Turbūt būtume pastebėję judančią švieselę.

Dabar Meikroftas ir Steivlis ryžtingai žingsniavo artyn. Jie buvo be paltų, jiems ant kaklų kyburiavo apsauginės kaukės. Brėkštančio ryto šviesoje, kuri dabar atrodė kaip netikra, sunkvežimiukas panėšėjo į keistą mėnuleigį. Jis jautėsi kaip aktorius, dalyvaujantis kažkokiame keistame teatriniame vyksme, kur pats turėjo suvaidinti pagrindinį vaidmenį nežinodamas pjesės turinio ir nė nematęs scenarijaus.

Jis šūktelėjo tokiu balsu, kurio ir pats beveik neatpažino:

— Aš ateisiu, bet turiu baigti kalbėtis su kolegomis!

Nieko nesakę jie linktelėjo ir truputį pasitraukė.

Dalglišas kreipėsi į Keitę.

— Kai nueisiu į didįjį namą, pamėginsiu paskambinti ponui Harknesui ir daktarei Glenister. Geriau ir jūs su jais pasikalbėkite. Jai turėtų būti leista apžiūrėti ir pasiimti kūną, jeigu ji pati ir sraigtasparnio įgula laikysis atokiau nuo žmonių. Viską turėsite patikėti jai. Daiktinius įrodymus ji gali gabentis į laboratoriją. Jeigu atsiras galimybė pakrantėje ramiai paieškoti ginklo, jums gali prireikti Džago. Nemanau, kad jis yra mūsų žmogus. Nė vienas iš jūsų niekur nelipkite, jeigu nebūsite tikri, kad tai visiškai saugu.

Jis išsitraukė bloknotą ir brūkštelėjo raštelį.

— Kol dar nepasklido naujienos, gal galėtumėte šiuo numeriu paskambinti Emai Leivenhem ir pamėginti ją nuraminti? Pamėginsiu su ja pasikalbėti iš namo, bet man gali nepavykti. Beje, Keite, jeigu tik įstengsi, neleisk jiems manęs išgabenti iš salos.

— Taip, sere, neleisiu.

Jie nutilo, paskui jis pratarė sunkiai rinkdamas žodžius:

— Pasakyk jai... — ir nutilo.

Keitė laukė. Paskui jis tęsė:

— Perduok jai šilčiausius linkėjimus.

Jis kaip įmanydamas tvirčiau nuėjo prie sunkvežimio. Dvi figūros, užsidėjusios kaukes, pasuko jo link. Jis pratarė:

— Nenoriu mašinos. Aš galiu eiti pėsčias.

Nė vienas vyriškis nieko nesakė, bet mašina suburzgė ir apsisuko. Dalglišas ėjo šalia mašinos kokius trisdešimt jardų, bet paskui Keitė ir Bentonas, stovintys kaip įbesti ir viską stebintys, pamatė, kaip jis ėmė klupčioti ir buvo įkeltas į mašiną.

.... 3

Keitė ir Bentonas stebėjo dardančią mašiną, kol ji dingo iš akių.

Keitė pratarė:

— Mums reikia pirštinių. Kol kas pasinaudosime pono Dalglišo pirštinėmis.

Ruonių trobelės durys buvo praviros, atidarytas buvo ir ant stalo paliktas lagaminėlis. Jie užsimovė pirštines ir grįžo į koplyčią. Greta jos stovint Bentonui, Keitė atsitūpė prie lavono ir kilstelėjo arnoto kraštelį. Ji atidžiai žvelgė į sukrešėjusio kraujo plutą ir sutraiškytus kaulus, į anksčiau buvusį Boido veidą, o paskui švelniai palietė šaltus kaip ledas mirties stingulio surakintus pirštus. Ji pasijuto virpanti nuo emocijų, kurias, ji gerai žinojo, privalo kažkaip suvaldyti: pykinantį siaubą, pyktį ir gailestį buvo sunkiau pakelti nei įtūžį ar pasibjaurėjimą. Ji juto Bentono alsavimą, bet nepakėlė akių.

Luktelėjusi, kol galės prabilti ramesniu balsu, ji pasakė:

— Jis mirė čia, tikriausiai greitai po to, kai vakar vakare grįžo namo. Kalkraftas galėjo mesti akmenį ar šiaip ką nors, pargriauti Boidą, o paskui apsispręsti baigti pradėtą darbą. Tai vis neapykanta. Arba šitai, arba jis jau nebuvo atsakingas pats už save.

Ji ir anksčiau buvo su tokiais dalykais susidūrusi — žudikai, dažniausiai žmogų nužudę pirmą kartą, pasijusdavo apimti didžiulio siaubo, net negalėdavo patikėti tuo, ką iš tikrųjų padarė, todėl įniršę puldavo daužyti auką, lyg sunaikinę veidą jie galėtų panaikinti patį savo poelgį.

Bentonas pratarė:

— Boidas negalėjo vilkėti arnoto. Jeigu jis būtų griuvęs atbulas, drabužis būtų po juo. Tikriausiai Kalkraftas jį išėmė iš dėžės. Gal dėžė buvo atidaryta, kai jis įėjo į koplyčią. Čia yra šilkinis popierius, bet nesimato virvelės. Tikrai keista, madam.

Keitė atsakė:

— Apskritai keista, kad čia yra lavonas. Gal ponia Barbridž galėtų tai paaiškinti. Mums reikės surinkti į būrį visus gyventojus, juos nuraminti ir užtikrinti, kad mes jaučiame už juos atsakomybę. Man tavęs prireiks, bet negalime palikti kūno be priežiūros. Viską, ką turime atlikti nusikaltimo vietoje, atliksime dabar, o paskui atsigabensime neštuvus. Derėtų jį užrakinti Koplyčios trobelėje, bet man tai nelabai patiktų. Trobelė per toli nuo namo. Žinoma, galėtume pasinaudoti tuo pačiu ligonių kambariu, kur jie buvo nunešę Oliverį, bet tada lavonas bus patalpoje greta pono Dalglišo.

Bentonas pasakė:

— Madam, turint galvoje susiklosčiusias aplinkybes, vargu ar kuriam nors iš jų šitai rūpėtų.

Tarsi apgailestaudamas dėl mestos šiurkščios pastabos jis skubiai pridūrė:

— Bet ar daktarė Glenister nenorėtų apžiūrėti kūno nusikaltimo vietoje?

— Mes net nesame tikri, ar apskritai jos sulauksime. Gal mums atsiųs vietinį patologą.

Bentonas pratarė:

— Kodėl mums jo nenugabenus į mano namus, madam? Turiu raktą, o kai atskris sraigtasparnis, mums bus patogiau. Iki tol jis liktų ant neštuvų.

Keitė svarstė, kodėl pati apie tai nepagalvojo, kodėl ji įsivaizdavo, nors tai nepaaiškinama sveiku protu, kad bokšte esantis ligonių kambarys ir taip skirtas morgui. Ji pratarė:

— Gera mintis, seržante.

Ji švelniai užlenkė arnoto kraštelį, paskui atsistojo ir minutėlę stovėjo mėgindama tvarkingiau surikiuoti mintis. Tiek daug visko reikia padaryti, bet kokia tvarka? Reikia paskambinti į Londoną, Devono ir Kornvolio pajėgoms, nufotografuoti kūną dar prieš jį išgabenant, susi-

tikti su visais gyventojais, o paskui apklausti kiekvieną iš jų atskirai, ištirti nusikaltimo vietą, taip pat ir Koplyčios trobelę, jeigu įmanoma, reikia pasistengti rasti ginklą. Eidi neabejotinai teisus — Kalkraftui būtų buvę natūralu numesti jį nuo uolos, o akmuo lygiu paviršiumi — tinkamiausias daiktas. Smėlinga pieva sėte nusėta akmenimis.

Ji pasakė:

— Jeigu jis jūroje, vadinasi, prarastas. Viskas priklauso nuo metimo jėgos, ar jis buvo mestas nuo uolos viršaus, ar nuo žemesnės uolos. Kiek nors nutuoki apie potvynius?

— Savo svetainėje radau potvynių tvarkaraštį, madam. Manyčiau, iki didžiojo potvynio turime apie porą valandų.

Keitė tarstelėjo:

— Įdomu, ką pirmiausia darytų Eidi?

Ji tiesiog garsiai svarstė nesitikėdama atsakymo, bet kiek patylėjęs Bentonas pratarė:

— Nereikėtų kelti klausimo, ką darytų ponas Dalglišas, madam, svarbiausia, ką jūs nuspręsite daryti.

Ji pažvelgė į jį ir atsakė:

— Kuo greičiau nueik į savo trobelę ir atnešk fotoaparatą. Taip pat gali atnešti ir mano lagaminėlį. Pasinaudok vienu iš dviračių, esančių arklidžių pastate. Paskambinsiu Meikroftui ir paprašysiu, kad per dvidešimt minučių mums pristatytų neštuvus. Taip laimėsime laiko nuotraukoms. Kai jį išgabensime, susitiksime su gyventojais. Tada grįšime čia ir pažiūrėsime, ar kaip nors galima nusigauti žemyn iki kranto. Dar mums reikės apžiūrėti Koplyčios trobelę. Beveik nekyla abejonių, kad Kalkraftas turėjo išsikruvinti, bent jau delnus ir rankas. Būtent ten jis ir turėjo nusiprausti.

Jis pasileido per krūmynus bėgte; judėjo labai greitai ir lengvai. Keitė grįžo į Ruonių trobelę. Reikėjo paskambinti į dvi vietas, ir abu skambučiai nebuvo malonūs. Pirmasis skambutis — komisaro padėjėjui Harknesui į Jardą. Jai teko truputį palaukti, kol galiausiai išgirdo nekantriu balsu skubiai tariamus žodžius. Vis dėlto šis pokalbis nebuvo toks piktas, kokio Keitė tikėjosi. Taip, Harknesas leido suprasti, kad SARS komplikacija yra tarsi asmeninis įžeidimas jo adresu, ir už tai kažkodėl yra atsakinga Keitė, bet ji nujautė, jog jis džiaugiasi bent tuo, kad pirmas išgirdo naujieną. Gerai nors tiek, kad ši žinia nepasklido po

visą šalį. Ir kai ji baigė ataskaitą apie tyrimo eigą, bent jau buvo aiškus galutinis jo sprendimas.

— Vargu ar galima tyrimą vadinti idealiu, kai dirbi tik tu ir seržantas. Manau, galėtum kreiptis į vietines pajėgas ir paprašyti techninės pagalbos. Jeigu ekspertai ir pirštų atspaudų tyrėjai laikysis atokiau nuo užkrėstųjų, neturėtų kilti rimto pavojaus. Žinoma, viską kontroliuos Vidaus reikalų ministerija.

Keitė atsakė:

— Seržantas Bentonas-Smitas ir aš dar nežinome, ar esame užsikrėtę, sere.

— Manyčiau, galėjote užsikrėsti. Vis dėlto kontroliuoti infekcijos plitimą jau ne mūsų reikalas. Mums rūpi dviguba žmogžudystė. Pasikalbėsiu su Ekseterio miesto taryba. Jie bent jau galėtų padėti tiriant daiktinius įrodymus. O tu darbuokis su Bentonu-Smitu, bent jau artimiausias tris dienas. Vadinasi, iki penktadienio. Tada matysime, kaip viskas stumiasi į priekį. Žinoma, nuolat mane informuokite. Beje, kaip laikosi ponas Dalglišas?

Keitė atsakė:

— Nežinau, sere. Nenorėjau varginti daktaro Steivlio savo klausimais. Tikiuosi, kiek vėliau galėsiu ir pati su juo pasikalbėti ir šį tą sužinoti.

Harknesas tarė:

— Aš pats paskambinsiu Steivliui ir pasikalbėsiu su ponu Dalglišu, jeigu jis pakankamai gerai jaučiasi.

Keitė pamanė sau: „Gerai būtų..." Ji nujautė, kad Gajus Steivlis kuo puikiausiai atliks savo darbą saugodamas pacientą.

Padėjusi ragelį ji susikaupė rengdamasi antram skambučiui. Ji pamėgino parepetuoti, ką sakys Emai Leivenhem, bet viskas atrodė netinkama. Žodžiai buvo arba per daug bauginantys, arba per lengvi. Ant lapelio buvo užrašyti du numeriai, kuriuos jai davė Eidi — mobiliojo Emos telefono numeris ir laidinio. Vien tik į juos spoksant, pasirinkti tinkamesnį nebus paprasta. Galiausiai ji nutarė pirmiausia paskambinti į laidinį telefoną. Buvo dar anksti, Ema gal dar yra savo kambaryje koledže. Gal Eidi jau su ja kalbėjosi, nors vargu. Neturėdamas mobiliojo telefono jis galėtų pasinaudoti telefonu gydytojo kabinete, o daktarui Steivliui toks sumanymas tikrai nepasirodytų tinkamiausias.

Po penkių pyptelėjimų ragelyje pasigirdo aiškus, pasitikintis, ramus Emos Leivenhem balsas, kartu sukeldamas prisiminimus ir emocijas. Vos tik Keitė prisistatė, balsas pasikeitė.

— Kažkas Adamui? Taip?

— Deja, taip. Jis prašė jums pasakyti, kad negaluoja. Paskambins iškart, kai tik galės. Jis siunčia jums linkėjimus.

Ema stengėsi tvardytis, bet jos balse aiškiai girdėjosi baimė.

— Kaip negaluoja? Ar buvo koks nelaimingas atsitikimas? Ar tai rimta? Keite, prašau, pasakykite man.

— Ne nelaimingas atsitikimas. Manau, apie tai išgirsite artimiausioje radijo žinių laidoje. Vienas iš čia atvykusių svečių susirgo SARS, ponas Dalglišas užsikrėtė. Jis dabar ligonių kambaryje.

Tyla, regis, tęsėsi be galo ir buvo tokia mirtina, jog Keitė suabejojo, ar nenutrūko ryšys. Paskui pasigirdo Emos balsas:

— Ar sunkiai jis serga? Keite, prašau, man būtina žinoti.

Keitė atsakė:

— Viskas nutiko tik dabar. Tiesą sakant, aš ir pati menkai ką žinau. Tikiuosi išsiaiškinti, kaip jis jaučiasi, kai vėliau nueisiu į didįjį namą. Bet esu tikra, kad jis jausis gerai. Jis yra gerose rankose. Na, SARS nėra tas pats, kaip tasai azijietiškas paukščių gripas.

Ji kalbėjo nežinodama, mėgindama patikinti, bet kartu stengdamasi nemeluoti. Bet kaip ji galėjo kalbėti tiesą, kai pati jos nežinojo? Ji pridūrė:

— Ir jis labai stiprus.

Ema atsakė, graudžiai stengdamasi nesigailėti savęs:

— Jis buvo labai pavargęs, kai ėmėsi šios bylos. Žinau, negaliu pas jį atvykti. Net negaliu pamėginti su juo pasikalbėti. Nesitikiu, kad jie mane ten įleistų, o jis tikriausiai dėl manęs nerimauja, galvoja, kaip jaučiuosi. Dabar tai nėra svarbu. Tikiuosi, galėsite jam perduoti nuo manęs žinutę. Pasakykite jam, kad galvoju apie jį. Perduokite jam linkėjimų. Beje, Keite... jūs man paskambinsite, tiesa? Jūs man pasakysite visą tiesą, kad ir kokia ji būtų. Nieko negali būti baisiau už tai, ką pradėsiu įsivaizduoti.

— Taip, Ema, aš jums paskambinsiu ir papasakosiu viską, ką žinosiu pati. Sudie.

Padėjusi ragelį ji pagalvojo: „Ji nepasakė „pasakykite jam, kad

jį myliu", tik „perduokite jam linkėjimus". Tokius žodžius paprašytų perduoti kiekvienas draugas. Bet kokie gi dar gali būti žodžiai, kai jie nėra išsakomi akis į akį? Mes abi norime ištarti tuos pačius žodžius. Aš visada žinojau, kodėl negaliu jų ištarti. Bet juk jis ją myli, tai kodėl negali ji?"

Ji grįžo į koplyčią ir ėmėsi paieškų, atidžiai statydama kojas aplink kūną, akylai apžiūrinėdama akmenines grindis, iš lėto stumdamasi pirmyn, nuleidusi akis. Paskui ji išėjo į lauką, į gryną rytmečio orą. Ar ji tik įsivaizdavo, kad dabar jis kvepėjo saldžiau? Net nekyla abejonių, jog dar per anksti tikėtis su niekuo nesupainiojamo mirties tvaiko užuominų. Ji mėgino įsisąmoninti išgirstas viltis, jog abi žmogžudystės galėtų būti ištirtos tik jos pačios ir Bentono jėgomis. Jiems abiem kartelė buvo iškelta ganėtinai aukštai, kad ir kokios būtų išvados, didžiausia atsakomybė teks jai. O išorinis pasaulis, jų pasaulis, nesėkmės neatleistų. Abu nužudymai — šabloniškos žmogžudystės: nedidelė uždara visuomenė, jokio priėjimo iš išorės, ribotas įtariamųjų skaičius, dabar net dar labiau sumažėjęs, nes, kalbant apie Boido mirtį, Speidelis turi alibi. Nesėkmė būtų pateisinta tik tada, jeigu ją ir Bentoną pričiuptų SARS. Jiems abiem grėsė ši infekcija. Jie abu visą valandą sėdėjo netoli Dalglišo jo svetainėje Ruonių trobelėje. Dabar jie tirs žmogžudystes, jausdami baisios ligos grėsmę. Bet ji suvokė, jog rizika susičiupti SARS ją (taip pat ir Bentoną) graužia mažiau nei viešo pralaimėjimo baimė arba galimybė išvykti iš Kūmo salos neišaiškinus bylos.

Dabar ji tolumoje pamatė dviratį sparčiai minantį Bentoną — jam ant kaklo kybojo fotoaparatas, vieną ranką jis buvo uždėjęs ant vairo vidurio, o kitoje laikė lagaminėlį. Jis atrėmė dviratį į Ruonių trobelės sieną ir priėjo prie jos. Ji nieko nesakė apie skambutį Emai, tik perpasakojo pokalbį su Harknesu.

Bentonas pratarė:

— Keista, kaip jis nepasakė, jog greitai galėsime išspręsti bylą eliminavimo metodu, jeigu nužudytųjų skaičius augs ir toliau. Kokių nuotraukų norėtumėte, madam?

Kitą ketvirtį valandos jie darbavosi drauge. Bentonas fotografavo kūną, apdengtą arnotu, paskui — sumaitotą veidą, koplyčią, jos apylinkes, viršutinę ir apatinę uolą, koncentruodamasis į gerokai išgraužtą sausą akmens sieną. Tada jie nuėjo į Koplyčios trobelę. Kaip keista,

mąstė Keitė, kad tyla gali būti slegianti, kad šioje tuštumoje miręs Boidas jai atrodo labiau esantis, nei tada, kai jis buvo gyvas.

Ji pratarė:

— Lova paklota. Praėjusią naktį jis čia nemiegojo. Vadinasi, jis mirė ten, kur mes jį ir radome — koplyčioje.

Jie nuėjo į vonios kambarį. Vonia ir kriauklė buvo sausos, rankšluosčiai — savo vietose. Keitė pratarė:

— Pirštų atspaudų gali būti ant dušo galvutės ar čiaupų, bet tai paliksime pastiprinimui, jeigu tokio sulauksime, kai jiems atvykti bus saugu. Mūsų darbas — apsaugoti galimus įkalčius. Vadinasi, turime užrakinti ir užplombuoti trobelę. DNR galėjo likti ant rankšluosčių, todėl juos būtų geriau išsiųsti į laboratoriją.

Dabar pro praviras duris jie išgirdo burzgiantį sunkvežimiuką. Pažvelgusi Keitė pasakė:

— Rupertas Meikroftas vienas pats. Vargu ar jis vežtųsi kartu daktarą Steivlį ar Džo Steivli, jie tikriausiai ligonių kambaryje. Džiaugiuosi, kad čia tik Meikroftas. Gaila, kad jis turės pamatyti arnotą, bet gerai nors tiek, kad veidas uždengtas.

Neštuvai buvo padėti skersai sunkvežimiuko galinės sėdynės. Bentonas padėjo Meikroftui juos iškelti. Meikroftas palaukė, kol jis ir Keitė nuvežė neštuvus į koplyčią. Po kelių minučių liūdna procesija pradėjo savo kelionę per krūmynus — priekyje sunkvežimį vairavo Meikroftas, o iš paskos ėjo Keitė ir Bentonas, stumiantys neštuvus ir einantys iš abiejų neštuvų pusių. Keitei visas šis epizodas atrodė kaip nerealus, keistas, ritualinis ėjimas — protarpiais išlendanti saulė švietė ne taip ryškiai, eiklus vėjelis draikė Meikrofto plaukus, skaisti arnoto žaluma atrodė kaip prašmatnios įkapės, ji pati ir Bentonas — kaip gedėtojai apsiniaukusiais veidais, einantys paskui besikraipantį sunkvežimiuką. Ratukams kliudžius kupstelį, kūnas krestelėdavo, o tylą ardė tik jų žingsniai, nenutilstantis jūros gausmas ir kartkartėmis pasigirstantys žmogaus riksmą primenantys kirų balsai — jie sekė juos plakdami sparnais, tarsi ši keista procesija teiktų vilčių sulaukti duonos trupinių.

4

Buvo beveik pusė devynių. Keitė ir Bentonas kokias dvidešimt minučių su Meikroftu aptarinėjo šios naujai susiklosčiusios situacijos strategiją. Atėjo laikas susitikti su kitais gyventojais. Prie bibliotekos durų Bentonas pamatė, jog Keitė dvejoja: ji giliai iškvepia, mėgindama nusiraminti. Jis pasijuto taip, tarsi pats būtų jos vietoje. Jai pakėlus galvą pažiūrėti, kas slepiasi už glotnaus ypatingojo raudonmedžio, jis pastebėjo įsitempusius jos pečius ir kaklą. Jau vėliau visa tai prisimindamas jis stebėjosi, kiek tose trijose sekundėse tilpo minčių ir baimių. Bentonas jai pajuto gniaužiantį gailestį: ši byla Keitei gyvybiškai svarbi, ir ji tai žinojo. Jis arba iškils, arba smuks, bet už viską atsakinga būtent ji. Ar ji įstengtų vėl dirbti su Dalglišu, jeigu abudu — ir save, ir jį nuviltų? Staiga jis labai aiškiai išgirdo lauke prie koplyčios jai pasakytus paskutinius Dalglišo žodžius, jos balsą, pamatė jos veidą. Jis pamanė: „Ji jį įsimylėjusi. Ji mano, kad jis mirs". Bet ši pauzė truko vos kelias sekundes, tada Keitė suėmė rankeną ir tvirtai ją pasuko.

Jis uždarė jiems iš paskos duris. Juos pasitiko baimės kvapas — aitrus, kaip ligonių kambario slogus tvaikas. Kaip oras gali būti toks troškus? Jis tarė sau, jog per daug fantazuoja, tiesiog viskas taip atrodo dėl to, kad uždaryti visi langai. Jie kvėpavo tvankiu oru, užkrėsdami vienas kitą baime. Jo pamatyta scena skyrėsi nuo tos, kurią jis išvydo bibliotekoje, kai jie susirinko pirmą kartą. Nejau tai išties nutiko vos prieš tris dienas? Tada jie sėdėjo už ilgo kampuoto stalo kaip paklusnūs vaikai, laukiantys mokytojo. Tada jis juto šoką ir siaubą, bet kartu ir susidomėjimą. Daugelis tame kambaryje susirinkusiųjų neturėjo ko bijoti. Esantiems žmogžudystės paribyje, įtrauktiems į visą reikalą, bet nekaltiems visa tai galėjo kelti kraupų žavesį. Dabar jis jautė tik baimę.

Tarsi nenorėdami pamatyti vieni kitų akių sėdėdami už stalo, jie išsibarstė po visą kambarį. Tik vienas trejetas sėdėjo kartu. Ponia Planket įsitaisė šalia Milės Tranter; jos buvo padėjusios ant stalo rankas — didelis virėjos delnas gulėjo ant merginos delno. Džagas sėdėjo Milei iš kairės, o stalo gale sėdėjo įsitempusi, išblyškusi ponia Barbridž — siau-

bo ir sielvarto įsikūnijimas. Emilė Holkūm pasirinko vieną iš buvusių prie židinio odinių kėdžių aukštomis atkaltėmis, o Rotvudas stovėjo jai už nugaros, tarsi visada pasirengęs atlikti savo pareigą sargybinis. Markas Jelandas sėdėjo priešais, jis buvo atlošęs galvą, laisvai numetęs ant ranktūrių rankas, visai atsipalaidavęs, tarsi rengtųsi pasnausti. Miranda Oliver ir Denis Tremletas susistatė priešais vieną knygų lentyną dvi mažesnes bibliotekos kėdes ir įsikūrė vienas šalia kito. Denas Padžetas, taip pat pasiėmęs vieną iš mažesnių kėdžių, sėdėjo vienas, nulenkęs galvą ir nukoręs tarp kelių rankas.

Jiems įėjus, visų žvilgsniai nukrypo į juos, bet iš pradžių niekas nė nekrustelėjo. Meikroftas, įėjęs iš paskos, priėjo prie stalo ir atitraukė vieną iš tuščių kėdžių. Keitė paklausė:

— Gal būtų galima praverti langą?

Iš savo vietos pakilo Džagas ir nuėjo iš pradžių prie vieno, paskui prie kito ir dar kito lango. Padvelkė vėsus vėjelis, ir dabar jau aiškiau girdėjosi jūros gausmas.

Miranda Oliver pratarė:

— Ne visus langus, Džagai. Pakaks dviejų.

Jos balsas buvo kiek suirzęs. Ji nužvelgė kitus, tarsi ieškotų pritarimo, bet niekas nieko nesakė. Džagas tyliai uždarė langus, palikdamas tik du.

Keitė luktelėjo, o paskui pratarė:

— Yra dvi priežastys, dėl kurių dabar esame čia susirinkę visi, išskyrus daktarą Steivlį ir jo žmoną, kurie greitai pasirodys. Ponas Meikroftas jums jau pranešė, kad saloje mirė dar vienas žmogus. Šįryt, aštuntą valandą, komisaras Dalglišas koplyčioje rado Adriano Boido lavoną. Jūs jau žinote, kad daktaras Speidelis slaugomas ligoninėje, kad jis užsikrėtęs SARS — sunkios formos ūmiu respiraciniu sindromu. Deja, ponas Dalglišas irgi užsikrėtė šia liga. Vadinasi, dabar už viską esame atsakingi mes — aš ir seržantas Bentonas-Smitas. Taip pat mus visus, čia esančius, izoliuos, bus paskelbtas karantinas. Daktaras Steivlis paaiškins, kiek ilgai visa tai truks. Per tą laiką, savaime suprantama, mudu su kolega tirsime ir pono Oliverio mirtį, ir Adriano Boido nužudymą. Manytume, kad būtų išmintingiau ir patogiau, jeigu visi, gyvenantys trobelėse, persikeltų į arklidžių pastatus arba į didįjį namą. Ar dabar norėtumėte ką nors pasakyti, pone Meikroftai?

Meikroftas atsistojo. Prieš jam pradedant kalbėti prabilo Markas Jelandas:

— Jūs pavartojote žodį „nužudymas". Ar mes turėtume suprasti, kad ši antroji mirtis nėra nei nelaimingas atsitikimas, nei savižudybė?

Keitė atsakė:

— Ponas Boidas buvo nužudytas. Šiuo momentu nesu pasirengusi pasakyti ką nors daugiau. Pone Meikroftai?

Niekas nieko nesakė. Bentonas buvo pasirengęs vokalinei reakcijai, padrikam murmesiui, siaubo ar nuostabos šūksniams, bet atrodė, kad juos visus ištiko šokas. Jis teišgirdo visuotinį kvėptelėjimą, tokį žemą, jog visa tai būtum galėjęs palaikyti gaivaus vėjelio šnaresiu. Visų žvilgsniai nukrypo į Meikroftą. Jis atsistojo ir įsitvėrė kėdės atlošo, alkūne stumtelėdamas Džagą, tarsi nė nematytų, kad jis čia yra. Jo krumplių baltumas švietė atlošo medienos fone, o iš veido dingo ne tik spalva, bet ir gyvybė: jis atrodė kaip senis. Tačiau Meikroftui prabilus balsas skambėjo tvirtai.

— Inspektorė Miskin jums pateikė faktus. Gajus ir Džo Steivli šiuo metu slaugo poną Dalglišą, bet daktaras Steivlis tuoj čia ateis, kad jums trumpai papasakotų apie SARS. Aš tik norėjau mūsų visų vardu pasakyti policijai, jog esame ištikti šoko ir apimti siaubo mirus šiam geram žmogui, mūsų bendruomenės nariui. Taip pat noriu pasakyti, kad mes bendradarbiausime su inspektore Miskin apklausų metu, kaip kad bendradarbiavome su ponu Dalglišu. Aš jau esu su ja aptaręs kai kuriuos namų ūkio reikalus. Po šios, atrodo, visai nemotyvuotos žmogžudystės visiems nekaltiems žmonėms gresia tam tikras pavojus. Mes buvome per daug užtikrinti, kad mūsų sala neįveikiama. Pasirodo, klydome. Turiu pabrėžti, jog tai mano, ne policijos nuomonė, bet ir jie labai norėtų, kad visi būtume kartu. Name yra du tušti svečių apartamentai ir keli numeriai arklidžių pastate. Jūs visi turite raktus, ir aš siūlyčiau užrakinti trobeles ir pasiimti su savimi viską, ko jums gali prireikti. Policijai gali prireikti patekti į trobeles ieškant įsibrovėlio pėdsakų, todėl inspektorei Miskin palieku raktų rinkinį. Ar kas nors turi klausimų?

Emilės Holkūm balsas buvo tvirtas ir kupinas pasitikėjimo. Bentonui atrodė, kad iš visų, susirinkusių šiame kambaryje, ji buvo mažiausiai pasikeitusi. Ji pasakė:

— Mudu su Rotvudu esame linkę pasilikti Atlanto trobelėje. Jeigu

man prireiks apsaugos, Rotvudas man ją garantuos. Turime spynas, galinčias mus apsaugoti nuo bet kokių nakties plėšikų. Kadangi vargu ar įsikalindami šiame name nepatirtume jokių nepatogumų, tie, kurie taip pat jaučiasi saugūs, gali likti kur esą.

Miranda Oliver prakalbo beveik nė nesulaukusi, kol Emilė Holkūm baigs. Visos grupės akys nukrypo į ją.

— Noriu likti ten, kur ir esu. Denis persikėlė į mano trobelę, todėl man bus saugu. Manau, dabar jau visi žino, kad mes ketiname susituokti. Nebus padoru apie tai paskelbti laikraščiuose praėjus tiek nedaug laiko po mano tėvo mirties, bet mes esame susižadėję. Natūralu, kad tokiu metu nenorėčiau būti atskirta nuo sužadėtinio.

Bentonas pagalvojo, kad toks pareiškimas turėjo būti sumanytas iš anksto, bet vis dėlto šitai jį apstulbino. Nejau ji nesuvokia, jog tokiu momentu išties nedera taip džiaugsmingai pranešti apie sužadėtuves? Jis pastebėjo, kad sumišo visi. Kaip keista, kad toks socialinis netaktas gali rimtai sutrikdyti žmones, susidūrusius su žmogžudyste ir mirties baime.

Emilė Holkūm paklausė:

— O kaip jūs, daktare Jelandai? Jūsų trobelė pati nuošaliausia.

— O aš persikraustysiu čia. Šioje saloje yra tik vienas žmogus, galintis jaustis saugiai ir nebijoti būti nužudytas, — tai pats žudikas. Kadangi aš toks nesu, geriau jau persikelsiu čia, į namą, o ne liksiu vienas pats Marileto trobelėje. Man atrodo, kad policija susidūrė su psichiškai nestabiliu žudiku, kuris rinkdamasis auką racionaliai nemotyvuoja pasirinkimo. Mieliau apsigyvenčiau viename iš svečiams skirtų apartamentų name, o ne arklidžių pastate; atsivežiau darbo, man prireiks darbo stalo.

Meikroftas atsakė:

— Džagui reikės likti savo trobelėje ir stebėti uostą. Ar tu tuo patenkintas, Džagai?

— Kažkas juk turi būti toje trobelėje, sere, o man nepatiktų, jeigu joje būtų kas nors kitas, ne aš. Galiu savimi pasirūpinti.

Meikroftui baigus kalbėti, pasigirdo neįkyrus Milės verkšlenimas, žemas jos kūkčiojimas buvo panašus į kačiuko miaukimą. Ponia Planket kartkartėmis spustelėdavo mažą Milės kumštuką, bet niekaip kitaip jos neguodė. Daugiau niekas nekreipė į ją dėmesio, bet dabar Milė išrėkė:

— Aš nenoriu čia persikelti! Noriu išvykti iš šios salos. Nepasiliksiu ten, kur žudomi žmonės! Negalite priversti manęs likti!

Ji atsigręžė į Džagą:

— Džagai, tu mane pasiimsi, tiesa? Tu paimsi mane į katerį? Galėsiu likti pas Džeiką. Galiu keliauti bet kur. Negalite manęs čia laikyti!

Jelandas atsakė:

— Manyčiau, formaliai ji teisi. Žinoma, mes savanoriškai priimame karantiną. Atitinkami valdininkai, kurie yra atsakingi už šią salą, negali prievarta imtis kokių nors priemonių, kol mes nepasirodysime esą užkrėsti ta liga. Aš esu visiškai pasirengęs čia likti, aš tik klausiu, kokia dabar tikroji visų padėtis.

Dabar Meikrofto balsas buvo įsakmesnis, nei Bentonas kada nors anksčiau buvo girdėjęs.

— Aš ir mėginu tą padėtį nusakyti. Jeigu kas nors išvyktų, manau, jiems būtų patarta neišeiti iš namų ir laikytis atokiau nuo kitų žmonių, kol nepraeis inkubacinis periodas. Atrodo, inkubacinis periodas — dešimt dienų, bet daugiau sužinosime iš daktaro Steivlio. Bet klausimas yra akademinis. Į Kūmą negali atvykti jokių svečių laivų, savaime suprantama, dabar niekam nebus leidžiama čia atskristi ir nutūpti.

Emilė pratarė:

— Vadinasi, iš tikrųjų esame įkalinti?

— Vargu ar labiau įkalinti, nei būtume užspeisti tirštų rūkų ar smarkios audros, Emile. Kateris mano valioje. Neketinu leisti juo naudotis, kol nesibaigs inkubacinis periodas. Ar kas nors norėtų ginčytis?

Niekas nenorėjo, bet Milės balsas pasiekė aukščiausias gaidas.

— Aš nenoriu čia likti! Jūs negalite manęs priversti!

Džagas stumtelėjo savo kėdę arčiau jos ir sušnabždėjo jai į ausį. Niekas negirdėjo, ką jis jai pasakė, bet Milė po truputį rimo, o paskui proverksmiais paklausė:

— Tai kodėl negaliu būti su tavimi Uosto trobelėje?

— Todėl, kad tu liksi didžiajame name su ponia Barbridž. Niekas tavęs nenuskriaus. Būk drąsi ir protinga, ir kai viskas pasibaigs, tapsi tikra didvyrė.

Per visą tą laiką ponia Barbridž nieko nepasakė. Dabar ji užsikirsdama pratarė:

— Nė vienas iš jūsų nieko nepasakė apie Adrianą Boidą. Nė

vienas. Jis buvo žiauriai nužudytas, o mes visi galvojame tik apie savo pačių saugumą — ar tapsime kitomis aukomis, ar neužsikrėsime SARS, o jis guli kokiame nors morge laukdamas, kol bus išmėsinėtas, kol jam prikabins etiketę ir kol jis taps nužudymo bylos įrodymu.

Meikroftas kantriai atsakė:

— Evelina, aš juk sakiau, kad jis buvo geras žmogus, jis tikrai toks ir buvo. Tu teisi. Aš buvau per daug užsiėmęs mėgindamas susidoroti su dviem netikėtai ištikusiais svarbiais dalykais, kad rasčiau tinkamų žodžių. Bet mes rasime laiko jo gedėti.

— Jūs neradote nė minutėlės gedėti mano tėvo! — pašoko Miranda. — Jums net nerūpi, ar jis miręs, ar gyvas. Kai kurie iš jūsų džiaugėsi, kad jis mirė. Žinau, ką apie jį manėte, todėl nė nesitikėkite, kad aš stovėsiu dvi tylos minutes pono Boido atminimui pagerbti, jeigu būtent tai ketinate daryti.

Ji atsigręžė į Keitę.

— Ir nepamirškite, kad tėtis mirė pirmas. Jūs ir tą atvejį turite tirti.

— Mes jį ir tiriame.

Bentonas pagalvojo: „Mums reikia juos laikyti visus kartu. Mes negalime jų visų apsaugoti ir tuo pačiu metu tirti dvigubos žmogžudystės. Tai vienintelė proga, kai galime parodyti savo viršenybę. Jeigu dabar visko nepaimsime į savo rankas, nepaimsime niekada. Negalime leisti Emilei Holkūm nugalėti“.

Jis pažvelgė į Keitę, o ji kažkokiu būdu perprato jo nerimą. Ji paklausė:

— Ar turite ką pridurti, seržante?

— Tik vieną dalyką, madam.

Jis atsigręžė į visą būrelį, o paskui įbedė akis į Emilę Holkūm.

— Mes neprašome jūsų išsikelti iš trobelių vien tam, kad būtumėte saugesni. Susirgus ponui Dalglišui, mums reikia kuo efektyviau panaudoti turimas pajėgas. Išmintinga ir apdairu jums visiems laikytis vienoje vietoje. Tie, kurie nepanorės bendradarbiauti, rimtai trukdys tyrimui.

Bentonas svarstė, ar tikrai tai, ką jis pastebėjo ponios Holkūm veide, galima pavadinti niauriu džiugesiu. Ji pratarė:

— Jeigu jau kalbą sukate tokia kryptimi, seržante, manau, kad neturime kito pasirinkimo. Jums patyrus nesėkmę, nenorėčiau likti atpirkimo ožiu. Tada norėčiau apsigyventi savo tėvų miegamajame,

esančiame šiame name. Rotvudas apsistos arklidžių pastate. O tu, Miranda, geriau lik su manimi šiame name. Ponui Tremletui ir anksčiau buvo visai patogu arklidžių pastate. Tikriausiai ištversite naktelę kitą miegodami atskirai.

Mirandai nespėjus atsakyti, prasivėrė durys ir įėjo Gajus Steivlis. Kažkodėl Bentonas tikėjosi jį išvysti vilkintį baltu apsiaustu, todėl rytinė jo apranga — rudos velvetinės kelnės ir tvido švarkelis — atrodė netinkami drabužiai. Jis tyliai žengė į kambarį. Jo veidas buvo niūrus kaip Meikrofto. Prieš prabildamas jis nužvelgė savo kolegas tarsi ieškodamas palaikymo, bet jo balsas skambėjo ramiai ir stebėtinai valdingai. Šis žmogus skyrėsi nuo Steivlio, kurį Bentonas matė anksčiau. Visų akys buvo įsmeigtos į jį. Žvilgsniu keliaudamas nuo veido prie veido, Bentonas matė viltį, nerimą ir tarsi prašymą, kurį jau buvo matęs kitų akyse — jų žvilgsniuose atsispindėjo desperatiškas profesionalios konsultacijos poreikis.

Viename keturkampio stalo gale buvo laisva kėdė, ir Steivlis ant jos atsisėdo atsidurdamas priešais ponią Barbridž. Meikroftas perėjo jam iš dešinės, ir tie, kurie dar stovėjo, taip pat ir Keitė, susirado sau vietas. Stovėti liko tik Bentonas. Jis priėjo prie lango ir mėgavosi jūra dvelkiančiu vėjeliu.

Steivlis pratarė:

— Inspektorė Miskin tikriausiai jums jau sakė, jog žinoma, kad daktaras Speidelis serga SARS. Jis paguldytas į specialų izoliuotą skyrių Plimute, yra gerai prižiūrimas. Jo žmona ir keli šeimos nariai atvyksta pas jį iš Vokietijos, savaime suprantama, su juo susitiks tik atitinkamomis sąlygomis. Jis vis dar rimtai negaluoja. Taip pat turiu jums pasakyti, kad užsikrėtė ir komisaras Dalglišas, jis šiuo metu guli čia, ligonių kambaryje. Kad galėtume patvirtinti diagnozę, jam bus atlikti tyrimai, deja, mes beveik neabejojame rezultatais. Jeigu jo sveikata pablogės, ir jį sraigtasparniu pergabensime į Plimutą. Pirmiausia noriu jus patikinti, kad SARS virusu užsikrečiama artimai bendraujant su sergančiuoju, virusas plinta lašeliais užkrėstam žmogui kosint ar čiaudant, kai kas nors paliečia apkrėstus virusuotais lašeliais daiktų paviršius, o paskui ranka patrina nosį, burną ar akis. SARS virusas gali būti perneštas oru kaip nors kitaip, bet šiuo metu niekas nėra tuo tikras. Galime teigti, kad tik tiems, kurie artimai bendravo arba su daktaru Speideliu, arba

su ponu Dalglišu, gresia rimtas pavojus. Tikiuosi, visi sutiksime, kad išmintingiausia būtų savanoriškai skelbti karantiną ir likti saloje tol, kol mums bus pasakyta, kad išvykti saugu. Galiausiai mes juk nebūsime atskirti nuo namų. Kūmas ir yra mūsų namai, išskyrus policininkus ir mūsų svečius. Mūsų tik prašoma susilaikyti nuo kelionių į žemyną, kol praeis infekcijos pavojus. Jeigu kas nors tam prieštarauja, prašyčiau pasisakyti.

Niekas nieko nesakė. Minutėlę Milė tarsi rengėsi maištauti, bet paskui vėl paniro į rezignaciją.

Tada kiek pakėlęs balsą prabilo Padžetas.

— Man tai nėra patogu. Kūmas nėra mano namai, tik ne dabar. Turėčiau dalyvauti pokalbyje Londone, nes žadu stoti į universitetą. Dabar, kai mirė mama, ketinu išvykti iš Kūmo, todėl tiesiog niekaip negaliu dar dešimčiai dienų likti saloje. Jeigu praleisiu pokalbį, prarasiu progą studijuoti.

Netikėtai prabilo Jelandas:

— Koks absurdas. Aišku, jie tau palaikys vietą. Vargu ar jie patys norėtų su tavimi susitikti, jeigu žinotų, kad gali juos užkrėsti SARS.

— Negalėčiau jų užkrėsti. Juk daktaras Steivlis ką tik viską paaiškino.

— Komisaras Dalglišas tave apklausė, tiesa? Arba jis, arba vienas iš jo kolegų (o jie irgi) galėjo užsikrėsti. Kodėl nepriėmus to, kas neišvengiama, ir nesiliovus verkšlenti.

Padžetas išraudo ir jau rengėsi kažką sakyti. Tada prakalbo daktaras Steivlis:

— Vadinasi, mes sutinkame savanoriškai paskelbti karantiną. Pranešiu apie tai vadovybei. Žinoma, kai apie tai paskelbsime, sukils ant kojų tarptautinės tarnybos, kurios mėgins surasti tuos, kurie su daktaru Speideliu skrido iš Beijingo, jo draugą, kuris kartu su juo buvo Pietų Prancūzijoje. Ačiū Dievui, ne aš už visa tai atsakingas. Šiuo metu mes su žmona slaugome komisarą Dalglišą, bet gali būti, kad vėliau turėsiu jį perkelti į Plimutą. O dabar, jeigu kuris nors iš jūsų susirgs, prašau iškart atvykti į gydytojo kabinetą. SARS paprastai prasideda karščiavimu, simptomai panašūs į gripo — galvos skausmas, bendras silpnumas, skausmai visame kūne. Kai kurie pacientai, nors ir ne visi, jau iš pradžių ima kosėti. Manau, tai viskas, ką šiuo metu turiu jums pasakyti. Adria-

no Boido nužudymas, kuris turėtų ištrinti iš mūsų minčių visas kitas problemas ar rūpesčius, yra inspektorės Miskin ir seržanto Bentono-Smito rankose. Tikiuosi, mes visi su jais bendradarbiausime, kaip kad bendradarbiavome su komisaru Dalglišu. Ar kas nors turi klausimų?

Jis atsigręžė į Meikroftą.

— Ar dar turi ką pasakyti, Rupertai?

— Tik dėl viešumo. Ši žinia bus išplatinta per pirmos valandos radijo žinias ir per televiziją. Deja, manau, kad salos privatumui ateis galas. Mes kaip įmanydami stengiamės sumažinti įkyruolių dėmesį. Visi čia esančių telefonų numeriai nėra įtraukti į telefonų knygą, bet tai nereiškia, kad niekas jų taip ir nesužinos. Nju Skotland Jardo viešųjų ryšių atstovai paskelbė apie žmogžudystes. Teigiama, kad tyrimas pradėtas, bet apie išvadas kalbėti dar labai anksti. Pono Oliverio mirties priežasties tyrimas atidėtas, neskelbiama, kada jis bus atliktas. Tie, kuriems įdomi žiniasklaidos interpretacija, kurie nori atidžiau sekti visą šią dramą, gali pamėginti įtikinti ponią Planket, kad ši leistų pasižiūrėti televizorių. Laikraščius, taip pat ir visus kitus reikalingus dalykus ar maisto atsargas rytoj išmes sraigtasparnis. Nepasakyčiau, kad labai viso to laukiu.

Daktaras Jelandas paklausė:

— O kaip laikinasis personalas, likęs žemyne, kuris čia atvyksta kas savaitę? Ar žurnalistai neims jų varginti?

— Nemanyčiau, kad jų pavardės kam nors yra žinomos. Jeigu spauda vis dėlto juos susiras, kažin ar daug iš jų išpeš. Niekam nėra jokių galimybių nusileisti saloje. Nebus galima pasinaudoti sraigtasparnių nusileidimo aikštele, ją paruošime tik greitosios pagalbos sraigtasparniui ar laukdami maisto atsargų. Gali būti, kad kokie nors įkyruoliai sraigtasparniai suks ratus, keldami triukšmą, bet mes turėsime su tuo susitaikyti. Ar turite dar ką nors pasakyti, inspektore?

— Norėčiau pridurti vieną kitą žodelį prie to, ką jau pasakiau. Žmonės turėtų pasistengti laikytis visi kartu. Jeigu norite pasimankštinti, pasikvieskite vieną ar du palydovus ir stenkitės nenutolti nuo namo. Visi turite raktus nuo trobelių, nuo kambarių name ar arklidžių pastate, tikriausiai panorėsite savo namus užrakinti. Mes su seržantu Bentonu-Smitu norėtume gauti jūsų leidimą prireikus apieškoti kambarius. Labai norėčiau taupyti laiką. Ar kas nors prieštarautų?

Niekas nieko nesakė.

— Tada manau, kad jūsų sutikimą gavome. Ačiū. Prieš mums išsiskirstant norėčiau, kad jūs visi parašytumėte, kur buvote ir ką veikėte tarp devintos valandos vakar vakaro ir šio ryto aštuntos. Seržantas Bentonas-Smitas atneš popieriaus ir rašiklius, o paskui surinks jūsų raštelius.

Emilė Holkūm pratarė:

— Atrodysime kaip būrys persenusių universiteto studentų, vargstančių prie baigiamojo egzamino užduočių. Ar seržantas Bentonas-Smitas stebės, kad nenusirašinėtume?

Keitė atsakė:

— Niekas nieko nestebės, ponia Holkūm. Ar tokiu būdu jūs siūlote sukčiauti?

Ji atsigręžė į kitus.

— Tai tiek šiam kartui. Dėkoju.

Popieriaus lapeliai ir rašikliai buvo padėti ant Meikrofto stalo. Eidamas per koridorių jų paimti, Bentonas mąstė, kad jo ir Keitės dueto pirmasis susitikimas su įtariamaisiais praėjo neblogai. Jis nujautė, jog dabar jie visi mėgina įtikėti guodžiančia teorija, kad į salą sugebėjo įsigauti koks nors svetimšalis. Jeigu taip ir yra, nė nereikia mėginti atverti jiems akių. Žudiko-psichopato baimė bent jau laikys juos visus būryje. Be to, yra dar vienas privalumas: jausdamasis saugesnis žudikas įgaus daugiau pasitikėjimo. Pradėjęs labai savimi pasitikėti žudikas rizikuoja daugiausia. Bentonas pažvelgė į laikrodį. Mažiau nei už keturiasdešimties minučių prasidės potvynis. Bet pirma jie turi susitikti su ponia Barbridž. Jos parodymai gali padėti jiems išvengti pavojingo kopimo.

Ji nepradėjo rašyti savo parodymų kaip kiti, bet sulankstė lapelį ir atsargiai įsidėjo jį į krepšelį. Dabar, stodamasi taip, tarsi staiga būtų pavirtusi senute, ponia Barbridž pasuko durų link. Atidarydama jai duris Keitė pratarė:

— Norėtume su jumis pasikalbėti, ponia Barbridž, ir nedelsiant. Ar galėtume pasikalbėti dabar?

Nežiūrėdama į juos ponia Barbridž pasakė:

— Jeigu duosite man penkias minutes. Prašau. Tik penkias minutes.

Ji išėjo. Bentonas pažvelgė į laikrodį.

— Tikėkimės, kad daugiau neprireiks, madam.

5

Ponia Barbridž pasitiko Keitę ir Bentoną prie savo durų netardama nė žodžio. Kažkodėl, Keitės nuostabai, ji juos nulydėjo ne į svetainę, bet į siuvimo kambarį. Ten ji atsisėdo prie didesniojo stalo. Būdama bibliotekoje Keitė ieškojo tinkamų žodžių, todėl mažiau žiūrėjo į susirinkusiųjų veidus. Dabar ji žvelgė į taip labai sielvarto pakeistą moterį, jog nė negalėjo pažinti tos, kurią iš pradžių pamatė tuoj po Oliverio nužudymo. Jos oda buvo tarsi pilkšvai žalsvas pergamentas, išvagotas raukšlelių, o skausmo kupinos akys, plūduriuojančios neišverktose ašarose, buvo praradusios spalvą. Bet Keitė įžiūrėjo dar vieną dalyką — prarastą dvasią, toks praradimas nepaguodžiamas. Keitė dar niekada nesijautė tokia bejėgė ir neišmananti kaip elgtis. Ji labai troško, kad dabar čia būtų Eidi. Jis žinotų, ką sakyti, jis visada žinodavo.

Visų ankstesnių netekčių epizodai praskriejo jos mintyse kaip besimainantis sielvarto koliažas. Nuo tada, kai ji tapo policininkė, tų netekčių buvo tiek daug... Tiek daug blogų žinių, kurias reikėjo pranešti. Visa eilė durų, atsiveriančių jai nė nespėjus pabelsti ar paskambinti; žmonos, vyrai, vaikai, jos akyse išvydę tiesą, jai nė nepravėrus burnos; karštligiškas spintelių naršymas nepažįstamose virtuvėse, stengiantis išvirti tradicinį „puodelį kvapnios arbatos“, kuri niekada nebūdavo kvapni, kurią patyrusieji netektį gerdavo su širdį draskančiu mandagumu.

Bet šio sielvarto nenumalšinsi karštos saldžios arbatos puodeliu. Žvalgydamasi po siuvimo kambarį, tarsi jį matytų pirmą kartą, ji pajuto prieštaringus jausmus — gailestį ir pyktį. Sodrių spalvų šilko ryšeliai, kamštinė lenta, nusagstyta iškarpomis, nuotraukomis, simboliais, priešais ponią Barbridž sulankstytas nedidelis medžiagos gabalėlis su šilku siuvinėta juosta, prie kurios darbavosi Milė, — tai nekalto, džiaugsmą teikiančio kūrybingumo įrodymai, kuriuos dabar jau visiems laikams temdys siaubo ir kraujo atspalviai.

Tikriausiai jie taip lūkuriavo tylėdami kokias dešimt sekundžių, bet atrodė, kad laikas sustojo. Galiausiai liūdnosios akys pažvelgė į Keitės akis.

— Arnotas, tiesa? Čia kažkuo dėtas arnotas. Aš jį jam padaviau.

Keitė švelniai pratarė:

— Juo buvo užklotas pono Boido kūnas, bet juo nepasinaudota tam, kad nužudytų.

Ar būtent apie tai galvojo ponia Barbridž?

Keitė pridūrė:

— Jis nebuvo uždusintas. Arnotą ant jo tik užmetė.

— Ir ar jis... Ar jis suteptas jo krauju?

— Taip, deja, manau, kad taip.

Keitė jau žiojosi norėdama pasakyti „bet aš manau, kad jį bus galima išvalyti", tačiau susilaikė. Ji išgirdo, kaip Bentonas garsiai įkvėpė. Ar ir jis suprato, jog ji išsigelbėjo nuo įžeidžiančio ir kvailo netakto? Ponia Barbridž gedėjo ne prarasto su meile sukurto daikto, ne sugaišto laiko ir pastangų.

Dabar ir ji apsižvalgė po kambarį, tarsi jis jai būtų tapęs nepažįstamas. Ji pratarė:

— Viskas beprasmiška, tiesa? Nieko tikra. Tai tik išdailinta fantazija. Aš jam daviau arnotą. Jeigu nebūčiau jam jo davusi... — jos balsas užlūžo.

Keitė pasakė:

— Niekas nebūtų pasikeitę. Patikėkite, žudikas būtų puolęs nepaisydamas to, ar arnotas ten buvo, ar nebuvo. Su arnotu tai neturėjo nieko bendra.

Tada Keitė išgirdo prabylant Bentoną ir nustebo, kad jo balsas buvo toks švelnus.

— Būtent žudikas jį uždengė arnotu, bet juk toks elgesys tinkamas, tiesa? Adrianas buvo kunigas. Galbūt arnoto šilkas ir buvo paskutinis jo išgyventas pojūtis. Galbūt šitai galėjo suteikti jam paguodos?

Ji pažvelgė jam į akis, paskui ištiesė drebančią ranką ir suėmė jo tamsų jauną delną.

— Taip, — pasakė ji, — gal taip ir buvo. Ačiū.

Keitė tyliai pasistatė greta jos kėdę ir atsisėdo visai šalia. Ji pasakė:

— Mes ketiname sučiupti tą žmogų, bet mums reikia jūsų pagalbos, ypač dabar, kai ponas Dalglišas serga. Mes turime žinoti, kas nutiko vakar vakare. Sakėte, kad davėte ponui Boidui arnotą.

Dabar ponia Barbridž buvo ramesnė. Ji pratarė:

— Jis pas mane atėjo po pietų. Aš, kaip paprastai, valgiau čia, bet

žinojau, kad jis ateis. Susitarėme anksčiau. Aš jam buvau sakiusi, kad arnotas baigtas, ir jis norėjo jį pamatyti. Jeigu viskas būtų susiklostę kitaip, jeigu ne pono Oliverio nužudymas, Adrianas būtų nugabenęs jį vyskupui. Jis pats tai pasiūlė, nes jam visa tai būtų buvę tarsi savotiškas išmėginimas. Manyčiau, jis jautėsi esąs pasirengęs išvykti iš salos, bent jau kelioms dienoms.

Keitė paklausė:

— Tai todėl arnotas ir buvo supakuotas dėžėje?

— Jis buvo įdėtas į dėžę, bet ne tam, kad jį išgabentų iš salos. Žinojome, kad to dar negalima daryti, dar ne dabar. Aš tik pamaniau, kad Adrianas gal panorės jį užsivilkti, gal per mišparus. Beveik kiekvieną vakarą jis atlikdavo tas apeigas. Jis nebūtų jo vilkėjęs per mišias, tai nebūtų tikę. Kai jis apžiūrinėjo arnotą, pastebėjau, kad norėtų jį apsivilkti, todėl ir pasakiau, jog man būtų gerai sužinoti, kaip jis guli, ar yra patogus. Tiesą sakant, tai buvo tik pretekstas. Norėjau, kad jis patirtų malonumą jį vilkėdamas.

Keitė paklausė:

— Ar prisimenate, kuriuo laiku jis išėjo nešinas arnotu?

— Jis buvo neilgai. Nujaučiau, kad jis nori grįžti į savo trobelę. Kai jis išėjo, aš išjungiau čia šviesą ir nuėjau į svetainę pasiklausyti radijo. Prisimenu, kaip pažiūrėjau į laikrodį, nes nenorėjau pražiopsoti savo programos. Buvo be penkių devynios.

Bentonas pratarė:

— Jūs nujautėte, kad jis nori grįžti į savo trobelę. Ar tai jam įprasta? Na, ar jis, kaip atrodė, labiau skubėjo nei paprastai? Ar jūs nustebote, kad jis nepasilieka ilgiau? Ar jums nesusidarė įspūdis, kad galbūt jis žada su kuo nors susitikti pakeliui į namus?

Klausimas buvo svarbus, atsakymas — esminis, atrodė, kad ponia Barbridž tai suprato. Kiek patylėjusi ji pratarė:

— Tuo metu man tai neatrodė keista. Pamaniau, jog jis turi kokio nors darbo, o gal nori pasiklausyti kokios nors radijo programos. Taip, tiesa, paprastai jis neskuba išeiti. Bet iš tikrųjų jis ir neskubėjo, juk taip? Jis čia išbuvo dvidešimt penkias minutes.

Bentonas paklausė:

— Apie ką kalbėjotės?

— Apie arnotą, stulą ir kitus daikčiukus, prie kurių darbavausi.

Jis dar grožėjosi altoriaus apdangalais. Tiesiog šnekučiavomės. Mes neminėjome pono Oliverio nužudymo, tačiau manau, jam tai neišėjo iš galvos. Jį labai paveikė pono Oliverio mirtis. Žinoma, mus visus paveikė, bet jis visa tai išgyveno giliau. Bet juk taip ir turėjo būti, tiesa? Jis žinojo, kas yra blogis.

Keitė atsistojo. Ji pasakė:

— Ponia Barbridž, nenorėčiau, kad šiame bute liktumėte viena. Žinau, kad visi bus apgyvendinti name, bet vis tiek norėčiau, kad nakčiai savo bute viena neliktumėte.

— Oi, bet aš ir nebūsiu. Ponia Planket irgi nenori būti viena, ji man pasiūlė persikelti pas ją. Džagas ir Denas perneš pas ją mano lovą. Žinau, ji galėtų ateiti ir pas mane, bet jai patinka žiūrėti televizorių. Bijau, kad nė vienas iš mūsų neturės ramybės. Net ir tie žmonės, kuriems televizorius neįdomus, dabar norės pažiūrėti žinias. Viskas pasikeitė, tiesa?

— Taip, — atsakė Keitė. — Deja, taip.

— Prašėte, kad parašyčiau, ką vakar vakare veikėme. Pasiėmiau tą lapelį, bet nieko ten neparašiau. Negalėjau susikaupti ir užrašyti, kas nutiko. Ar tai svarbu?

Keitė švelniai atsakė:

— Ne dabar, ponia Barbridž. Jūs mums papasakojote tai, ką turėjome sužinoti. Man labai gaila, bet tikriausiai vėliau turėsite parašyti oficialų pareiškimą, bet dabar dėl to nesijaudinkite.

Jie jai padėkojo ir išeidami išgirdo, kaip jiems už nugarų rakinamos durys.

Bentonas pasakė:

— Vadinasi, jam prireikė valandos, kad grįžtų namo. Bet net ir tamsoje eidamas per krūmynus jis neturėjo užtrukti ilgiau nei pusvalandį, o gal ir dar mažiau.

— Geriau dar kartą patikrinti laiką, pageidautina sutemus. Tikriausiai neturėtume abejoti, kad Boidas išsiruošė pasivaikščioti, tik jau ne tokią bežvaigždę naktį ir ne su tokiu nemenku ryšuliu. Jis kažką susitiko, o kai sužinosime ką, turėsime Kalkraftą.

Ji pažvelgė į laikrodėlį.

— Šiai informacijai gauti mums prireikė dvidešimties minučių, bet mes negalėjome jos paskubinti, o visa tai svarbu. Norėčiau būti pasirengusi, kai atvyks daktarė Glenister. Turėsime laikytis nuo jos atokiau, tačiau mums reikės dalyvauti, kai jie išsigabens kūną.

Kai suskambo telefonas, jie žengė į Keitės namus. Daktarė Glenister dirbo su įkalčiais Ould Beilyje ir bus užimta dar dvi dienas. Bet ji siūlė pasinaudoti neabejotinai kompetentingo vietinio specialisto pagalba. Kai kūną išgabens, į laboratoriją bus galima pristatyti bet kokius daiktinius įrodymus.

Padėdama ragelį Keitė pratarė:

— Gal visa tai į gera. Mes patys turime darbo nusikaltimo vietoje, be to, norėčiau, kad rastume tą akmenį. Jeigu potvynis jau prasideda, gali būti, kad sugaišome per daug laiko.

Bentonas atsakė:

— Nesugaišome, madam. Mes turėjome susitikti su visais salos gyventojais ir garantuoti jiems saugumą. Be to, mums reikėjo ponios Barbridž parodymų. Jeigu Boidas būtų jai užsiminęs, kur ketina eiti, byla galėtų būti baigta. Esame tik dviese, todėl mūsų galimybės ribotos. Ir potvynis mums neturėtų trukdyti, jeigu vakar vakare vanduo ėmė slūgti prieš dešimtą. Vadinasi, iki kito potvynio turėjo praeiti gera valanda.

— Na, tikėkimės, kad tu teisus.

Minutėlę padvejojusi ji pasakė:

— Ten pasirodei puikiai, seržante. Žinojai, ką pasakyti poniai Barbridž, kaip ją paguosti.

— Mane auklėjo religingai, madam. Kartais tai naudinga.

Ji pažvelgė į tamsų, gražų jo veidą. Jis buvo nejudrus kaip kaukė. Ji pasakė:

— O dabar reikia paskambinti Džagui ir paprašyti, kad jis mus pasitiktų su mašina ir kopimo reikmenimis. Be jo su ta uola nesusidorosime. Kas nors, — manyčiau, kad Meikroftas, — turės jį pavaduoti Uosto trobelėje.

.... 6

Bentonui atrodė, kad praėjo neįtikėtinai daug laiko, kol Meikroftas baigė tvarkyti kažkokius reikalus ir nusileido į uostą „paleisti" Džagą ir jam pasakyti, kad jis yra reikalingas. Nujausdami, kad Meikroftas

panorės visa tai atlikti vienas, jie laukė prie švyturio mašinoje, o Bentonas mėgino atsispirti pagundai nuolat dirsčioti į laikrodį; šis erzinantis potraukis tik dar labiau vilkino laiką.

Tarsi instinktyviai jis pratarė:

— Manyčiau, mums saugu juo pasinaudoti.

— Saugu bent jau tol, kol jis nesužinos, ką tikimės rasti.

— Mąsčiau apie tą kopimą, madam.

— Neturime iš ko rinktis. Eidi sakė, jog jam Džagas neatrodo kaip mūsų žmogus, o iki šiol jis dar niekada nėra suklydęs.

Dabar Džagas buvo su jais. Jis ir Bentonas sudėjo kopimo reikmenis į mašiną, o Keitė sėdo už vairo. Jie dardėjo iškyšuliu nesikalbėdami. Bentonas žinojo, kad ji norėtų išsaugoti nepaliestas apylinkes aplink nusikaltimo vietą, todėl, kai jie buvo maždaug už dvidešimties jardų nuo koplyčios, ji sustabdė mašiną.

Keitė pasakė Džagui:

— Tai, ko mes ieškome, tikriausiai buvo numesta nuo viršaus arba nuo žemesniosios uolos, kur nors ties koplyčia. Seržantas Bentonas-Smitas arba aš turime nusileisti žemyn ir paieškoti. Mums prireiks jūsų pagalbos.

Džagas vis dar nieko nesakė. Keitė nusileido žemyn braudamasi per krūmus ir kyšančias uolas, kol pasiekė žemesniąją uolą. Kitiems sekant paskui, siaura plynaukšte ji keliavo žvelgdama į viršų, kol atsidūrė po koplyčia. Jie priėjo prie pat krašto ir pažvelgė žemyn. Maždaug aštuoniasdešimt pėdų iki jūros žemyn leidosi sluoksniuoto granito siena — vietomis įtrūkusi, vietomis lygi kaip nupoliruotas sidabras, šen bei ten išmarginta kyšančiais pentinais, panašiais į kabančius krepšius. Plyšiai granite buvo pasipuošę žaluma ir kuokštais suaugusiomis smulkiomis baltomis gėlytėmis. Uolos papėdėje kyšojo įlankėlė be jokio kranto, o iki pat uolos matėsi suvirtę didžiuliai rieduliai ir akmenys. Greitai turėjo prasidėti potvynis.

Keitė atsigręžė į Džagą.

— Ar įmanoma nusileisti? Ar jums atrodo, kad gali kilti keblumų?

Galiausiai Džagas pratarė:

— Tik jau ne leistis. Aš nesileisiu. Kaip ketinate vėl užlipti? Jums reikia patyrusio laipiotojo.

Keitė paklausė:

— Ar nėra jokio kito būdo nusigauti į įlankėlę?

Džagas atsakė:

— Paėjėkite toliau ir pati pažiūrėkite, inspektore. Įlankėlė visada atkirsta, nesvarbu, potvynis ar ne potvynis.

— Ir niekaip negalima apiplaukti iškyšulio?

Džago veido išraiška buvo iškalbinga. Jis gūžtelėjo pečiais.

— Ne, jeigu nenorite būti supjaustyta į gabalėlius. Povandeninės uolos — kaip skustuvai.

Bentonas pratarė:

— Mano senelis laipiojo po uolas ir mane to išmokė. Jeigu jūs norite leistis kartu su manimi, mums turėtų pavykti užlipti atgal, na, jeigu yra specialus pakilimo takas.

— Yra toks maždaug už trisdešimties jardų į pietus nuo koplyčios. Tai vienintelis kelias į viršų, bet jis ne naujokams. Kokia sudėtingiausia trasa esate kopęs?

— Tatra ties Dorseto pakrantėmis. Netoli Švento Anzelmo viršūnės.

Bentonas pagalvojo: „Tik, dėl Dievo, nepaklausk, kada tai buvo".

Dabar Džagas pirmą kartą pažvelgė jam į akis.

— Ar jūs esate Hago Bentono-Smito anūkas?

— Taip.

Kelias sekundes buvo tylu, tada Džagas pratarė:

— Gerai, tada galime pradėti. Padėkite man atsinešti reikmenis. Turime mažai laiko.

Jie paliko Keitę ant uolos krašto. Po kelių minučių jie grįžo. Džagas ryžtingu žingsniu ėjo pirmas, per petį persimetęs virves. Nešdamas kitus reikmenis paskui jį sekė Bentonas. „Jam pažįstamas kiekvienas uolos colis, — galvojo Bentonas, — jis ir anksčiau čia buvo laipiojęs".

Numesdamas virves Džagas pratarė:

— Geriau nusivilkite švarką. Batai, atrodo, bus tinkami. Pasimatuokite vieną iš šių šalmų. Tasai su raudonu ženkleliu yra mano.

Čia rieduliai buvo didesni, o juosta po uola siauresnė nei kur nors kitur. Džagas užsidėjo šalmą, paskui greitai pasirinko norimą uolą ir kitiems dviem stebint pasiėmė tris plačias juostas, visas jas surišo, tada karabineriu pritvirtino prie didelio riedulio. Stebėdamas, kaip jis užsuka sunkią metalinę sagtį, Bentonas pagalvojo, jog jau daugiau nei dešimt metų jis nebuvo prisiminęs žodžio „karabineris". O juostos

vadinamos diržais. Jis privalo prisiminti tuos pavadinimus. Džagas išvyniojo virves, ties viduriu pervėrė jas per karabinerį ir plačiai išskėtęs rankas vėl suvyniojo abu virvės galus, kuriuos permetė per uolą. Jie nukrito vienu metu išsivyniodami, vaiskiame ore sumirgėję mėlynais ir raudonais dryžiais.

Bentonui sustojo laikas, vieną išblaškytą akimirką tarsi tapo nebevaldomas, o paskui jį nukėlė į prisiminimus. Jam ir vėl keturiolika, kartu su seneliu jis stovi ant uolos krašto Dorseto pakrantėje. Jo senelis, kurį jis visada vadindavo Hagu, buvo dukart apdovanotas Antrojo pasaulinio karo lakūnas. Po tų neramių metų jis niekada taip ir nepriprato prie žemiškojo pasaulio, kuriame po geriausių savo bičiulių mirčių jis jautėsi kaltai laimingasis. Net ir paauglystėje jį mylintis ir desperatiškai trokštantis jam įsiteikti Bentonas nujautė po šiurkštoku pašaipūno šarvu slypinčią prarastį ir gėdą. Hagas buvo tarsi apsėstas laipiotojas mėgėjas, toje niekieno žemėje tarp oro ir uolų įžvelgęs šį tą daugiau nei sportą. Fransis (Hagas jo niekada nevadino Bentonu) troško perimti jo aistrą, nors jau tada suprato, kad tai, ko jį moko senelis, yra gebėjimas suvaldyti baimę.

Pirmais studijų universitete metais, kai kopdamas į uolas Nepale Hagas užsimušė, Fransio entuziazmas laipioti po uolas išblėso. Nė vienas iš jo draugų nelaipiojo. Jo gyvenimas buvo kupinas patrauklesnių interesų. Dabar, prisiminimų kupiną akimirką, jis išgirdo Hago balsą. Kopimas yra labai sunkus užsiėmimas, bet aš manau, kad esi tam pasirengęs, Fransi. Ar tikrai esi pasirengęs?

Taip, Hagai, pasirengęs.

Bet iš tikrųjų jis išgirdo Džago balsą.

— Lipti yra labai sunku, tačiau jeigu įveikėte Tatrą, turėtumėte būti pasirengęs. Gerai?

Jis suprato, jog dabar turi paskutinę galimybę trauktis. Gali būti, kad greitai jis stovės ant siaurutės ir akmenuotos jūros išgraužtos juostos laukdamas pavojingo kopimo, gal net kelionės su žmogžudžiu. Mintyse jis kartojo Keitės žodžius: „Eidi neatrodo, kad Džagas yra mūsų žmogus. Iki šiol jis dar niekada nėra suklydęs“.

Jis pažvelgė į Džagą ir pasakė:

— Aš pasirengęs.

Bentonas nusivilko švarką ir per ploną vilnonį megztuką, tarsi

šaltą kompresą ant nugaros, pajuto besiskverbiantį vėją. Užsisegęs visas sagtis, prisitvirtinęs diržus, virves, juosmens diržus, jis pasimatavo du šalmus, pasiliko sau tinkamą ir jį užsirišo. Jis pažvelgė į Keitę. Jos veidas degė nekantrumu ir nerimu, bet ji nieko nesakė. Jis svarstė, ar tik ji nenori pasakyti „tau nereikia to daryti, aš tau neliepiu", bet kartu žinojo, kad jam permesta atsakomybė būtų tarsi mėginimas nusikratyti savosios. Ji galėjo jį sulaikyti, bet negalėjo paliepti jam lipti. Jis svarstė, kodėl jis taip tuo džiaugiasi. Dabar ji išsiėmė iš lagaminėlio įkalčių maišelį ir porą pirštinių, visa tai padavė jam. Nieko nepasakęs jis įsikišo šiuos daiktus į kelnių kišenę.

Bentonas žiūrėjo, kaip Džagas patikrino, ar diržai saugiai pritvirtinti prie riedulio, paskui prisisegė ties juosmeniu diržą, pervėręs per karabinerį. Dabar viskas atrodė taip paprasta, virvė per dešinį petį ir apie nugarą. Niekas nieko nesakė. Jis prisiminė, kad ruošiantis kopti visada būdavo tylu, viskas būdavo formalu, tikslinga, tarsi reikėtų kaupti drąsą ir ryžtą, atrodydavo, svarstė jis, lyg jo senelis būtų koks įšventintas kunigas, o jis — patarnautojas, lyg jiedu atliktų kokį nors bežodį, bet gerai žinomą dvasininkų ritualą. Džagas nebuvo panašus į kunigą. Pašaipiu humoru mėgindamas sumažinti baimę, Bentonas tarė sau, kad jis pats, Bentonas, greičiau jau gali tikėtis viską baigti kaip aukojamasis.

Jis priėjo prie paties uolos kraštelio, įsispyrė kojomis ir metėsi nugara į tuščią erdvę. Tai buvo apsisprendimo akimirka, kartu atgaivinusi siaubo ir pakylėto jausmo prisiminimus. Jeigu įtvirtinimai neišlaikys, jis kris aštuoniasdešimt pėdų į savo mirtį. Bet virvė įsitempė ir jį išlaikė. Sekundę, atsidūręs beveik horizontalioje padėtyje, jis pakėlė akis į dangų. Skriejantys debesys sūkuriavo, lenktyniaudami baltais ir blyškiai melsvais kamuoliais, o po juo į uolas dunksėjo neramios jūros bangos; jam atrodė, kad jis pirmą kartą girdi tokį garsą. Bet dabar viskas buvo paprasta, beveik daugiau kaip po dešimtmečio jis vėl pajuto vaikišką pakilumą, leisdamasis uolos šlaitu, kaire ranka valdydamas virvę iš nugaros, o dešinę uždėjęs ant virvės priekyje. Jis jautė, kaip virvė slysta karabineriu, ir žinojo, kad viską geba valdyti.

Jo pėdos palietė žemę. Jis greitai atsikabino nuo virvių ir šūktelėjo, jog jau nusileido. Užsitempdamas pirštines Bentonas atidžiai nužvelgė siaurą akmenuotą jūros nugludintų uolų ruožą, mėgindamas įvertinti,

nuo ko geriausia pradėti. Potvynis sparčiai artėjo, risdamasis per tolimų uolienų lygias kupras, sūkuriuodamas ir siurbdamasis į uolų duburius, užplūsdamas, paskui vėl trumpam atsitraukdamas, žvilgindamas klastingus apvalių akmenų paviršius ir nudužusias granito atplaišas. Laikas buvo negailestingas. Sulig kiekviena banga paieškos plotelis siaurėjo. Nuleidęs akis jis stūmėsi pirmyn, atidžiai apžiūrėdamas jardą po jardo. Jis žinojo, ko ieško — sunkaus akmens, bet ganėtinai nedidelio, kad tilptų į delną, mirties įrankio, ant kurio, jeigu nusišypsotų laimė, būtų likę kraujo pėdsakų. Su kiekvienu jardu jo širdis vis labiau sunko. Net ir šioje siauroje kranto juostoje akmenys buvo sukritę tūkstantinėmis krūvomis, dauguma iš jų tinkamo dydžio ir svorio, nugludinti ir nuplauti šimtametės jūros. Jis gaišta laiką bevaisėms paieškoms, o dar turi galvoti apie grįžimą.

Bėgo minutės, jo viltys blėso. Nusileidimo pakilumas buvo pamirštas. Jis įsivaizdavo Keitę, viršuje laukiančią jo šūksnio, reiškiančio sėkmę. O dabar jis tik duos ženklą šūktelėdamas, kad ir Džagui atėjo metas leistis žemyn.

Ir tada, visai prie uolos krašto, jis pamatė kažką, ko tikrai neturėtų būti šiame neišvaikščiotame krante — balzganą, vėjo šiurenamą šiukšlę. Priėjęs arčiau jis pažvelgė ir sekundę kovojo su pagunda plačiai išskėsti rankas ir džiaugsmingai sušukti. Jis pamatė kiaušinio formos akmenį, pusiau pridengtą tikriausiai chirurgo pirštinės likučiais. Dalis plono latekso, ko gero, nuplyšo, kai akmuo nukrito į slūgstančio potvynio bangas, ir buvo nunešta vandens, bet vienas pirštinės pirštas ir nedidelis lopinėlis delno vis dar laikėsi prilipęs. Jis atsargiai pakėlė akmenį ir apžiūrėjo jo paviršių. Rausva dėmė, neatrodanti kaip natūrali akmens spalva, tikrai galėjo būti kraujas. Tai tikrai kraujas. Čia turėjo būti kraujas.

Jis įsidėjo trofėjų į įkalčių maišelį, jį užsegė ir klupinėdamas pribėgo prie nusileidimo virvės. Tada pririšo maišelį prie virvės galo, pridėjo prie burnos abu delnus ir triumfuodamas šūktelėjo.

— Radau! Galima užkelti.

Pažvelgęs aukštyn jis pastebėjo žemyn žiūrinčią Keitę. Ji mostelėjo ranka, ir virvė su pririštu paketėliu, lengvai baksnodama uolos sieną, ėmė kilti viršun.

Beveik iškart ji vėl buvo nuleista: greitai, tarsi krisdamas, žemyn

leidosi Džagas. Atrodė, kad kresnas jo kūnas šoka uolos fone. Jis atsirišo, trūktelėjo virvę. Virvė nusileido jam po kojom sukrisdama žiedais. Jis pasakė:

— Takas vos už trisdešimties jardų, už šio uolos kyšulio. Pritvirtinsiu virvę.

Virš jų kilo sluoksniuota, nuolaužota uola. Jiems po kojomis jau dabar trupėjo atplaišos.

Džagas pratarė:

— Galite kopti pirmas. Jeigu įveikėte Tatrą, dabar neturėtų būti labai sunku. Uola stati ir atvira, bet svarbiausiose vietose gerai apsaugota. Sunkiausia vieta — to plyšio viršus, „stogas". Iškart po „stogu" yra kablys. Būtinai prie jo prisisekite. Nesijaudinkite, „stogas" išsikišęs, jeigu ir nukrisite, nuo uolos lėksite laisvai, niekur neatsimušdamas.

Bentonas nesitikėjo kopti pirmas. Jis pamanė: „Džagas šitai buvo suplanavęs jau iš pradžių, kita vertus, jis suplanavęs kiekvieną šio kopimo akimirką". Jis buvo per daug išdidus, kad ginčytųsi dėl kopimo tvarkos, Džagas tikriausiai ir apie tai buvo pagalvojęs. Virvės gale Bentonas padarė kilpą ir prisisegė prie savo įtvarų, o Džagas susirado didelį riedulį uolos papėdėje ir prie jo kruopščiai pritvirtino virvės galą, paskui paėmė pačią virvę ir pratarė:

— Gerai, jeigu jūs jau pasiruošęs.

Dabar, tarsi pabrėždama neišvengiamą kilimą viršun, sugriaudėjo didžiulė banga, vos neišversdama jų iš kojų. Bentonas pradėjo kopti. Pirmosios penkiolika pėdų nebuvo sunkios, bet jis susikaupęs apmąstydavo kiekvieną rankų ir kojų judesį ieškodamas plyšių uoloje, stumdamasis aukštyn tik tada, kai įsitikindavo, jog tikrai turi kur patikimai įsitverti. Įveikęs penkiolika pėdų jis nusikabino nuo juosmens kaištuką ir įkišo jį į plyšį sukdamas tol, kol patikimai įtvirtino. Tada pritaisė ratuką, prisegė virvę ir kopė aukštyn, įgavęs daugiau pasitikėjimo. Uola tapo statesnė, bet vis dar buvo tvirta ir sausa. Jis susirado kitą plyšį, prie kurio pritvirtino kitą kaištuką su ratuku.

Jis buvo pakilęs apie trisdešimt pėdų, kai staiga sustingo iš siaubo pajutęs, jog visas pasitikėjimas kažkur išgaravo. Jis per plačiai išskėtė rankas ieškodamas kur įsitverti ir pasijuto tarsi nusikryžiavęs ant uolos: jam taip veržė pečius, jog atrodė, kad jie tuoj išnirs. Jis bijojo pajudinti koją ieškodamas atspirties, nes baiminosi prarasti pusiausvyrą.

Bentono skruostas buvo stipriai prispaustas prie granito, kuris dabar atrodė drėgnas ir šaltas kaip ledas, jis suvokė, jog uola sušlapo nuo jo prakaito. Nesigirdėjo Džago šūksnio, bet jis prisiminė savo senelio šūktelėjimą iš viršaus, kai jie kartu kopė jau ketvirtą kartą. Tai kopimui parengtas takas, vadinasi, turi būti kur įsitverti. Iš lėto, Fransi. Čia ne lenktynės. Dabar, po ištisos amžinybės, nors iš tikrųjų galėjo būti praėję ne daugiau kaip pusė minutės, įtampa pečiuose sumažėjo. Jis nedrąsiai kilstelėjo dešinę ranką ir už kelių pėdų rado iškyšulį, o paskui ir atsparą kojai. Panika dingo, jis žinojo, kad ji nebegrįš.

Po penkių minučių jo šalmas švelniai bumtelėjo į atsikišusį „stogą". Tai sunkiausia vieta — atsikišusi granito atplaiša, apėjusi žaluma. Ant kraštelio nejudėdamas tupėjo ryškiasnapis kiras, švytėdamas baltai pilkšva tobulybe, jausdamasis esąs šios uolos šeimininkas ir nekreipdamas jokio dėmesio į prakaituotą įsibrovėlį, kybantį vos už dviejų pėdų. Tada jis suplasnojo keldamas oro sūkurį, ir Bentonas greičiau pajuto negu pamatė virš galvos prasklendžiančius baltus sparnus. Jis žinojo, kad plyšio viršuje ras vąšą. Jeigu jam nepavyks užlipti ant „stogo", vis tiek išsilaikys. Jis susirado kablį, prisegė ratuką ir ilgąjį virvės galą, o paskui šūktelėjęs žemyn „įtempkite virvę!" pajuto, kaip ji įsitempė. Žiūrėdamas žemyn ir įtemptą virvę panaudodamas pusiausvyrai išlaikyti, jis užsikabino dešine ranka už „stogo" ir ėmė ieškoti patogesnės vietos įsitverti. Po trisdešimties sekundžių karštligiško grabinėjimo jis tokią vietą surado, o paskui pavyko įsitverti ir kairiąja ranka. Kyburiuodamas ore Bentonas prisitraukė rankomis, rado kur įsispirti kojomis ir vėl atgavo pusiausvyrą. Ant kyšančios uolienos jis prisegė kitą ratuką su virve. Dabar saugu.

Nebeliko jokio nerimo, tik prisiminimų džiaugsmas. Kitas likęs įveikti kelias buvo status, bet uola lygi, iki pat viršaus buvo kur įsitverti. Jis prisitraukė prie uolos krašto ir minutėlę gulėjo išvargęs, uosdamas žemės ir žolės kvapą, tarp dantų jausdamas girgždantį smėlį. Bentonas atsistojo ir pamatė jo link einančią Keitę. Žvelgdamas į palengvėjimu spinduliuojantį jos veidą, jis vos susilaikė nepasidavęs absurdiškam impulsui pulti jai į glėbį.

Ji pratarė:

— Sveikinu, Bentonai! — Paskui nusigręžė, tarsi bijodama jam parodyti, ką su ja padarė pastarąjį pusvalandį išgyventa įtampa.

Jis susirado artimiausią didelį riedulį, prisegė prie jo virvę, įsitvėrė jos ir šūktelėjo Džagui:

— Lipkite, kai būsite pasirengęs!

Jis žinojo, jog Keitė pasirūpino įkalčiu Džagui dar esant uolos papėdėje. Akmuo ir suplyšusio latekso skiautės dabar jau saugiai užplombuotos įkalčių maišelyje. Dabar Džago gyvybė jo rankose. Jis pajuto pakilų jausmą, tarsi jam būtų užviręs kraujas. Štai ką visa tai reiškia iš tikrųjų — bendras pavojus, abipusė priklausomybė, lipančiųjų bičiulystė.

Stulbinančiai greitai Džagas jau buvo šalia jų, ilgai netrukęs jis jau vyniojo virves, rinko kitus reikmenis.

— Gerai pasirodėte, seržante.

Jis žingsniavo su visais reikmenimis mašinos link, paskui kiek sudvejojo ir atsigręžė. Priėjęs prie Bentono jis ištiesė jam ranką. Bentonas ją paspaudė. Nė vienas iš jų nieko nepasakė. Jie sumetė laipiojimo reikmenis į sunkvežimiuko galą ir patys sulipo vidun. Keitė suspaudė vairą, įjungė variklį ir plačiai apsisukusi nudardėjo link namo. Pažvelgęs į jos veidą Bentonas pats nustebo: staiga jis suprato, kad Keitę būtų galima pavadinti gražia.

7

Visą likusį antradienį Keitės mintys sukosi apie ligonių kambarį bokšte; ji vos valdėsi nepaskambinusi Gajui ar Džo Steivli ir nepaklaususi, kas ten dedasi. Bet ji žinojo, kad jie patys paskambintų, jei tik turėtų kokių nors naujienų. O dabar jie turėjo dirbti savo darbą, o ji — savo.

Ponia Barbridž, kasdieninių darbų sūkuryje mėgindama užmiršti žudiką ir klastingą sunkią ligą, paklausė, ko jie norėtų vakarienei ir ar vakarienę reikėtų pristatyti į Ruonių trobelę. Keitė net negalėjo apie tai pagalvoti. Sėdėti prie to paties stalo, prie kurio sėdėjo Dalglišas, matyti priebutyje kabantį jo lietpaltį, jo nebuvimą jausti stipriau nei buvimą — tai tas pats, kas viešėti mirusiojo namuose. Jos butukas arklidžių pastate buvo nedidelis, bet visai padorus. Taip pat ji norėjo

būti netoli didžiojo namo ir žinoti, kad už gretimų durų yra Bentonas. Ir visa tai ne tik dėl patogumo... Ji pripažino sau, jog būdama šalia jo jausis ramiau. Suvokusi šitai ji suvokė ir kitą dalyką: jis tapo jos kolega ir partneris. Ji pasakė jam, ką nutarusi.

Bentonas atsakė:

— Jeigu jums tinka, madam, kodėl man nepersinešus kėdės ir dar ko nors, ko prireiks, į jūsų svetainę? Tada jūsų butu galėtume naudotis kaip kabinetu, o manajame valgytume. Aš moku pagaminti visai neblogus pusryčius. Be to, mes abu turime mažus šaldytuvus, — vis dėlto į juos telpa pienas, — todėl galėtume jais pasinaudoti, jeigu dirbtume iki vėlumos ir panorėtume kavos. Kituose arklidžių pastato kambariuose šaldytuvų nėra. Personalas turi atsinešti viską, ko jiems prireikia, iš didelio šaldytuvo, esančio personalui skirtame valgomajame. Kalbėjausi su ponia Planket, ji gali atsiųsti salotų ir šaltos mėsos, arba mes patys galime visa tai pasiimti. Ar pirma valanda tiks?

Keitė nebuvo alkana, bet ji matė, kad Bentono mintys sukasi tik apie maistą. O priešpiečiai, kuriuos jis atnešė, buvo puikūs. Jie valgė salotas ir šaltą ėrieną su keptomis bulvėmis, paskui dar vaisių salotų. Keitės nuostabai, ji viską godžiai suvalgė. Paskui jie susėdo aptarti tolesnių planų.

Keitė ptarė:

— Mes turime nusistatyti prioritetus. Galime pradėti nuo mėginimo sumažinti įtariamųjų skaičių, bent jau šį kartą. Džo Steivli negalėjo nužudyti Boido, manyčiau, negalėjo nužudyti ir jos vyras ar Džagas. Visada manėme, kad ponia Barbridž, ponia Planket ir Milė taip pat nekaltos. Vadinasi, lieka Denis Tremletas, Miranda Oliver, Emilė Holkūm, Rotvudas, Denas Padžetas ir Markas Jelandas. Logiškai mąstant, reikėtų įtraukti ir Rupertą Meikroftą, bet kol kas jį paliksime nuošaly. Žinoma, mes įsivaizduojame, kad Kūme yra tik vienas žudikas, bet galbūt mums vertėtų pamąstyti ir plačiau.

Bentonas atsakė:

— Mes ketinome neskaičiuoti ir Jelando, madam, ar bent jau jo nereikšminti, bet jis neturi alibi, be to, ne mažiau už kitus salos gyventojus turėjo priežasčių nekęsti Oliverio. Taip pat nemanau, kad turėtume eliminuoti Džagą, bent jau ne dabar. Žinoma, yra dar ir daktaras Speidelis. Jis mums minėjo tik sutartą susitikimo laiką.

Keitė pasakė:

— Pradėkime nuo Tremleto, Rotvudo, Padžeto ir Jelando. Visi keturi nemėgo Oliverio. Kalbant apie pirmuosius tris, susiduriame su sena problema — kam kuris nors turėjo laukti būtent šio savaitgalio, kad jį nužudytų? O dėl daktaro Speidelio tu teisus. Mums reikia jį dar kartą apklausti, kai jis kiek atsigaus, jeigu apskritai atsigaus, bet vienas Dievas težino, kiek tai užtruks.

Tada jie ėmė skaityti užrašytus pareiškimus. Kaip jie ir tikėjosi, niekas neprisipažino, kad po devintos valandos buvo iškyšulyje, išskyrus Steivlius, kurie pietavo didžiajame name kartu su Rupertu Meikroftu ir Adrianu Boidu. Boidas prisidėjo prie jų bibliotekoje, kaip visada ketindamas išgerti priešpietinių pomidorų sulčių. Jis atrodė pritilęs ir susimąstęs, bet šitai jų nenustebino. Po Oliverio mirties jis liūdėjo daugiau už kitus. Paskui jis valgė tik karštą patiekalą ir išėjo, pasak jų, prieš pusę devintos. Steivliai ir Meikroftas bibliotekoje gėrė kavą, paskui Steivliai išėjo per priekines duris į savo trobelę. Jie miglotai prisiminė laiką, bet manė, kad galėjo būti apie pusę dešimtos.

Keitė pratarė:

— Rytoj mes susitiksime su jais individualiai ir pažiūrėsime, ar dar ką nors išgausime. Mums reikia patikrinti laiką.

Reikėjo nuspręsti dar keletą sudėtingesnių dalykų. Ar jie tikrai turėtų visų įtariamųjų paprašyti atnešti drabužius, kuriais anie vilkėjo praėjusį vakarą, ir nusiųsti juos į laboratoriją, kai bus ištirtas Boido lavonas ir kiti įkalčiai?

Tarsi nujausdamas ryškėjančią dilemą, Bentonas pasakė:

— Madam, atrodo beprasmiška rinkti drabužius, kol neturime svarbiausio įtariamojo. Ir jeigu nepaimsime visos spintos, niekas negalės garantuoti, kad jie mums duos būtent tuos drabužius, kuriais vilkėjo. O Kalkraftas galėjo nusirengti iki juosmens. Jam nereikėjo skubėti. Jis turėjo visą naktį, kad nusipraustų po savo darbo.

Keitė pasakė:

— Koplyčios trobelėje ant čiaupų ir dušo galėtų būti pirštų atspaudų, bet dabar tegalime pasistengti, kad ta vieta būtų saugi, kad liktų nepaliesti visi galimi įkalčiai, kol atvyks techninis personalas, jeigu apskritai atvyks. Galiu pasakyti, jog ilgiuosi tų senų laikų, kai bylą tiriantis pareigūnas savo rinkinėlyje turėdavo prietaisą orui pūsti

ir instrumentą pirštų atspaudams apžiūrėti, todėl galėdavo iškart imtis darbo. Bet mes paimsime vonios rankšluosčius, galbūt ten ras DNR, taip pat kartu su kūnu reikės išsiųsti kartoninę dėžę. Nemanau, kad susidarys didelis įkalčių maišelis. Reikės atsinešti kokį nors maišą iš namo. Paprašysime pono Meikrofto, bet ne ponios Barbridž.

Kai atskrido sraigtasparnis, buvo pusė ketvirtos. Kai tik jis nusileido, jie atrakino Bentono butą ir išvežė neštuvus. Boido kūną jie apdengs paklode, kad paslėptų arnotą, nors nemanė, kad ponia Barbridž būtų ketinusi tylėti. Keitė norėjo, kad ji viską laikytų paslaptyje. Tai klaida, kurią tikriausiai buvo per vėlu ištaisyti. Vėl atėjusi į siuvimo kambarį Milė paklaus apie arnotą, o iš Milės tikėtis diskretiškumo beviltiška. Norėdami išsaugoti galimus panagėse likusius įrodymus, jie užmovė ant Boido rankų pirštines, bet daugiau nieko su kūnu nedarė. Paėjėję toliau ir stovėdami vienas šalia kito jie stebėjo, kaip kaukėtos figūros deda lavoną į maišą su užtrauktuku ir kartu su įkalčių maišeliais kelia į lėktuvą.

Jiems už nugarų didysis namas buvo neįtikėtinai tylus, jie net nejuto pro langus stebinčių žvilgsnių. Visa tai keistai kontrastavo su rytine suirute, kai visi nuolat kažką veikė kraustydamiesi į namą ir arklidžių pastatą. Pirmyn atgal dardėjo sunkvežimiukas, prikrautas krepšių ir knygų, kurias, kaip teigė Emilė Holkūm, ji būtinai turi atsigabenti iš Sakalo trobelės. Viską vežė už vairo sėdintis Tremletas, o Miranda Oliver, sėdėdama sunkvežimyje tiesi kaip strėlė, kiekvienu įsitempusio kūno coliu demonstravo nepritarimą. Jelandas nešėsi savo krepšius į namą pro galines duris su niekuo nesikalbėdamas. Keitė pagalvojo, jog viskas atrodo taip, tarsi sala lauktų kieno nors invazijos, tarsi barbarai jau būtų pastebėti ir dabar visi tikėtųsi rasti prieglobstį Kūmo name, rengdamiesi paskutiniam susirėmimui.

Tada iš namo išėjo abu Steivliai, pasirodė sunkvežimiuką vairuojantis Džagas. Virpančia širdimi Keitė stebėjo, kaip iš sraigtasparnio atsargiai iškeliami du deguonies cilindrai ir dvi didelės dėžės, kuriose tikriausiai sudėti medicinos reikmenys; visa tai perėmė Džagas su daktaru Steivliu ir sudėjo į mašiną. Maždaug dvidešimt jardų nuo sraigtasparnio buvo pastatytas staliukas, kad niekam nerizikuojant būtų galima sutvarkyti visus formalumus. Visi dėvėjo kaukes ir kiek įmanoma laikėsi saugaus atstumo. Visas šis reikalas, taip pat ir įkalčių maišelių

perdavimas, užėmė šiek tiek laiko. Po dešimties minučių sraigtasparnis pakilo. Keitė ir Bentonas stovėjo žvelgdami į jį, kol šis dingo jiems iš akių, o paskui tylėdami apsigręžė.

Diena geso. Dabar, kai Keitė nutarė atidėti apklausas trečiadieniui, jiems beveik nebeliko ką veikti. Ši diena visiems buvo sunki. Jie jau turėjo raštiškus pareiškimus, todėl tikriausiai būtų netikslinga dabar pradėti smulkesnę apklausą.

Blėstant dienos šviesai ji pratarė:

— Eisiu į ligonių kambarį. Metas išsiaiškinti, kaip jaučiasi ponas Dalglišas, be to, mums reikia sužinoti, kur laikomos medicininės pirštinės ir kas gali prie jų prieiti.

Prieš išeidama ji nusiprausė po dušu ir persirengė, paskui pirmiausia patraukė prie jūros, jausdama poreikį kelias minutes pabūti viena. Jai būtinai reikėjo sužinoti tiesą, nors kartu ji ir bijojo. Sparčiai leidosi prieblanda, keisdama pažįstamus daiktus. Jai už nugaros vienas po kito žiebėsi Kūmo namo žiburiai, bet visos trobelės ir arklidžių pastatas, išskyrus jos ir Bentono kambarius, buvo tamsus. Paskutinis dingo švyturys, bet net ir tada, kai jo kolona praskydo blyškiame spektre, bangų keteros baltavo tamsėjančių uolų fone.

Keitė atrakino šonines duris ir koridoriumi nuėjo prie lifto. Kildama aukštyn ji žvelgė į savo atvaizdą. Jos veidas atrodė gerokai vyresnis, akys — pavargusios. Šviesūs plaukai buvo tvarkingai sušukuoti atgal, veidas atrodė pažeidžiamas, atviras.

Gydytojo kabinete buvo Džo Steivli. Keitė pirmą kartą pamatė kabinetą, bet jos žvilgsnis nefiksavo jokių detalių, išskyrus plienines spinteles su kruopščiai užrašytomis etiketėmis.

Ji paklausė:

— Kaip ponas Dalglišas?

Baltu chalatu apsivilkusi Džo Steivli stovėjo prie stalo skaitinėdama kortelę. Ji atsigręžė į Keitę, o jos veidas buvo visai be gyvybės. Užvertusi kortelę ji pratarė:

— Manyčiau, diplomatiškas atsakymas būtų toks: jam taip gerai, kaip gali būti gerai šitaip sergant. Sakyčiau, pusėtinai. Jo temperatūra aukštesnė, nei norėtume. Dar tik pati ligos pradžia. Galbūt nepastovi temperatūra yra tipiškas reiškinys. Neturiu SARS sergančių pacientų slaugymo patirties.

— Ar galiu jį aplankyti? Tai svarbu.

— Nemanyčiau. Dabar su juo Gajus. Po minutėlės jis bus čia. Kodėl jums neprisėdus ir nepalaukus, kol jis ateis.

— O daktaras Speidelis?

— Jis išgyvens. Gražu, kad paklausėte. Atrodo, kad dauguma žmonių jį pamiršo.

Keitė be įžangos paklausė:

— Kas būna, kai svečiams ko nors prireikia iš gydytojo kabineto — tablečių, tvarsliavos ar dar ko nors panašaus?

Netikėtai pakeista tema, beveik įsakmus klausimas aiškiai nustebino Džo. Ji atsakė:

— Jie paprašo manęs. Nekyla jokių sunkumų.

— Bet ar gydytojo kabinetas visada atviras? Na, ar jie gali čia įeiti ir patys apsitarnauti?

— Prie vaistų jie prieiti negali. Visi receptiniai vaistai užrakinti.

— Bet gydytojo kabineto durys nebūna užrakintos?

— Bet ir tokiu atveju žmonės čia dažnai nevaikšto. Jeigu ir vaikščiotų, negalėtų pakenkti nei sau, nei kitiems. Ir laisvai parduodamus vaistus, tokius, kaip aspirinas, laikau užrakintus.

Dabar ji žvelgė į Keitę neslėpdama smalsumo.

Keitė atkakliai klausinėjo toliau:

— O tvarsčius ar medicinines pirštines?

— Nežinau, kam svečiams galėtų viso to prireikti, bet tai nerakinama. Jeigu jiems jų reikėtų, tikiuosi, paprašytų manęs ar Gajaus. Taip pasielgti būtų ir mandagu, ir išmintinga. Vargu ar jie apsitarnautų patys.

— Bet jūs žinotumėte, jeigu ko nors iš šių dalykų trūktų?

— Nebūtinai. Daug ko prireikė, kai slaugėme Martą Padžet. Kartais mums padėdavo ponia Barbridž. Ji imdavo viską, ko jai prireikdavo. Kodėl taip smalsaujate? Tikriausiai neradote kokių nors vaistų, tiesa? Jeigu radote, jie tikrai ne iš gydytojo kabineto.

— Ne, vaistų neradau.

Atsidarė durys, ir įėjo Gajus Steivlis. Džo pratarė:

— Inspektorė Miskin nori susitikti su ponu Dalglišu. Aš jai pasakiau, jog vargu ar jai pavyks tai padaryti šįvakar.

— Manyčiau, kad nepavyks. Dabar jis ramiai ilsisi, labai svarbu, kad jo niekas netrikdytų. Gal bus galima susitikti kuriuo nors metu

rytoj, jeigu temperatūra nukris ir jis vis dar bus čia. Manau, rytoj rytą jį reikėtų išgabenti į žemyną.

Keitė paklausė:

— Ar jis jums nesakė, kad norėtų likti saloje?

— Jis primygtinai to reikalavo, todėl ir paprašiau atgabenti deguonies ir kitų dalykų, kurių man gali prireikti. Dabar mes su Džo dar galime su viskuo susidoroti, bet jeigu rytą jo temperatūra tebebus aukšta, bijau, kad gali tekti jį išgabenti. Čia mes neturime galimybių slaugyti rimtai sergančio žmogaus.

Keitei sumaudė širdį. Ji pagalvojo: „Tau būtų geriau, jeigu jis mirtų ligoninėje, o ne čia". Ji pasakė:

— Jeigu jis primygtinai reikalauja būti paliktas čia, ar galite jį kur nors perkelti prieš jo valią? Ar toks jūsų sprendimas jam nebus mirtinai pavojingas?

Steivlio balse galėjai išgirsti pykčio gaidelių.

— Man labai gaila, bet aš negaliu imtis tokios atsakomybės.

— Bet jūs esate gydytojas. Ar ne jūsų pareiga imtis atsakomybės?

Buvo tylu, paskui Steivlis nusigręžė. Keitė matė, kad Džo nenuleidžia nuo savo vyro akių, bet nė vienas iš jų nieko nepasakė. Jie persakė vienas kitam kažką, apie ką Keitė niekada nesužinos. Tada ji išgirdo jį sakant:

— Gerai, jis gali likti. O dabar man reikia pas jį grįžti. Labanakt, ponia Miskin, sėkmės atliekant tyrimą.

Keitė atsigręžė į Džo.

— Gal galėtumėte jam perduoti žinutę, kai jis bus pakankamai stiprus?

— Galėčiau.

— Pasakykite jam, jog radau tai, ką, jo spėliojimais, galėjome rasti, ir viską nusiunčiau į laboratoriją.

Nerodydama smalsumo Džo atsakė:

— Gerai, viską pasakysiu.

Daugiau Keitė nebeturėjo ką veikti, neberado ką pasakyti. Dabar jos laukė antras skambutis Emai. Galės ją patikinti, jog Eidi ramiai sau ilsisi. Visai neblogai, tokie žodžiai turėtų ją šiek tiek paguosti. Bet į tamsą žengiančiai Keitei jie neteikė jokios paguodos.

.... 8

Ketvirtadienio rytą, penktą valandą, Keitė nubudo po neramios nakties. Ji gulėjo žvelgdama į tamsą ir mėgindama apsispręsti, ar verstis ant kito šono ir pamėginti dar keletą valandų numigti, ar prisipažinti pralaimėjusiai, atsikelti ir išsivirti arbatos. Diena turėjo būti varginanti ir kupina nusivylimų. Pakili nuotaika, apėmusi radus akmenį, po truputį sklaidėsi. Teismo ekspertas biologas gal ir identifikuos Boido kraują, bet kokia jiems iš to nauda, jeigu ekspertas neras ant akmens ar ant pirštinės nuoplaišų pirštų atspaudų? Laboratorijoje šiai bylai buvo rodomas išskirtinis dėmesys, bet Keitė nepuoselėjo vilčių, kad ant arnoto bus rasta kitokių nei Boido kraujo dėmių. Šitas žudikas puikiai išmano savo darbą.

Vien tik spėlionės... Iš visų keturių įtariamųjų, į kuriuos ji su Bentonu kreipė didžiausią dėmesį, būtent Rotvudas ir Padžetas galėjo lengviausiai nusigauti iki švyturio nepastebėti eidami po uola. Tremletas iš uosto šiaurėje esančios Sakalo trobelės tokio privalumo neturėjo, bet jis buvo tasai įtariamasis, kuris turėjo daugiausia galimybių perskaityti Speidelio raštelį. Jis galėjo pamatyti anksti iš trobelės išeinantį Oliverį ir jį pasekti, nes žinojo, kad švyturyje turės veikti greitai, bet vargu ar iškart būtų pastebėtas. Jis galėjo tikėtis durų skląsčio apsaugos, tikriausiai mėgino pasikliauti tuo, kas ir įvyko, — supratęs, kad į vidų nepateks, Speidelis pasidavė ir nuėjo.

Neramiai apsivertusi Keitė pamėgino planuoti svarbiausius kitos dienos darbus slegiama beveik nenugalimo įsitikinimo, kad jai nepasiseks. Ji už viską atsakinga. Ji nuvils Eidi ir Bentoną, taip pat ir save. O Londone Harknesas su Devono ir Kornvolio pajėgomis jau aptarinėja, kokį pastiprinimą siųsti į Kūmą nerizikuojant užsikrėsti, gal net svarsto su Vidaus reikalų ministerija, ar nebūtų protingiau perduoti tyrimą vietinėms pajėgoms. Jis juk minėjo, kad laiko ji turi iki penktadienio vakaro. Vadinasi, liko tik dvi dienos.

Lipdama iš lovos ji siekė chalato. Tada suskambo telefonas.

Per kelias sekundes ji nulėkė laiptais žemyn į svetainę ir išgirdo Džo Steivli balsą:

— Atleiskite, kad taip anksti jus prikėliau, inspektore, bet jūsų bosas nori su jumis susitikti. Jis sako, jog tai skubu.

.... 9

Dalglišas prisiminė padrikus antradienio ryto epizodus — kažkieno rankos padėjo jam įlipti į sunkvežimį, paskui jis dardėjo krūmynais po dangumi, kuris staiga tapo svilinančiai karštas, paskui kažkoks pavidalas baltu chalatu ir kauke padėjo jam atsigulti į lovą — ant jo užkrito maloni antklodžių vėsa. Jis prisiminė raminančius balsus, bet ne žodžius, prisiminė reiklų savo paties balsą, nuolat jiems kartojantį, jog jie privalo jį palikti saloje. Jam buvo labai svarbu šią žinią perduoti tiems paslaptingiems nepažįstamiesiems baltais drabužiais, kurie, kaip atrodė, savo rankose laikė jo gyvybę. Jie turėjo suvokti, kad jis negali išvykti iš Kūmo. Kaip jį suras Ema, jeigu jis pradings tame grėsmingame niekyje? Bet buvo dar viena priežastis, dėl kurios jis negalėjo išvykti: čia kažkuo dėtas švyturys ir nebaigtas darbas.

Trečiadienio vakarą jo protas buvo šviesus, bet kūnas silpnesnis. Jis vargiai pajėgė nuo aukštų pagalvių atkelti galvą, visą dieną jį laužė kosulys, draskantis krūtinės raumenis, trukdantis kvėpuoti. Priepuolių intervalai tapo trumpesni, patys priepuoliai sunkesni, kol trečiadienio popietę Gajus Steivlis ir Džo ėmė darbuotis iš peties — jam į šnerves buvo įstatyti vamzdeliai, jis kvėpavo grynu deguonimi. Dabar Dalglišas ramiai gulėjo jausdamas rankų ir kojų skausmą, aukštą temperatūrą, bet palaimingai išsivadavęs iš siaubingo kosulio. Jis nė nenutuokė, kuri dabar diena, kiek valandų. Dalglišas pamėgino pasukti galvą ir pasižiūrėti į šalia lovos stovintį laikrodį, bet net ir toks menkas mėginimas atėmė daug jėgų. Tikriausiai dabar naktis, pamanė jis, arba ankstyvas rytas.

Jo lova buvo dešinėje aukštų langų pusėje. Kaip ir už gretimų durų esančiame kambaryje, kur jis stovėjo žiūrėdamas į Oliverio kūną. Dabar jis prisiminė kiekvieną to epizodo smulkmeną, prisiminė ir tai, kas nutiko paskui. Jis gulėjo užspeistas tamsos, įsmeigęs akis į du blyškius sienoje įspaustus rėmus, kurie, jam žvelgiant ilgiau, pavirto aukštais langais, išmargintais žvaigždėmis. Po langais jis matė krėslą ir baltu chalatu vilkinčią moterį su parišta ant kaklo kauke; ji sėdėjo atsilošusi, tarsi snaudė. Dalglišas prisiminė, kad ji arba kas nors, kas buvo labai į ją panašus, sėdėdavo toje pačioje vietoje kiekvieną kartą, kai tik jis nubusdavo. Dabar jis žinojo, jog tai Džo Steivli. Jis gulėjo ramiai,

neįsitraukęs į įtemptą mąstymą, mėgaudamasis trumpu atokvėpiu nuo kankinančio skausmo krūtinėje.

Ir staiga, nė nepajutęs apreiškimo žavesio ar triumfo, bet būdamas absoliučiai tikras, jis suvokė mįslės įminimą. Jis jautėsi taip, tarsi virš galvos kaip pašėlę skraidytų mediniai sferiškos dėlionės gabaliukai, vienas po kito susiklijuojantys į tobulą rutulį. Tiesa į jį plūdo pokalbių nuotrupomis, o balsai buvo tokie aiškūs, lyg kas nors kalbėtų tiesiai jam į ausį. Ponia Planket savo virtuvėje: „Tikriausiai jis sėdėjo kajutėje. Jis buvo gerokai išsigandęs". Daktaro Speidelio balsas, kruopščiai renkantis angliškus žodžius: „Žinojau, kad Natanas Oliveris čia atvyksta dviem savaitėms. Jis apie tai rašė viename laikraščio straipsnyje 2003-iųjų balandį". Aukštas, jaunas Milės balsas, pasakojantis apie jos susitikimą su Oliveriu, tarsi ji viską būtų išmokusi atmintinai, jo paties balsas: „Bet tai nutiko kitame krašte, beje, mergaitė ta nebegyva". Padžetas, matęs iš Sakalo trobelės kamino rūkstančius dūmus. Viena Natano Oliverio knyga plonais viršeliais, Pufinų trobelėje padėta tarp populiarių meilės romanų.

Jie visi į šią bylą žvelgė iš kitos pusės. Nereikėjo kelti klausimo, kas atvyko į Kūmą po paskutinės Oliverio viešnagės ir tapo nužudymo katalizatorius; reikėjo paklausti, kas išvyko. Nė vienas iš jų neprisiminė tos bejėgės mirštančios moters, iš Kūmo išgabentos karste. O kraujo mėginiai, kuriuos Denas Padžetas išmetė už borto? Ar jis tai padarė netyčia, o gal viską apgalvojęs? Iš tikrųjų mėginiai nė nebuvo išmesti — krepšyje jų niekada nė nebuvo. Tai, ką Denas Padžetas išmetė į jūrą, tebuvo tik seni batai, rankinės ir bibliotekos knygos. Tie du įvykiai, — Martos Padžet mirtis ir atsitikimas su kraujo mėginiais, — tarsi vienas su kitu neturintys nieko bendra, ir buvo šios bylos esmė. Padžetas sakė tiesą ar bent jau dalį tiesos, pasakodamas apie tai, kad truputį prieš aštuntą matė rūkstantį kaminą. Jis matė kylančius dūmus, bet žvelgdamas ne pro savo langą, o nuo švyturio platformos. Ligonių kambario prieblandoje jam į akis vėl pažvelgė skausmo kupinos Boido akys, trokštančios, kad jis patikėtų, jog šeštadienio rytą vaikštinėdamas kyšuliu jis nieko nematė. Bet iš tikrųjų buvo kai kas, ką jis turėjo pamatyti. Jis paskambino į Pufinų trobelę norėdamas pasikalbėti su Padžetu, bet Padžeto ten nebuvo.

Jie mąstė teisinga linkme kalbėdami apie vieną aspektą — nužudymo motyvas turėjo būti nesenas įvykis. Prieš mirdama Marta Padžet

atskleidė savo paslaptį žmogui, kuriuo vieninteliu pasitikėjo: Denas buvo Natano Oliverio sūnus. Ji apie tai papasakojo Adrianui Boidui, kuris padėjo ją slaugyti, į kurį ji ir ponia Barbridž žvelgė kaip į kunigą, kaip į žmogų, kuriam galėjo atlikti išpažintį. Ir kas tada? Ar Boidas ją įtikino, kad Denas turi teisę žinoti tiesą? Boidą slėgė išpažinties paslapties našta. Tikriausiai jis įtikino Martą, jog būtent ji turi pasakyti savo sūnui, kad žmogus, kurio jis nekenčia, yra jo tėvas.

Žinoma, būtent todėl paskutiniais gyvenimo mėnesiais Marta Padžet taip labai norėjo atvykti į Kūmą. Ji su Denu atvyko 2003-iųjų birželį. Tų metų balandį plačiai pasklidusio interviu spaudai metu Oliveris prasitarė, kad reguliariai važinėja į Kūmą, taip jis sulaužė sutartį su trestu, pagal kurią informacija apie salą turėjo likti konfidenciali. Ar Marta vylėsi, kad jos sūnus ir tėvas galiausiai susitiks, kad tarp jų užsimegs koks nors ryšys ir bent prieš mirtį ji sugebės įtikinti Oliverį pripažinti savo sūnų? Būtent šiuo neapgalvotu interviu spaudai Oliveris išjudino beveik neišvengiamų įvykių grandinę, pasibaigusią dviem smurtinėmis mirtimis. Kodėl ji nesiėmė jokių veiksmų anksčiau, kodėl tiek metų tylėjo? Oliveris buvo žymus žmogus, jo buvimo vietą sunkiai nuslėpsi. Deno gimimo metu DNR testai nebūdavo atliekami. Jeigu Oliveris sakė savo meilužei, kad vaiko nepripažins, kad ji nė negalėtų įrodyti, jog vaikas jo, ji galėjo tuo tikėti visą gyvenimą; gal tik paskutiniais metais jai paaiškėjo du nauji faktai, kad dabar jau visiems gerai žinomi DNR tyrimai, o vėliau — kad ji miršta. Akivaizdu, kad ji saugojo ir tikriausiai keletą kartų skaitė tik vieną Oliverio knygą. Ar toje knygoje jis rašė apie suviliojimą, gal net apie išprievartavimą? Jos suviliojimą, jos išprievartavimą?

Po žmogžudystės Boidas tikriausiai įtarė Padžetą. Boidas negalėjo atskleisti to, ką išgirdo išpažinties metu, bet šeštadienio rytą radęs tuščią trobelę jis galėjo šį nelemtą faktą iškloti policijai. Tai kodėl jis nieko nesakė? Ar jam atrodė, jog privalo atlikti kunigo pareigą: įtikinti Padžetą prisipažinti ir pagydyti savo sielą? Ar jo elgesį galima pavadinti pasitikėjimu, gal net arogancija žmogaus, pripratusio nerimauti dėl to, ką jis pats vadina unikalia dvasios jėga? Ar pirmadienio vakarą jis paskambino į Pufinų trobelę norėdamas pamėginti paskutinį kartą, ir tai darydamas užsitikrino, kad bus nutildytas visiems laikams? Ar jis tai įtarė? O gal jis net žinojo apie tai? Ar jis galiausiai grįžo į koplyčią, o ne liko trobelėje, nes žinojo apie tamsoje iš paskos sekančius žingsnius?

Faktas po fakto krito į savo vietas. Ponios Planket žodžiai: „Jis tiesiog juos išrovė: mačiau jo žvilgsnį, tokio žvilgsnio nepavadinsi mylinčiu“. Aišku, jis nenukirpo plaukų. Tikriausiai jam buvo pasakyta, kad DNR nustatyti reikia plaukų šaknų. Taip pat jis galėjo pykti ant motinos, gal net jos nekęsti už tai, kad tylėdama ji pasmerkė jį varganai, kupinai pažeminimų vaikystei. Visa komanda sutiko, kad Oliverio mirtis galėjo būti impulsyvi, neplanuota iš anksto. Jeigu Speidelio raštelis buvo pakeistas, susitikimo laikas irgi galėjo būti pakeistas patogesniu, ne tik trisdešimčia minučių ankstesniu. Galbūt pro antro aukšto langą, galbūt būdamas netoli savo trobelės Padžetas galėjo pamatyti švyturio link einantį Oliverį. Šitai jam galėjo pasirodyti kaip galiausiai sulaukta proga viską iškloti apie jo tėvystę, pasakyti jam, kad jis turi įrodymų, pareikalauti, kad Oliveris jį pripažintų ir imtų remti finansiškai. Ar tokiais svarstymais buvo grįstas jo pasitikėjimas mėginant pelnytis kitokią ateitį? Kaip stipriai jame šėlo viltis, pyktis ir ryžtas, kai ėmė staiga leistis į kelią nuošaliu žemutinės uolos taku? O paskui susidūrimas, ginčas, lemtinga virvė Oliveriui ant kaklo, bejėgiška pastanga padaryti taip, kad žmogžudystė atrodytų kaip savižudybė.

Dalglišas gulėjo labai ramiai, bet dabar prie jo prišoko Džo. Ji uždėjo jam ant kaktos ranką. Jis manė, kad sesutės taip daro tik knygose ir filmuose, bet vėsių Džo rankų prisilietimas jam buvo malonus. Dabar ji pratarė:

— Jūsų atvejis netipiškas, tiesa, komisare? Nejau negalite elgtis pagal knygas? Jūsų temperatūra šokinėja kaip jo-jo.

Jis pažvelgė į ją ir pagaliau atgavo balsą.

— Man reikia pasikalbėti su Keite Miskin. Tai labai svarbu. Privalau ją pamatyti.

Kažkokiu būdu įveikdamas siplnumą, jis sugebėjo kalbėti įtaigiai. Ji atsakė:

— Jeigu reikia, vadinasi, reikia. Bet dabar penkta valanda ryto. Gal galima lukteleti bent jau kol prašvis? Tegu mergaitė pailsi.

Bet laukti nebuvo galima. Dalglišą kamavo baimė, kuri, jis pats suprato, nėra visai protinga, bet kurios jis niekaip negalėjo atsikratyti — jis vėl galėjo pradėti kosėti, staiga jam galėjo pasidaryti blogiau, tada nebus leista susitikti su Keite, gal jis nebegalės kalbėti, gal jis net pamirš tai, kas dabar buvo visiškai aišku. Vienas faktas atrodė dar

aiškesnis už kitus. Keitė ir Bentonas turi surasti buteliuką su krauju ir Martos Padžet plaukų sruogą. Byloje viskas buvo sukritę į savo vietas, bet egzistuoja tam tikra sistema, turi būti kruopščiai surinkti net ir smulkiausi įrodymai. Motyvų ir priemonių nepakanka. Padžetas turėjo priežastį nekęsti Oliverio, bet tokią priežastį turėjo ir kiti salos gyventojai. Padžetas galėjo nusigauti iki švyturio nepastebėtas, bet tą patį galėjo padaryti ir kiti. Be kraujo ir plaukų byla niekada nepasiektų teismo.

Be to, yra dar ir ponios Barbridž įsitikinimas, kad Oliverio mirtis — tai nelaimingas atsitikimas eksperimentuojant. Įrodymų prielaidai, jog jis tikrai galėjo taip pasielgti, pakanka. Daktarė Glenister galėtų patvirtinti, kad mėlynės Oliverio gerklės srityje negalėjo likti dėl paties Oliverio veiksmų; turint galvoje jos reputaciją, jos nuomonė bus traktuojama kaip labai svari. Bet pomirtiniai mėlynių tyrimai, ypač praėjus šiek tiek laiko po mirties, jau galėtų būti vertinami kontroversiškai. Gynybos teismo ekspertizės patologai turės labai skirtingų nuomonių.

Jis pratarė:

— Prašau. Man reikia ją pamatyti dabar.

.... 10

Pradėti paieškas Pufinų trobelėje dar neprašvitus — vadinasi, sukelti tam tikrą sąmyšį ir susilaukti įvairių trikdžių. Tarp tamsių kitų trobelių langų viena šviesele šviestų kaip įspėjamasis žiburys. Buvo gyvybiškai svarbu, kad Padžetas nesužinotų apie jų paiešką. Jeigu reikalingo daiktinio įrodymo trobelėje nėra, išdavikiška šviesa suteiktų jam progą kur kitur paslėpti kraują ir plaukus, gal net viską sunaikinti. Keitei ir Bentonui dar niekada nebuvo taip prailgusios ankstyvo ryto valandos.

Atėjus tinkamam laikui, jie tyliai išskubėjo iš Keitės butuko ir nulėkė iškyšuliu kaip sąmokslininkų porelė. Pufinų trobelės durys buvo užrakintos, bet jos raktai gražiai kabojo prie viso raktų ryšulio, kurį jiems davė Meikroftas. Kai Keitė tyliai uždarė paskui save duris ir jas užrakino,

ji pajuto gerai pažįstamą nesmagų jausmą. Prie šios darbo dalies ji jau iš pat pradžių negalėjo priprasti. Per daugelį metų ji tiek daug kartų dalyvavo kratose ir apieškodavo įvairiausius namus — nuo dvokiančių lūšnų iki brangiausių, tvarkingiausių apartamentų, ir visada pajusdavo iracionalios kaltės dygliukus, tarsi pati taptų įtariamąja. Nemaloniausia įsiveržti į privatų pasaulį, kaip bjauriam grobuoniui raustis po daug emocijų keliančius mirusiojo paliktus daiktus. Bet šįryt nejaukumas buvo laikinas, sumišęs su pykčio ir vilties euforija. Prisiminusi sumaitotą Boido veidą, ji mielai būtų plikomis rankomis išdraskiusi visą namelį.

Trobelėje vis dar tvyrojo slegianti nuotaika: svetainė su užtrauktomis užuolaidomis atrodė niūri, tarsi čia vis dar būtų gedima. Bet kažkas buvo pasikeitę. Vis stiprėjančioje šviesoje Keitė pamatė, kad nuo židinio atbrailos nuimtos visos puošmenos, o knygų lentyna tuščia, šalia buvo likusios tik dvi kartoninės dėžės.

Bentonas pratarė:

— Pamaniau, jog gal būtų naudinga perskaityti romaną, todėl pasiėmiau jį iš bibliotekos. Jie turi visas Oliverio knygas kietais viršeliais. Baigiau skaityti šįryt, apie antrą. Vienas iš knygoje aprašomų incidentų — šešiolikmetės Donos išprievartavimas mokyklinio žygio metu. Rašoma keistai. Vienu metu jis sugeba perteikti du emocinius požiūrius, to man niekada nėra tekę skaityti romanuose. Kompozicijos prasme tai puiku.

Keitė pasakė:

— Dėl Dievo, tik neanalizuok literatūrinės kompozicijos. Imkimės darbo. Pradėsime nuo plačios duonkepės prie ugniakuro. Jis galėjo išimti vieną ar dvi plytas.

Duonkepės geležinės durelės buvo uždarytos, viduje tamsu. Bentonas paėmė iš Keitės lagaminėlio prožektorių, ir stiprus šviesos spindulys nušvietė tuščios krosnies vidų.

Keitė tarstelėjo:

— Pažiūrėk, ar nėra klibančių plytų.

Bentonas ėmė darbuotis, lenktiniu peiliuku tikrindamas cementą tarp plytų, o Keitė tylėdama laukė. Maždaug po minutės jis pratarė:

— Manau, kai ką radau. Ši plyta išsiima, o po ja yra ertmė.

Įkišęs ranką jis ištraukė voką. Voke buvo du lapeliai popieriaus — Belos Martos Padžet, gimusios 1962-ųjų birželio 6-ąją, ir Veino Danielio

Padžeto, gimusio 1978-ųjų kovo 9-ąją, gimimo liudijimai. Deno Padžeto liudijime vieta, kurioje turėjo būti įrašytas tėvo vardas, buvo tuščia.

Bentonas pasakė:

— Įdomu, kodėl jam reikėjo visa tai slėpti.

— Šie dokumentai jam atrodė kaip nelemti įrodymai. Jam nužudžius Oliverį jo giminystės ryšys kėlė pavojų, nebeatstojo maisto talono. Ironiška, tiesa? Jeigu jo teta nebūtų primygtinai reikalavusi, kad Padžetas ir jo motina nenaudotų pirmųjų vardų, ji būtų vardu Bela. Įdomu, ar tai būtų ką nors pažadinę Oliverio sąmonėje? Ar yra dar kas?

— Nieko, madam. Patikrinsiu kitas plytas.

Ši paieška daugiau nieko nedavė. Jie įdėjo liudijimus į įkalčių maišelį ir nuėjo į virtuvę. Keitė pasistatė lagaminėlį ant stalo prie kriauklės, o Bentonas šalia pasidėjo fotoaparatą.

Keitė kalbėjo tyliai, tarsi bijodama, kad kas nors jos neišgirstų:

— Pamėginsime paieškoti šaldytuve. Jeigu Padžetas turi kraują, galbūt mano, kad geriausia jį laikyti šaltai.

Bentono balsas skambėjo natūraliau ir tvirčiau, kaip savimi pasitikinčio žmogaus.

— Ar būtinai jis turi būti šviežias, norint išskirti DNR, madam?

— Turėčiau žinoti, bet neprisimenu. Tikriausiai ne, bet jam gali atrodyti kitaip.

Jie užsimovė pirštines. Virtuvė buvo maža, paprastai apstatyta, su mediniu stalu ir dviem kėdėm. Stalai, grindys ir viryklė buvo švarūs. Prie durų stovėjo kojomis atidaroma šiukšlių dėžė. Bentonas ją pravėrė, ir jie abu pažvelgę žemyn pamatė sudaužytų porcelianinių figūrėlių šukes. Moteriai su kauptuku buvo nuskelta galva, kuri keistai šypsojosi nukritusi ant krūvos suplėšytų puslapių.

Bentonas suėmė skutelius pirštais.

— Taigi jis sudaužė paskutinį savo motinos palikimą ir suplėšė Oliverio knygą. Tai palikimas dviejų žmonių — motinos ir Natano Oliverio, kuriuos jis kaltino už tai, kad sugadino jam gyvenimą.

Jie priėjo prie šaldytuvo, kuris buvo visai toks pats, kaip ir Keitės virtuvėje. Jį atidarę pamatė minkšto sviesto indelį, pusiau nugriebto pieno pintą ir puskepalį rupios duonos. Bet tarp šaldytuvo turinio ir virtuvės, atrodančios taip, tarsi ja nesinaudota bent keletą savaičių, buvo kažkokia nedermė. Galbūt Padžetas liovėsi gaminęsis po motinos

mirties ir pietaudavo personalui skirtame valgomajame? Jie atidarė šaldymo kamerą viršuje. Ji buvo tuščia. Keitė išėmė suvyniotą puskepalį. Likusios aštuonios riekelės tebebuvo šviežios, jas praskyrusi ji patikrino, ar tarp jų nieko nėra.

Padėjusi duoną į vietą, ji nusinešė prie stalo sviesto indelį. Pamėgino spustelėjusi nuimti dangtelį. Nė vienas iš jų nieko nesakė. Po dangteliu buvo sviestinio popieriaus lapelis su užrašyta sviesto rūšimi. Pakuotė atrodė nepraplėšta. Keitė vėl uždengė indelį ir tada pamatė ploną sviestuotą vagelę. Ji pratarė:

— Bentonai, gal gali pažiūrėti, ar kuriame nors stalčiuje nėra plono peilio ar iešmelio.

Žiūrėdama į indelį ji girdėjo, kaip Bentonas skubėdamas atidaro ir uždaro stalčius; paskui jis atsidūrė prie jos laikydamas metalinį iešmelį. Jis stebėjo, kaip ji švelniai beda iešmelį į sviestą. Iešmelis įsmigo mažiau nei per pusę colio.

Neįstengdama suvaldyti jaudulio ji pratarė:

— Čia kažkas yra. Dabar mums reikia nuotraukų — ir šaldytuvo, ir indelio.

Keitė laukė, kol Bentonas pradės fotografuoti, paskui atsargiai nuėmė viršutinį sviesto sluoksnį, užtepdama jį ant dangtelio. Paieškojusi giliau ji rado folijos gabaliuką, o po juo — du nedidelius paketėlius, taip pat suvyniotus į foliją. Keitei atsargiai lupant foliją, Bentonas padarė dar vieną nuotrauką. Viename paketėlyje buvo mėgintuvėlis su krauju, Oliverio vardas ir atlikto tyrimo data, užklijuoti ant mėgintuvėlio. Kitame paketėlyje — šilkiniame popieriuje įvyniota plaukų sruogelė.

Bentonas pratarė:

— Čia dar turėtų būti ir lapelis su nuorodomis, kokių tyrimų reikia daktarui Steivliui, bet Padžetas nesivargino tai išsaugodamas. Jam pakako ir užklijuoto užrašo. Vardas ir data užrašyti ranka, todėl galėsime aiškiai identifikuoti.

Jie pažvelgė vienas į kitą. Jo veide ji pamatė triumfuojančio žmogaus šypseną, kuri buvo labai panaši į jos pačios. Bet šią akimirką reikėjo operatyviai dirbti, o ne džiūgauti. Bentonas padarė paskutinius kadrus, nufotografavo ir šiukšliadėžės turinį, Keitė įdėjo į įkalčių maišelius mėgintuvėlį, plaukus ir sviesto indelį ir viską užplombavo. Jie abu pasirašė ant prisegtos etiketės.

Paskui jau nė vienas iš jų negalėjo pasakyti, kas juos privertė pakelti galvas ir pažvelgti į boluojantį virtuvės langą. Jokio garso nebuvo, bet galėjo vos pastebimai priblėsti šviesa. Jis jau buvo dingęs, kol jie spėjo susivokti, kad nepamatė nieko daugiau, kaip tik dvi išsigandusias akis ir trumpai kirptą galvą.

Bentonas nusikeikė, ir abu kartu jie nuskubėjo prie durų. Keitė turėjo raktų ryšulį, bet jai prireikė trijų sekundžių, kol surado tinkamą. Ji plūdo save už tai, kad rakto nepaliko spynoje. Dabar, mėgindama įkišti raktą, ji suprato, kad nieko negalės padaryti. Ji pratarė:

— Jis užkišo užraktą savuoju raktu.

Bentonas atitraukė užuolaidas nuo dešiniojo lango, atšovė skląstuką ir stipriai stumtelėjo medinį rėmą. Langas buvo sandarus. Jis pamėgino dar du kartus, paskui kartu su Keite pribėgo prie kito lango. Ir šis buvo užstrigęs. Paėmęs vieną iš kėdžių jis trenkė ja į rėmą. Pažirus stiklui, langas atsidarė.

Keitė pratarė:

— Tu jį sučiupk. Tu greitesnis. Aš pasirūpinsiu įkalčiais ir fotoaparatu.

Bentonas nelaukė, kad ją išgirstų. Jis akimirksniu išlipo per langą ir nubėgo. Pačiupusi fotoaparatą ir lagaminėlį Keitė pribėgo prie lango ir taip pat iššoko.

Padžetas mynė jūros link, o paskui jį bėgo Bentonas, bet tų trisdešimties keturiasdešimties sugaištų sekundžių pakako. Jeigu iš už namo kampo nebūtų staiga pasirodęs Džagas, Padžetas būtų dingęs iš akių. Jiedu susidūrė ir abu pargriuvo. Bet apstulbusiam Džagui nespėjus atsistoti, Padžetas jau vėl buvo ant kojų. Jie bėgo švyturio pusėn, ir dabar Bentonas atsiliko vos trisdešimčia jardų. Užlipusi ant kauburio Keitė su siaubu pamatė, kad jie pavėlavo. Kai kas buvo dar blogiau. Iš už švyturio pasirodė vaikštinėjanti Milė. Sekundėlę atrodė, kad sustojo laikas. Keitė matė dvi lekiančias figūras, kaip įbestą sustojusią Milę iš nuostabos plačiai išplėstomis akimis, o paskui žiūrėjo, kaip Padžetas ją pačiupo ir įstūmė pro švyturio duris. Po kelių sekundžių ir jie prilėkė prie durų, bet teišgirdo Milės riksmą ir trinktelėjusį skląstį, įkritusį į savo vietą.

Jie stovėjo sunkiai alsuodami. Kai jau įstengė kalbėti, Keitė pratarė:

— Nunešk įkalčius į seifą, tada atvesk čia Džagą. Jam reikės pagalbos. Norėčiau, kad jis atsineštų aukščiausias, kokias tik turi, kopėčias ir dar vienas žemesnes, kad būtų galima pasiekti apatinius langus.

Bentonas atsakė:

— Jeigu jis ją nusitemps į galeriją, nepasieksim jokiomis kopėčiomis.

— Suprantu, bet jeigu jis ją nusitemps į viršų, o aš manau, kad jis taip ir padarys, bus tikras, kad kopėčiomis jo nepasieksi. Jis džiūgaus matydamas, kaip mes neriamės iš kailio ir jo akyse tampame kvailiais. Mums reikia jį kuo nors užimti.

Bentonas iškart nuskubėjo. Pasigirdo balsai. Tikriausiai šias gaudynes matė iš namo. Atskubėjo Rotvudas ir Emilė Holkūm, o jiems iš paskos — ponia Barbridž ir ponia Planket.

Emilė Holkūm paklausė:

— Kas atsitiko? Kur Padžetas?

— Švyturyje. Jis turi Milę.

Ponia Barbridž paklausė:

— Ar norite pasakyti, kad jis nužudė Adrianą?

Keitė neatsakė. Ji pratarė:

— Labai prašau, kad jūs visi laikytumėtės rimties ir darytumėte, ką pasakysiu.

Staiga pasigirdo riksmas, labai primenantis kiro klyksmą, bet riksmas buvo toks trumpas, kad iš pradžių tik Keitė pakėlė akis į viršų. Tada ir kiti pažvelgė aukštyn, ir ponia Barbridž sudejavusi susmuko, užsidengusi rankomis akis.

Rotvudas aiktelėjo:

— O, Dieve!

Padžetas pakėlė Milę virš galerijos turėklų taip, kad ji stovėjo ant išsikišusio kraštelio, kuris buvo ne platesnis kaip šeši coliai, įsitvėrusi turėklo rėkdama. Padžetas ją laikė už rankos. Jis kažką šaukė, bet jo žodžius nunešė vėjas. Iš lėto jis ėmė stumti Milę krašteliu į jūrą žvelgiančios švyturio pusės link. Apačioje susirinkusi mažoji grupelė juos stebėjo, vos beišdrįsdama pakelti akis.

Dabar prie jų prisidėjo ir Bentonas. Sunkiai alsuodamas jis pratarė:

— Įkalčiai seife. Džagas jau eina iš uosto atnešti kopėčių. Jam

reikės pagalbos nešant ilgąsias. Tam, kad jas paimtume, reikia dviejų žmonių.

Jie jau matė per namo kiemą bėgantį Džagą. Keitė pratarė:

— Eik ir padėk jam.

Jos akys buvo įsmeigtos į dvi figūras. Atrodė, kad gležnas Milės kūnelis užkritęs ant Padžeto rankų. Keitė meldėsi: „Dieve, neleisk jai nualpti".

Dabar ji išgirdo žingsnius ir medžio trintį. Apėjusi švyturį ji pamatė, kad jau atėjo Džagas, Bentonas ir Rotvudas, atsinešę ilgesnes kopėčias. Atėjo ir Tremletas, dabar jis stovėjo jiems už nugarų laikydamas trumpesnes kopėčias, ne ilgesnes nei dvylika pėdų.

Keitė kreipėsi į Bentoną:

— Jeigu tik įmanoma, turime pasistengti, kad jis liktų ramus. Nemanau, kad jis ją numestų nematydamas savos auditorijos. Norėčiau, kad Rotvudas ir Džagas atremtų į sieną ilgesnes kopėčias. Jeigu jis ims slinktis, eikite paskui jį stumdami ir kopėčias. Visų kitų prašau pasitraukti iš kelio.

Ji atsigręžė į Džagą.

— Turiu įeiti vidun. Negalime pabandyti sunkvežimiu išlaužti duris, jis per platus. Ar rastume dar ką nors, kuo galėtume pasinaudoti kaip taranu?

— Ne, ponia, būtų sunku ką nors rasti. Jau galvojau apie tai, kuo galėtume pasinaudoti. Nieko gera nėra.

Ji atsigręžė į Bentoną.

— Vadinasi, man reikės įsigauti vidun per vieną iš žemesniųjų langų. Turėtų pavykti.

Rotvudas ir Džagas tempė ilgesniąsias kopėčias aplink švyturį, o ji stebėjo, kaip jie sunkiai mėgina jas atremti. Vienu metu kopėčios nuslydo nuo švyturio sienos ir trinktelėjusios nukrito ant žemės. Ji pamanė, jog išgirdo pašaipų Padžeto juoką, ir vylėsi, kad neklysta. Jai reikėjo atitraukti dėmesį.

Ji nubėgo prie Bentono.

— Tu greičiausias. Nubėk į ligonių kambarį ir surask Džo Steivli. Norėčiau kuo didesnės vazelino pakuotės. Bus gerai bet kokie riebalai, bet geriausia vazelinas. Man jo reikės daug. Ir atnešk plaktuką.

Nieko neatsakęs jis nubėgo. Keitė greitai grįžo prie grupelės, dabar tyliai laukiančios prie švyturio durų.

Meikroftas paklausė:

— Gal man iškviesti gelbėtojų sraigtasparnį?

Būtent tokio sprendimo Keitė labai bijojo. Toks pasirinkimas būtų saugus. Niekas jos nekaltintų, jeigu nesugebėjusi įsigauti į švyturį ji išsikviestų gelbėtojų sraigtasparnį ir specialistus. Bet ar ne tokios auditorijos Padžetas ir laukė ketindamas kartu su Mile nerti į bedugnę? Ji labai norėjo sužinoti, ką tokiu atveju darytų Eidi. Keitė žinojo, kad maža grupelė, bejėgiškai stovinti šalia, žiūri į ją. Ji atsakė:

— Dar ne dabar. Manau, jis pultų į paniką ir žengtų paskutinį žingsnį. Jeigu Padžetas apskritai nuspręs ją numesti, jis tai padarys arba tada, kai turės žiūrovų, arba tada, kai išsigąs.

Ji pakėlė balsą.

— Moteris prašyčiau grįžti į namą. Nenorėčiau, kad Padžetas turėtų per didelę auditoriją. Ir pasakykite daktarui Steivliui, jog mums jo reikia, jeigu tik jis gali palikti poną Dalglišą.

Mažoji grupelė išsiskirstė. Ponia Planket apsikabino ponią Barbridž, Emilė Holkūm ėjo labai tiesi, kiek atsilikusi nuo kitų.

Ant kalvos pasirodė Bentonas, nešinas plaktuku ir dideliu vazelino indeliu. Keitė apžiūrėjo langus. Švyturio viršuje esantys langai atrodė kiek didesni už plyšelius, o arčiausiai žemės esantys buvo didžiausi. Bentonas pastatė kopėčias prie arčiausiai durų esančio, maždaug dvylika pėdų nuo žemės iškirsto lango ir užlipo. Pakėlusi akis Keitė įvertino, jog langas galėtų būti kokių trijų pėdų aukščio ir maždaug aštuonių colių pločio su geležiniu virbu per vidurį ir dviem lygiagrečiais horizontaliais virbais apačioje.

Bentonas išdaužė stiklą ir ėmė kalti plaktuku per virbus. Jis nulipo nuo kopėčių ir pratarė:

— Jie labai giliai įleisti į akmenis, madam. Nėra jokių galimybių. Turėtų būti labai sunku pralįsti pro vieną lango dalį.

Keitė jau nusirenginėjo, galiausiai liko tik su apatinėmis kelnaitėmis, liemenėle, kojinėmis ir batais. Ji atsuko vazelino indelio dangtelį ir kabindama švytintį kremą ėmė storai juo teptis visą kūną. Bentonas atėjo į pagalbą. Ji nė nejautė vikrių jo rankų, tik storu sluoksniu ant pečių, nugaros ir šlaunų gulančius šaltus riebalų gumulus. Dabar ji suvokė, jog čia yra ir Gajus Steivlis. Jis nieko nesakė, tik stovėjo viską tyliai stebėdamas.

Nekreipdamas į jį dėmesio, Bentonas pratarė Keitei:

— Gaila, kad vietoj Milės jis nepasičiupo jūsų, madam. Tą vaiką mes be jokio vargo prakištume pro plyšį.

Keitė atsakė:

— Jeigu reikės mane stumti, dėl Dievo, stumkite. Man reikia įsigauti vidun.

Pirmiausia reikėjo įkišti kojas, ji negalėjo rizikuoti nukristi ant galvos. Keitė nė nenutuokė, kaip toli švyturio patalpos grindys, bet ji galės pasilaikyti už apatinių strypų. Jai buvo sunkiau įlįsti per šonus nei tikėjosi. Bentonas stovėjo prie jos ant kopėčių, tvirtomis rankomis laikydamas ją per liemenį, bet jos kūnas buvo toks slidus, jog jam buvo sunku ją išlaikyti. Ji įsikibo jo pečių ir ėmė stumtis pati. Klubai ir minkštos krūtys pralindo, bet ties pečiais ji įstrigo. Ji suprato, jog kyburiuojančio kūno svoris šiuo atveju nepadės.

Keitė tarė Bentonui:

— Stumk, dėl Dievo.

Ji pajuto jo rankas pirmiausia ant galvos, paskui ant pečių. Skausmas buvo baisus, Keitė suprato, kad išniro vienas petys — tą skausmingą akimirką ji net riktelėjo. Bet ji įstengė prakošti:

— Stumk, tai mano įsakymas. Stipriau. Stipriau.

Staiga pasijuto esanti viduj. Instinktyviai įsikibo viena sveika ranka apatinio strypo ir nusileido ant grindų. Ji bijojo, kad neištvers ir susmuks pagulėti ant grindų. Kaire ranka Keitė nieko nebegalėjo daryti, o plyšusių raumenų ir nubrauktos odos skausmas buvo vos pakeliamas. Bet ji pakilo ant kojų ir vos nenukrito nuo paskutinio laiptatakio, vedančio į apatinį kambarį, prie užsklęstų durų. Kai tik ji atsklendė didžiulį sunkų skląstį, įėjo Bentonas, o paskui jį — Steivlis.

Steivlis paklausė:

— Gal galiu kuo padėti?

Atsakė Bentonas:

— Dar ne dabar, daktare. Tik būkite pasirengęs, jeigu galite.

Steivlis atsigręžė į Keitę:

— Ar jums viskas gerai? Ar galite lipti laiptais?

— Turiu lipti. Ne, neikite. Palikite tai mums.

Bentonas turėjo jos kelnes ir švarką, jis nekantravo kuo greičiau lipti. Keitė pamėgino įkišti į švarko rankoves rankas, bet be Bentono pagalbos jai nieko neišėjo. Ji pratarė:

— Gerai, palik tas kelnes. Man ir taip gerai.

Bet paskui ji išgirdo tylų jo balsą:

— Geriau užsimaukite, madam. Gal jums reikės jį suimti.

Jis jai ir vėl padėjo apsirengti ir beveik užnešė pirmu laiptatakiu. Atrodė, kad į švyturio viršų jie lipa be galo, nė nepastebėdami šiek tiek pažįstamų kambarių. Laiptai, dar daugiau laiptų... Galiausiai jie pasiekė paskutinį kambarį.

Bentonas pasakė:

— Ačiū Dievui, durys yra salos pusėje. Jeigu jis tebėra ten, kur ir buvo, gali mūsų ir neišgirsti.

Galiausiai jie atsidūrė galerijoje. Ją beveik apakino dienos šviesa: akimirką ji ilsėjosi atsirėmusi į žibinto stiklą, apsvaigusi nuo šviesos ir spalvų — jūros mėlio, įvairiaspalvės salos, kiek šviesesnio dangaus su aukštai plaukiančiais debesimis, panašiais į baltų dūmų botagėlius. Atrodė, kad jos akys viso to neištvers. Ji atgavo kvapą. Visiškai nieko nesigirdėjo. Jiems tereikėjo paėjėti kelias pėdas, kad sužinotų, ar Milė tebėra gyva. Žinoma, jeigu jis ją būtų numetęs, net ir tokiame aukštyje jie išgirstų iš apačios viską stebinčių, prie aukštų kopėčių stovinčių vyrų siaubo šūksnius.

Ji pratarė Bentonui:

— Eisiu pirma, — o paskui tyliai nuėjo galerija. Dabar Padžetas juos išgirdo. Viena ranka jis laikė Milę, o kita laikėsi įsitvėręs turėklo, lyg ir jam pačiam grėstų pavojus. Jis įbedė į Keitę svilinantį žvilgsnį, kuriame ji pamatė baimę ir neapykantą, bet kartu ir didžiulį ryžtą. Šią ekstremalią akimirką Keitė pamiršo visą skausmą. Nuo to, kaip ji elgsis, ką ji sakys, priklausys Milės gyvybė. Net ir atitinkamas apsisprendimas vienaip ar kitaip į jį kreiptis gali būti klaidingas. Buvo svarbu kalbėti tyliai ir ramiai, bet tokiame aukštyje ūžauja gūsingas vėjas. Reikėjo, kad jis ją išgirstų.

Ji žengė pėdą jo pusėn ir pratarė:

— Pone Padžetai, mums reikia pasikalbėti. Jūs nenorite nužudyti Milės, jums ir nereikia to daryti. Šitai jums nepadės. O dėl to gailėsitės visą likusį gyvenimą. Prašau paklausyti.

Milė dejavo, tylias drebančias aimanas kartkartėmis pertraukdavo aštrūs klyktelėjimai, tarsi kniauktų skausmą kenčiantis kačiukas.

Tada Keitę užplūdo įvairių žodžių srautas — purslojanti nešvankybių, seksualinių gašlybių, neapykantos kupinų žodžių srovė.

Prie ausies ji išgirdo tylų Bentono balsą.

— Geriau leiskite pamėginti man, madam.

Ji linktelėjo, ir jis praėjo pro ją labiau nei ji savimi pasitikėdamas, tada pasuko prie turėklų. Slinko sekundės. Dabar jis buvo taip arti, kad ištiesęs ranką būtų galėjęs sučiupti Milės alkūnę. Jis sustojo ir ėmė kalbėti, tamsų veidą prikišęs visai prie Padžeto. Keitė negirdėjo, ką jis sako, bet Padžetas jo nepertraukė, ir jai keistai pasirodė, kad ji stebi nerūpestingą dviejų gerai vienas kitą suprantančių pažįstamų pokalbį. Laikas išsitęsė, pagaliau pokalbis baigėsi, Bentonas kiek atsitraukė ir abiem rankom perkėlė Milę per turėklą. Keitė pabėgėjo į priekį ir kiek pasilenkusi sugriebė mergaitę sveikąja ranka. Pažvelgusi per raudančios Milės galvą ji pamatė Padžeto veidą. Jame tebebuvo neapykanta, bet atsispindėjo ir kažkas sudėtingiau — gal rezignacija, nors galėjai įžiūrėti ir švytintį triumfą. Ji atsigręžė į Bentoną, kuris perėmė iš jos Milę, paskui išsitiesė ir žvelgdama Padžetui į akis pasakė, jog jis suimamas.

.... 11

Jie jį nuvedė į Bentono butą, jį saugojo pats Bentonas. Padžetas sėdėjo ant taburetės tarp kojų nuleidęs surakintas rankas ir žiūrėjo priešais save. Tik Keitei atėjus į kambarį, jis parodydavo kokias nors emocijas — panieką ir pasibjaurėjimą. Ji nuėjo į savo svetainę ir paskambino į Londoną, o paskui į Devono ir Kornvolio policiją, kad sutvarkytų jo pervežimo reikalus. SARS ar ne SARS, ilgiau jo laikyti saloje negalima. Laukdama, kol dabar jau jai paskambins, ji įsivaizdavo prasidėjusias konsultacijas, aptariamą riziką, įstatymo numatytas procedūras. Ji buvo dėkinga už tai, kad galutinis sprendimas ne jos rankose. Išgabendami Padžetą jie tikrai menkai rizikuoja. Dalglišas jo neapklausė, nei jai, nei Bentonui ligos simptomai dar nepasireiškė. Skambučio ji sulaukė palyginti greitai. Buvo nutarta Padžetą išgabenti. Sraigtasparnis atskris maždaug po keturiasdešimt penkių minučių.

Dabar ji pasuko į ligonių kambarį, kur jos laukė Džo ir daktaras Steivlis. Džo ją prilaikė, o Steivlis truktelėjo ranką: trakštelėjęs sąnarys grįžo į savo vietą. Jie ją įspėjo, kad skaudės, bet ji nutarė kaip nors viską iškęsti neriktelėjusi. Skausmas buvo labai stiprus, bet truko akimirką. Beveik taip pat skaudėjo ir tvarstant atviras žaizdas ant abiejų rankų ir šlaunų, tik dabar viskas tęsėsi ilgiau. Jai skaudėjo kvėpuojant, ir daktaras Steivlis diagnozavo šonkaulio lūžį. Tikriausiai ši vieta turėjo sugyti pati savaime. Ji buvo dėkinga už jų sugebėjimus, bet jai būtų buvę lengviau pakelti jų rūpestį, jeigu jie nebūtų tokie geri ir švelnūs. Ji vos tvardėsi neverkusi.

Boido kūnas buvo išgabentas beveik visiškoje tyloje, dalyvaujant tik jai ir Bentonui, namo languose nesimatė jokių stebinčių veidų. Šiandien, kai į orą buvo pakeltas Padžetas, viskas buvo kitaip. Steivlis ir Meikroftas stovėjo prie durų; Keitė žinojo, kad iš už jų nugarų stebi daugelis akių. Ji su Bentonu jau sulaukė sveikinimų. Nuolatiniai salos gyventojai ir svečiai buvo įraudę nuo palengvėjimo euforijos. Įtarimų našta dingo, jų ramybė atkurta. Tik daktaras Jelandas atrodė palyginti abejingas. Jų visų sveikinimai buvo nuoširdūs, bet tarsi prislopinti. Atrodė, kad visi, net ir Milė, suprato, kad švenčia sėkmę, bet netriumfavo. Keitė vos girdėjo kažką jai sakančius balsus, trumpai spustelėdavo jai atkištas rankas, bet verste vertė save tvardytis, neprapliupti skausmo ir nuovargio ašaromis. Ji paėmė Džo pasiūlytų nuskausminamųjų, bet jų neišgėrė, nes bijojo, kad sulėtės mąstymas. Ji turėjo pateikti ataskaitą Eidi. Kol tai nepadaryta, ji negali atsipalaiduoti.

Pakilus sraigtasparniui, kartu su Bentonu grįždama į laikiną kabinetą, ji paklausė:

— Kai tu jį saugojai, koks jis buvo?

— Visai ramus. Greičiau jau — savimi patenkintas. Žinoma, jis jautė palengvėjimą. Paprastai žmonės jaučia tokį palengvėjimą, kai jiems nebereikia laukti blogiausio, nes blogiausia jau nutiko. Turbūt jis laukia savosios „šlovės" akimirkos, bet kartu jos ir bijo. Jis vis dar negali iki galo suvokti visko, ką padarė. Atrodo, kad kalėjimas yra per maža kaina, kurią jis turi sumokėti už savo triumfą. Galiausiai būtent ten jis ir buvo beveik visą savo gyvenimą. Tik tasai kalėjimas buvo atviras. Jį įžeidinėjo ir žemino nuo pat gimimo dienos. Siaubingoji jo teta,

impotentas jos vyras — jie net privertė jį pasikeisti vardą. Ir jo motiną. Žinoma, „Bela“ tetulei niekada nebūtų patikęs.

Keitė atsakė:

— Jai tikriausiai atrodė, kad ji daro jiems gera. Įprastas pasiteisinimas. Žmonės nori gera, darydami blogiausia. Ar Padžetas tau papasakojo, kas atsitiko, kai jis susitiko su Oliveriu?

— Oliveris pakilo į viršų prie žibinto, ir Padžetas nusekė paskui. Jis išpylė visą savo istoriją, bet sulaukė tik paniekos. Oliveris pasakė: „Jeigu tu būtum vaikas, gal ir prisiimčiau kiek nors atsakomybės už tavo finansinę padėtį. Nieko daugiau nė nebūčiau davęs. Bet dabar tu esi vyras. Aš tau nieko neskolingas, ir tu nieko negausi. Jeigu manai, kad kvailumo akimirka, praleista su gašlia mokinuke, mane gali supančioti su tavimi visam gyvenimui, tai pamąstyk apie tai dar kartą. Pagaliau vargu ar tu esi tas sūnus, kurį turėdamas koks nors vyras didžiuotųsi. Aš neturiu reikalų su niekingais šantažuotojais“. Kaip tik tada Padžetas jį puolė ir apsivijo ranka Oliveriui aplink kaklą.

Buvo tylu. Keitė paklausė:

— Ką jam pasakei?

Akimirką ji vėl pasijuto esanti aukštai, galerijoje, mėginanti priversti savo sužeistą kūną laikytis ant kojų, nuo ryškių žemės, jūros ir dangaus spalvų spangstančiomis akimis. Ji pridūrė:

— Viršuje, galerijoje.

— Apeliavau į stipriausiai jo juntamą emociją — neapykantą tėvui. Ir dar į kai ką, kas jam buvo svarbu — į poreikį kuo nors būti, būti reikšmingam. Aš pasakiau: „Jeigu užmuši Milę, iš niekieno nesusilauksi užuojautos. Ji tau nieko nepadarė. Ji nekalta. Tu užmušei savo tėvą ir turėjai nužudyti Adrianą Boidą, bet šitai suprantama. Bet ne Milę. Jeigu nori atsiimti savo, dabar tavasis šansas. Visą tavo gyvenimą jis ignoravo ir niekino tave ir tavo motiną, o tu negalėjai jo nė paliesti. Bet dabar gali. Tu gali parodyti pasauliui, koks jis buvo, ką jis padarė. Tu būsi toks garsus, koks buvo jis, tave tiek pat ilgai prisimins. Minėdami jo vardą, jie galvos apie tave. Nejau ketini viso to atsisakyti, prarasti puikią progą atsikeršyti vien dėl malonumo nustumiant šį vaiką į mirtį?”

Keitė atsakė:

— Gudru. Ir ciniška.

— Taip, madam, bet šitai padėjo.

Kaip menkai ji pažinojo Bentoną, jo gebėjimą būti ir nuožmiam, ir jautriam. Keitė prisiminė epizodą lauke prie švyturio, kai jo rankos trynė riebalais pusnuogį jos kūną. Tai buvo ganėtinai intymu. Bet jis mąstė panašiai kaip ji. Jie panašūs ne tik mąstymo prasme. Ar jis gyveno vienas? Kokie jo santykiai su tėvais? Ar jis turi brolių ar seserų? Kokie buvo jo motyvai pradėjus dirbti policijoje? Kiek pamena, jis turėjo merginą, bet atrodė, kad dabar yra atsiribojęs nuo bet kokių santykių. Net ir šiuo metu, kai jie tapo kolegos, jis jai buvo mįslė.

Ji paklausė:

— O kaip Boidas? Kaip jis mėgino pateisinti šią žmogžudystę, jeigu apskritai mėgino?

— Jis teigia, jog veikė impulsyviai, kad dar prieš nusekdamas Boidą į koplyčią jis nusivilko švarką ir pasiėmė akmenį. Žinojo, kad neišsiplaus. Jis atėjo jau pasirengęs, su pirštinėmis. Jas rado tarp kitų slaugymo reikmenų, paliktų jo paties trobelėje. Jis sako, kad Boidas klūpojo, bet atsistojo ir jį pasitiko. Jis nesistengė bėgti ar kaip nors apsisaugoti. Padžetas mano, kad jis norėjo mirti.

Buvo tylu. Paskui Keitė paklausė:

— Ką pats apie tai manai?

Šis klausimas ganėtinai paprastas, bet Keitė jį užduodavo retai, nedrįsdama brautis į asmeninį žmogaus pasaulį.

— Mąstau apie Auden eilutę: „Patyrę blogį, blogiu atsakys".

— Tai išsisukinėjimas. Daugybė vaikų yra patyrę netinkamą elgesį, pažeminti, nelaukti. Bet ne visi išauga žudikais.

Ji stengėsi pajusti gailestį, bet savyje tegalėjo rasti truputėlį supratimo, sumišusio su panieka. Ji pamėgino įsivaizduoti jo gyvenimą — nevykėlė motina, fantazuojanti apie meilę, kuri niekada nebuvo niekas daugiau, kaip tik bedžiaugsmis suvedžiojimas, gal net išprievartavimas; suplanuotas arba impulsyvus vienintelis prievartos aktas, palikęs ją nėščią, be skatiko ir be namų, įstūmęs į niekingo sadisto valdžios gniaužtus. Ji galėjo įsivaizduoti nykų priemiesčio namą, tamsų koridorių, svetainę, atsiduodančią baldų vašku, visada laikomą tvarkingą, skirtą svečiams, kurie niekada čia neapsilankys, nedideliame galiniame kambaryje verdantį šeimos gyvenimą, pridvisusį virtuvės ir nesėkmės kvapų. Paskui mokykla, dėkingumo našta, nes koks nors filantropas, išmestas iš valdžios sluoksnių, jam mokėjo kasmetinę pašalpą, jį paversdamas „labda-

riniu vaiku". Jam būtų geriau sekęsi vietinėje vidurinėje mokykloje, bet to niekada negalėjo įvykti. O paskui visa serija nevykusių darbų. Nelauktas nuo pat gimimo, jis buvo nelaukiamas visą gyvenimą — išskyrus jo gyvenimą saloje. Bet ir čia jis jautė negerbiamo ir nekvalifikuoto darbininko nuoskaudą. Bet kaip jis galėjo įsitvirtinti geriau? Nelaimingumas yra tarsi liga, tu nešiojiesi tą kvapą kaip baisios ligos tvaiką.

Ir vis dėlto jis — aštuntojo dešimtmečio vaikas, dešimtmečio po laisvo septintojo dešimtmečio. Dabar jo gyvenimas atrodė daugiau panašus į tolimos praeities košmarą. Net sunku patikėti, kad vis dar yra tokių žmonių, kaip nemylinti jo teta, kad tie žmonės gali turėti tokią valdžią. Bet, žinoma, tokių yra, jie taip ir elgiasi. Bet taip neturi būti. Kitokia motina — protinga, pasitikinti, fiziškai ir dvasiškai stipri — neabejotinai būtų galėjusi sutvarkyti savo ir sūnaus gyvenimus. Tūkstančiai sutvarko. Ar jos pačios motina būtų jai tiek davusi, jeigu būtų gyvenusi? Bauginančiai aiškiai ji prisiminė močiutės žodžius, kuriuos išgirdo pravėrusi apleistoje miesto dalyje esančio miesto tarybai priklausančio buto duris. Ji kalbėjosi su kaimyne: „Labai blogai, kad jos benkartė numesta man; bent jau galėjo likti gyva ir pati pasirūpinti vaiku".

Jos močiutė nebūtų galėjusi ištarti šių žodžių jai tiesiai į akis. Nuo vaikystės ji žinojo, jog į ją žiūrima kaip į naštą, ir tik pačioje pabaigoje ji suvokė, jog čia būta ir savotiškos meilės. Be to, ji paspruko nuo Elison Feirveter statinių, nuo nemalonių kvapų ir bejėgystės, nuo baimės, kai liftai vėl pasirodydavo esą nusiaubti ir tekdavo ilgai lipti aukštyn, kiekviename aukšte matant slypinčią prievartą. Ji pati susikūrė gyvenimą. Nuo skurdo ir nesėkmių ji pabėgo sunkiai dirbdama, būdama ambicinga ir, žinoma, kartais atšiauri. Bet ji nepabėgo nuo savo praeities. Jos močiutė, savaime aišku, bent kartelį kada nors turėjo būti paminėjusi jos motinos vardą, bet ji negalėjo jo prisiminti. Niekas nežinojo, kas buvo jos tėvas, niekas niekada ir nesužinos. Atrodo, kad gimei be bambagyslės ir plūduriuoji šiame pasaulyje kaip besvoris, kaip niekas. Net ir laiptelis aukštyn, paaukštinimas tarnyboje buvo pažymėtas kaltės jausmu. Ar pasirinkdama būtent šį darbą ji nesulaužė ištikimybės — gal net išdavė — tų žmonių, su kuriais ji neatšaukiamai susijusi vargšų neturtėlių saitais?

Bentonas pratarė labai tyliai, taip tyliai, kad ji turėjo įsitempusi klausyti:

— Abejoju, ar apskritai kada nors būna tikrai laiminga vaikystė. Gal tai ir į gera. Kai būdamas toks jaunas tampi palaimingai laimingas, paskui visada stengiesi susigrąžinti nepasiekiama. Kaip ir tie žmonės, kurie laimingiausi jautėsi besimokydami mokyklose ar uìversitetuose. Jie visada grįžta atgal. Niekada nepraleidžia jokio susitikimo. Man šitai visada atrodė per daug patetiška.

Jis nutilo, o paskui pasakė:

— Dauguma mūsų gauna daugiau meilės nei būna nusipelnę.

Ir vėl tyla. Keitė paklausė:

— Kokia ten buvo citata? Tu ją žinai. Kad ir kaip ten būtų, tu turi anglų filologijos laipsnį, tiesa?

Ir vėl vos juntamas paniekos dygliukas, kurio ji niekaip negalėjo atsikratyti.

Jis ramiai atsakė:

— Tai Auden eilėraščio „1939-ųjų rugsėjo 1-oji“ citata: „Ir aš žinau, / Ir žino tai kiekvienas mokinys — / Patyrę blogį / Blogiu atsakys.“

Ji atsakė:

— Ne visi. Ne visada. Bet jie nieko nepamiršta ir už tai atlygina.

.... 12

Džo Steivli buvo griežta. Pasiteiravusi apie Keitės sužeidimus, ji pasakė:

— Dabar jis nekosti, bet dėl visa ko užsiriškite šią kaukę. Pritariu, kad jums reikia su juo susitikti, bet tik ne abiem kartu. Seržantas gali palaukti. Dalglišas pareikalavo, kad mes jam leistume išlipti iš lovos, todėl pasistenkite kalbėti trumpai.

Keitė paklausė:

— Ar jis pakankamai tam stiprus?

— Aišku, kad ne. Jeigu jūs galite jį nors kiek paveikti, pasakykite šiam nelemtam žmogui, kad ligonių kambaryje viskam vadovauju aš.

Bet jos balsas buvo šiltas ir kupinas meilės.

Keitė įėjo į ligonių kambarį viena. Chalatu apsivilkęs Dalglišas sėdėjo prie lovos. Jam prie šnervių nebebuvo deguonies balionėlių, bet dabar jis ryšėjo kaukę. Jai įėjus, Dalglišas sunkiai atsistojo. Nuo tokio mandagumo Keitės akys pritvinko karštų ašarų, bet sumirkčiojusi ji įstengė susivaldyti ir laimėti laiko — neskubėdama ėjo prie kitos kėdės, kurią apdairiai parinktu atstumu buvo pastačiusi Džo. Keitė stengėsi eiti laisvai, kad jis nesuprastų, kaip labai jai skauda žaizdas.

Prislopintu nuo kaukės balsu jis pratarė:

— Mes — pora sugriuvėlių, tiesa? Keite, kaip jautiesi? Man jau pasakojo apie sulaužytą šonkaulį. Manau, tau velniškai skauda.

— Pakenčiama, sere.

— O Padžetas, manau, jau išgabentas iš salos? Girdėjau sraigtasparnį. Kaip jis?

— Jis mums nesukėlė jokio vargo. Turbūt jis džiaugiasi įžymaus asmens perspektyva. Ar galėčiau pradėti ataskaitą, sere? Na, ar jūs pakankamai gerai jaučiatės?

Jis švelniai atsakė:

— Taip, Keite. Jaučiuosi gerai. Gali pradėti.

Keitei nereikėjo skaityti iš užrašų. Ji labai stengėsi kuo aiškiau išdėstyti visus faktus nuo tada, kai šaldytuve rado kraują ir plaukus, papasakoti apie tai, kaip Padžetas sučiupo Milę ir kas beveik minučių tikslumu nutiko prie švyturio. Apie savo atliktą darbą ji stengėsi kalbėti kuo mažiau. Dabar atėjo metas šį tą pasakyti apie Bentoną. Bet kaip? Seržanto Bentono-Smito darbas buvo pavyzdinis? Vargu. Panašiau į trimestro galo pagiriamuosius žodžius geručiukams.

Ji patylėjo, o paskui paprastai pratarė:

— Be Bentono nebūčiau išsivertusi.

— Jis atliko tai, ko iš jo buvo tikimasi, Keite.

— Manyčiau, jis atliko daugiau, sere. Reikėjo drąsos įgrūsti mane po tą langą.

— Reikėjo drąsos tai ištverti.

To nepakako. Ji nepakankamai vertino Bentoną, ir dabar atėjo metas viską sustatyti į vietas. Ji pasakė:

— Be to, jis labai geras žmonėms. Po Boido mirties ponia Barbridž labai sielvartavo. Jis žinojo, ką jai pasakyti, o aš — ne. Jis parodė žmogiškumą.

Dalglišas jai nusišypsojo, ir Keitei pasirodė, kad šypsenoje matėsi daugiau nei pritarimas: draugystės, gal net bičiulystės labui padaryta viskas. Jis instinktyviai ištiesė jai ranką, ir ji pasislinko norėdama ją paspausti. Tai buvo pirmas kartas po daugelio metų, kai jie vienas kitą palietė, nuo to laiko, kai, mirus močiutei, ji, apimta sielvarto ir skausmo, puolė jam į glėbį.

Jis pasakė:

— Jeigu mūsų būsimieji vyresnieji pareigūnai neparodys žmogiškumo, nebus vilties nė vienam iš mūsų. Bentono įnašas neliks nepastebėtas. Pakviesk jį dabar, Keite. Aš jam apie tai pats pasakysiu.

Jis lėtai ir sunkiai atsistojo ir laikydamasis saugaus atstumo paėjėjo kartu su ja durų link, tarsi norėdamas išreikšti jai pagarbą. Pusiaukelėje jis sustojo ir susvyravo. Keitė kartu su juo grįžo prie kėdės nesitraukdama, bet stengdamasi neprilaikyti jo už parankės.

Atsisėdęs jis pasakė:

— Keite, tai nebuvo viena iš sėkmingų mūsų bylų. Adrianas Boidas neturėjo mirti.

Ji gundėsi atsakyti, jog jie negalėjo užkirsti kelio jo nužudymui. Jie neturėjo jokių įrodymų, kad būtų galėję suimti Padžetą ar kurį nors kitą, neturėjo jokių galių apriboti kitų žmonių veiksmų ar judėjimo laisvės, neturėjo pakankamai žmonių, kurie būtų galėję visas dvidešimt keturias valandas slapta stebėti visus įtariamuosius. Bet jis visa tai žinojo.

Prie durų ji atsigręžė ir pratarė:

— Padžetas mano, jog Boidas žinojo, kas jam gresia, ir būtų galėjęs to išvengti. Jis galvoja, kad Boidas norėjo mirti.

Dalglišas atsakė:

— Labai norėčiau pasakyti taip: jeigu Padžetas būtų įstengęs bent šiek tiek suprasti Boidą, jis nebūtų jo žudęs. Bet kodėl aš pats tariuosi žinąs daugiau? Jeigu nesėkmė išties mus ko nors pamoko, tai toji pamoka — kuklumas. Keite, duok man penkias minutes ir pasakyk Bentonui, kad esu pasirengęs.

Epilogas

I

Net ir tuo pačiu metu tarp arešto ir paskutinių karantino dienų Keitė labai gerai žinojo, kad jau vėliau, prisimindama šias dienas, ji vertins šį periodą kaip patį nuostabiausią ir laimingiausią gyvenime. Kartais, prisimindama, kodėl ji pateko į tą salą, ji pajusdavo gniaužiančią kaltę dėl to, kad sielvartas ir siaubas taip greitai gali peraugti į jaunatvišką, gyvybingą pakilumą ir netikėtą džiaugsmą. Kadangi keli salos bendruomenės nariai teisme turės dalyvauti kaip liudytojai, buvo nutarta, kad apie žmogžudystes niekas nieko nekalbės, nebent tarpusavyje ar asmeniškai. Atrodo, be jokio pačios policijos nutarimo visi komandos nariai buvo traktuojami kaip aukšti salos svečiai, į Kūmą atvykę pasimėgauti ramybe ir vienatve; kitokio gyventojų ir svečių santykio šioje saloje niekas ir neįsivaizdavo.

Tyliai ramiai Kūmas atskleidė paslaptingą savo galią. Bentonas ir toliau gamino pusryčius, kartu su Keite jie pasiimdavo iš virtuvės visko, ko norėdavo priešpiečiams, paskui leisdavo laiką vieni arba ne, kaip sumanydavo. Milė savo jausmus, skirtus Džagui, peradresavo Bentonui, paskui kurį sekiodavo kaip šuniukas. Bentonas kartu su Džagu laipiojo po uolas. Vaikštinėdama viena palei uolas Keitė kartkartėmis žvilgtelėdavo žemyn ir pamatydavo vieną arba kitą rizikingai prisispaudusį prie stačių granito sienų.

Kai jau įstengė paeiti, Dalglišas persikraustė į Ruonių trobelę. Keitė su Bentonu paliko jį ramybėje, bet praeidama pro šalį ji kartkartėmis girdėdavo muziką, o jis darbuodavosi — sraigtasparniu jam reguliariai buvo gabenamos dėžių dėžės bylų iš Nju Skotland Jardo, kurias į trobelę pristatydavo Džagas. Keitė įtarė, kad Dalglišo telefonas retai kada tyli. Savąjį telefoną ji išjungė ir leido Kūmo ramybei gydyti sielą ir kūną. Įpykęs, kad negali su ja susisiekti, Pirsas Tarantas parašė jai vieną sveikinimo laišką — šiltą, lengvą, kiek ironišką, o atsakydama ji jam nusiuntė atviruką. Ji dar nebuvo pasirengusi pradėti spręsti problemų, kaip teks gyventi Londone.

Nors dienos valandas jie leisdavo atskirai, vakarais žmonės susirinkdavo bibliotekoje šio to išgerti prieš pereidami į valgomąjį mė-

gautis nuostabiais ponios Planket pietumis, geru vynu ir vienas kito draugija. Keitės akys džiaugdavosi gyvybingais žvakių apšviestais veidais. Ji pati stebėjosi, kad gali būti taip atsipalaidavusi, taip pasirengusi šnekučiuotis. Visos jos darbo valandos ir didesnė dalis visuomeninio gyvenimo prabėgdavo bendraujant su policijos pareigūnais. Policininkai, kaip ir žiurkių nuodytojai, laikomi būtinais visuomenės pagalbininkais — reikalaujama, kad prireikus jie iškart prisistatytų; kartais jie giriami, bet tik labai retai pritampa prie tų, kuriems nepažįstamas pavojingas jų darbas. Policininkus visada gaubia lengvas atsargumo ir įtarumo šešėlis. Būdama Kūme Keitė kvėpavo laisvesniu oru ir priprato prie platesnio horizonto. Ji pirmą kartą sužinojo, kad į ją kiti gali žiūrėti kaip į asmenybę, kaip į moterį, o ne kaip į detektyvę inspektorę. Šis suvokimas buvo išlaisvinantis, kartu subtiliai malonus.

Vieną popietę, būdama ponios Barbridž siuvimo kambaryje ir vilkėdama savo vienintelę šilkinę palaidinę, ji prasitarė, jog vakarui norėtų persirengti. Su savimi ji buvo pasiėmusi tik tiek drabužių, kiek būtinai reikėjo; kvaila būtų tikėtis, kad atskridęs sraigtasparnis jų atgabens daugiau. Ponia Barbridž atsakė:

— Turiu švelnaus jūros žalumo šilko gabalą, ta spalva jums labai tiktų prie plaukų ir odos, Keite. Jeigu norėtumėte, per dvi dienas galėčiau jums pasiūti marškinius.

Marškiniai buvo pasiūti, ir kai pirmą vakarą Keitė juos apsivilko, susilaukė malonių vyrų žvilgsnių ir patenkintos ponios Barbridž šypsenos. Tyliai sau juokdamasi ji pastebėjo, kad ponia Barbridž įžiūrėjo ar tik įsivaizdavo romantišką pono Ruperto Meikrofto susidomėjimą ir dabar rengėsi nekaltoms mažoms piršlyboms.

Šnekioji ponia Planket Keitei išdėstė jų ankstesnius pokalbius apie Kūmo ateitį.

— Kai kurie koncerno nariai manė, kad čia turėtų būti įrengti poilsio namai skurstantiems vaikams, bet ponia Holkūm nenorėtų. Ji sako, kad šioje šalyje jau pakankamai padaryta dėl vaikų, vargu ar galėtume juos gabentis iš Afrikos. Paskui ponia Barbridž pasiūlė, kad čia priimtume persidirbusius dvasininkus, taip pagerbdami Adriano atminimą, bet poniai Holkūm ir šitai nepatiko. Jai atrodo, kad persidirbę miesto kunigai tikriausiai bus jauni ir linkę į modernias Dievo garbinimo formas — na, visokios bandžos ir Havajų gitaros... Ponia Holkūm nevaikšto į bažnyčią, bet ji labai rimtai žiūri į priimtas dogmas.

„Ar tik jos žodžiuose nepasigirdo ironiška gaidelė?" — pamanė sau Keitė. Žvelgdama į nekaltą ponios Planket veidą Keitė pagalvojo, kad apsiriko.

Ponia Planket tęsė:

— O dabar ankstesni mūsų svečiai laiškuose klausinėja, kada vėl atsidarysime, todėl aš tikiuosi, kad taip ir atsitiks. Vis dėlto nėra paprasta keisti koncerno dokumentus. Džo Steivli sako, kad politikai taip įpratę šimtus karių siųsti į mirtį karo laukuose, kad pora lavonų jų tikrai nesujaudins. Drįstu manyti, kad ji teisi. Buvo kalbama, kad turime ruoštis kažkokiems labai rimtiems svečiams, kurie atvyks vieni patys, bet, atrodo, dabar to nebebus. Jeigu norėtumėte žinoti, mums tai didelis palengvėjimas. Tikriausiai jau žinote, kad Steivliai grįžta į Londoną dirbti. Na, aš nesistebiu. Dabar jis beveik didvyris — visi laikraščiai rašo apie tai, koks jis buvo sumanus, taip greitai diagnozuodamas SARS. Jam reikia dėkoti už tai, kad buvo užkirstas kelias ligos protrūkiui. Jis neturėtų savęs išbarstyti dirbdamas čia.

— O Milė?

— Oi, Milė vis dar bus su mumis. Ir gerai, kai Deno Padžeto nebėra. Ponia Barbridž ir Džago draugas mėgina jai rasti kur gyventi žemyne, bet tai kiek užtruks.

Vieninteliai svečiai, laikęsi nuošaly, buvo Miranda Oliver ir Denis Tremletas. Miranda pareiškė, kad yra per daug užimta, kad galėtų prisidėti prie visos pietaujančios draugijos; ji turėjo telefonu aptarti daug reikalų su tėvo advokatais ir leidėjais, pasirūpinti mišiomis, rengtis vestuvėms. Keitė įtarė, jog buvo ne vienintelė, kurią džiugino, kad Mirandos nėra.

Tik vakare atsigulus į lovą, visai prieš miegą, antgamtišką ramybę sutrikdė mintys apie Deną Padžetą, gulintį savo kameroje ir audžiantį pavojingas fantazijas. Keitė dar kartą jį pamatys besirengdama teismui Karališkajame teisme, bet dabar ji ryžtingai nustūmė žmogžudystes į tolimiausią sąmonės kamputį. Vieno pasivaikščiojimo metu staiga sumaniusi užsukti į koplyčią, ji rado ten Dalglišą, įsižiūrėjusį į kraujo dėmes.

Jis pasakė:

— Ponia Barbridž svarstė, ar jai nereikėtų kieno nors paprašyti išplauti grindų. Galiausiai ji nutarė palikti duris atviras, kad viską sunaikintų laikas ir keturios stichijos. Abejoju, ar kada nors visa tai išbluks.

.... 2

Likus trims dienoms iki datos, kai turėjo išvykti iš Kūmo, daktaras Markas Jelandas galiausiai atsakė į žmonos laišką. Jis ir anksčiau buvo trumpai rašęs, kad apie viską pagalvos, bet paskui nutilo. Jis pasiėmė parkerį ir ėmė rūpestingai rašyti.

Šios Kūme praleistos savaitės mane pamokė, kad turiu prisiimti atsakomybę už įtampą, kurią sukeliu ir tau, ir gyvūnams. Galiu pateisinti savo darbą, bent jau prieš save jaučiuosi esąs teisus, ir dirbsiu toliau bet kokia kaina. Bet tu ištekėjai už manęs, ne už mano darbo, ir tavo sprendimas yra toks pats svarbus ir galiojantis, kaip ir manasis. Viliuosi, kad mūsų išsiskyrimas galėtų būti tik mėginimas gyventi atskirai, o ne oficialios skyrybos, bet rinksiesi tu. Pasikalbėsime, kai grįšiu namo, o dabar tiek ir norėjau pasakyti. Pasikalbėsime. Kad ir ką nuspręstum, tikiuosi, kad vaikai jaus, jog turi tėvą, o tu — draugą.

Laiškas išsiųstas, sprendimas priimtas. Dabar jis paskutinį kartą nužvelgė svetainę, ir kambario tuštuma jam staiga pasirodė visai nepažįstama. Jis stos akistaton su tuo, kas neišvengiama, bet jis sugrįš. Užsimetęs ant peties krepšius sparčiu žingsniu jis patraukė uosto link.

.... 3

Deniui Tremletui iš Sakalo trobelės prireikė ne daugiau dešimties minučių nusikabinti nuo pakabų keletą čia atsivežtų drabužių, kruopščiai juos sulankstyti ir susidėti į drobinį kelionmaišį. Užsegęs užtrauktuką jis paliko krepšį savo kambaryje, paruoštą išgabenti į uostą su kitu bagažu. Miranda, apskaičiavusi traukinių bilietų ir taksi paslaugų kainas, užsisakė automobilį su vairuotoju, kuris turėtų laukti Pentvortyje.

Svetainėje ji vis dar dėliojo Oliverio knygas į mažas kartonines dėžutes, kuriose jos čia ir atkeliavo. Denis tylėdamas ėmė rinkti nuo lentynos paskutines knygas, kurias perdavė jai. Ji pasakė:

— Mes čia negrįšim.

— Ne. Tu nenorėsi. Būtų per daug skaudu. Per daug prisiminimų.

Paskui jis pridūrė:

— Bet, mieloji, juk ne visi prisiminimai blogi.

— Man blogi. Atostogausime viešbučiuose, kuriuose lankydavausi su tėvu. Penkių žvaigždučių. Norėčiau dar kartą pamatyti San Franciską. Ateityje viskas bus kitaip. Kitą kartą jie jau žinos, kas apmoka sąskaitą.

Jis abejojo, ar jiems tai bus svarbu, juk svarbiausia, kad sąskaitos apmokėtos, bet jis suprato, ką ji turi galvoje. Dabar ji bus turtinga sielvartaujanti garsaus žmogaus dukra, o ne viskuo nepatenkinta priekabiautoja. Atsiklaupęs šalia jos Tremletas staiga ptarė:

— Gaila, kad pamelavome policijai. Nereikėjo.

Ji atsisėdo ant kulkšnių ir įbedė į jį akis.

— Mes nemelavome. Kaip ir nemelavome. Pasakiau jiems tai, ko iš manęs būtų tikėjęsis tėvas. Galiausiai jis būtų su viskuo susitaikęs. Jis tik pirmą kartą išgirdęs nuliūdo, bet visa tai tik dėl patirto šoko. Jis būtų norėjęs, kad būčiau laiminga.

Ar būsi? Ar būsiu aš? Šie klausimai nebuvo užduoti, atsakymai nepateikti. Bet jis dar šį tą norėjo sužinoti, kad ir kaip rizikinga buvo klausti. Jis ryžosi:

— Kai sužinojome tą naujieną ir kai suvokei, kad jis tikrai miręs, ar buvo akimirka — gal sekundėlė ar dvi, — kai apsidžiaugei?

Ji pažvelgė į jį tokiu žvilgsniu, kuriame jis pritrenkiančiai aiškiai išvydo besimainančias emocijas — nuostabą, pasipiktinimą, nesuvokimą, atkaklumą.

— Kaip siaubinga taip kalbėti! Aišku, ne. Jis buvo mano tėvas. Jis mane mylėjo; aš jį mylėjau. Aš jam paskyriau savo gyvenimą. Kas tave privertė pasakyti tokį įžeidų, tokį siaubingą dalyką?

— Na, tikriausiai tai, kas domino tavo tėvą — skirtumas tarp to, ką jaučiame, ir to, ką manome turį jausti.

Ji užvožė dėžutės dangtį ir atsistojo.

— Nežinau, apie ką kalbi. Atnešk lipnios juostos ir žirkles, ge-

rai? Jos padėtos viršutiniame skyrelyje. Manau, reikėtų tvirčiau supakuoti.

Jis pratarė:

— Man jo trūks.

— Na, mums abiem trūks. Tiesą sakant, tu buvai tik jo darbuotojas, aš esu jo dukra. Viskas būtų kiek kitaip, jeigu jis būtų jaunas. Jam buvo šešiasdešimt aštuoneri. Jis jau pelnė reputaciją. O tau nėra reikalo ieškotis kito darbo. Turėsi daugybę darbų: namo įranga, vestuvės, atsakymai į laiškus, į kuriuos privalėsime atsiliepti. Geriau paskambink į kontorą ir pasakyk, kad lagaminai beveik sukrauti. Aišku, mums reikės sunkvežimiuko. Jau ketinau sakyti, kad Padžetas galėtų jį atvairuoti. Keista galvoti, kad jo jau nebėra. Niekada jam neatleisiu. Niekada.

Buvo dar vienas klausimas, kurio jis nedrįso užduoti, bet jam ir nereikėjo, jis jau žinojo atsakymą. Jis mąstė apie juodraščius su paraštėmis, išmargintomis beveik neįskaitomu Oliverio rankraščiu, kruopščiomis redakcinėmis pastabomis. Paskutinis jo romanas būtų galėjęs tapti puikiu kūriniu; jis svarstė, ar įstengs jai kada nors atleisti.

Tremletas žvelgė į plikas lentynas, ir ši tuštuma dar labiau stiprino netekties pojūtį. Jis svarstė, kuo Oliveris jį laikė. Sūnumi, kurio niekada neturėjo? Tai buvo arogantiška prielaida, kurią jis įsileido į savo mintis tik Oliveriui mirus. Oliveris niekada su juo nesielgė kaip su sūnumi. Jis jam niekada nebuvo kas nors daugiau nei tarnas. Bet ar tai svarbu? Drauge jie leisdavosi į kilnius ir paslaptingus kalbos žygius. Lydimas Oliverio, jis visada likdavo gyvas.

Nuėjęs paskui Mirandą iki durų, Tremletas tylėdamas stabtelėjo, kad paskutinį kartą gerai įsižiūrėtų į kambarį, — jis žinojo, kad čia jautėsi laimingas.

.... 4

Atėjo diena, kai jie jau galėjo išvykti iš Kūmo salos. Dalglišas susiruošė anksti, bet laukė Ruonių trobelėje, kol pasirodys sraigtasparnis. Paskui jis padėjo ant stalo raktą, šis gulėjo tarsi talismanas, žadantis,

jog jis čia sugrįš. Bet Dalglišas žinojo, kad daugiau niekada nebepamatys Kūmo. Užvėręs duris jis patraukė krūmynais iki namo. Jis ėjo kamuojamas įvairių trikdančių emocijų — ilgesio, vilties ir baimės. Per paskutines dvi savaites jis retai tesikalbėjo su Ema. Jis, taip mylintis kalbą, prarado pasitikėjimą bet kokiais žodžiais, ypač tariamais telefonu. Dviejų įsimylėjėlių tiesa turi būti užrašyta, kad ją būtų galima pasverti ramiai, vienumoje, dar geriau — ją reikia išsakyti susitikus akis į akį. Kartą jis jau rašė siūlydamas susituokti, o ne kalbėdamas apie ilgalaikį romaną: jis manė, jog jau turi atsakymą. Dabar jai rašyti su tokiu pačiu pasiūlymu būtų tarsi jos kankinimas; jis pasirodytų kaip nekantrus vaikas, be to, tai darydamas dar nepasveikęs, galėtų būti suprastas kaip besistengiantis pelnyti jos gailestį. Tiesa, yra dar ir jos draugė Klara, kuriai jis nepatiko, kuri galbūt mėgina ją nuo jo atkalbėti. Ema turėjo savo galvą, bet kas tada, jeigu Klara tik atspindi jos pačios dar aiškiai nesuvoktus nuogąstavimus? Jis žinojo, kad jiems susitikus Ema pasakys, jog jį myli. Bent jau tuo jis galėjo būti tikras. O kas tada? Kitų moterų ištartos frazės iš praeities, išklausytos be skausmo, kartais su palengvėjimu, lindo jam į galvą kaip nesėkmių litanija.

Brangusis, viskas buvo geriau nei bet kada anksčiau, bet mes visada žinojome, jog šitai negali tęstis. Mes net negyvename tame pačiame mieste. O gavusi šį naują darbą negaliu gadinti laisvų vakarų.

Tai, kas vyko tarp mūsų, buvo stebuklinga, bet juk tau visada svarbiau darbas, tiesa? Arba darbas, arba poezija. Kodėl mums nepažvelgus tiesai į akis ir visko nebaigus, kol kuris nors iš mūsų nepasijuto įskaudintas? O jeigu kas nors ir įskaudintas, tu visada gali apie tai parašyti eilėraštį.

Visada tave mylėsiu, Adamai, bet tu nepajėgus įsipareigoti, tiesa? Tu visada kažką slepi, ir tikriausiai tai tavyje labiausiai žavi. Taigi reikėtų ištarti sudie.

Ema suras savų žodžių, ir jis susikaupė ketindamas išklausyti savo paties dūžtančias viltis oriai ir neinkšdamas.

Atrodė, kad sraigtasparnis kybo ore visą amžinybę, kol galiausiai nutūpė tiesiai į pažymėto kryžiaus vidurį. Dabar vėl reikėjo laukti, kol pagaliau liausis sukęsi sparnai. Tada atsidarė durys ir pasirodė Ema, kuri po kelių nedrąsių žingsnių pasileido į jo glėbį. Jis jautė jos širdies plakimą, girdėjo šnabždamus žodžius „aš tave myliu, aš tave myliu, aš

tave myliu", ir kai jis palenkė galvą, skruostu pajuto šiltas ašaras. Bet kai ji pažvelgė jam į akis, jos balsas buvo tvirtas.

— Mielasis, jeigu norime, kad mus sutuoktų tėvas Martinas, — jeigu tau tinka, aš to tikrai norėčiau, — geriau kuo greičiau nustatykime datą, nes kitaip jis gali pasakyti, jog yra per senas keliauti. Ar tu jam parašysi, ar aš?

Jis laikė ją tvirtai apkabinęs ir palenkė savo tamsią galvą prie jos.

— Nei taip, nei kitaip. Mes abu pas jį nuvažiuosime. Rytoj.

Laukdama prie galinio įėjimo į didįjį namą, prie kojų pasidėjusi krepšį Keitė išgirdo, kaip per visą iškyšulį nuskambėjo džiaugsmingas jo juokas.

Dabar jau ir ji su Bentonu buvo pasirengusi išvykti. Bentonas užsimetė ant peties krepšį ir pratarė:

— Atgal į tikrą gyvenimą.

Miranda ir Tremletas kartu su Jelandu jau prieš dieną išplaukė kateriu, bet Dalglišas turėjo aptarti su Meikroftu dar keletą reikalų, todėl jo komanda džiaugėsi turėdama keletą valandų sau. Staiga šalia jų atsirado ir kiti salos gyventojai. Visi atėjo jų išlydėti. Kiekvienas asmeniškai jau buvo atsisveikinęs anksčiau, o Ruperto Meikrofto atsisveikinimo žodžiai Keitę nustebino.

Savo kabinete būdamas vienas, jis ištiesė ranką ir pratarė:

— Norėčiau jus pakviesti sugrįžti, bet tai neleidžiama. Turiu paklusti taisyklėms, jeigu to paties tikiuosi iš personalo. Bet būtų gera vėl jus čia pamatyti.

Keitė nusijuokė.

— Aš nesu įžymybė. Bet neužmiršiu Kūmo. Ne visi atsiminimai bus blogi. Aš čia buvau laiminga.

Jis kiek patylėjo, o paskui pasakė:

— Įsivaizduoti du naktį prasilenkiančius laivus — liūdniau nei įsivaizduoti du laivus kurį laiką plaukiančius kartu, bet visada nukreiptus į skirtingus uostus.

Dalglišas ir Ema jų laukė stovėdami vienas šalia kito. Keitė žinojo, jog galiausiai ji turi susitaikyti su pabaiga, atsisveikinti su menkute viltimi, kuri, ji gerai suprato, buvo beveik tokia pat nereali, kaip ir vaikystės fantazijos, kad jos tėvai nemirę, kad vieną dieną jie pas ją ateis, kad gražuolis jos tėvas atvažiuos blizgančiu automobiliu ir visiems laikams

ją išsiveš iš Elison Feirveter pastatų. Juk bėgo metai, ji gavo darbą, butą, džiaugėsi karjeros pasiekimais, ir iliuzija, teikusi jai paguodą vaikystėje, išsisklaidė, ją pakeitė racionalesnė, bet vis dėlto labai trapi viltis. Dabar ji su ja atsisveikino apgailestaudama, bet neskausmingai.

Debesys plaukė žemai, seniai baigėsi trumpa švento Martino vasara. Sraigtasparnis kilo tarsi nenorom ir paskutinį kartą apsuko aplink salą ratą. Mojuojančios figūros tapo nykštukinės ir viena po kitos nusigręžinėjo. Keitė žvelgė žemyn į pažįstamus pastatus, tokius visai mažus, tarsi būtų vaikų žaisliukai — dideli, lenkti Kūmo namo langai, arklidžių pastatas, kuriame ji gyveno, Ruonių trobelė, kupina prisiminimų apie vėlyvus susirinkimus, keturkampė koplyčia su ten tebesančia kraujo dėme ir šviesiai nudažytas švyturys su raudonu kupolu — nuostabiausias žaisliukas iš visų. Kūmo sala ją pakeitė, bet kaip — ji dar negalėjo išsiaiškinti; ji žinojo, jog daugiau šios salos niekada nebepamatys.

Jai už nugaros sėdintiems Dalglišui ir Emai ši diena buvo nauja pradžia. Gal ir jos ateitis pasirodys esanti kupina neribotų galimybių. Ji ryžtingai atsigręžė į rytus, į savo darbą, į Londoną, o sraigtasparnis kilo virš baltų debesų sąvartų į vaiskią erdvę.

Turinys

James, Phyllis Dorothy
Ja289 Švyturys: [romanas] / P. D. James; [vertė Indrė Žakevičienė]. — Kaunas: Jotema, 2006. — 352 p.

ISBN 9955-13-093-8

Kūmo sala prie Kornišo nuo seno garsi krauju sutepta piratavimo ir žiaurumo istorija. Šiais laikais — tai jaukus nuošalus kampelis, kurio šeimininkai garantuoja tikrą poilsį išskirtiniams svečiams, vyrams ir moterims, pavargusiems nuo pašėlusios vadovaujamų darbų karuselės, ieškantiems privatumo ir saugumo. Po daugelio ramybės metų Kūmo salos tylą sudrumsčia žymaus pasaulyje rašytojo žmogžudystė.

UDK 820-3

P. D. James

ŠVYTURYS

Redaktorė *Asta Kristinavičienė*
Dovilė Gimberienė
Viršelio dailininkė *Vilūnė Grigaitė*
Maketavo *Teresė Vasiliauskienė*

SL 250. 22 sp. l. Užsak. Nr. 6.1044
UAB „Jotema“, Algirdo g. 54, 50157 Kaunas
http://www.jotema.lt
Tel. 337695, el. paštas: info@jotema.lt
Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino g. 10, 44318 Kaunas

Kūmo sala prie Kornišo nuo seno garsi krauju sutepta piratavimo ir žiaurumo istorija. Šiais laikais — tai jaukus nuošalus kampelis, kurio šeimininkai garantuoja tikrą poilsį išskirtiniams svečiams, vyrams ir moterims, pavargusiems nuo pašėlusios vadovaujamo darbo karuselės, ieškantiems privatumo ir saugumo. Po daugelio ramybės metų Kūmo salos tylą sudrumsčia žymaus pasaulyje rašytojo žmogžudystė.

Adamas Dalglišas iškviečiamas į salą, kad operatyviai atskleistų šią paslaptį, bet ir jam, ir jo komandai dabar sunkus metas. Dalglišas nėra tikras dėl ateities su moterimi, kurią jis myli; detektyvė inspektorė Keitė Miskin turi savų emocinių problemų, o ambicingasis seržantas Fransis Bentonas-Smitas nerimauja, nes darbui vadovaus moteris. Vos komandai pradėjus aiškintis sudėtingus įtariamųjų motyvus, įvykdoma antra žiauri žmogžudystė. Visas tyrimas tampa labai rizikingas...

ISBN 9955-13-093-8

www.jotema.lt